Digitized by Google

12.M.5

Digitized by Google

Digitized by Google

12. 5. 203
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

CONFESSIO
ET
INSTRVCTIO
IDIOTAE,
SIVE
MODVS EXCIPIENDI
CONFESSIONES SACRAMENTALES

Ruſticorum, Puerorum, in peccatis inveteratorum; ac ignorantium profectum in vita Chriſtiana.

A R. PATRE GEORGIO TERETIO
Ordinis FF. Eremit. S. PAULI Primi Erem. in Polonia Profeſſo.

EDITIO TERTIA CORRECTIOR.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud JOANNEM BUSÆUM, Bibliop. ſub Monocerote, Anno 1665.

Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

Conticuit populus meus, eò quòd non habuerit ſcientiam: quia tu ſcientiam repuliſti: repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. Oſeæ 4.

Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem Dei requirent ex ore ejus. Malach. 2.

Facite dignos fructus pœnitentiæ. Luc. 3.

Digitized by Google

Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo Domino,

D. CASIMIRO FLORIANO
DUCI IN KLEWAN
CZARTORYSKI,
DEI ET SANCTÆ SEDIS
Apoſtolicæ gratia
EPISCOPO ULADISLAVIENSI ET POMERANIÆ,

Domino & Patrono Colendiſſimo.

IN occurſum Tui Cataphracti Militis, dum ſeſe tota gratulabunda effundit Patria, ſubſequi obligato animo Noſtra quoque debent obſequia, Illuſtriſſime ANTISTES. Optabam ego cum exigua laboris mei Opella ad Tuos Illuſtriſſimos pedes habere aditum, longè tamen Tuæ Dignitatis velociſſima Amplitudo debiles meos & tardos effugit motus. Inſequor tamen tria Virtutum Tuarum curſu veſtigia, ut optatiſſimè in Tuo poſſem non vacuis manibus conſiſtere aſpectu. Certè enim tanta reliquiſti Virtutum Tuarum veſtigia, ut licet tot confeceris, ut in Olympico curſu honorum itinera, nondum ad omnes debitam attigeris metam. Hoſpitem Te quilibet ſublimis ſalutat

locus & necdum accolam. Omnis honor Te expectat & ſalutandum optat, quem præteritus ſuo mærore dolet. Idque mihi de Tuo ad omnes Virtutum & Dignitatum velociſſimo Equo dicendum, quod bono omine Alexandro Magno eſt inauguratum, qui indomito ſolus inſidens Bucephalo, equitatus ſui laudata recepit præmia: *Regnum tibi quære Alexander, Macedonia te non capit.* Sic poſtquam Tuus Cataphractus Miles generoſiſſimo inſedit Equo, quis ad præteritas retrogradu reverſus ætates non adinveniet Illuſtriſſ. Tuos Anteceſſores Regna quærere? excurrit è Sereniſſima Stirpe Regum Tuæ Illuſtriſſimæ Familiæ Nativæ Propago, ut Regium ſit omnes Illuſtriſſimos Tuos Anteceſſores eſſe DUCES. Quod ſi diſtricto Enſe ferratus Miles Veſtram effingit & gerit perſonam, certè Regna quæritis, cùm in defenſionem & ampliationem Patriæ gladiferam accingitis [illegible]. Troianum longè Illuſtriſſima Tua Proſapia præcurrit Equum, quæ numero plures, Dignitate honorum ſublimiores, Virtutum & famæ curiis conſervat celebriores. Cœpit & Tuo Ducali hic Generoſiſſimus Equus tractari ductu, & quis tam ſublimis lo[illegible], aut qui ampliſſimi honoris ambitus [illegible] Tuas ingenitæ indolis potuer[illegible] dotes. [illegible] primos Tuos in[illegible] quæcunque ob[illegible] Eccleſiaſticæ Dignitates, ſed ſtricto nomen[illegible], virtutem, pietatem, [illegible] capere non potuerant ambitu. Regnum Cathedras, Senatorum Subſellia

petere

petere Te ex lamârunt. Vidit hoc deplorato tempore afflicta Patria, quàm velociſſimis curſibus in ipſius defenſionem ſaluberrimis & docti[illegible] ires conſiliis [illegible]ſit Tui deſtricti Enſis conſpirata ſeditio [illegible] temperque Te in motu cernit virtute & pietate, conſilio & defenſione, pro Patriæ & Eccleſiæ immunitate omnem inire viam. Quantum autem herculeo Enſe ſeptiplici belluæ vitiorum mineris, ſatis eſt, quod Tuo prælucenti exemplo & pietate omnium vitiorum præſcideris monſtra, vitiis intentum & minacem; Virtutes, religionem, pietatem, defendentem gerens Enſem. Hunc ego hâc exiguâ laboris mei opella exacuari intendo, dum contra vitia pœnitentiæ [illegible], & depono ad Tuos pedes acumentum. Defendet certè & laboris mei exiguum opus, & quod rationes præcepti non efficient, Tuus præſtabit Gladius. Quare in tanto fælici Virtutũm & Dignitatum curſu, talibus accinctum armis cum Te Equitatui ſuo ſupremum aſſimilet Numen, Nos longiſſimæ currere & excurrere in hoc vitæ ſtadio exoptamus & poſtulamus, ut cùm Tuarum Virtutum nullum imponas finem, nullam etjam Dignitatum, quaſi ultimam attingas metam. Et cum Tua quoque benevolentia ad ſubmiſſam pedibus Tuis Noſtram Paulinam excurrat Religionem, cui innumeros Tuus Stemmaticus Equus advexit beneficiorum acervos, dum & novi Conventus Lenczeſzycienſis Erector, & alterius qui in Tua Diœ-

Digitized by Google

ceſi ſitus eſt ſis Protector. Noſtrum erit cum hác exigua gratitudinis conteſtaçione proinde fatigato curſu precibus & obſequiis Generoſiſſimo Equo calcar addere, ut diutiſſimè vitæ hujus curſus conficiat, æternamque ſeriò attingat metam.

Illuſtriſſimæ & Reverendiſſimæ Celſitudinis Tuæ

Servus indignus
Exorator

Fr. Gregorius Teretius, *Ord. FF. Minor* S. Pauli Primi Erem.
Soc. Provinc.

Digitized by Google

PRÆFATIO AD LECROREM.

FRequens & acris fit querela quorundam Confeſſariorum, eorum præſertim, quibus juxta regulas Theologicas Sacrum Pœnitentiæ Sacramentum exactè perficere eſt cordi; contra ruſticos alioſque idiotas, qui accedentes ad Sacras Confeſſiones, ob ſuam craſſitiem ingenii & hebetudinem intellectus, aut etiam ſuam ſocordiam, minùs ſe capaces exhibent ad abſolutionem Sacramentalem obtinendam: adeò, ut ii Confeſſarii audacter aſſeverent, malle ſe decem literatorum quàm unius ſtupidi villani confeſſionem excipere. Et quidem illorum querela ex parte non videtur improbanda; ſiquidem Officii ſui partes cum iſtiuſmodi hominibus, nequaquam commodè poſſunt exercere: Non officium Doctoris; quia illa ſubjecta ob ſui ſtoliditatem, inſtructionis ſunt incapacia: non Judicis, aut Medici; nullam quippe ad judicandum vel medendum materiam exhibent: non denique benigni Patris Spiritualis; ſiquidem ſua inſulſa ſtupiditate & importunitate ad iracundiam porrigunt incitamenta. Verùm altera ex parte, ſi quis miſerabilem ſatis conditionem horum animadverterit; potiùs ipſorum ſpirituali penuriæ ac indigentiæ compatiendum, quàm de illis conquerendum, vel ipſis iraſcendum, facilè cenſebit: nam rudes inter rudes nati, ferè inter jumenta educati, ex natura ut plurimùm ingenio obtu-

Digitized by Google

ſi, forte à nullo ... ac eſt in ſalutis neceſſariis inſtructi, ferè aſſiduis laboribus diſtenti ac diſtracti; quid mirum ſi tantum imperiti, ignavi, ac inanes rerum ſpiritualium appareant?

Refertur non multis ab hinc annis (*Fillucius Tom 2. tractat.* 22. *cap.* 2. *num.* 46.) in agro Romano repertum eſſe ruſticum, qui Solem adorabat, & nihil audiebat de fide, ſed paſcendis gregibus ovium & armentorum continuam operam dederat: Si ergo in partibus illis, ubi à tot ſæculis Scientia Domini plena eſt illa terra, tam miſerabilis perſona inventa eſt; & ſuccenſebimus tot imperitos rerum ad ſalutem animæ pertinentium, apud nos reperiri, in villis præſertim ubi illi miſeri ob craſſitiem ingenii ob continuos labores, ob inopiam inſtructorum vix aliquid de Deo audire vel percipere poſſunt. Conſideret Confeſſarius, ſi in eodem ſtatu in quo hi degunt poſitus eſſet, deſtitutus donis naturæ & fortunæ, aliiſque ad inſtructionem animæ neceſſariis, quantum optaret ſecum benignè & clementer, præſertim ubi agitur de æternæ ſalutis bono, agi & tractari.

Et ideò optimè quadrare poſſunt Confeſſariis reſpectu iſtiuſmodi ſtatus hominum illa verba Apoſtoli: *Vos qui Spirituales eſtis, inſtruite hujuſmodi in ſpiritu lenitatis.* Hos ego exiſtimo magis idoneos ad ſpiritualia Dei dona percipienda illis, qui ſcientiâ inflati, voluptatibus diffluentes, divitiis aut vanis honoribus turgidi, in cura ſuæ ſalutis videntur ſibi multùm ſapere:

ſapere: Divinæ quippe Sapientiæ cum ſimplicibus ſermocinatio promptius inſtauratur, & corda ipſorum faciliùs, utpotè à gravioribus vitiis liberiora ad pietatis ſtudium afficiuntur. Chriſtus Dominus, ad noſtram inſtructionem, cum rudibus Apoſtolis familiariter ſupra tres annos converſatus, ipſos patienter, affabiliter, dilucidè myſteria Regni cæleſtis edocebat; addens illa ſuaviſſima verba: *Intellexiſtis hæc omnia*: libentiùs & frequentiùs vicos & caſtella quàm urbes viſitabat; turbis quoque rudibus etiam importunis ac ſe prementibus, quà corporali, quà ſpirituali refectione ſeſe beneficentiſſimum exhibebat: idem & ejus amicis (ut in Hiſtoriis Eccleſiaſticis videre licet) in ſancta patientia & ſalutari doctrina factitare in uſu fuit, ut nobis etiam non ſit moleſtum tantis exemplis animas iſtorum; à fece illa terrea, inſcitia rerum Divinarum, & ſordibus peccatorum vindicare, & ſpirituali ipſorum bono pro viribus proſpicere. Anima quippè etiam viliſſimi ruſtici, juxta ſanam Philoſophiam, in ſua eſſentia tam eſt perfecta, quàm Ariſtotelis, aut ipſius Magni Alexandri, aliuſve excellentiſſimi & nobiliſſimi Principis, aut alicujus Procerum, æquè ac illorum pretioſo lytro ſanguinis Filii Dei redempta, & in altiore forte gradu cæleſtis gloriæ conſtituenda.

Quapropter ut ſuaviùs hoc ſacrum negotium circa ſalutem harum miſerabilium perſonarum à Confeſſariis peragatur; operæ pretium

duxi,

duxi, aliquot inſinuare modos, quibus & Pœnitentiariorum moleſtia allevietur, & pœnitentium confuſio in Sacris ipſorum Confeſſionibus arceatur. Et quia pueri pares etiam ſunt in rerum ſpiritualium ignorantia rudibus, inveterati quoque malorum, non animadvertunt gravitatem peccati mortalis, pretium inæſtimabile Divinæ gratiæ, & pericula ſuæ æternæ damnationis: inſuper propter ſuum in peccatis obduratum cor, ad percipiendam abſolutionem Sacramentalem, magis fortaſsè ineptiores, quàm illi propter ſuam ignorantiam: idcircò etiam pro iſtorum medela, media quæ potui opportuniora, ex approbatis Auctoribus in hunc libellum, breviter collegi. Et quia non ſatis eſt vitam perditionis relinquere, niſi etiam via ſalutis confeſtim, & ſeriò ineatur & continuetur; pro omnibus pœnitentibus, modum de profectu in vita Chriſtiana peragenda ſuperaddendum cenſui: ut omnes dignos pœnitentiæ fructus facientes, de virture in virtutem procedant, donec ab ipſis videatur Deus Deorum in Sion cæleſti. His benevole Lector, ſi tibi alia deſunt, tanquam primis principiis utere, quæ in ampliores proceſſus per frequentiorem praxim, & lectionem aliorum Auctorum, in Majorem Dei Optimi Laudem, & proximorum ſalutem in re, & per te aliis feliciter excreſcant.

APPRO-

Digitized by Google

APPROBATIONES.

EGo Fr. Theophilus BRONOVVSKI, Ord. FF. Eremit. S. Pauli Primi Erem. per Poloniam & Sileſiam Prior Provincialis, Librum à Rev. Patre GREGORIO TERETIO Ord. noſtri Sacerdote, ſub Titulo *Confeſſio & Inſtructio Idiotæ* conſcriptum: ex Mandato Reverendiſſ. Patris noſtri, P. Gener. PAULI IVVANOVVICZ; commiſi noſtris Theologis revidendum: cumque nihil in eo fidei orthodoxæ & bonis moribus repugnans inveniſſent; licentiam do, ut luci publicæ per Typum evulgetur. Dat. in Claro Monte Czeſt. die 11. Septemb. Anno Domini 1653.

Fr. Theophilus Bronovvski Provincialis, idem qui ſuprà manu p.

IN Libro, cui Titulus eſt *Confeſſio Idiotæ*, ejuſdemque ad vitam ex lege Chriſtianè inſtituendam *Inſtructio*, à Rev. P. GREGORIO TERETIO Ord. S. Pauli Protoemeritæ Profeſſo, nihil inveni quod Catholicæ fidei, aut bonis moribus ſit contrarium, ſed ſanam deprehendi doctrinam, utilem non ſolùm pœnitentibus ſed etiam Confeſſariis, proinde ut in publicum commodum Typis mandetur facultatem concedo. Die 21. Jan. Anno Dom. 1655.

Hyacinthus Liberius. SS. Theol. Doct. Præpoſitus SS. Corporis Chriſti Canonic. Regular. in Diœc. Crac. lib. Cenſor. manu p.

CENSU-

Digitized by Google

C*Onfeßio & Inſtructio Idiotæ, &c.* Sicuti cum Approbatione typis vulgata fuit Cracoviæ, ita,ut recudatur, concedimus Coloniæ, 22. Mart. 1661.

Adrianus de VValenburch Metrop. Eccl. Colon. Presb. Canon. & Cenſor Lib. Ordinar.

Digitized by Google

MODUS EXCIPIENDI SACRAS CONFESSIONES

Ruſticorum, Puerorum, in peccatis inveteratorum; & ignorantium profectum vitæ Chriſtianæ.

CAPUT I.

De Confeſſione rudium.

§. I.

De juvandis rudibus circa myſteria fidei.

QUÆRES I.

An teneantur rudes ſub peccato mortali ſcire myſteria in Symbolo Apoſtolorum contenta.

RESpondeo cum communi ſententia Doctorũ affirmativè: tenentur enim illa credere, igitur debent & ſcire, ſaltem rudi aliqua pro ſuo captu cognitione; nam quid credent, ſi nihil ex iis intellectu percipient? actum enim credendi præcedit actus ſciendi. Unde Fillucius Tom. 2. cap. 2. n. 4. eandem rationem obligationis aſſerit in credendo explicitè articulos fidei & ſciendo, adeoque eo modo quo fides aliquorum articulorum dicitur neceſſaria explicite, debet etiam eorundem ſcientia dici explicitè neceſſaria, quamvis non ita diſtincta, ſicut à doctioribus ſolet haberi.

Deinde quia illa myſteria fidei, ſunt initiũ,

 radix

radix, & fundamentum ſalutis; non ſimpliciter omnibus, ſed illis tantum, qui illa intellectu pro ſuo poſſe apprehendunt, ac firmiter illis propter authoritatem Dei revelantis aſſentiuntur; tandem quia hoc ſymbolum (ut D. Aug, ſerm. 181. de tempore, & Leo ſerm. 11. de Paſſ.) Apoſtoli ideo compoſuerunt, ut ſtatuerent, quæ eſſent à fidelibus credenda; & propterea hæc in Eccleſia publicè circumferuntur, & omnibus proponuntur, quaſi explicitè ſcienda & credenda.

QUÆRES II.

Quæ ſunt præcipuè myſteria fidei, à rudibus explicitè credenda.

ANtequam huic quæſito reſpondeam, prius exponendum eſt, quæ dicatur fides explicita, quæ implicita: explicita fides illa vocatur, dum aliquis credit in particulari, & in ſeipſo illud quod ei ad credendum proponitur, v. g. ſi quis credat CHRISTUM FILIUM DEI aſſumpſiſſe naturam humanam ex MARIA Virgine, dicitur habere fidem explicitam, de FILIO DEI incarnato, &c. Implicita eſt, dum quis credit non in particulari, vel in ſpecificatione alicujus articuli expreſſa, ſed in aliquo alio, v. g. qui credit quidquid credit S. Mater Eccleſia; vel quod ei proponitur à prædicatore Chriſtiano, licet id non percipiat, dicitur habere fidem implicitam, v. g. de modo juſtificationis, de merito,

rito, &c. hoc ergo poſito; reſpondeo ad propoſitum: hæc quatuor myſteria, ſide explicitè eſſe tenenda. Primum Deum eſſe: ſecundum Deum eſſe remuneratorem animę æternæ beatitudinis, & punitorem malorū. Dicitur enim Hebr. 11. Sine fide eſt impoſſibile placere Deo: credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit. Quoad primum intellige non quomodocunque credendum, quod ſit, ut vocantur aliqui Dii, propter aliquam participationem excellentiæ Dei; ſed quod ſit ens à ſe, & independens ab alio: Dominus infinitarum & iñumerabilium excellentiarū, &c. quod indicant illa verba ſymboli. *Creatorem cœli & terræ*, ipſum à nullo creatum. Quoad ſecundum intellige; quod non in hac vita mortali ſit remunerator tantum iſtis bonis temporalibus; ſed magis in alia, bonis æternis, & quod anima ſit corruptionis expers, imo capax æternę beatitudinis. Ratio autem hujus doctrinæ iſta eſt, quia qui vult attingere finē debet ipſū præcognoſcere; cum autem Deus Opt. ſit etiam rudiſſimorum hominū finis ultimus in cæleſti gloria videndus, & in ſua beatitudine participandus: ideo hic ipſum per lumen fidei debent cognoſcere, ipſum præ omnibus maximi æſtimare, honorare, ipſi obedire, &c. & quamvis quis poſſit Deum lumine rationis cognoſcere, utpote primam omnium cauſam, primum motorem, ens entium; non tamen illius poteſt eo modo, & tam certo, quo fides oſtendit, cognitionem

Digitized by Google

aſſequi; videlicet Creatorem omnium ex tempore, ex nihilo, illum eſſe neceſſariò à ſe, & per ſe, ſine principio & ſine fine, glorioſũ exiſtentem, ſcelera æternis ſuppliciis punientem, &c.

Et ideo ad hunc finem ſupernaturalem cognoſcendum, requiritur etiam lumen ſupernaturale, quod eſt fides. Hæc conſulto poſita eſſe velim propter rectificandum quorundam Idiotarum intellectum, qui conceptus de Deo ſatis futiles ſibi confingunt, ipſius gratiam minus curant, animam inſtar alicujus venti, aut vanæ imaginis apud ſe depingunt, magis ad præſentis, quàm futuræ vitæ bona propendét. Tertius Articulus fidei explicitè ſciendus eſt; Myſterium SS. Trinitatis, de quo ipſe Christus Matth. ult. Docete omnes gentes baptizantes eos, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, &c. Qui non crediderit, condemnabitur. Quartum myſterium de Filio Dei, non quidem quoad omnes articulos rudibus explicitè de eo credendos, ſed quoad principales, qui ſunt fundamenta ſalutis noſtræ; videlicet, quòd ſit incarnatus, verus Deus & homo, mortuus, reſurrexit pro ſalute generis humani, &c. de hac fide ſunt verba expreſſa Christi apud S. Joannem. Sic dilexit Deus mundum, &c. hæc eſt vita æterna ut agnoſcant te verum Deum & quem miſiſti Jesum Christum. His qui credunt in nomine ejus, dedit eis poteſtatem, &c. Qui non credit in nomine Filii Dei, jam eſt judicatus.

Mirum profectò (juſtè conqueritur Jacob. Marchan.

Digitized by Google

Marchan. in Candelabro Myſt. tract. 5. cap. 2.] quanta paſſim in pagis ignorãtia circa hæc, ita ut nihil diſtinctè vel explicitè norint iſtorum, eò quòd à Confeſſariis non interrogentur de his. Nam regulares Confeſſarii, dum eos accedunt ruſtici, præſupponunt hæc edoceri à Paſtoribus: Paſtores cùm aliquoties hæc in Catechiſmis dixerint, ſupponunt ſuos iſta non ignorare. Sed falſa eſt ſuppoſitio, quia frequentiſſimè quæ publicè in genere dicuntur, contingit non apprehendi à multis rudioribus in particulari. Unde neceſſarium eſt tales ſigillatim interrogari, imo & repeti, ac eis moroſè inculcare. Obſecratos igitur velim in Domino Confeſſarios ac Paſtores rudiũ, ut hic diligentẽ operam navent cum ſuavitate & patientia, & per experientiam reperient ſe non infructuosè laborare. Variis in locis Confeſſiones Ruſticorum excepi, & eos interrogans de TRINITATE, pro reſponſo accepi, tres eſſe DEOS, unam perſonam vel unum DEUM eſſe, ſed tria corpora. Item dum interrogarem quæ perſona carnem aſſumpſerit? Reſpondebant ſatis ordinariè, eſſe Patrem. An Pater eſſet homo? an etiã Spiritus Sanctus eſſet homo? reſpondebant affirmativè, & maximè errorem univerſalem in pleriſque locis deprehendi, quòd putarent vinum, quod aliquando datur communicantibus, eſſe CHRISTI ſanguinem. Hæc verò difficulter doceri poſſunt, maximè ſenes, niſi à Confeſſariis interrogentur, & erudiantur. Quod breviter potuerit, de his quæ ſunt neceſſaria, neceſſitate

Digitized by Google

medii. Nam ſi ignor nt fortè decem præcepta aut ſymbolum ; ſufficit quod firmiter proponant illa ſucceſſu temporis ſe conaturos addiſcere. Subſtantia autem præcipuorum Articulorum debet eis hic & nunc ante abſolutionem proponi, ut fidem explicitam illorum concipiant ; nempè JESUM CHRISTUM eſſe FILIUM DEI, & verum hominem, natum ex Virgine, pro redemptione noſtra mortuum, poſtea reſurrexiſſe, deinde aſcendiſſe in cęlum, denique venturum Judicem.

QUÆRES III.

An præter articulos Symboli ad ſalutem alia neceſſaria rudes ſcire teneantur?

RESpondeo. Orationem dominicam, ſalutationem Angelicam ; Decalogi & Eccleſiæ præcepta : tenentur enim orare ne ſuccumbant tentationi indeque pereant ; ut teſtentur ſuam ſubjectionem excellentiæ DEI, &c. oratio enim eſt medium homini rationis compoti ad ſalutem omnino neceſſarium, neceſſitate medii, ſcilicet ex præcepto divino naturali, quia neceſſaria eſt ad obtinendam à DEO gratiam SPIRITUS ſancti quem CHRISTUS promiſit dandum à PATRE cæleſti petentibus ſe. Quare SS. Patres, nominatim Hieron. & Aug. adverſus Pelagianos docent, tam eſſe neceſſariam orationem, quàm DEI gratiam & auxiliũ. Item debẽt mandata DEI ſervare, ſi volunt ad

ad vitam ingredi, tenentur certis diebus jejunare, feſtis diebus ſacro intereſſe, decimas dare, &c. Igitur quâ obligatione hæc tenentur facere, eâdem etiam iſtâ nôſſe, cùm hæc ſint omnia connexa. Inſuper obligantur ad notitiā Sacramentorum quibus utuntur, puta Pœnitentiā, Euchariſtiam, Matrimonium, & ſecundum probabilem ſententiam Bannez & quorundā, Confirmationis & Extremæ Unctionis Sacramenta nôſſe: alias nec humano nec Chriſtiano more illa percipient.

QUÆRES IV.

Quomodo prædicta rudes teneantur ſcire.

DIco 1. Non eſt opus ſcire illa ipſis, ſecundùm eam declarationem quæ habetur in Catechiſmis, ſed ſufficit quoad ſubſtantiam, id eſt ſecundùm ſignificationem generalem & ſimplicem vocum quæ continentur in eo articulo, v. g. in articulo SS. TRINITATIS ſatis eſt, ſi intelligunt PATREM & FILIUM & SPIRITUM Sanctum unum eſſe DEUM, & non plures DEOS, & non eſt neceſſe ut quis percipiat proceſſiones divinas, &c. Sic etiam ad incarnationis Myſterium ſufficit CHRISTUM eſſe FILIUM DEI, verum DEUM, verum hominem non eſt autem opus intelligere eſſe unam perſonam & duplicem naturam. Item de Eccleſia Catholica: neminem poſſe ſalvari, extra hominum congregationem, quæ tenet fidem CHRI-

Digitized by Google

STI & religionem ejus; ſed tantum eos poſſe vitam æternam conſequi, qui intra eandem congregationem CHRISTUM ritè colentium perſeverant.

2. DICO: Symbolum Apoſtolicum, præcepta Decalogi, &c. non obligantur ut illa ſciant eo ordine & verbis quibus proponuntur, ſed ſatis percipere ſenſum & veritatem eorum, imo etjam ſufficit, ſi interroganti ſciant reſpondere. Eſſet tamen veniale grave non mandare memoriæ Symbolum Apoſtolicum ex negligentia, ſecus ex impotentia, uti DD.

Quod attinet ad orationē Dominicā (Breſſ. lib. 5. cap. 8. n. 67.) docet, quòd partim CHRISTI inſtitutio, partim orandi neceſſitas, partim Eccleſiæ conſuetudo vim legis adepta obtinuit, ut ea ab omnibus diſcenda ſit memoriter, idque ſub mortali, quod de ea, ut etiam Decalogo affirmant Angelus & Tabiena, quos tamen explicat Azor. & Sanchez de eorum ſubſtantia. Sed quamvis hæc explicatio rectè conveniat Decalogo, cujus finis obtineri ſic poteſt, ſcilicet ejus obſervatio, modo ſciatur quando obliget, & quæ peccata illi repugnent; minus tamen orationi Dominicæ: qua memoriter recitata DEUM quotidie orari convenit. Imo veriſimile eſt ob rationes indicatas, eum qui per longum tempus orare negligit peccare mortaliter vitio irreligioſitatis. Veriſimilius id diceretur ſub veniali de ſalutatione Angelica; quamvis revera communi Eccleſiæ uſu, quo publicum ad eā ſignum datur, Catholicorum

ſenſu

ſenſu & æſtimatione etiam graviter videatur dedecere, adeoque peccatum eſſe mortale neſcire illam memoriter; quia quotidie ſalutanda eſſet & oranda B. Virgo: præſertim ubi habitant permixti Hæreticis Catholici, quorum preces eo quaſi ſigno diſcerni ſolent à precibus Hæreticorum. Quare etiam ob rationes indicatas de oratione Dominica, idem veriſimile videtur ſaltem ſub veniali, unumquemque teneri intra longius tempus ipſam ſalutationem Angelicam recitare. Hactenus Breſſerus. Idem ſentiendum de ſigno Sanctæ Crucis, quamvis Sylveſter ejus ignorantiam culpabilem mortaliter eſſe ſentiat.

3. Dico Symbolum Apoſtolicum addiſcendum eſſe ea lingua quam quiſque intelligit: ſcire enim memoriter & non intelligere eſt neſcire. Hinc rectè Fillucius Tom. 2. tract. 22. q. 2. n. 37. de oratione Dominica, ut vulgari lingua ſciatur eſſe obligationem ſub veniali docet, de aliis precibus aliter ſentiendum eſſe, aſſerunt Authores, requirentes ſaltem attentionem & intentionẽ illas dirigendi ad Deum. nam ſi (inquiunt) verba magna etſi non intelligantur à proferente, nihilominus habent quandoque ſuum effectũ, multò magis verba Divina ritè probata. Ad devotionem tamen majorem excitandam & ſpiritum refovendum conſultius eſt illis rationibus uti, quæ intelliguntur, de quo infra latius, plures Authores his de rebus citantur à Diana prima part. tract. 16. Miſcel. 11. Reſp. 14.

QUÆRES. V.

An propter hebetudinem ingenii poſſit aliquis excuſari ab explicata cognitione prædictorum?

RAtio dubietatis eſt: quia magna pars Ruſticorum etiam poſt inſtructionem dum ad confeſſionem accedunt, ipſos ignorant ſaltem explicita ſcientia, & vix pertinenter de illis reſpondent. tam facilè enim reſpondent tres eſſe Deos, & unam perſonam, quàm contra, nec valent naturam aut perſonas diſtinguere, aut concipere, perſonaſque Divinas, PATREM & FILIUM & SPIRITUM Sanctum, tanquam tres homines percipiunt, & tria corpora, de Patre ſi interroges eos, tibi reſpondebunt eſſe hominem, &c. & poſt multam inculcationem adhuc in his vel ignorant, vel errant?

Ad hoc quæſitum reſpondent præcipui Authores: non facilè eſſe excuſandos in hac ignorantia omnes idiotas; plurimi enim ſunt, qui ſciunt aliquas Cantilenas, nôrunt ſuos contractus, virtutes & vitia herbarum, animalium, callent multas aſtutias: quare nullus poterit excuſari ab explicita fide illorum Articulorum, qui ſunt neceſſarii ad ſalutē neceſſitate medii. Quod ut melius intelligatur ſciendum eſt duplicem neceſſitatem reſpectu ſalutis animæ à Theologis aſſignari, unam medii ſeu finis, alteram præcepti: illud dicitur neceſſarium neceſſitate medii, quod ſecundum DEI ordinariam

legem

legem ita neceſſarium eſt, ut ſine illo ſalus obtineri non poſſit, etiamſi inculpabiliter omittatur, quo pacto baptiſmus re ipſa ſuſcept⁹; eſt neceſſarium medium ad ſalutem infantibus non baptizatis, adultis, ſaltē in voto; quia ſine illo nullo modo ſalvari poſſunt, ſecundum legem Dei ordinariam. Item adultis in peccato mortali exiſtentibus vera contritio, vel ſaltem ſupernaturalis, id eſt, reſpectu Dei aliquo habita, cum firmo propoſito & efficaci peccata vitandi attritio conjuncta cum Sacramento. Illud autem eſt neceſſarium neceſſitate præcepti, quo culpabiliter omiſſo ſalus non obtinetur, eo vero inculpabiliter prætermiſſo poteſt obtineri, ut patet in Jejunio, auditione Miſſæ, ſumptione Euchariſtiæ pro Paſchate, &c. nam ex præcepto omnes tenentur jejunare diebus aſſignatis, Miſſæ intereſſe, communicare pro Paſchate ſub peccato mortali, ſi tamen ob impotentiam vel aliquod juſtum impedimentum omittant, non peccant & poſſunt ſalvari.

Hoc ergo poſito cenſent omnes, hos articulos quod Deus ſit, quod ſit juſtus Judex, per conſequens quod ſit anima immortalis, altera vita poſt mortem; debere à rudiſſimo quoque, dummodo ſit rationis compos, neceſſario neneceſſitate medii, explicitè ſciri & credi, nec poſſe quemquam etiamſi inculpabiliter hæc ignoret, ſalvari; nam ſine hac fide, juxta Apoſtolum, impoſſibile placere Deo: accedentem enim ad Deum oportet credere quod ſit, & quod ſit remunerator, Hebr. 11.

Nam eo eo (ut Becanus Tom. 2. tract. 1. cap. 12.) quod homo creatus ſit ad beatitudinem ſupernaturalem; & Deus non velit illi dare ſufficientia media ad illum finem conſequendum, niſi ſuppoſitâ fide, neceſſariò oritur obligatio in homine ad habendam fidem, ſine qua hic finis haberi non poteſt.

De explicata fide SS. Trinitatis & Incarnationis, ſunt aliqui & quidē graves Theologi à Diana citati part. 3. tr. 5. Reſ. 46. & par. 5. tr. 13. Reſp. 84. qui docent hos duos prædictos tantùm eſſe neceſſarios neceſſitate præcepti. Nam Deus non plus requirit ab hominibus quam illi poſſint; ſunt autem inter Chriſtianos adeo rudes, ut hujuſmodi Myſteria non apprehendant, quod etiam evenit in ſurdis, ſimul & mutis, licet aliqui putent hos divinitus illuſtrari. Azor tamen ait Tom. 1. lib. 8. cap. 6. q. quod rudi, qui non poteſt percipere Myſteria SS. Trinitatis, ſatis eſt, quod credat explicitè alios clariores, ſcilicet Christum Filium Dei natum eſſe ex Maria Virgine, paſſum, crucifixum, &c. Tannerus autem in 22. Diſp. 1. q. 7. d. 2. dicit, quod qui nullo pacto ea Myſteria percipere poteſt, comparandus eſt in hac re fatuis & infantibus, quos præceptum non obligat, per conſequens ad ſanctam Eucharistiam non admittendus, ſalvari tamen ille poteſt, ut legimus in Hiſtoriis Eccl. de illo, qui nullam orationem potuit addiſcere, quam iſtam. Miſerere mei Deus, & de alio, qui ſolum hanc didicit, & ſæpius uſurpavit. Ave Maria.

Poſt

Pro hac autem difficultate apta eſt diſtinctio Sanchez in opere moral. lib. 2. c. 2. n. 9. quæ diſtinguit inter ſcire explicitè, & credere explicitè: explicitè ſcit, qui interrogatus, rationem ſcit reddere, explicitè credit qui rei auditæ aſſentitur. Ab explicata ſcientia eorum quæ explicitè ex neceſſitate præcepti debent ſciri, rudes tarditas ingenii (ſi ſcientiam hujuſmodi impoſſibilem efficiat) excuſabit; ſed non excuſabit ab explicitè credendo ea, quæ neceſſitate medii credenda ſunt. Sufficit autem illis, ſi Confeſſario aut alio narrāte & explicante eos articulos, quos neceſſitate medii credere opus eſt (illorum fidem credendo percipiant. Explicitè enim credere inquit Sanchez, eſt rei, quam quis audivit aſſentiri: & ſic myſterium TRINITATIS, Incarnationis audientes à Confeſſario, vel alio docente credunt explicitè rudes, licèt non ita aſſequantur, de qua clarior praxis infra dabitur.

Aliorum quoque articulorum & quidem omnium fidem implicitam neceſſariò neceſſitate medii habere teneri, ipſamque actu cum opus fuerit (de quo infra) exhibere, ut profiteantur omne id ſe credere, quod credit S. Mater Eccleſia, per ſe clarum eſt.

QUÆRES VI.

Quid cenſendum de illis quibus myſteria fidei nunquam ſunt propoſita?

RESpondent plures Theologi apud Becanum Tom. 2. tract. 1. cap. 12. q. 1. fidem ſupernaturalem

turalem quæ eſt medium neceſſarium ad ſalutem poſſe haberi ab omnibus adultis etiã gentilibus, quantum eſt ex parte Dei: niſi ipſimet impediant. Colligitur ex illo Joan. 1. *Illuminat omnem hominem venientem in mundum*, & ex illo 1. Tim. 2. *Deus vult omnes ſalvari, & ad cognitionem veritatis pervenire*: ſcilicet quantum in ipſo eſt, modo ex parte noſtra non ſit defectus. Clarius hoc ex illo ad Epheſ. 5. *Surge qui dormis & illuminabit te Chriſtus.* Et ratio eſt quia media quæ ad ſalutem requiruntur ſunt inter ſe ſubordinata, & unum datur mediante alio, unde qui benè utitur uno medio, quod ipſi à Deo offertur, paulatim accipit majora, donec ad finẽ perveniat qui verò non benè utitur non eſt dignus majora accipere, & ſua culpa à Deo deſeritur, v. g. homo adultus qui nihil de fide audivit, ſolet frequenter à Deo illuſtrari & excitari ad obſervantiam legis naturæ, quæ in decalogo comprehenſa eſt; ſi obſervat hanc legem, ulterius juvatur & promovetur à Deo, donec ad fidem & juſtificationem perveniat, juxta Rom. 2. *Factores legis juſtificabuntur apud Deum*, ſi non obſervat merito deſeritur à Deo juxta Rom. 1. *Cùm cognoviſſent Deum non ſicut Deum glorificaverunt*: & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Ita S. Franciſcus Xaverius Japonibus à ſe quærentibus, cur Deus de ſalute aliarum nationum ſollicitus ſuis præceſſoribus ſui notitiam non impertiverit? reſpondit: Legem divinam naturaliter plantatam eſſe in omnium hominum

mente;

Digitized by Google

mente, qui ratione utuntur, quam ſi eorum Anteceſſores obſervaſſent, dubio procul fidei ſplendore illuminati fuiſſent, dum autem eam violârunt, ſe ſempiternæ damnationi addixerunt.

Nihilominus tamen, licet ipſorum ignorantia myſteriorum fidei orta ſit ex culpa ipſorũ; non tamẽ dicitur culpabilis, dicit enim Apoſt. Rom. 10. *Quomodo invocabunt in quem non crediderunt, aut quomodo credent ei quem non audiverunt? fides enim ex auditu.* Multi autem nihil audiverunt de CHRISTO, ejuſque fide, ideoque nullam habuerunt occaſionem de ea dubitandi, aut inquirendi. Etſi fortè modò aliqui inſtinctũ, aut ſcrupulo quopiam dubitant de ſua infidelitate, putabunt ſe conſcientiæ ſatisfeciſſe, ſi conſilium petant a ſapientioribus ſe. Neque ipſis in mentem fortè venit, ut DEUM rogent, ut ſibi revelet aliam fidem, quæ an ſit, prorſus ignorant. Unde tales mortui in hac ſua infidelitate negativa, non damnantur ad pœnam ſenſus propter infidelitatem, ſed propter peccata contra dictamen rationis comiſſa. v. g. Paganus aliquis non ideo cruciabitur quod non fuerit Chriſtianus, cùm nihil de CHRISTO audiverit, ſed ideo quia idolis ſe inclinaverit, quod ratio ipſa illud dictabat non eſſe DEUM vel ob aliquam incontinentiam, &c.

Etiam inter Hæreticos (dicit Breſſ. lib. 5. cap. 10.) multi laborant ignorantia invincibili myſteriorum fidei Catholicæ, veræque ac Ro-

manæ

manæ Eccleſiæ, præſertim ubi ſunt pauciores Catholici, cum ipſis orthodoxa fides, vel articuli controverſi, non fuerint ſatis expoſiti, vel non ſatis intellecti præ naturali hebetudine aut alia cauſa. Non enim ſufficit ad vincibilem ignorantiam, quòd vel cognitionem veræ fidei divinitꝰ acquirere potuerit, ſi feciſſet, quod eſt in ſe, viribus naturæ obſtacula divini auxilii removendo, vel gratiæ, vel quod aliquid de Catholica fide & Eccleſia audiverit; niſi ea ſic proponatur & explicetur ut habeat occaſionem prudenter dubitandi & inquirendi : conſtat autem multis fidem, ut vocant Papiſticam, ſic deſcriptam ac depictam eſſe ab eorũ Miniſtris ac prædicatoribus, ut ſincerè putent eam eſſe manifeſtam idololatriam, & Eccleſiam Romanam, Synagogam Diabolicam, ejuſque caput Antichriſtum ; quam proinde juxta dictamen conſcientiæ ſuæ horrere potius debeant, quam inquirere, necdum amplecti.

Ex quibus collige inter Hæreticos multò eſſe plures, qui verè & formaliter hæretici non ſunt : nam excuſantur à formali hæreſi, ignorantiâ, non tantum invincibili, ſed etiã vincibili licèt mortali, modo hæc non ſit affectata, quæ peccatum augeat & pertinaciam non impediat : erunt igitur iſtiuſmodi hæretici, tantum materialiter etſi poſitivè diſcredant articulos controverſos.

Collige ſecundo : ſatis multos ejuſmodi præſertim juvenes : quamvis inter hæreticos viventes ac morientes ſalvari, quia receperunt

Digitized by Google

ut ſuppono Sacramentum Baptiſmi, & cum eo habituale̅ juſtitiã, fidemque; (quæ eſt magna differentia inter illos & infideles) nec illam per ullum peccatum mortale perdiderunt. Imo nec video cauſam, cur aliquando perditã, vero actu co̅tritionis, & amoris Dei ſupra omnia recuperare non poſſint, quamvis id raro puteni co̅tingere extra veram Eccleſiam. Quod ſi objicias neminem ſalvari extra verã & Romanam Eccleſiam: atqui iſti ſunt extra talem Eccleſiam ergo non ſalvantur: tunc negabo minorem, quia per Baptiſmũ ſunt adſcripti veræ Romanæ Eccleſiæ, & receperunt veram & Romanam fidem licet habituale̅; ſicut & infantes Catholicorum, nec ut ſuppono ab ea defecerunt per veram & formalem hæreſim; Adverte tamen primò, rarò contingere ut retineant ignorantiam invincibilem fidei Catholicæ adulti, qui ſæpius cum Catholicis verſantur, & per Catholicas provincias mercaturæ, aliáve cauſa proficiſcuntur. Vix enim poteſt contingere, quin illi habeant rationem prude̅ter dubitandi: quam ſi habeant, tenentur ſub graviſſimo peccato rei veritatem diligentius inveſtigare. Adverte ſecundò habita ratione prudenter dubitandi, de negotio tanti momenti, quo agitur de æternitate ac ſalute animæ, requiri ad conſervandam invincibilem ignorantiã, ſtudium ac diligentiam majorem humana & naturali: atque adeo preces eaſque ferventes, & aſſiduas, aliaque pœnitentiæ, vel aliarum virtutum opera eo fine præſtita. Ea enim eſt hujus nego-

tii

tii natura ac pondus, ut ordinaria diligentia illi non ſufficiat, etſi ſufficeret aliis. Ita Sãchez ſecutus multos in opere Moral. lib. 1. cap. 6. nu. 39. ut ſi quis (inquit) in materia fidei hæſitans non haberet Catholicorum Doctorum copiã, quos conſuleret, ſed tantũm Hæreticos nec per ſe poſſet ſe ea dubitatione liberare. Verũ idem ob eandem rationem dicendum etſi habeat copiam Catholicorum Doctorum, ſi iis auditis maneat dubius, eò quòd v. g. Doctores vel prædicantes hæretici afferant rationes dubitandi illorum rationibus contrarias. Tunc igitur oportebit recurrere oratione aliiſque modis ad ſummum Doctorem Spiritum Sanctum: hactenus Breſſerus. Et quidem optimè ad ipſam praxim. Similem doctrinam habet lib. 5. cap. 23. ad deponendam conſcientiam erroneã, ut primò diligẽter caſus diſcutiatur per notitiam legis, & lumen ſcientiæ apud ſemetipſos: Secundò per inquiſitionem ex viris doctis, tertiò per orationem exemplo Joſaphat Regis 2. Paral. 20. *Cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolùm habemus reſidui ut oculos noſtros dirigamus ad te.* Nam ſicut ignorantiæ rerum fidei potiſſimum eſt vita mala juxta illud: *Non introibit Spiritus Sapientiæ in malevolam animam*: neglectus orationis, & gratiæ Dei, ita remedium erit vita bona, oratio, & cum gratia cooperatio, eaque conſtans & aſſidua: quod ipſum eſt facere quod eſt in ſe, ut loquuntur Doctores antiqui, ſcilicet viribus ſuis & gratiæ. Christus Dominus lib 3. Revel. cap. 26.

S. Bri-

S. Brigittæ declarat, qui infideles gratiam ſanctificantem conſequantur. Si inquit nihil retraxit eos in quærendo verum DEUM, & baptizãdo, non timor aut labor, aut diſpendium bonorum vel honorum, ſed impedimentum ſolam humanam fragilitatem ſuperans; iſtos ego qui Cornelium & Centurionem nondum baptizatos vidi, altius & perfectius remunerare ſcio ſicut eorũ exigit fides, &c. unde Catholici debent eſſe gratiſſimi pro beneficio orthodoxæ fidei, ad quam ſunt præ aliis vocati, ad hoc enim CHRISTUS monet eam S. Brigittam ibidem dicens. Ideo teneris tu multo regratiari DEO, quia de Chriſtianis nata es, & in tempore ſalutis, quia multi deſiderabant hoc obtinere & videre, quod offertur Chriſtianis & non obtinuerunt.

QUÆRES VII.

An Confeſſarius teneatur interrogare pœnitentem de notitia articulorum fidei.

RESpondeo cum Reginaldo de prudentia Confeſſ. cap. 2. & cap. 3. §. 3. & aliis quamvis officium Confeſſarii per ſe & directè non ſit interrogare pœnitentẽ, ſed illum confitentem audire, nihilominus in quãtum fungitur officio Judicis ac medici ad intelligendum ſtatum ipſius, & dandam præſervativam ad vitanda peccata; tenetur ſub peccato mortali ad faciendas interrogationes debitas, quoties advertit & credit aliquid eſſe, de quo neceſſarium ſit pœni-

pœnitentem interrogari, qualis eſt ignorantia de fundamento ſalutis, id eſt articulorum fidei, quæ ex parte magna in ruſticis aliiſque myſteria ſcienda, vel unquam clarè fuerunt explicata, vel ſi explicata, non ſatis intellecta præ naturali ſtupore ac hebetudine, vel ſi etiã explicata, & intellecta à labii memoria exciderunt. Quare ignorantes omnino edocere debet ſaltem de principalibus articulis (de quibus ſupra) & de iis Sacramentis, quæ ſuſcepturi ſunt. Ratio aperta horum patet ex dictis. Quare non bene faciunt ii Confeſſarii, qui cum increpatione rejiciunt iſtiuſmodi ignorantes, injungendo ut diſcant ab aliis: nam populus juxta Malachiam ab ore ipſorum requirit ſcientiam: hi miſeri non habent cõmuniter à quibus doceantur, cum vel ipſorum parentes aut ſocii ſint etiam idiotæ, atque ita rejecti pro conſolatione ſpirituali in majores animi anguſtias, cum horrore Sacramenti pœnitentiæ conjiciuntur.

Dices: Si Confeſſarius tempore concurſuũ ignorantes doceret, valde paucorum confeſſiones cum nauſea & murmure multorum expectantium expediret. Reſpondet. Reginaldus cit. cap. 1. pertinet ad prudentiam Confeſſarii, ut velit potius duos audire bene, quàm viginti perfunctoriè vel illicitè. Accipe hic cautelam quam Baſſ. in ſuis floribus Theologicis ex aliis Authoribus collegit. v. Confeſſio §. 5. num. 5. Notandum tamen eſt hic, magnũ concurſum prementium ſe pro confeſſione non eſſe juſtam

cauſam

cauſam dimidiandi Confeſſiones, nec eſſe liberum Confeſſario conſitentes ita urgere ad expediendum, ut non ſinat eos detegere integrè ſuam conſcientiam, vel ut omittat juvare interrogationibus neceſſariis.

Deinde per experientiam compertum eſt, pœnitentes velocius expeditos non fuiſſe contentos, & alios Confeſſarios cum querela adiiſſe, partim propter aliqua peccata omiſſa, à quibus in conſcientia mordebantur, partim propter capiēdam inſtructionem in ſcrupulis, vel dubiis rationabilibus, &c. Quod præſertim illis accidit, qui ex locis remotis ad aliqua loca ſacra peregrini veniunt pro finali purificatione conſcientiarum ſuarum.

Demum non multum temporis in iis docendis Confeſſarius abſumet, ſi vel in charta ruſticano ſtylo neceſſaria fidei, & morum conſcripta dederit alicui, etiam puero coram illis relegenda, vel ipſe brevibus ac ſimplicibus verbis illa declarabit: vel doctioribus adſtantibus injunget; ut illos rudes inſtruant. Hic modus aliquando feliciter ſucceſſerat in quadam numeroſa Parochia Ruſticorum pro Paſcha conſitentium, ubi puer illis turmis miſerabiliter ignorantibus relegebat neceſſaria ſalutis (deſperante illorum Parocho de poſſibilitate illa addiſcendi) quæ illi facilè capiebant, poſtea opera Vicarii ex illa charta plenius didicerunt, ut non fuerit opus inpoſterum cum illis circa hanc moleſtiam perferre. Hunc etiam modum

Poſſe-

Poſſevinus tradit in Praxi curæ Paſtoral. cap. ſeptimo, num. 16.

Scripti hujuſmodi poteſt eſſe talis tenor.

INterrogatio. Propter quid homines Deus creavit? Reſponſio: ut hic illum noſcant, omnibus rebus præferant, honorent, ipſi obediant, poſtea habeant vitam æternam, ubi Deum glorificent in omni-ſufficientia deliciarum. Interr. Unde hæc diſcis? Reſp. Ex ſymbolo Apoſtolico cùm dicis: Credo in Deum, credo vitam æternam. Item ex oratione Dominica cum dicis: Pater noſter. Sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum, ubi hi duo fines, Honor Dei & vita æterna, proponuntur, quæ maximè deſiderare & curare per totam vitam homines debent. Interr. Quid avertit hominem ab iſto fine? Reſp. peccatum, id eſt, cùm aliquis mala cogitat, mala loquitur, mala operatur, nec curat vivere ſecundùm legem Dei. Interr. Quomodo recuperat iterum gratiam Dei, & aditum ad vitam æternam? Reſp. per veram pœnitentiam, unde homines ideo confitentur peccata ſua Deo coram Sacerdote, ut ipſis dimittantur. Interr. Unde hæc diſcis? Reſp. ex ſymbolo Apoſtolico, cùm dicimus: Credo remiſſionem peccatorum. Interrog. Quid eſt Deus? Reſpondetur, eſt ſupremus Dominus cœli & terræ, qui

qui maxima & minima creavit, videt omnia, qui dedit oculos, audit omnia, qui dedit aures, ſcit omnia, qui dedit unicuique intellectum. Interr. Quid eſt SS. TRINITAS? Siquidem dicitur DEUS unus eſſe in TRINITATE? Reſp. ſunt tres perſonæ divinæ, prima PATER, ſecunda FILIUS, tertia SPIRITUS Sanctus, has nominamus in prolatione S. Crucis; in ſymbolo Apoſtolico cum dicimus, credo in DEUM PATREM, in FILIUM, in SPIRITUM Sanctum. Nam ſicut Sol unus eſt in tribus rebus; in ſplendore, in lumine, in calore, ita unus DEUS in PATRE & FILIO & SPIRITU Sancto. Ideo in memoriam hujus recitamus tria Pater & unum Credo. Interr. Quis natus de MARIA Virgine? quis pro nobis crucifixus, an PATER & FILIUS? Reſp. FILIUS DEI, qui natus ex MARIA Virgine, crucifixus, &c. & ideo feſtũ Nativitatis Domini celebratur, ubi memoria recolitur, quomodo FILIUS DEI factus ſit homo. in Paraſceve quomodo crucifixus; in Reſurrectionis feſto quomodo reſurrexit, &c. In Aſcenſione quomodo cœlos aſcendit; ideque in fine mundi deſcendet de cœlo ut judicet omnes & qui mortui ſunt & qui vivunt; bonis dabit cœlum, malis infernum, &c. Et ideo homines modo debent confiteri peccata ſua cum dolore quòd DEO non obediverint: & cũ propoſito ea vitandi, ut ipſis dimittãtur, ne poſtea propter illa in æternũ dãnẽtur. Inter. Intelligitis hæc omnia? Melius intelligetis, ſi recitantes

Credo intra vos hæc trutinabitis, vobiſque particulariter applicabitis, cogitantes, quia etiam pro me FILIUS DEI natus, paſſus, me judicabit: deinde in fine mundi ſuſcitabit, & ſi hic ejus voluntatem obſervavero, ipſi me per pias orationes commendavero, dabit mihi vitam æternam. Interr. Quid eſt anima? Reſp. eſt per quam homo vivit, ſentit, intelligit: anima tua es tu, qui per hos oculos aſpicis, per has aures audis, per hanc linguam loqueris, per hoc caput intelligis, hoc tuum corpus, cùm per morbum, aut per aliquem caſum deſtruetur, tu ex illo, veluti ex domo ruente, debebis exire, & ſiſti coram Domino DEO, qui requiret à te quomodo hic vixiſti, DEUM neglexiſti, templum non frequentaſti, maledixiſti, &c tunc recipies mercedem juxta opera tua, poſt diem autem judicii, totus cum corpore & anima, vel vigebis in cœlo, in deliciis æternis, vel ardebis in inferno ſine fine, ſine fine, ſine fine. Interr. Quid eſt Diabolus? Reſp Eſt malus Spiritus, à DEO ex cœlo propter ſuperbiam & inobedientiam dejectus: eſt noſter hoſtis, &c. Interr. Quid hominibus datur cùm ad Altare accedunt. Reſp. Datur corpus verum CHRISTI, nam dum per verba CHRISTI conſecratur panis, fit ex pane corpus CHRISTI & ſanguis dum vinum in calice fit ſanguis & corpus CHRISTI? in utroque integer CHRISTUS cum anima & Divinitate. Et ſicut in ſpeculo, vel in aqua tota facies hominis apparet, ſic

etiam

ſic etiam ſub ſpecie panis & vini, totus CHRISTUS continetur. Interr. Ad quid homines corpus CHRISTI ſumunt? Reſp. Ut animæ ipſorum ſanctificentur & paſcantur ad vitam æternam, de quo ſunt clara verba in Evangelio ipſius CHRISTI. Hæc rudes facilè percipiunt, licet non poſſint ſuos conceptus clarè eloqui. Qui autem de ſupradictis nihil prorſus capere poteſt, non video quomodo ad ſacram Euchariſtiam admittendus; quamvis ipſi abſolutio Sacramentalis, ſaltem ſub conditione (ſi eſt capax) poſſit impendi.

QUÆRES VIII.

Qui magis obligantur ad docendos rudes, an Confeſſarii, án Parochi?

R*Eſp*. Parochos magis obligari, ac per ſe: Porrò tenetur Parochus ex officio (ſunt verba Eligii Baſſæi V. Parochus) docere populum neceſſaria ad ſalutem, puta ſymbolum, Decalogum, Pater noſter, & peccata communia, generaleſque virtutes; ſignanter myſterium Trinitatis & Incarnationis; & negligentia magna in his docendis eſt mortalis. *Væ* Paſtoribus, *væ* Epiſcopis, *væ* Prælatis, inquit Emanuel Sa V. Parochus, qui contenti docuiſſe ſymbolum latinè, non explicant rudibus myſteria fidei; & addit V. Fides. Potius crediderim condemnari iſtorum Parochos ob negligentiam docendi. Utique non ſufficit panem (addit Jacob. Ma-

chant. in Horto Paſtoral. tract. 1. de fide Chriſtiana) præbere parvulis, ſed frangendus eſt, ſed comminuendus, maſticandus, & in fauces inferendus: hoc eſt ſimplices ſunt inſtruendi verbi facilibus, in fidei rudimentis: *docendo eos Elemēta exordii ſermonis Dei. Si enim, inquit Aug. æternus Pater, ut verbū ſuum æternum captui noſtro cooptaret, & uſibus hominum adjiceret, demiſit adeò, ut carne & corpore degeneri ſe veſtiret, cur pigeat Doctorem & Magiſtrum verba & conceptus mentis ſuæ deprimere, & vulgaribus abjectiſq; vocibus ſubjicere, ut rudium auditorum captum non ſuperent?* Sunt ignorantes multi negligētia Paſtorū, qui dedignantur hanc humilem inſtructionem, quam Paulus & Apoſtoli, & inſignes Eccleſiæ viri non refugerunt; ſimplex iſta inſtructio longè fructuoſior altioribus involutis ſermonibus ac concionibus, quod indicatum videtur in Canticis. *Meliora ſunt ubera tua vino.*

Cum dolore animi excepi de quodam Parocho, qui gloriabatur ſe ſuas conciones per ſubtiles conceptus in gratiam Domini Parochianorū, quem doctum virum fuiſſe ajebat, facere, cum interim ipſe miſer de qualitatibus corporum poſt reſurrectionem glorificandorum nihil cognoſceret, ſuoſque auditores jejunos ſpiritualis pabuli ſæpius dimitteret. Profectò non videtur intelligibile quomodo tuta conſciētia audeat ille ad ſacerdotium aſpirare, qui ſaltem Catechiſmum Romanum ex integro non percepit; vel ad confeſſiones audiendas ſe conferre, qui unum ſaltem ſummiliſtam Caſiſticum

ſticum integrum intelligibiliter non percurrit. Scriptum eſt enim Oſeæ 4. *Quia tu ſcientiam repuliſti repellã te ne ſacerdotio ſungaris mihi.* Deindè Confeſſarius imperitus (prout audivi ab illo magnæ Authoritatis viro Sebaſtiano Nucerino) poteſt multis animabꝰ eſſe cauſa perditionis. Quare optimo conſilio Synodus Provincialis Petricoviæ, An. Dom. 1628. de tradenda doctrina Chriſtiana rudibus hanc legem. de Profeſſ. fidei conſtituit: nimirum; *Epiſcopi & omnes curati tenentur erudire populum curæ & fidei ſuæ cõmiſſum: quoniam in Regno hoc & Magno Ducatu Lithuaniæ major eſt pars villarum, quàm civitatum vel oppidorum, & in villis ad executionem difficilè deduci poteſt, ut ruſtici, vel incolæ villarum ad diſcendam doctrinam Chriſtianam, pomeridiano tempore conveniant; ipſiq; Parochi in villis præſertim impediti eſſe poſſint, quominùs eidem doctrinæ Chriſtianæ docendæ attendere valeant. Præcipitur omnibus Parochis, vel eorum Vicariis ut quolibet die Dominico, abſolutâ concione, orationem Dominicam, ſalutationem Angelicam, ſymbolum fidei, præcepta Decalogi & Eccleſiæ cum populo recitent, idq; omnino in omnibus Parochiis obſervetur. Præterea ut Parochi in villis cõſtituti. cõciones ad populum habeant ex Catechiſmo Conc. Trid. ad Parochos tempori accõmodatas, ex materia orationis Dominicæ, ſalutationis Angelicæ, ſymboli fidei, aut præceptorũ Decalogi, aliàs juxta præfationem dicti Cathechiſmi Concil. Trid. ad Parochos.* In quem finem idem Catechiſmus Polonico idiomate eſt impreſſus ex præcepto S. Synodi.

QUÆRES IX.

Quando tenentur rudes actus fidei exercere?

NOn ſatis eſt articulos fidei audire, addiſcere, ſed opus eſt inſuper illis aſſenſum firmum præbere; non ob aliud motivum, quàm quia à Deo illæ veritates ſunt revelatæ; nec adhuc ſufficit illas credere, ſed omnino neceſſe eſt ex illa fide vivere; fide & charitate Theologica ſuas actiones ut ſint meritoriæ vitæ æternæ ſublimare. Unde valde dolendum eſt fidem orthodoxam cum mutatione Dominorum, aut locorum à ruſticis & famulis aliquando mutari: actus vitæ ſuæ non ſecundùm Dei placitum, legeſque divinas, ſed juxta dictamen ſuæ phantaſiæ, ſenſuum, ac inclinationem carnalium affectum dirigi. Hinc oratio Dominica perperam dicitur, ad Sacramentum pœnitentiæ, Euchariſtiæ ex conſuetudine, ſine devotione acceditur, caſu vivitur, peccata miſerè multiplicantur.

Quare Theologi aſſignant aliquot tempora, quibus etiam rudes tenentur elicere actus fidei. Primò cùm rationis uſum aſſecutis veritates à Deo revelatæ proponuntur, quibus tam firmiter debent aſſentire, ut nullis modis ab iis avellantur; ſecundò cùm debent actus amoris, ſive æſtimationis Dei ſuper omnia, cultûs divini, contritionis elicere, Sacramenta ſuſcipere, tentationibus reſiſtere, & ex hac vita cum ſpe

ſpe ſalutis decedere: nam horum omnium fides eſt radix & fundamentum; ideoque moribundis proficuè inculcatur ſymbolum Apoſtolicum.

---

§. II.

De juvandis rudibus quoad materiam Confeſſionis Sacramentalis.

QUÆRES I.

Quid faciet Confeſſarius cum illis, qui nullam materiam afferunt pro abſolutione Sacramentali.

R*Eſp.* Hic inprimis armandum eſſe animum Confeſſarii, & phantaſiam roborandam ad perferendas ineptias idiotarum, corque compaſſione ergà miſeram ipſorum ignorantiam muniendum: deindè iſtum defectum in ipſis debere ſuppleri per ipſius Confeſſarii affabiles interrogationes; ita cenſet cum multis Jacob Marchant. in Ref. Paſtor. tract. 5. num. 5. Si Confeſſarius (inquit) exiſtimet ſe pœnitentis defectum, qui nullum examen, vel inſufficiens fecit, poſſe ſupplere interrogando, & is paratus ſit examinari, poteſt audiri & abſolvi; nam magnam ſupplet diligentiæ partem (maximè in idiotis) voluntas quâ deſiderant interrogari & reſpondere. Et ita ordina-

dinariè practicandum circa rudes : nam experientia comperimus inutiliter remitti, quia vel non redeunt, vel æquè imparati veniunt. Et ratio eſt, quia idiotæ non poſſunt ita ſuas conſcientias ſcrutari, ſicut doctiores. Quod ſi pœnitens aliquantum peritus ſit, & à longo tempore non confeſſus, involutuſque variis generibus peccatorum; ſuaviter quoad fieri poteſt ei perſuadeatur, ut prævię per aliquid temporis ſe diſponat. Hæc ille. In hunc etiam ſenſum Breſſ.lib.1.cap.2.num.194.ait. Poteſt imò ſæpè debet Confeſſarius pœnitentem interrogando ſupplere partem diligentiæ; non tamen totam: quia etſi ſæpè expediat non permittere, imò prohibere; ne rudes, vel ſcrupuloſi multùm examinent conſcientiam ſuam, ne turbent caput ſuum, vel magis intricent ſcrupulis; facilè tamen poſſunt, ideoque debent illam examinare, ſaltem obiter: tùm quia aliàs vix fieri poteſt, ut repentè interrogati abſque ulla præmeditatione verè de ſingulis reſpondeant, (cùm præſertim confitentur de longo tempore) tum quia incertum eſt, an Confeſſarius interrogaturus ſit de ſingulis peccatis, quorum ipſi ſibi conſcii ſunt. De quo examine faciendo ſunt docendi à ſuis Parochis in Concionibus.

In praxi ergo accommodando ſe informationi Ritualis Romani (à qua nullatenus tanquàm à principali norma eſt recedendum) Confeſſarius primò advertat, an ille rudis rectè proferat, aut formet ſignum S. Crucis (inveniun-

veniuntur enim & inter politrores, qui vel illud omittant, vel perperam faciant) & ignorantem ne ſibi timeat à ſancta Cruce doceat, deinde an præmittat confeſſionem ſimplicem generalem; aliqui enim putant confeſſionem fieri tantum ſoli Sacerdoti, indeque celant ſua peccata, & ideo ſaltem hæc verba proferant. Confiteor Deo, Beatæ M. V. omnibus Sanctis, & tibi Pater quia peccavi. Tertiò interrogetur quàm pridem confeſſus: hoc enim punctum conducet ad cognoſcendam quantitatem peccatorum in illo qui numerum ipſorum neſcit indicare. Quartò: an pœnitentiam injunctam expleverit: quam ſi per longum tempus diſtulit, pro hoc peccato coram Deo doleat, ſiquidem illa ſatisfactio eſt pars Sacramenti pœnitentiæ, quæ cum aliis debet qnantocius conjungi: & dilatio illius per annum pro peccatis mortalibus facit peccatum mortale, ut paſſim DD. Quare ſeriò inculcetur illi negligenti, ne ulterius illam differat. Eſt enim quorundam magnus abuſus, quod cùm habeant tempus ad comedendum, bibendum, dormiendum, &c. & pro quinque Pater & Ave, dicunt ſe non poſſe habere: vel etiam ſuas privatas preces (quas aliquando ex delectatione propriæ phantaſiæ perſolvunt) anteponunt huic parti Sacramentali, à Vicario Christi ſibi aſſignatæ. Tandem jubeat pœnitentem ut ſua peccata recenſeat; qui ſi reſpondeat ipſa à Deo, vel ab ipſo Sacerdote cognoſci: urgeat Confeſſarius an ipſe etiam

aliquid contra ſe ſciat, & dicat, à quo abſolvatur: ſi aſſerat nullius peccati ſe conſcium eſſe; examinetur ex communibus peccatis. v.g. An ſacrum Miſſæ aliquo feſto non habens juſtum impedimentum (nam hîc futiles aliquando excuſationes adferunt) omiſerit? An ex animo maledixerit? An voluerit aliquid ſurripere (nam voluntatem efficacem ad malum pro peccato ipſi non reputant) damnum volens alicui intulerit? ſe inebriaverit? Luxuria aliqua oblectatus fuerit? An uxor marito maledixerit? &c. Si nullam prorſus materiam præbeat, tunc Confeſſarius non debet angi, vel ipſum angere, diſceptando cum ipſo de incuria peccatorum, vel acrius increpando ejus negligentiam, &c. in caſſum enim hæc cum talibus fiunt. Sed uno ex his modo, cum ipſo procedat. Primò ſi hominem advertat bonæ voluntatis, nec diu confeſſionem ſuam protraxiſſe: tunc cum ipſo præmittat actum contritionis in hunc ſenſum quærendo ex ipſo. *An DEUM plus æſtimet, amet, malit, quam omnia in mundo? An ex animo doleat, quod aliquando DEUM offenderit, ipſum neglexerit, ipſi non obediverit? An habeat propoſitum firmum peccata vitandi? voluntatem DEI in omnibus faciendi?* Quo affirmante (aliàs benigne doceatur) dicat ſupra ipſum miſereatur, Indulgentiam, &c. forma abſolutionis & aliis prætermiſſis; & ad S. Euchariſtiam admittat. Peccata enim venialia, quæ ipſe in ſe minimè advertit, non ſunt materia neceſſaria confeſ-

confeſſionis (juxta Concil. Trid. Seſſ. 14. c. 5.) Unde ſi quis tantùm venialia habeat quamvis ſit tempus Quadrageſimale, ſive Paſchæ, non tenetur illa confiteri, ſed debet ſumere Euchariſtiam; niſi ſequatur ſcandalum, tunc enim debet accedere ad confeſſionem ſaltem ut dicat ſe non habere conſcientiam peccati mortalis, ita Tol. lib. 3, cap. 3. n. 7. & alii apud Baſſ. V. Confeſſ. §. 1. num. 18. ut plurimum autem ruſtici qui modico victu vix ſuam vitam trahunt, laboribus aſſiduis atteruntur, ferè ſub continua cuſtodia Dominorum degunt; rarò propendent ad peccata mortalia, ideoque non ſunt ita rigorosè in confeſſione examinandi, ſicut illi qui otio; voluptatibus, aliisq; vanitatibus laxantur in mala, quæ aliquando pro peccatis non reputant, vel mortalia pro venialibus æſtimant.

Si quis tamen pro tutiore ſui conſcientia & majori fructu ſpirituali pœnitentis, maluerit eundem cum Sacramentali ablutione dimittere, tunc priùs extorqueat ab ipſo aliquam materiam abſolutionis, *v. g.* An doleat quod perperam vixerit, non advertendo ſuas cogitationes, verbera, opera, an ſint licita, vel illicita, an quotidiè, an devotè Orationem Dominicam recitaverit, an patiens in adverſis fuerit, &c. Quod ſi iſta vel ſimilia penitus neget, leniter erit coarguendus de tali vecordia, circa obediendum Deo & ſalutem ſuam curandam, cùm ſit impoſſibile quin aliquod peccatum veniale non commiſerit: & hæc jam

erit materia abſolutionis, quòd inconſideratè vixerit, & ideò nullum defectum in ſe adverterit. Quare pro hac negligentia, ac præteritis vanis cogitationibus, verbis, operibus, coram Deo doleat, & in poſterum diligentiùs ſuos actus proſpiciat, ut in illis declinet à malo, & faciat bonum propter Deum, ac ſeſe Chriſto per pia ſuſpiria ſæpiùs commendet. Nam & idiotæ non debent caſu ad inſtar belluarum vivere, ſed juxta rationem & legem Dei, ſuoque modo tenentur ad perfectionem tendere, ut peccata magis magiſque devitent, & opera bona ampliùs exerceant, adverſa promptiùs perferant propter Deum, cælum & virtutem, ſeque in omnibus divinæ voluntati reſignent. His ipſi inculcatis, pœnitentia injuncta, ac præmiſſo actu contritionis, ut ſupra, eum Sacramentaliter abſolvat.

Et hic ſecundus modus, multò magis cum illis ſervandus, qui *v. g.* ante medium annum confeſſi, nullum peccatum afferunt: nam fieri poteſt, ut aliquis directè à veniali abſolutus, etiam à mortali indirectè abſolvatur, ſi quod fortè per illud tempus commiſerit.

Porrò Confeſſarius poteſt eſſe contentus, ſi ſaltem unum peccatum veniale à talibus audiat: non enim tenetur pœnitens omnia venialia recenſere, nec pro omnibus dolere (Baſſ. V. Confeſſ. §. 3. num. 7.) nullus etiam tenetur ut docet Breſſ. lib. 1. Cap. 20. ad exactum examen conſcientiæ, ſi non eſt conſcius

pecca-

Digitized by Google

peccatorum mortalium; ſed ſufficit in confuſo illud facere, ut aliqua ſaltem dicat. Imò talis, numerum & ſpeciem peccatorum tacens, validè confitetur: dicens in communi ſe venialia peccata commiſiſſe. Hanc ſententiam homo bonus citans aliquot DD. probabilem eſſe putat.

Iſta propter illos dixerim, qui ſe accuſant de peccatis venialibus, & propter ruditatem non poſſunt illa explicare: nec non propter eos qui nimis ſcrupulizant in recenſendis peccatis venialibus, & interim nullam diligentiam in ipſis corrigendis adhibere volunt, indeque in graviora labuntur, quibus cautela circa hæc infra dabitur.

Quapropter illi rudes qui dicunt ſe nullo modo poſſe ſine peccatis vivere, ſunt admonendi ut ſaltem illam vecordiam à qua Eccleſia ſe præſervari orat in illo verſiculo. Sint pura cordis intima. Abſiſtat & vecordia, in ſuis actibus vitent, & in poſterum talem prudentiam adhibeant, ut pro poſſe à delictis, gratiam Dei invocando caveant.

Circa ſatisfactionem vulgò dictam pœnitentiam rudibus utriuſque ſexus, qui gravioribus laboribus fatigantur, eſt obſervandum: ut ipſis magna jejunia præſertim in ſiccis, diſciplinæ eis inſuetæ, vel alia per quæ in ſuis laboribus impediri, vel in aliquam ſiniſtram ſuſpicionem apud ſuos devenire poſſint; non imponantur Junioribus tamen ad refrænandum fervorem luxuriæ, injungendus

gendus eſt parcus uſus cibi ipſis obvii, ut *v. g.* certis in hebdomada diebus, feria 2. 4. 6. dimidium tantùm prandii ſumant, vel aliquod ferculum ſibi ſubtrahant, aut nocturna flexio, vel aliqua diurna ſeparata per ſeptem Pater & Ave extenſis per modum crucis manibus, vel in faciem ipſorum, ſpontanea verberum inflictio, aliæque commodæ ipſis carnis afflictiones per quas aſſueſcant corpori ſuo dominari. Item non ſunt onerandi multis orationibus, ſufficiet enim aliquibus, ut tria in die profeſto Pater & Ave, bis vel ter veſpere, mane, meridie orent, vel quinque aut ſeptem in honorem paſſionis Chriſti, & compaſſionis B. V. in diebus autem feſtivis, quindecim Pater & Ave bis aut ter. Interim autem crebriùs ad DEUM aſpirent per illam orationem. Deus propitius. Et labores ſuos Paſſioni Chriſti aut laboribus ejus commendent ſimplici ſuſpirio. Pro gravioribus tamen peccatis, prout aliquando accedunt in lixis aut famulis militum, vel aulicorum; pœnitentias Confeſſarius juxta canones pœnitentiales temperabit, ac præmonebit: ut ſiquidem tam parvas pœnitentias propter ſuam fragilitatem pro tantis peccatis habent aſſignatas, ipſi ſibi alias ſponte injungant, adverſa patienter tolerent, alios à malo avocent, ad bonum pro poſſe ſuadeant, &c.

APPEN-

Digitized by Google

APPENDIX.

Peccata communia pro examine rudibus in concione aliquæ, vel ante confeſſionem Sacramentalem congregatis proponenda. Ex Ioanne Herloto Dominica tertia Quadrageſima.

PRimi ſunt qui ſcienter iurant per DEUM, quod non eſt verum; Tales peccant mortaliter ſive joco ſive ſeriò id faciant in vendendo, emendo, &c. Secundi qui falſificant fidem, qui ſcilicet credunt carminatricibus, quæ carminant benedicentes oculos, pueros, & pecora, vel qui litteras portant in collo pro oculis, vel quod non poſſint capi, vel vulnerari. Et qui tenent fatum, augurium, ſomnia, dies Ægyptiacos, vel vadunt ad pythoniſſas, quando res ſunt furto ablatæ; tales omnes peccant mortaliter. Unde dicitur in Decr. *Divinationi qui intendit damnationem animæ incurrit. 26. q. ult. Non obſervet.* Tertii ſunt, qui ſolvunt feſta laborando, & ſic negligunt Miſſam, & S. Sermonem. Similiter qui ſolvunt jejunia Eccleſiæ ſine cauſa & neceſſitate. Quanti ſunt filii & filiæ, qui frivolè oſtendunt parentes, & ſunt eis inobedientes, & infideles in vita ipſorum; & poſt mortem non ſubveniunt animabus ipſorum, & tales pueros punit Deus, quandoque in rebus, quandoque in anima, quandoque in corpore. Quinti ſunt, qui murmurant contra DEUM, & contra Sanctos, propter auram, & propter mortem puerorum, conſanguineorum, in tribulationibus, in infirmitatibus,

tibus, in paupertate, in diffortunio. Et etiam qui maledicunt ſibi ipſis, & ex impatientia optant ſibi ipſis mortem, tales poſſunt ſic damnare animas ſuas, per impatientiam ſuam. Unde Matthæi 5. *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Tales cogitare deberent quod nullus ſalvari poterit ſine tribulationibus. Unde Actorum decimo quarto. Per multas tribulationes oportet vos intrare in regnum cælorum. Similiter quod gravius, qui frangunt ſcientes, & ſine cauſa vota, quæ Deo & Sanctis voverunt in tribulationibus. Sexti ſunt luxurioſi. Nam omnis actus luxuriæ, qui ſcienter & voluntariè committitur, extra Matrimonium, eſt peccatum mortale. Septimi ſunt, qui damna inferunt proximis, & uſurpant ſibi injuſtè res alienas, ut ſunt illi qui inferunt damna proximis in graminibus, rapis, piris, oleribus, & etiam qui cum equis damna proximis inferunt. Similiter ſervi & ancillæ qui bona dominorum ſuorum furtivè ſubtrahunt, ſine ſcitu dominorum ſuorum. Similiter luſores, uſurarii, raptores, vel etiam qui res male acceptas comedunt, vel etiam emunt, vel etiam qui falſam pecuniam proximis ſcienter tribuunt. Et etiam qui non dant plene decimas, offertoria & jura Parochialia. Et etiam qui non perſolvunt debita proximis ſuis, ſicut promiſerunt. Iſti omnes non ſunt abſolvendi nec communicandi niſi juxta poſſe ſuum velint reſtituere. Unde dicitur in Decr. *Non dimittitur peccatum, niſi*

reſti-

reſtituatur ablatum. Diſtinct. 34. *generalis* Octavi ſunt, qui detrahunt & infamant proximos, & etiam qui fraudulenter loquuntur cum proximis, & etiam qui perturbant proximos verbis iracundis, deriſoriis & vituperiis. Inſuper qui libenter audiunt, & citò credunt detractoribus. Unde dicitur in Decr. *Qui falſum de alio profert, etiam qui crimina citò credit. uterque reus erit.* 11. *quæſt.* 3. *Non ſolum, &c.* Noni ſunt, viri & mulieres etiam virgines quæ DEUM offendunt chorizando, & etiam ſuperbiendo in veſtibus. Nam quæcunque mulier & virgo ſic ſe ornat, in crinibus, in facie, in peplis, in cingulis, in veſtibus, inſpiciendo ſe in ſpeculo, & hoc facit ex ſuperbia, alliciendo maſculos ad malas concupiſcentias, talis perſona peccat mortaliter. Unde dicit ſanctus Auguſtinus. Meliùs eſt mulierem lanam ſuam texere, quam impudicè chorizare. Decimi ſunt qui excedunt menſuram in comedendo, bibendo, ſeque inebriant. Undecimi ſunt, iracundi & invidi, quia qui iraſcuntur cum deliberatione, & conſenſu rationis, & cogitant in animo ſuo, quomodo poſſint ſe vindicare. Et ſi illam iram oſtendant verbis, ſcilicet maledicendo proximis, vel etiam percutiendo, vel vulnerando, tunc graviùs adhuc peccant. Duodecimi, qui in Matrimonio male vivunt. ſcilicet quando vir percutit ex ira, & ſine cauſa uxorem, & etiam mulier, quæ eſt inobediens marito in rebus licitis, & inſuper maledicit viro, vel etiam

quæ

quæ provocat ſcienter maritum ad blaſphemandum vel maledicendum. Et etiam parentes qui permittunt filios, filias, jurare, maledicere, blaſphemare, damna proximis inferre, chorizare, fornicari. Et ſi non corrigunt peccata puerorum, tunc ipſi parentes lugebunt. Unde ad Rom. 1. *Digni ſunt morte non ſolùm qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.* Unde etiam dicitur in Decr. *Pari pœna puniendi ſunt agentes & conſentientes*, 14. 9. 4. *Omnis.* Hic adde temeraria judicia, cogitationes, delectationes luxurioſas aliaque peccata interna, quæ pro nihilo reputantur, ſuſurrationes, ſeu dicta odioſa, vel facta relata aliis, quæ lædunt amicitiam. Hic etiam adverte circa choreas; illas a Doctoribus ſimpliciter non damnari, ſed tantùm illas quæ fiunt ex mala intentione vel abuſu, &c. Vide Baſſ. pag. 465. n. 20.

QUÆRES II.

An Confeſſarius ſi videat pœnitentem omittere, vel oblivisci alicujus peccati, teneatur illum de eo interrogare.

RESP. Ordinariè teneri, qui cum agat partes Judicis, munus ejus eſt curare integritatẽ Sacramentalis hujus Judicii. Dico ordinariè, nam quandoque contingit, quod pœnitentes non exiſtimẽt eſſe peccata mortalia, quæ talia judicat Confeſſarius, & ex bona fide vel ignorantia non putent ſe teneri ad ea confitendā,

nec

nec fructus ſperetur interrogando & monendo; tunc poteſt non interrogare, de quo infra clariùs quæſito tertio. Sed quid ſi interroget Confeſſarius, & neget pœnitens ſe feciſſe, cum tamen ſciat Confeſſarius, tale peccatum ab eo commiſſum? *Reſp.* Si ſciat viâ aliquâ extra confeſſionem: Quod ſi nihilominùs neget, regulariter tenetur ei credere, aut exiſtimare illum eſſe confeſſum, aut alia ex cauſa poſſe excuſari, ad non aperiendum peccatum. Nam ordinariè in hoc foro ſtandũ eſt pœnitenti pro ſe. Quod ſi via confeſſionis alterius complicis novit, nõ poteſt eum convincere: prudenter tamen (idq; propter varia pericula) poteſt interrogare, ita ut non advertat pœnitens, ex alterius confeſſione venire. Et tamen ſi neget, non poteſt abſolutionem negare, quia non magis tenetur uni, quàm alteri credere. Frequenter contingit in confeſſione, quod uxor aſſerat aliquid, & illud maritus neget, ſic & in aliis pœnitentibus complicibus peccati, unus ſuo modo, alter planè diverſo factum enarrant. Quid faceret Confeſſarius? Licet pro una parte magis, quàm pro altera veritatem ſtare moraliter colligat, tamen non poteſt aliud dicere, quàm judicet Dominus inter me, & te? Poteſt autem fieri, ut propriis oculis peccatum viderit, vel peccantem blaſphemiis & injurioſis verbis audierit, ſciatque certò perſonam, non eſſe de ea confeſſam, ſed pernitioſè mentiri, nec ullo modo poſſe excuſari: tunc non debet abſolvere, cum certus ſit de indiſpoſitione. *Iac. March. Reſ. paſt. tr. 5. n. 6. Cap. 2.*

QUÆ-

QUÆRES III.

Quid faciendum cum illo, qui numerum peccatorum non poteſt exprimere.

RESP. *cum cit. March.* Aperiendam eſſe conſuetudinem quanta & quam diuturna fuerit, ut quantum fieri poteſt ſtatus pœnitentis intelligatur, dum tempus & frequentia aliquo modo indicatur, ut toties in hebdomada, vel menſe vel anno. Qui autem non poteſt hæc etiam ſpecificare, dicat ſe valdè ſæpè hæc feciſſe, aut quaſi quotidie, aut frequenter in ſeptimana; hoc enim ſufficiet ad aliquo modo ſtatum aperiendum, prout poteſt. Ex his reſolutio patet caſuum frequentium. Primus eſt. Si accedat concubinarius; ſufficienter ſtatum ſuum declarat, & numerum dicendo, ſe uno vel duobus annis concubinâ tanquam uxore uſum fuiſſe, continuâ cum ea cohabitatione & carnali conſuetudine.

2. Si meretrix dicat ſe tot annis expoſitam fuiſſe, & omni occaſione oblatâ peccaſſe fornicando & inducendo, ſi tamen ſpecialiter exprimere poſſit actus ſpecie differentes, à ſimplici fornicatione, ut puta cum conjugatis, aut conſanguineis, aut Sacerdotibus, aut Religioſis, carnale commercium habuerit, tenetur id exprimere. Alioqui ſi non poſſit dicat ſe quibuslibet viris expoſitam fuiſſe.

3. Qui

3. Qui in odio proximi hæſit per annum; ſufficit id exprimere, quia in tali mora temporis ſtatus declaratur, & confusè in ea explicatur numerus humano modo poſſibili; dicendo ſe quaſi continuò, aut toties quoties perſona illa menti occurrit, quod frequentiſſimè factum fuiſſe agnoſcit, odium renovaſſe, vel malum voluiſſe, illique male dixiſſe aut mortem optaſſe.

4. Si miles acceſſerit, dicat ſe per ſex, aut ſeptem annos juramentis, blaſphemiis, concuſſionibus deditum fuiſſe; ſic & alia vitia militiæ ordinaria exprimere poterit. Putantque aliqui ſufficienter exprimi ſaltem tali modo. Si tamen concuſſiones & violentiæ ſunt quandoque enormes, vellem ſpecificari.

5. Si uſurarius accedat, & dicat ſe decem annis uſuras cum omnibus accedentibus exercuiſſe, ſatis aperit ſtatum.

6. Nummularius qui multis annis, vacavit cudendis, quibuſcunque adulterinis aut circumcidendis monetis probis; ſatisfaciet dicendo ſe talem ſtatum tot annis exercuiſſe. Confeſſarius tamen advertat, quæ reſtitutio ſit facienda vel Principi, vel Principis nummulario, vel aliis damnum paſſis, vel piis cauſis, id etiam notet in prioribus caſibus.

Item ſatisfacit qui rem alienam detinuit, quam potuit Domino reſtituere, explicando tempus quo rem detinuit: quia præceptum explicandi numerum peccatorum, non obligat ad impoſſibile, ſed id quod moraliter fieri

poteſt,

Digitized by Google

poteſt; unde Confeſſarius in prædictis caſibus, non debet ſe ſcrupuloſum gerere cogendo pœnitentem, ad exprimendum certum numerum, nam ſæpè accidit; ut pœnitens explicando numerum faciliùs erret, quam explicando ſolummodo tempus conſuetudinis, aut iniquæ detentionis. March. cit. Cap. 3. Addit. Baſſ. V. Confeſſ. §. 4. n. 21.

Interni actus peccatorum declarari poſſunt, dicendo ſe fuiſſe paratum ad committendum, vel deſideraſſe tale peccatum, quoties occaſio vel memoria illius occurrebat.

Hic inſuper advertendum eſt quod rudes, qui agreſti, & inculto modo confitentur ſine numero & diligentia, cogendi non ſunt repetere confeſſiones factas, cum indoctis Parochis: cùm enim bonâ fide confiteantur, & uniformem vitæ modum, & vivendi rationem habeant; ſtatim ex confeſſione unius anni conjiciet prudens confeſſarius, quantum in reliquis annis peccaverint, & quot numero peccata commiſerint. Quæ benè poſt Navarrum & Henriques, adnotant Fagundes, Sylvius, Diana & alii.

Porrò Confeſſariis debet major cura eſſe, de excitanda contritione, in ſuo pœnitente, & firmo propoſito non peccandi ampliùs, quam de numero peccatorum nimis anxiè inquirendo, dum aliquo modo ſtatus pœnitentis agnoſci poteſt. Nam velle rudes ad ſpecialiorem numeri ſpecificationem urgere; potiùs eſt velle eos divinare, quàm veriſimilia confiteri; cum expe-

experientia conſtet, ſi urgeantur veriſimilem numerum dicere in ſpecie: non niſi conjecturâ parum veriſimilem facere: videnturque ſolùm importunitatem Confeſſarii urgentis voluiſſe fugere, conjecturalis alicujus numeri expreſſionem: in diverſis enim peccatis ferè eundem numerum exprimunt, licet unum præ altero longè frequentiùs commiſerint. Meliùs itaque faciet Confeſſarius; ſi tales pœnitentes inducat, ut ſimpliciter aperiant ſtatum, modum vivendi, conſuetudines, converſationes, inclinationem, occurrentias & incentiva, ut ex illis prudenter colligat, conſtitutionem & malitiam, quibus hujuſmodi peccatores gravantur. Unde poteſt aliquis ruſticus celans etiam per quadraginta annos enorme peccatum; per mediam horam expediri, quia cum uniformem duxiſſet vitam, facile ejus ſtatus poterit cognoſci, breviter examinando ipſum, de curſu adoleſcentiæ & matrimonii.

QUÆRES IV.

Quid faciendum Confeſſario, qui videt pœnitentem verſari per ignorantiam in ſtatu de ſe malo?

RESP. Reginaldus de prudent. Confeſſarii Cap. 4. Sect. 1. & 2. per ſequentes propoſitiones.

Prima eſt: quando confitentis oblivio, vel ignorantia vincibilis fuerit (quod colligi pote-

poterit ex ejuſdem confitentis conditione, & ex dubitationibus quas facit) Confeſſarius obligatur illum inſtruere, & admonere de eo, quod novit debere in confeſſione exprimi, & advertit per talem oblivionem, aut ignorantiam taceri. Hanc propoſitionem (quam ſine controverſia receptam eſſe notat Canus) ſatis confirmat obligatio, quàm Confeſſarius habet ſupplendi in confeſſione, quod neceſſarium eſt ad ipſius validitatem. Nam talis ſive oblivio ſive ignorantia, quæ de ſe culpabilis eſt non excuſat à peccato mortali: ideoque in tali caſu obligatur ſacerdos pœnitentem inſtruere, quidquid ſequatur: & ſive proſit, ſive obſit admonitio; eumque informare de veritate ut eâ cognitâ, reſipiſcens conteratur de tali peccato, ſicque legitimè confiteatur. Quod ſi non faciat, & nihilominus abſolutionem petat, peccat mortaliter, peccato ſacrilegii commiſſi, contra Sacramenti ſanctitatem: in ejus notabilem injuriam: ſique Confeſſarius eum impendat, tanquam malè fungens Judicis & Medici officio in re graviſſima, infideliterque diſpenſans Dei myſteria, peccat quoque mortaliter, neque abſolutio valet.

Jam quod viſum eſt quibuſdam, tunc Confeſſarium teneri quoque ad reſtitutionem, ſi peccatum fuerit commiſſum in damnum proximi, rejici poteſt: quia Confeſſarius ex officio, quod gerit, tenetur quidem animæ consulere pœnitenti ſibi confitenti: nec quicquam

quam conſulere in malum proximi. Sed aliorum bono conſulere non tenetur, niſi de communi lege charitatis. Unde ſi interrogetur à pœnitente, an reſtituere debeat, ipſeque neget, tunc quidem tanquam cooperator injuriæ, tenetur ad reſtitutionem; ſicut teneretur quivis alius ſimiliter interrogatus, ſi conſuleret non reſtituere: ſed ſi pœnitens non interroget, Confeſſarius ex eo quod audiat uſurarium, *v. g.* & culpabiliter tacens, nihil eum de reſtitutione moneat: quamvis peccet contra charitatem, non tamen contra juſtitiam; quia ex officio quod gerit, non tenetur bono illius tertii, cui facienda eſt reſtitutio, ita conſulere; ut contra debitum juſtitiæ agat, non admonendo faciendam eſſe reſtitutionem.

Secunda Propoſitio eſt. Quæcunque ignorantia ſit pœnitentis, ſi dubius de aliqua re interroget Confeſſarium hunc teneri veritatem illi aperire; quántumcunque id nihil ſit profuturum, ratio eſt: quia pœnitentis conſcientia ſic læſa eſt illo dubio, ut ipſe deſinat eſſe in bona fide: taciturnitatem verò Confeſſarii poſſet ipſe interpretari, in favorem, approbationemve ſui erroris. Verùmtamen reſtringi poſſe videtur hæc propoſitio, ut non habeat locum quando pœnitens interrogat, non ut verè dubius, ſed ut ſcrupulo agitatus: quia per ſcrupulum, cum ſit dubium carens fundamento, non aufertur bona fides, & invincibilis ignorantia: adeò ut Confeſſarius

Digitized by Google

rius ad vitanda gravia incommoda ſecutura, poſſit tacere aut dicere, ut abjiciat ſcrupulum.

Tertia propoſitio eſt. Quando pœnitentis oblivio, vel ignorantia fuerit invincibilis, tenetur Confeſſarius admonere eum de eo, quod ex tali oblivione vel ignorantia dicere prætermittit, ſi fructum verò ſimiliter ſperat, ex data informatione de veritate: hoc Canus confirmat; tùm quia Confeſſor abſolvens pœnitentem errantem circa materiam peccati mortalis, & in omnibus paratum corrigi, opere ſuo errorem illius confirmat, tùm quia Confeſſarius quidem ut Confeſſarius, tantùm eſt Judex & Medicus, qui circa peccatum (à quo excuſat ignorantia invincibilis) munus ſuum exercet: tamen ut ſimul eſt proprius Sacerdos & Paſtor, ac Doctor, infideliter ageret contra Magiſterium ſibi commiſſum, ſi errantem non doceret: cùm videamus pœnitentes ad eum tanquam ad Dei Vicarium accedere: non tantùm ut abſolvantur, ſed etiam ut inſtruantur.

Quarta propoſitio: Cùm nulla Confeſſario datur ſpes, quòd pœnitens ex informatione veritatis profecturus ſit: ſatiùs tunc eſſe illum in ſua ignorantia relinquere: ſive ignorantia ſit juris Divini, vel humani, ſive ignorantia facti: & ſive peccatum ſit continuatum in damnum proximi, ſive non ſit. Pro hac multos Sanchez citat, & cum Navarro cenſet eam procedere, non modò quoad peccatum commiſſum, ſed etiam quoad comittendum.

Digitized by Google

tendum: quando ipſum invincibiliter ignoratur, nec eſt ſpes probabilis, quod is qui admiſſurus eſt illud, ſi moneatur, acquieſcet abſtinendo ab illo. Et ita (ut exemplo propoſito rem illuſtremus,) in ſua ignorantia invincibili relinquendus eſt: tum is qui matrimonium contraxit, cum impedimento dirimente: tum etiam is qui ſimili modo contracturus eſt; quando probabiliter creditur in propoſito perſeveraturus, non obſtante monitione. Addit præterea Sanchez procedere, quantùmvis Confeſſarius ita ſciret illud, de quo moneret ut ipſum probare poſſet; item quantùmvis malum, quod timetur ſecuturum ex admonitione provenire deberet, non ex infirmitate, ſed ex malitia admoniti. In confirmationem autem propoſitionis hujus Medina, & Canus adferunt dictum D. Auguſtini quod refertur in Cap. Si quis 2. de pœnit. diſt. 7. *Si ſcirem nihil tibi prodeſſe non te monerem, non te terrerem.* Itemque alterum, quod ut rationi conſentaneum uſurpatur à Theologis ex Saluſtio in Catilinaria. *Fruſtra niti & nihil aliud laborando, quàm odium quærere, extrema dementia eſt.* Quibus accedit ratio; quòd nulla lex obliget ad actus inutiles, & otioſos: qualis cenſeretur dicta admonitio, utpotè quæ longè aberret à fine in quem ordinatur. Is enim eſt bonum confitentis, ſicut finis correptionis fraternæ, eſt bonum ejus qui corrigitur; bonum autem confitentis per talem admonitionem non

promoveretur, ſed impediretur; ut ex eo patet, quòd in tali caſu, ſi ille monitus de veritate non acquieſcat monitioni, incapax ſit abſolutionis; manens verò in ignorantia ſua invincibili non informatus de veritate, ſicut poteſt ſufficienter conteri de omnibus peccatis ſuis, & confitens de omnibus quorum memoriam habet, diſcuſſa diligenter conſcientia; ſic etiam dignus poteſt haberi abſolutione. Quòd autem Adrianus in contrarium adfert, oſtendendo ſcandalum permittendum eſſe potius, quàm omittendam veritatis declarationem, Canus admonet; intelligendum eſſe de publico Doctore, cujus doctrina licèt aliis ſit odor mortis in mortem; debet nihilominus tradi populo. Itaque doctrina quidem, quæ ordinatur ad bonum publicum, non eſt intermittenda ob malum privatum; ſed doctrina quæ pro fine habet bonum privatum ceſſante tali fine, ipſa quoque ceſſare debet. Unde ſequitur præfatam admonitionem ceſſare debere, quando ea creditur non ceſſura in confitentis privatum bonum, quòd eſt illius finis. Excipe caſum in quo ex ignorantia timeretur notabile detrimentum boni communis; cui poſtponendum eſt bonum privatum: cujuſmodi caſus Sanchez exemplum proponit: ſi Parochus ex ignorantia populum ſuum erroribus in fide aut in moribus imbueret; aut ſi publica fama eſſet de invaliditate Matrimonii ſuorum cohabitantium.

Ex

Digitized by Google

Ex dictis reſolvitur facilè, quid à Confeſſario in multis èventibus agendum ſit, ut cenſeatur cum iſtiuſmodi prudentia procedere: nempè ſi Berta bona fide contraxit matrimonium cum Petro, credens probabilibus argumentis priorem ſuum maritum eſſe mortuum, quod eſt laborare invincibili ignorantia facti, ſeu neſcire invincibiliter, quod de facto prior ipſius maritus adhuc vivat. Vel ſi Petrus nupſit Marthæ cujus antea ſororem cognoverat, bona fide putans matrimonium eſſe validum, & diſpenſationem moraliter impoſſibilem, aut ſummè difficilem. Item ſi aliquis contractum uſurarium fecerit ignorans invincibiliter talem eſſe, eò quòd in illo palliata uſura ſit valde occulta, atque ille adierit viros doctos & fide dignos ad habendum conſilium, & reſponſum acceperit tale quid ſibi eſſe licitum. In omnibus & ſimilibus prudenter (prout tenentur) aget Confeſſarius, ſi credens ſuum conſilium profecturum admoneat; ſin minus non admoneat, ſive id ſit in detrimentum proximi, ſive non: & ſive ſit contra jus humanum, ſive contra Divinum inquit Canus, addens id intelligendum eſſe cum nec ſtatim nec poſtea fructus admonitionis ſperatur. Quam doctrinam Medina quoque inculcat inquiens: ſi veriſimile eſt quod confitens, ſi ei veritas quam invincibiliter ignorat, notificetur, ita ſcandalizabitur quod nunquam finis notificationis eveniet: nempè quòd propterea non recedat à pec-

cato, nec proximo læſo ſatisfaciat: Confeſſarium malè agere informando illum de tali veritate, debereque ſine tali informatione ipſum abſolvere. E. g. Si quis juridicè in judicio torquendus putet, omnino ſibi licere veritatem negare ad liberandum ſe à morte, & infamia, non eſt monendus id ipſi eſſe licitum, ſed ſufficiet interrogare in univerſum; an ſit paratus quidvis pati potius, quàm DEUM offendere? Si enim pœnitens non tenetur particulares comparationes ſumere (ut pati extremi ſupplicii ignominiam, & ſic de ſimilibus) ad explorandam ſuam contritionem, multò minùs tenetur Confeſſarius ab illo eos interrogare.

Jam ſi ſcandalum quod eventurum timetur momentaneum ſit, ita; ut non ſperetur quidem tunc fructus admonitionis, ſpes ſit tamen eum ſecuturum, Confeſſarius tenetur pœnitentem ipſum informare de veritate, quam ignorat; pro qua doctrina Sanchez plures Authores referens: addit cum eo Medina: præſtare monitionem fieri poſt abſolutionem, quàm antè; ne ex perturbatione gratia, & fructus Sacramenti impediatur.

Addit adhuc Canus, ſi alicunde conſtaret fore ut pœnitens moneatur ab alio Confeſſario; qui imprudenter malo ipſius medebitur, conſultius eſſe ignorantem admonere: niſi adhibendum ſit remedium intolerabile, quale cenſebitur, ſi exemplis ſupra poſitis addas ſuſceptos eſſe filios ex exiſtimato matrimo-

tiimonio, diuturnam cohabitationem, ſcandalum publicum, & ſimilia: Quo eventu inquit Canus, nullus tam imprudens erit, quin præſens horreat periculum, tùm perplexitatis, & difficultatis, in quod conjicientur, qui ſunt in bona fide: tùm occaſiones peccandi capiendas ab aliis, qui alioquin ſunt in bono ſtatu. Id quod (aliis citatis) Sanchez ita verum eſſe vult, ut in ejuſmodi caſu Confeſſarius nolentem debitum conjugale reddere, debeat ad id cogere, tanquam à peccato excuſatum ob ignorantiam invincibilem, ſi reddat: & peccantem contra conſcientiam, ſi non reddat. Neque mentietur dicendo illum eſſe ſuum conjugem, cùm ſit communi exiſtimatione; ſicut nec mentita eſt B. V. cùm dixit CHRISTO. *Ecce Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Luc. 2.* quia quamvis S. Joſeph, non eſſet verè Pater CHRISTI, erat tamen reputatione communi. Infert idem Sanchez argumento à majori: quando pœnitens ſub lethali culpa tenetur ad aliquid adeò difficile, ut Confeſſarius credat ipſum non eſſe tunc æquo animo accepturum admonitionem, aliàs verò admiſſurum melius, quam diu novit eum excuſari, per ignorantiam invincibilem, poſſe tacere, & in tempus opportunius admonitionem differre: adeoque prudenter agere Confeſſarios eos, qui non omnia ad quæ tenentur pœnitentes, ſimul, primaque vice aperiunt; ne deterriti abſtineant omnino à confeſſione; ſed ipſos pau-

Digitized by Google

latim docent de iis, ad quæ tenentur. Quâ quidem in re opus eſt magna circumſpectione, in eaque ut plena periculi implorandum eſt ſeriò divinum auxilium, ut unctio Spiritus S. nos doceat. Hæc Reginaldus cit.

QUÆRES V.

Quale judicium feret Confeſſarius de illo, qui putat actum ſuum, v.g. comeſtionem fruſti panis veſperi die Veneris, peccatum in genere, non determinando ſuam voluntatem ad peccatum mortale vel veniale.

AD deciſionem hujus difficultatis ex qua plures diſſolvi poſſunt, ſunt quædam ſupponenda.

1. *Hominem* ut more humano agat, neceſſe eſt, ut actus ſuos (non diſputo hic an dentur aliqui actus indifferentes) puta cogitationes, verba, & opera, non perperam, non temere, aut inconſideratè; ſed juxta rationem ac conſcientiam bonis legibus informatam dirigat: decet enim rationalem hominem, nihil velle proſequi, niſi bonum rationale ſeu honeſtum, ac rationi conſentaneum ad quod ipſa natura humana (præciſa corruptione peccati originalis,) propendet: nam & ipſi Ethnici vanum & belluinum eſſe judicarunt ſectari delectationes carnales, & quæ ad rem non pertinent, quòd & Apoſtolus ad Epheſ. 5. reprehendit. Apertiùs & acriùs Salvator noſter,

ſter, nos hâc de re commonet Matth. 12. *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die Iudicii.* Ubi verbum otioſum explicant DD. quod caret aut ratione juſtæ neceſſitatis, aut intentione piæ utilitatis, aut quod ſine fructu aliquo; puta neceſſariæ recreationis proximi, aut ſubventionis alicujus, profertur. Sanctus quoque Paulus ad Rom. 19. *Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt.* Id eſt (juxta doctrinam interpretum) ex dictamine rationis aut rectæ conſcientiæ, niſi ut addunt Theologi indeliberatio vel ignorantia excuſet. Ut autem aliquis actus ſit meritorius vitæ æternæ, præter dictamen rationis, neceſſe eſt, ut fiat in gratia ex charitate, ſeu intentione ac deſiderio placendi DEO, quod Apoſtolus ab omnibus Chriſtianis requirit, per illa verba: *Quidquid facitis in nomine Domini noſtri, in honorem* DEI *facite.*

2. *Suppono.* Magni momenti eſſe judicium ac dictamen conſcientiæ ad omne peccatum, non tantùm ut ſit, vel non ſit, ſed etiam ut grave ſit vel leve imò ab eo pendet totum; non tantùm cùm conſcientia ſit erronea; ſed etiam cùm vera, *v. g.* putat quis crucem ſtramineam tranſcendere peccatum mortale, & tamen tranſcendit, peccat mortaliter: exiſtimat veniale, venialiter: quia cùm voluntas feratur in objectum, non ut eſt à parte rei; ſed ut ſibi ab intellectu proponitur (nam ipſa cæca eſt) talem etiam ab illo objecto contrahit

Digitized by Google

bonitatem vel malitiam, juxta ſcripturam. *Qui adhæret* DEO, *unus cum eo Spiritus efficitur. Accedite ad eum, & illuminamini. Abominabiles facti ſunt, ſicut ea quæ dilexerunt.*

3. *Suppono.* Cùm in actu quopiam occurrit ratio aliqua dubitandi, vel rationabilis ſuſpicio, ſitne malum grave vel leve; tenemur ſub peccato mortali, vel illud non proſequi, vel illud examinare, ne nos periculo DEUM offendendi exponamus: qui occurſus (ait Breſſ. lib. 5. Cap. 20.) ordinariè occurrit intelligentioribus; nam rudioribus ut plurimùm ne quidem in confuſo occurrere ſolet ulla ratio dubitandi, vel cogitandi de peccato gravi, etiam contra leges naturales, quæ remotè deducuntur ex primis principiis naturalibus, uti ſunt aliquæ detractiones, ſuſurrationes, aſpectus laſcivi, &c. Nam enormia peccata in quibus clara malitia apparet, facilè eorum conſcientias movere poſſunt, ratione primorum principiorum. *Declina à malo & fac bonum. Quod tibi non vis fieri, non id feceris alteri, &c. Homini juxta rationem vivendum,* DEUM *eſſe colendum, &c.*

His præmiſſis: reſpondeo ad propoſitam difficultatem, ille pœnitens eſt inquirendus, an per illam comeſtionem putaverit, vel dubitaverit ſe peccaturum graviter vel leviter: tunc ex ſua reſponſione de peccato mortali vel veniali erit judicandus: ratio patet ex præſuppoſitis. Quod ſi dicat ſe putaſſe peccatum in communi, tunc cenſendus eſt reus

peccati

peccati venialis, quia peccatum in confuſo apprehenſum, juxta plures DD. quos citat Baſſæus V. Conſcien. n. 39. non excedit peccati venialis limites, præſertim ſi homo ſit timoratæ conſcientiæ, paratus ſi ipſi rationabilis ſuſpicio ſuboriretur de gravitate peccati mortalis, relinquere illam comeſtionem: ſin autem malitioſæ voluntatis deprehenditur, vel prorſus negligens DEUM, & ſuam ſalutem, eſt præſumendum contra ipſum, quod ſe expoſuerit peccato mortali, &c. Confeſſarii enim prudentiores (Breſſ. lib. 5. Cap. 6.) excuſant à peccato formali, ſaltem mortali eos, quos aliundè norunt, teneros conſcientiâ & timentes DEUM: & ſi conſtet materialiter peccâſſe: ſecus laxos conſcientiâ peccatis mortalibus aſſuetos.

Ideò benè præmonet Breſſ. cit. ut Confeſſarii (dum ratio ſubeſt,) examinent pœnitentes quâ conſcientiâ malum fecerint? & admoneant de nullitate peccati, ubi non eſt, ne poſtea peccent in ſimili, ex conſcientia erronea. Deinde quia pœnitens poteſt ſibi poſt actum commiſſum vel omiſſum formare conſcientiam erroneam de peccato mortali, illudque inutiliter confiteri. E. g. ſpuit aliquis in terram poſtquàm benè deglutivit hoſtiam Sacram; poſteà ſe reflectens putat ſe commiſiſſe peccatum mortale, quod illo die quo communicaverat, ſpuerit in terram: ſimiliter æger non valens Sacro intereſſe die feſto, arbitratur ſe peccare mortaliter, &c. Iſti

non ſunt cenſendi obnoxii eſſe peccato mortali, nec ab eo abſolvendi, quia nullam materiam afferunt: nam voluntas ipſorum non fuit determinata ad malum, ante illam commiſſionem, vel in ipſa omiſſione; per conſequens nullam malitiam contraxit. Ut enim quis reatum culpæ in foro conſcientiæ contrahat, debet primò cognoſcere, vel dubitare, aut rationabiliter ſuſpicari illum actum quem committit, vel omittit eſſe contra legem Divinam, deindè illum per voluntatem approbare, vel reprobare: aliàs ipſi in culpam non reputabitur. Dixi rationabiliter ſuſpicari; nam ex levibus ſuſpicionibus non tenetur homo libertatem ſuam agendi relinquere, ac ſe ſcrupulis & perplexitati in ſuis actionibus exponere. Dixi in foro conſcientiæ; nam in foro fori præſumitur contra ſic delinquentem culpa.

Ex his collige primò. Peccata per ignorantiam, inadvertentiam, & oblivionem inculpabilem commiſſa, non eſſe pro peccatis reputanda, quia ab intellectu non ſunt apprehenſa, nec à voluntate approbata. Secus ſi quis adverteret obligationem diſcendi, conſiderandi, vel recordandi, vel voluntariè negligeret, tunc poſtea actus mali qui ex illa ignorantia, oblivione, inadvertentia ſequerentur; culpabiles eſſent. Unde rudes dum advertunt neceſſaria ſalutis ſibi omninò addiſcenda, poſſuntque addiſcere ac negligunt, per illam ignorantiam non excuſantur à peccato.

Item

Item Confeſſarii expoſiti pro confeſſionibus excipiendis diverſi ſtatus hominum, negligentes ſtudium caſuum conſcientiæ. Item Judices, Superiores, aliique Officiales ignorantes obligationes ſuorum officiorum, ſi contra illas delinquant per ignorantiam; rei fiunt culpæ mortalis, vel venialis, &c. In contrarium ſi in aliquem cogitationes vindicativæ, luxurioſæ, invidioſæ, &c. incidant, non peccat mortaliter in ipſis immorando, niſi poſtquam adverterit illas eſſe contra legem Divinam; peccatum enim non in parte inferiori animæ, ſed in ſuperiori, quæ res æternas & divinas conſiderat, committitur juxta DD.

Petes: Quid cenſendum de eo qui in aliquo caſu ita eſt perplexus, ut in quamcunque partem ſe verterit, quidquid aget vel omittat peccare debeat? *Reſp.* Faciat diligentiam quam poteſt, & ubi minus malum viderit eligat, non quâ malum, ſed quaſi medium neceſſarium ad evadendum peccatum mortale. Quod ſi advertere non poteſt, utrum ſit minus malum, vel ſaltem aliqua ſpecies boni, eſtque urgens neceſſitas agendi vel omittendi; liberum eſt illi utramvis partem eligere: nam tunc ratione defectus libertatis non peccabit, quia peccatum adeò eſt liberum, ut ſi liberum non ſit, peccatum non manet. *v. g.* Opilio putat ſe peccare die Dominico, ſive deſerendo gregem, eat ad templum audiatque Sacrum; ſive non eundo, gregem cuſtodiat: nec habet à quo in illa perplexitate conſilium

Digitized by Google

petat, tunc ex defectu libertatis cenſendus eſt quidquid eligat non peccare.

Dices: poterat ille gregem deſerere & ire ad templum. *Reſp.* quod per hoc non fuiſſet liber in conſcientia ab alia perturbatione, quod videlicet contra juſtitiam expoſuerit gregem periculo; unde licet hic fuiſſet libertas Phyſica, non tamen fuit moralis, quia (ut ſupponitur,) ſive deſereret gregem, ſive non, contra conſcientiam æquè videretur incurrere offenſam Divinam.

Non repugnat tamen poſſe dari talem perplexitatem ratione conſcientiæ erroneæ; præſertim in iis qui neſciunt diſcernere inter actus ex ſe intrinſecè vel extrinſecè malos; vel in aliqua neceſſitate juſta neſciunt uti æquivocatione, vel mentis reſtrictione.

QUÆRES VI.

An qui ex ignorantia, oblivione, impræparatione, omiſit aliquod peccatum mortale, vel circumſtantiam neceſſariam, in confeſſione: vel non habuit debitum dolorem, aut propoſitum pro peccatis; invalidam faciat confeſſionem eamq; repetere teneatur?

ANtequam his difficultatibus quæ multas anxietates Confeſſariis quandoque pariunt, reſpondeam, ſuppono primò; Confeſſionem eſſe invalidam, & iterandam, quoties pœnitens conticuit voluntariè aliquod pec-

catum

catum mortale, ſine juſta & legitima cauſa; aut non præmiſit debitum examen conſcientiæ. Item quando non habuit debitum dolorem, id eſt ſaltem attritionem ſupernaturalem, quam Concil. Trid. SS. 14. Cap. 4. vocat donum DEI, & Spiritus S. impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat: dolendo pro peccato quatenus eſt offenſa DEI; ſed non ita fervidè & ſuper omnia ut par eſt, vel illud deteſtando propter malum æternum, vel temporale, cum reſpectu ad DEUM pœnitentem. Attritio enim naturalis, puta, dum quis dolet ob omiſſionem bonorum, ob inquietudinem conſcientiæ, ob periculum vitæ, &c. quæ propter peccatum incurrit nihil valet, etiam ad pœnitentiam informem. Unde malefactor ſi talem dolorem pro confeſſione affert, quod ſit *v. g.* capite plectendus, nullum habendo reſpectum ad DEUM, non ſalvaretur. Ita DD. citati à Baſſ. V. Attritio.

Item illa attritio, quæ non eſt univerſalis non ſufficit: id eſt dum quis de omnibus peccatis quæ menti facto examine occurrunt, & de aliis commiſſis, quæ in mentem non veniunt nullum dolorem oſtendit: debet enim ſe extendere ſupra omnia peccata ſicut & contritio, putata quoque attritio (bona etiam fide) pro Sacramento pœnitentiæ, prorſus non eſt ſufficiens; ſicut ſi quis putaret ſe orthodoxã fidem habere, quâ caret; non juſtificaretur.

Digitized by Google

Inſuper illa confeſſio iteranda, in qua pœnitens firmum & efficax propoſitum peccata omnia mortalia vitandi, & ſaltem aliqua venialia, dum ſola venialia confitetur in ſe non ſtabilit. Unde & ille timor, quo quis dolet ob metum gehennæ, ſed ita eſt affectus, ut ſi pœna non eſſet, non præcaveret peccatum, reddit irritum Sacramentum: nam non excludit ſimpliciter voluntatem peccandi. D. Thom. 2. 28. 9. 19. art. 4.

2. Suppono. Ignorantiam, oblivionem, dolorem inſufficientem, &c. oriri ex triplici negligentia, ut una ſit levis, dum videlicet pœnitens tantam inquiſitionem circa peccata mortalia præmittit, quantam adhiberet in aliquo negotio gravi, vel arduo, excitatque in ſe dolorem ſupernaturalem per gratiam prævenientem, cum propoſito firmo & efficaci ampliùs DEUM non offendendi: nihilominùs aliquem defectum ex humana fragilitate in his committit. Alia negligentia poteſt eſſe gravis, ac mortaliter culpabilis; dum videlicet aliquis advertit ſe teneri ad diligens examen, aliaque requiſita pœnitentiæ Sacramenti, attamen rebus aliis ex inordinato affectu diſtractus, vel acediæ deditus, minùs quàm mediocri diligentia ſuam conſcientiam diſcutit; unde aliqua peccata mortalia non advertit; vel cognita, abſolutè non deteſtatur propter DEUM. Tertia dicitur craſſa & ſupina quando circa ſalutem animæ ſuæ tam ſegniter agit, ut parum vel nihil cenſeatur egiſſe.

De

De ignorantia igitur, oblivione, impræparatione, &c. quæ ex levi negligentia procedunt, certum eſt quod confeſſionem non irritent; verùm circa illas quæ ex gravi negligentia perveniunt, ſunt multæ difficultates apud DD. nam ex parte integritatis, dicunt quidam, quod cum ad valorem confeſſionis & de ſubſtantia Sacramenti, ſit integritas formalis neceſſaria, ut nihil ſcienter & voluntariè reticeatur; ad hanc integritatem ſufficiat, quòd ſit per ſe intenta, quantùm eſt ex directa voluntate pœnitentis, & quod aliqualis diligentia ad eam adhibeatur, quamvis non ſit illa tota, quæ præcepta eſt, etiamſi ob defectum ejus peccetur, dummodò defectus, nec ſit directè voluntarius; nec ſummâ quadam negligentiâ; ſed ſolùm communi & ordinariâ, ſit culpabilis, etiam culpa mortali. Unde infert hæc ſententia, poſſe aliquam eſſe confeſſionem validam in ratione Sacramenti; & non ad effectum gratiæ juſtificantis; ſed quæ informis maneat ſine illa; propter defectum integritatis. Idem aſſerunt alii ex parte doloris; multi enim ad Confeſſionem veniunt Spiritû humano; uti propter infamiam, vel ex quadam honeſtate civili, vel quia ita conſuetum eſt fieri, &c. qui gratiam quidem non recipiunt propter defectum diſpoſitionis; tamen verè ſe accuſant, & ſubjiciunt ſe clavibus Eccleſiæ; cum propoſito ampliùs non peccandi: Ergò Sacramentaliter confitentur, & recipiunt Sacramentum pœnitentiæ,

Digitized by Google

tiæ, licet ſine gratia. Ita inter alios Navarus in Man. Cap. 9. num. 13. dicens: Minorem contritionem ſufficere ad veritatem Sacramenti, quàm ad ejus effectum obtinendum: deinde licèt ignorantia vincibilis opponatur gratiæ; non tamen opponitur validitati Sacramenti: nam huic ſolùm adverſatur ex certa ſcientia.

Idem quoque docent quoad propoſitum: fit enim aliquando, ut pœnitens putet ſe habere propoſitum abſtinendi in poſterum à peccatis, qui tamen non habet: nam vel in rè non eſt paratus adhibere efficacia remedia, & vitare occaſiones proximas: vel habet tantùm velleitatem quandam, & non perfectam volitionem non peccandi: licèt bona fide putet ſe ſufficienter diſpoſitum, & talis poteſt ſe verè excuſare, non tamen recipere gratiam, quam poſtea poteſt habere; dum illas res omiſſas, (non habens aliud peccatum mortale) ſupplet, expreſſiùs confitendo, aut magis generaliùs & perfectiùs dolendo, ac firmiùs proponendo.

Ex his colligunt ſequentes aſſertiones. Prima, illos qui ex ignorantia mortaliter culpabili, committunt peccata mortalia, *v. g.* delectationes moroſas, pollutiones, tactus impudicos, ultionem injuriæ, aliquos contractus uſurarios, &c. non tamen confitentur, nec dolent, nec proponunt ab his abſtinere, quia neſciunt eſſe peccata mortalia, ſi tamen ſcirent, & parati eſſent illa confiteri, excu-

ſam

ſtri poſſent ab iteranda confeſſione: & ſatisfacerent repetendo peccata illa cum dolore & propoſito, qui defectus ut plurimùm accidit in pueris, puellis, ruſticis, aliiſque rudibus. Idem dicendum de numero & circumſtantiis peccatorum omiſſis ex prædicta ignorantia: ſufficit enim cognita obligatione illas confitendi, in confeſſione explicare, *Baſſæus V. Confeſſ. §. 6. n. 6. 8.*

Eadem ratio currit, ſi quis ob aliquam cauſam, bona fide putet, licet fallatur, ſe non teneri ad confeſſionem alicujus peccati, quamvis ſciat illud eſſe mortale; ut poteſt accidere in iis qui habentes animum ad aliqua Sacra loca peregrinandi, gravia peccata coram ſuis Parochis reticent, vel ne illos ſcandalizent, vel quia putant ſe non poſſe ab illis peccatis per hos abſolvi, aut rationabiliter ſuſpicantur ſe per eos aliquo caſu, coram aliis infamandos.

Colligunt ſecundo, qui in prima confeſſione culpabiliter prætermiſit aliquod peccatum ex ignorantia vincibili, aut etiam ſcienter; ſed in reliquis confeſſionibus prætermiſit bona fide, eò quòd nullam de tali peccato, aut de tali omiſſione cogitationem habuerit facto diligenter examine: aut eò quòd in reliquis confeſſionibus prudenti ratione judicaverit, illud non fuiſſe peccatum: non tenetur repetere confeſſiones bona fide factas, ſed ſufficiet illam reaſſumere, in qua culpabiliter ex ignorantia vincibili, aut etiam ſci-

enter

enter peccatum commiſit, illudque peccatum & ejus omiſſionem coram Confeſſario cum dolore confiteri. *Ita plures Authores ſentiunt citati à Baſſæo V. ignorantia n. 9.*

Plus addit Poſſevinus de pœnitentia C. 7. n. 28. quod ille qui præ verecundia aliquid omiſit ſciens quidem malè ſe agere, ſed neſciens confeſſionem non valere: tantùm teneatur illud quod reticuit dicere, cum illa confeſſione invalida. Hanc tamen ipſius doctrinam Jacob. Marchan. improbat, dicens: Hanc ignorantiam, ut plurimùm eſſe culpabilem; nam hoc Sacramentum à CHRISTO etiam ad hunc finem inſtitutum eſt (ut docet Bellarminus de pœnitentia (ut hic pœnitens erubeſcat tam intus apud ſemetipſum de turpitudine & fœditate animæ propriæ, quàm foris apud Confeſſarium de opprobrio, ſeu quod defectuoſus habeatur à Confeſſario: & qui ſe ab hoc pudore ſubtrahit, videtur ob amorem ſui inordinatum quo excæcatur, non ſincerè cum DEO & Confeſſario agere, per conſequens abſolutè invalidam facere confeſſionem.

Colligunt tertiò. Ut illi pœnitens qui dolebat pro peccato & habebat propoſitum non peccandi ampliùs, ſed imperfectè & inſufficienter tantum dolebat de illa imperfectione illamque confiteatur. Toletus lib. 3. Cap. 10. n. 3.

His aſſertionibus opponunt ſe alii DD. apud Baſſ. V. Confeſſ. 5. 5. num. 7. Et quidem quoad

quoad integritatem dicunt eam tantùm eſſe formalem, in qua homo nihil omittit peccando mortaliter; ſive ex ſcientia, ſive ex ignorantia, aut oblivione culpabili; ac proinde nullam dari confeſſionem validam & informem ob defectum integritatis. Similiter ex parte doloris, quod hic ſit pars eſſentialis Sacramenti, ideò non poteſt confici tale Sacramentum, quin recipiatur in ſubjecto diſpoſito, & conſequenter in illo habeat effectum, atque ita formatum: proinde iſtas confeſſiones eſſe iterandas. Hæc ſententia quia in praxi eſt ſecurior, ideò optimum conſilium cenſet eſſe Baſſ. citatus ſuadere talibus ut unam generalem confeſſionem totius vitæ faciant: tùm ut pluribus ſcrupulis & fortè ſacrilegiis liberentur, tum ut ad majorem profectum in vita Chriſtiana, majoreſque gratias præparentur.

De iis autem qui craſſa ac ſupina negligentia in ſuis confeſſionibus laborant, ſive quoad integritatem, ſive quoad dolorem, & propoſitum, non eſt dubium quin illas utpotè invalidas repetere debeant. Inveniuntur enim aliquando non tantùm inter rudes; ſed etiam inter politiores, qui amore ſui inordinato, paſſionibus animi indomitis, concupiſcentia carnalium voluptatum, nimia ſolicitudine pecuniæ, & divitiarum; ſuperbia vitæ in ſe ipſis corrupti & excæcati; aliquos ſuos actus, quibus graviter DEUM & proximum offendunt, pro iniquitatibus non reputant,

putant. Vel etiam conſuetudine peccandi obdurati, vel nimium de miſericordia divina præſumentes, vel minus offenſam Dei æſtimantes, peccata mortalia pro venialibus æſtimant; proindeque de illis non compunguntur, nec illa confitentur. Quapropter illi qui res alienas, decimas, legata, mercedem, aliaque debita, per plures annos vanis prætenſionibus deluſi detinent; qui concubinas, odia, proximas occaſiones peccandi fovent; ſubditos opprimunt, qui citò & facilè ſine ullo ſtudio emendationis recidivant, & alii his ſimiles; nulliter confeſſiones ſuas perſolvunt, etiamſi optima fide confiteantur. His enim tantùm ut docet Melchior Cano in Relect. de pœnitentia p. 6. bona fides in confeſſione ſuffragatur, etiamſi fallantur; qui ſaltem mediocrem curam animæ ſuæ gerunt; non autem impiis.

Petes quomodo Confeſſarius iſtam craſſam negligentiam in pœnitente deprehendet. Reſpondet Nugnus in 3. p. tom. 4. 9. art. 1. quoad integritatem, ſi plura peccata pœnitenti memoriæ occurrant, quàm ipſe ſit confeſſus; examen non fuit ſufficiens, & ſunt confeſſiones iterandæ; ſi autem multò pauciora confeſſis, tunc ſatis erit confiteri omiſſa cum iſta negligentia ſaltem ad cautelam. Item ſi plura venialia fatebatur, & ſaltem unum mortale temerè celavit, tot ſacrilegia commiſit, quot confeſſiones hoc modo non integras perſolvit.

Hic

Hìc etiam adverte dùm Confeſſarius extrahit per examen ex corde pœnitentis aliquod peccatum mortale; quod ille temerè ex craſſa negligentia, aut ex pudore erat celaturus, ſi non examinaretur; pœnitentem moneat de invaliditate confeſſionis, & ut pro iſta vel impræparatione, vel præconcepto ſacrilegio graviter doleat. *Baſſ. V. Conf. §. 4. n. 6.*

Quoad defectum doloris & propoſiti reſpondet Navarus, Suarez, Graffius. In quibus per aliquot tempora nullus apparet profectus; de iis præſumitur, quod fictivum habuerint propoſitum. Igitur dùm Confeſſarius deprehendit in aliquo pœnitente inveteratam conſuetudinem peccati; inquirat quanto tempore hoc malum frequentet? An ſciverit dolorem & propoſitum in confeſſione adhibendum eſſe? ſi reſpondeat pœnitens affirmativè, ſeque his uſum fuiſſe, tunc ad cautelam admoneat, ut pro his, & antea confeſſis; majorem dolorem ob DEUM offenſum eliciat, ac pro tot confeſſionibus ac ſacris Communionibus fortè ſine debito dolore ac propoſito peractis; animum ſuum affligat; firmiuſque propoſitum aſſumat dignos fructus pœnitentiæ DEI auxilio faciendi: ſin autem aliquam frivolam excuſationem attulerit: *v. g.* Se non eſſe jure victum de ſolvendis (quas advertit debitas) decimis, debere ſe amicis accommodare; ſeſe ab inimico graviſſimè læſum non potuiſſe illam offenſam condonare, plures eſſe hujus farinæ homines

in mundo, &c. tunc jubeat repetere præteritas confeſſiones; & ſi non poteſt ſine ſcandalo ipſum ad ſe præparandum remittere, ipſe per interrogatoria eum adjuvet; admoneatque attritionem quæ eſt ſine firmo & efficaci propoſito emendationis, etiam cum Sacramento nihil valere.

Verùm objicies cum Sancio in ſelect. q. diſ. 9. n. 6. Confeſſarium non habere jus interrogandi pœnitentem de conſuetudine peccandi, quia ſi contritus ſit & propoſitum habeat non peccandi dignus eſt abſolutione.

Reſpondet Diana cum aliis par. 1. Tract. 7. Reſ. 15. & 55. quod quamvis pœnitens non teneatur explicare conſuetudinem peccandi, niſi oriatur ex occaſione proxima, quam vitare tenetur; poteſt nihilominus Confeſſarius ad dignoſcendum propoſitum pœnitentis, illum de conſuetudine interrogare; nam conſuetudo peccandi arguit infirmum propoſitum, & in tali caſu pœnitens tenetur illam confiteri, quia Confeſſarius jure interrogat; poteſtque ſi opus ſit conſuetudinario abſolutionem differre, plus vel minus ut ejus prudentia dictabit. Deinde Sancius requirit extraordinaria ſigna contritionis & propoſiti, quæ raro vel nunquam in conſuetudinariis præſertim rudibus, qui minus valorem divinæ offenſæ & gratiæ æſtimant, inveniuntur. Inſuper Diana p. 5. tract. 14. Reſ. 104. addit ex Palao: Sancii hoc dogma bene procedere de Confeſſario ut Judex eſt;

quia

Digitized by Google

quia tamen eſt etiam medicus, debet medicamentum adhibere ad præcavenda peccata futura, qualis eſt dilatio abſolutionis, &c. Quantumvis enim contritionis & propoſiti ſigna in pœnitente agnoſcat, ſemper poteſt juſtè timere non fore removendam occaſionem, ſi abſolutionem concedat. Majora ex Megala: Abſolutionem non eſſe impertiendam concubinario antequam concubinam expellat, etiamſi abſit recidivæ periculum, ſi adeſt ſcandalum unius vel duorum; idque etiam in articulo mortis ſi tempus ſuppetat; idem etiam procedere; ſi illa cùm non ſit, judicatur tamen à populo ut concubina; nam etiam a ſpecie mali cavendum eſt. Ita cum citatis DD. Diana.

Certè hic Author multarum graviſſimarum difficultatum, ſummo cum commodo Confeſſariorum, præſertim qui ex profeſſo Sacris confeſſionibus paſſim ad ſe recurrentium vacant; benignas reſolutiones ex pluribus collegit; nihilominus cenſente Eminentiſſimo Cardinali Lugo; potius ab iis qui ſtabilia fundamenta in doctrina Caſiſtica jecerunt, quàm ab incipientibus uſurpandus eſt: ne fortè neceſſarias circumſtantias, quas ipſe in multis caſibus ſupponit, minùs advertentes, graviùs errent; cùm etiam illi qui ipſum compendiârunt (excepto R. P. Auſonio Noctinot quanquam & hic conſideratè legendus eſt,) ſenſum ejus non ſint aſſecuti quos contra ipſemet Diana in principio ſuæ primæ partis

Lecto-

Lectorem præcavet: deinde ne quis ſibi, vel aliis habenas peccandi laxet; in ipſo corpore præmonet ſe perfectionem Chriſtianam in ſuis reſolutionibus non profiteri, ſed languenti animæ mederi: demum indicat, ut confeſſarius pœnitenti ante factum illa quæ videntur vergere in libertatem agendi; non ſuadeat; poſt factum non condemnet. Et quidem juſtiſſimè, quia natura noſtra ex ſe ad malum prona, potiùs eſt ſtringenda, quàm laxanda. Vide hac de re Laurent. Aponte in Cap. 7. Matth. Digreſſ. 1. ſatis doctè & zelosè diſcurrentem.

Petes: quid ſi Confeſſarius dubitet de pœnitente, an ille ex gravi vel graviſſima negligentia aliquid ſubſtantiale in præteritis confeſſionibus omiſerit, an cum eo debeat omnes repetere? *Reſp.* affirmativè quia poſſeſſio ſtat pro Sacramento, ne indignè tractetur, & ne pœnitens in periculo damnationis relinquatur. Addit *Baſſ. V. Confeſſ. §. 5. n. 7.* quod juxta communem DD. ſententiam Confeſſarius mortaliter peccet abſolvens illum, quem contritum, vel ſaltem attritum non eſſe certò vel probabiliter ſibi perſuadeat, aut non integrè quatenus ipſi poſſibile eſt confeſſum. Proindè tenetur Confeſſarius ante abſolutionem talem de hac ipſa re examinare, & ſi defectum reperiat pœnitentem ſalubri exhortatione diſponere, ſimiliter & pœnitens cui conſtat de inſufficientia doloris, aut propoſiti ad gratiam obtinendam; non poteſt

licitè

licitè abſolutionem petere, aliàs committeret ſacrilegium, deficiendo ſciens volens in ſubſtantialibus Sacramenti: Idem V. Confeſſ. §. 6. n. 8. Cæterùm negari non poteſt, eſſe tutiorem ſententiam illorum, qui docent, per ſe loquendo, ſemper eſſe neceſſarium, ut homo bonâ fide accedat ad Sacramentum pœnitentiæ, putans ſe eſſe contritum. Quamvis enim ſpeculativè verum ſit, attritionem conjunctam cum Sacramento pœnitentiæ ſufficere, tamen hoc non eſt de fide certum, & idem falſum eſſe poteſt; quia viri maximè ſapientes oppoſitum ſentiunt.

Proinde quidam DD. ſapientiſſimè advertunt, hominem in fine vitæ ex charitate erga ſe, teneri ad perfectam contritionem procurandam.

§. 3.

De quibuſdam ſimilibus in ignorantia rudium.

QUÆRES I.

Quid faciet Confeſſarius cum fatuis, ſemifatuis & Dæmoniacis.

R*Eſp.* Baſſæus cum aliis DD. In articulo mortis poteſt Sacra communio adminiſtrari amenti & phrenetico, ſi amentia & phreneſis ſit continua; modò antequam incideret in amentiam vel phreneſim petierit explicitè, vel etiam implicitè, id eſt piè vivendo, Sacram Euchariſtiam, & non ſit periculum vomitus, vel alterius irreverentiæ,

D Ratio

Ratio eſt, quia hic homo amens vel phreneticus potuit peccare mortaliter, & in amentiam incidere tantùm attritus, & nondum perfectè contritus, unde fieri poteſt, ut per Euchariſtiam efficiatur contritus ex opere operato, & ſic gratiam obtineat, & conſequenter ſalvetur: Nec refert quod neceſſitas dementati, vel phrenetici poſſit aliundè ſuppleri: *v.g.* per Extremam Unctionem, vel abſolutionem: contingere enim poteſt, ut neutrum horum Sacramentorum applicari poſſit; poſſit autem Euchariſtia: ut ſi jam conſecrata ſit, & Diaconus adſit, non autem Sacerdos. Imò quamvis Sacerdos adſit, qui illum abſolvat & ungat, nihilominus non eſt denegauda Euchariſtia propter utilitatem & fructum, qui ex ea percipi conſuevit, quia infirmus Jus habet ad Sacramenta, & Paſtor non poteſt ſine injuſtitia, per ſe loquendo, denegare. Si autem amentia non ſit perpetua ſeu continua, expectandum eſſet donec infirmus haberet dilucida intervalla, ut ei poſſit Sacra communio adminiſtrari; niſi neceſſitas ſuperveniens aliter ſuaderet. Adverte autem hic Paulum V. in ſua prohibitione Ritualis Romani de communicandis amentibus, loqui tantùm de annua communione, non autem de communione in articulo mortis, in quo Jura & Concilia communionem concedunt etiam non habentibus actu lucida intervalla, modò anteà petierint, & nullum ſit periculum irreverentiæ.

Cum

Cum energumeno qui ita obſidetur à dæmone, ut privetur omninò rationis uſu, eadem ſervanda ſunt ac cum amentibus: ſi autem maneat compos ſui, poteſt prudentis arbitrio, abſque irreverentiæ periculo communicare; (& ſi fieri commodè poteſt præmiſſis exorciſmis ante communionem) quia nullo jure probatur hujuſmodi obſeſſum privandum eſſe Sacramento Eucharistiæ, cujus ope à dæmonio poteſt liberari (& de facto aliqui liberantur) vel certè juvabitur homo, ut patienter & cum fructu laborem ſuum ſuſtineat.

Tempore Paſchatis, & in articulo mortis, habentes imperfectum rationis uſum, ut ſemifatui, ſunt admittendi ad Sacram communionem, ſi nullum irreverentiæ periculum adſit: quia hi tenentur præcepto Eccleſiaſtico: & nullo jure tempore præcepti deneganda eſt illis Euchariſtia. Frequentius autem hujuſmodi homines ad ſynaxim admittere, etiam ſacerdotes non decet: niſi quatenus prudentia dictaverit, & reverentia Sacramenti poſtulaverit. Experientia enim compertum eſt, in iſtiuſmodi, etiamſi petierint, phantaſiam tempore communionis variari, (alium enim curſum habet natura, alium gratia) poſt communionem ſtatim ſpuere, inſulſa proloqui, aliquando in furias verti, S. Euchariſtiam ejicere; ideoque zelus inordinatus promovendæ in ipſis devotionis vel ſanationis, hic etiam poſtponendus eſt, cum

Digitized by Google

DEUS miracula ſine neceſsitate non faciat. Extrema quoque Unctio quamvis perpetuò amentibus dari non debeat; ſecus tamen ſi aliquando ſani fuerunt, & hoc Sacramentum petierunt expreſsè vel tacitè in receptione aliorum Sacramentorum, & probabile ſit illos petituros fore ſi poſſent. Ita Zambranus de Sacramento Extremæ Unct. Cap. 5. D. 2. Qui advertit in tali caſu furioſum reſiſtentem, litigandum eſſe & fortiter tenendum, ſecluſis tamen Laicis ad tollendum ſcandalum. Quòd ſanè neceſſarium foret, ſi aliud Sacramentum recipere non poſſet.

QUÆRES II.

Quid cum ſurdis & mutis agendum.

RESP. Si eſt ſolùm ſurdus totaliter & requitur (quod poteſt alicui accidere per morbum, tonitru, aliumve caſum) cum eo per nutus, vel ſcripturam ſi novit, eſt procedendum. Si ſurdaſter, ſola neceſſaria cum ipſo in remotiore loco; cùm fœmina autem etiam in patulo, vel non clauſis januis tractanda: ubi aliquando cum iſtiuſmodi ſumma patientia Confeſſario utendum eſt, quando veniunt cum enormibus & intricatis caſibus, vel ignari rerum ad ſalutem pertinentium. Multò facilius negotium eſt; cum muto qui audit, nam poteſt & tenetur per ſigna vel nutus confiteri. Idem intelligendum de eo, qui aliquo caſu non poteſt alium habere confeſſarium, quàm ſurdum, nullum enim ex hoc

hoc ſequitur inconveniens. Imò Confeſſarius dùm urget præceptum confeſſionis poteſt abſolvere mutum, ſi ſigna doloris oſtenderit, etiamſi nullum potuerit ex ejus ſignis peccatum percipere, dùm non eſt alius Confeſſarius qui meliùs intelligat. Ita DD. apud Dianam p. 5. tr. 6. Reſ. 3. 19.

Unde à fortiori dicendum eſt mutum & ſurdum à nativitate poſſe & teneri communicare, quia tales ut notat Sanchez de Matr. Tom. 1. lib. 4. Cap. 8. num. 12. ut plurimum perſpicacis ingenii ſunt & facile quæcunque difficilia per ſigna & nutus percipiunt, quibus & ipſi ſuos conceptus facilè manifeſtant. Confirmatur, quia talis tenetur confiteri per nutus & ſigna; nec minùs difficilia cognoſcenda ſunt, ad conſequendum fructum Confeſſionis, quàm communionis: nam ad confeſſionem ſcire debet, quod peccatum mortale occidit animam, & pro ejus liberatione recurrendum eſſe ad confeſſionem, & hanc faciendam eſſe integram quoad ſpeciem & numerum peccatorum, item cum dolore & propoſito ampliùs non peccandi. Ad communionem verò ſufficit ſcire, quod ad illam requiritur confeſſio mortalium, jejunium, & devotio, quæ multò facilius ſciri poſſunt quàm prædicta. Solùm eſſet difficultas de tranſubſtantiatione; ſed etiam hæc per fidem æquè cognoſcibilis eſt, ac prædicta, cum æquè revelata ſit à prima veritate, quamvis alioqui difficiliùs naturaliter cognoſcatur,

Digitized by Google

quàm quod per abſolutionem gratia conceditur. Neque dicas, quod non eo ipſo, quod quis tenetur confiteri, poſſit & debeat communicare, cum ſupra dictum ſit pueros teneri ad confeſſionem & non ad communionem, Nam ſurdus & mutus à natura, ſi perfectè ſecundùm ejus intellectum percipiat, quæ geruntur, æquiparatur majori: unde non eſt cum pueris comparandus. Igitur arbitrio Confeſſarii remitto, quandonam tales ſufficientem intellectum habeant ad communicandum. Dian. par. 5. 6. R. 7. Si tamen aliqui ſint, qui poſt diligentem inſtructionem per nutus & ſigna; non potuerunt hujus Sacramenti naturam & valorem percipere, ſunt ab eo arcendi.

His ſuperaddit Baſſæus V. Confesſio §. 5. num. 5. Confeſſarius antequam muti & ſurdi à nativitate confesſionem excipiat, debet prius edoceri, ab his quibuſcum mutus & ſurdus habitat, quomodo cum illo nutibus agere debeat, ut vim ſpiritualis Sacramenti aliquo modo percipiat, & aliqua peccata quatenùs poteſt ſignis declaret, ad abſolutionem accipiendam. Vel ſi hoc nequit in aliquo caſu, qui moram non patitur fieri, tunc Confeſſarius Socios ejus moneat, ut ipſum inſtruant de valore Sacramenti, atque ex illis intelligat, ſi aliquando confeſſus eſt, quàm pridem, & qualis ejus converſatio? ut ipſum poſtea doceant modum piè vivendi, ipſis inculcet, antequam illius confesſionem excipiat: hæc

enim

Digitized by Google

enim nullo modo lædunt ſigillum Confeſſionis, cùm extra illam fiant. Idem dicendum de eo cujus idioma ignoratur, quod de muto intelligente; poſito quod non ſit alius Sacerdos, qui ipſum intelligat. An verò teneatur per interpretem confiteri? variant Authores, ſicut de muto per ſcripturam: in hoc tamen conveniunt; quod ſi probabiliter dubitat ſe non eſſe contritum; tenetur confiteri, tum ex præcepto divino, tùm ex naturali propriæ charitatis; ne damnationis æternæ periculo ſe exponat. Non tenetur autem in tali caſu confeſſionem facere integram materialiter, id eſt omnia quorum meminit dicendo, ſed tacere poteſt illa peccata ex quibus notabilis infamia ſibi vel alteri ſequi poteſt; cum per interpretem confiteri eſt extraordinarius modus DD. apud Dian. p. 3. T. 4. R. 129.

Petes 1. An extra Paſcha & articulum mortis illi defectuoſi poſſint confiteri & communicare? *Reſp.* Id prudentiæ Confeſſarii videntur committere Doctores, certè tempore Jubilæi, aut alicujus Feſtivitatis dùm conceditur plenaria indulgentia, ſi petant? non videntur eſſe rejiciendi.

Petes 2. Quid ſi aliquis ſit ſimul ſurdus, mutus & cæcus à nativitate? *Reſp.* Præter baptiſmum nulla Sacramenta poteſt recipere. Etiam matrimonium uti docet Sanchez tom. 3. lib. 1. diſp. 8. n. 12. contra Angelum: Nec Extremam Unctionem: ad quam requiritur ſaltem attritio.

Digitized by Google

Petes 3. Quid ſi æger qui tempore ſanitatis ſolebat confiteri & communicare, exiſtens prope articulum mortis, ex morbo vel ſenio fiat cæcus, mutus, ſurdus? *Reſp.* Si adhuc apparet compos eſſe mentis; ita cum ipſo procedendum cenſerem, ut primò per ſigna ad confesſionem aliquibus nutibus faciendam adducatur, *v. g.* ipſius manu propria, ſignum crucis faciendo in ipſo: pectus ejus percutiendo, manus ſurſum jungendo. Ut autem Sacerdotem agnoſcat, admovenda eſt ipſius manus, ad veſtem Sacerdotis, ad ſuperpelliceum, & ſtolam: ac de percipienda Euchariſtia, per circulum faciendum in ore ſuo edoceatur. Quod ſi ſacerdos prædicta nihil viderit pro futura; Extrema Unctione muniendus erit, ſi more Chriſtiano vixit.

QUÆRES III.

Quid cùm Idiota Secta Schiſmaticorum aut Hæreticorum?

Iſtos ut ſupra dictum eſt §. 1. 9. 6. non eſſe ſtatim condemnandos de formali ſchiſmate aut hæreſi: nec ſunt in forma Eccleſiæ abſolvendi, ſed potiùs ſicut rudes inſtruendi in rebus fidei & morum, ſerioque admonendi ne relabantur. Cùm verò à Catholicis pro veris Schiſmaticis aut Hæreticis habentur, & ad reconciliationem Eccleſiæ adducuntur, abjurent hæreſim vel ſchiſma, & inquiratur de articulis fidei, de præceptis Decalogi, Eccleſiæ, oratione Dominicâ, Angelica ſalutatione:

Digitized by Google

tione integrâ ; prout ſolet dici à Catholicis, poſt abſolvantur etiam ab illo Confeſſario; qui caret facultate ab hæreſi vel ſchiſmate, poſito quod formali ſchiſmate aut hæreſi non ſunt infecti; ne ſi fortè ſcrupulosè cum ipſis agatur deſperent ac retrocedant.

Imò etiam ſchiſmaticus vel hæreticus formalis, poteſt etiam à ſimplici Confeſſario approbato poſito (quòd non ſit qui habeat, facultatem abſolvendi à reſervatis) abſolvi: docet enim Granadus in 3. part. Contr. 7. Tract. 10. diſp. 7. num. 12. quod ſi alicui non pateat aditus ad Epiſcopum, aut Papam, vel eorum Legatos, niſi cum magna difficultate, mora, aut legitimo impedimento; ille poſſit abſolvi à ſimplici Confeſſario approbato; cùm eſt neceſſitas communicandi, celebrandi: cum onere tamen (ut alii addunt) præſentandi ſe prædictis, cum ipſi dabitur commoditas. Multò magis hoc faciendum ſi pœnitens præcipitaretur in periculum probabile deſperationis: nam tunc reſervatio ceſſat, cùm non eſt ad ædificationem.

Hic inſuper notandum, ut quoties aliquis ex rudibus dicit ſe hæreticum, inquiratur cujuſnam ſectæ ſit, nam ſi ſit ex Arrianis parentibus, nec more Eccleſiæ baptizatus, non audiatur ejus confeſſio, ſed potius ad Baptiſmum præparetur. Idem examen eſt ſervandum cum talibus, ante contractum matrimonii, ut illud fiat Sacramentum: docuit experientia præfatos caſus accidiſſe.

§. 4.

De juvandis iis qui per ignorantiam ſuperſtitionibus uti ſolent.

QUÆRES I.

Quomodo cum malefica materiali aut formali agendum Confeſſario?

RESP. Materiales maleficæ ſive veneficæ illæ dicuntur quæ implicitum pactum habent cum Dæmone; id eſt quæ uſurpant illas ſuperſtitiones quas à formalibus ſagis expreſſum pactum cum dæmone habentibus didicerunt, ipſæ nihil de ulla familiaritate cum Dite cogitantes. Iſtas D D. propter ignorantiam à peccato mortali excuſant, quàm diu de illa iniquitate non edoceantur, Et quia ejuſmodi illos ſuos actus, ut plurimùm in confeſſionibus cum ſummo ſui periculo ſubticere ſolent: ideò Confeſſarius rationabiliter ſuſpicatus aliquam perſonam hoc malo laborantem, inquirat more rudibus conſueto, an *v. g.* crediderit in aliquas ſuperſtitiones, an audiverit aliqua conſilia vel documenta, ad mala circa valetudinem, pecora, ſegetes, avertenda, vel bona augenda? An eis uſa fuerit? An nimia ſolicitudine vel triſtitia preſſa Dæmonem invocaverit? &c. His enim & ſimilibus tempeſtivè eſt obviandum. Plura enim comperta ſunt etiam hoc ævo exempla iſtarum; quæ primò materiales magæ exiſtentes, poſtea in formales, ac tandem

Digitized by Google

in Magiſtras aliarum evaſerunt. Ante aliquot annos acciderat, quòd quædam mulier vidua per conſilium ſuperſtitioſum formalis veneficæ, pecora ſua à communi contage illæſa conſervaſſet; & quia diabolus per illud tanquam per aliquod præambulum, ad illam mulierem aditum ſibi fecerat, ipſam etiam in perſona virili ſub veſpertinum crepuſculum inviſit, utque in domo ejus pernoctaret obtinuit; cumque hæc iret cubitum, ipſe etiam ſe illi aſſociavit, ac quis eſſet edixit, nempe ſe illum eſſe, cujus conſilio & opera ſua pecora ſalva evaſerunt: ſibi conſentiat, ſe ad conſortium ſui admittat: hæc Dei oblita, ac vano timore perculſa, aſſenſum præbuit, peccatum nefandum commiſit, inde Diabolus factus eſt ejus quaſi maritus. Et certè ad finem ſub iniqua ſua lege miſeram detinuiſſet niſi illa in Claro M. C. (ad quem vice ſui mariti defuncti Sacram peregrinationem, fruſtrà diabolo ſe impediente ſuſceperat) beneficio D. Virginis per miniſterium Confeſſarii ſoluta fuiſſet. Quare deprehendens Confeſſarius iſtiuſmodi, seriò, præmoneat, diabolum pro certo ſuis hiſce vanitatibus ſeſe immiſcere, cooperari, ac intrinſecus plura ſuggerere, donec viſibiliter appareat, clarius plura docturus, deinde in graviſſima peccata impulſurus per majorem excæcationem animi & duritiem cordis; ideò protinus tam inviſibilem quam viſibilem dæmonem perhoneſcat, & omnem amicitiam

cum eo devitet, inſuper à conſortiis ſuſpectarum maximè declinet, ſæpius utatur ſigno S. Crucis, ſacris nominibus JESUS MARIA, ipſis ſeſe commendet. Formales veneficæ rarò reſipiſcunt, nam vel pudore, vel timore, vel obduratione, vel minis, quandoque verberibus, aut promiſſionibus magnarum rerum in altera vita aliiſque aſtutiis dæmonum deceptæ, à reſipiſcentia & confeſſione peccatorum impediri ſolent: ſi tamen Confeſſarius in aliquam vel in aliquos inciderit, examinet illos ex punctis ſequentibus.

1. An interceſſerit aliquod pactum cum dæmone? in quo promittant ſe negaturos CHRISTUM, & fidem Chriſtianam abjuraturos. Vel ſi diabolum adorârint, actioneſque nefandas ac ſacrilegas erga venerabile Sacramentum exercuerint. Confeſſarius autem curare debet, ut maleficus diſſolvat pactum cum Dæmone peragendo pœnitentiam patrati criminis, & perfringendo chirographum, ſi apud ſe habeat, vel ejus exemplar.

2. An in tali peccato aliquam hæreſim habuerit credendo Sacramenta nihil valere? &c.

3. Quomodo confecerit maleficium, an ſcilicet ex rebus Sacris, aquâ benedictâ, oleo Sacro, cerâ benedictâ, imò etiam ex Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, & an crediderit illis rebus talem virtutem ineſſe ad tales effectus: tunc & ſacrilegii & hæreſis reus eſſet.

4. An alicui perſonæ, vel rebus damnum intulerit: quia tenetur ad reſtitutionem omnium

Digitized by Google

mnium damnorum cùm ſit cauſa efficax damni, imò ſi conſtet pecuniam à dæmone traditam alicui ſurreptam eſſe; Domino reſtituenda eſſet.

5. An expreſsè ſacrificaverit dæmoni, vel cum eo rem carnaliter habuerit, ut ſolent lamiæ & ſtriges, &c. Quamvis autem difficile ſit non tamen impoſſibile, è poteſtate diaboli eripere eos quos ſibi inito pacto devinxit; hinc Confeſſarius magnam adhibere operam debet. 1. Ut cognoſcere incipiant hoſtis infeſtiſſimi mendacium, fraudes, & falſa promiſſa. 2. Ut abjurato diabolo, fidem, ac ſpem in DEUM concipiant, qui peccatores omnes ad ſe invitat, & reverti volentes recipit: Eximenda enim ipſis eſt perſuaſio, quam multæ Sagæ habere ſolent propter pactum initum, à Dæmone liberari non poſſe. 3. Ut frequentes preces *v. g.* Litanias Sanctorum, & varias collectas; ſpiritu fidei fervente pænitens recitet, vel coràm ipſo ab altero recitentur. 4. Ut crucis ſigno, imaginibus Sacris, & reliquiis Sanctorum, aquâ benedictâ, & ſimilibus utatur. 5. Ut Sacramentum confeſſionis frequenter apud eundem Confeſſarium, qui ſtatum illius cognitum habet, ut congruas interrogationes formare, & apta remedia præſcribere ei poſſit. 6. Ut fidei Catholicæ profeſſionem ſæpiùs repetat, & ſymbolum Apoſtolicum frequenter recitet.

Quod ſi fortè ad maleficas in carceribus incluſas, ut ipſas DEO reconciliet vocatus fue-

rit; primò re iſta Chriſto, & Matri ſuæ, Sanctiſque DEI commendata, exhortatiunculam ad ipſas, ſi verè reæ ſunt faciat, compatiendo in primis amiſſæ famæ, ac periculo vitæ ipſarum; præcipuè autem deperditæ gratiæ DEI, quæ ipſis improvidis accidit: deinde doceat hominem a D. DEO ad hunc finem creatum, ut hîc illum noſcat ſuper omnia maximi æſtimet, honoret, ejuſque divinam voluntatem in omnibus faciendo; vitam æternam conſequatur: ubi cum ipſo, in perfecto amore ejuſdem perfruatur deliciis ſempiternis. Dæmones ſummo odio DEUM ex perverſa ſua voluntate, & ob privationem cæleſtis beatitudinis proſequi; ſummo odio ac invidia contra homines ut pote imagines DEI, & quod ipſorum loca in cælo, ex quibus ipſi ceciderunt ſunt occupaturi, ardere; ac per hanc invidiam mortem, plurimaque mala in mundum invexiſſe, modò ex occulto DEI judicio humano generi nocere, donec tandem ultimo ſupplicio poſt diem judicii in inferno totaliter includantur. Noverint quòd in Baptiſmo diabolo abrenuntiaverint, CHRISTO adhæſerint, fidem in unum & trinum DEUM profeſſæ fuerint, quod iſtam fidem, orationem Dominicam, ſalutationem Angelicam edoctæ, & cum hominibus Chriſtianis vitam æternam ſperantibus educatæ fuerint: modò autem & DEO & cœlo, & ſocietati hominum miſerè renunciârint, ad hoſtem ſibi infenſiſſimum æternæ damnationi noxium

Digitized by Google

noxium deſciverint. CHRISTUM eſſe paratiſſimum hos errores ſibi condonare, atque facilè poſſe poteſtati diabolicæ ſubducere, dummodò ſeriò convertantur. Unde hic & nunc nihil ſibi à diabolo timentes ſigno S. Crucis ſe muniant, pectus percutiant. Diabolo abrenuntient, CHRISTO ſe ſubjiciant, ipſum humiliter deprecentur, per veram cordis contritionem, per ſinceram peccatorum confeſſionem, gratiam expoſcant, &c. Verùm dùm hæc mea reviderem, incidi in cujuſdam anonymi Authoris inſignia documenta mihi oblata, quæ in cautelam Confeſſariorum in libello dicto Cautio criminalis doctè conſcripſit, quæ iſtis meis appono.

Documentum 1. Quando audio, nunc paſſim ad has cauſas adhiberi Religioſos, curent eorum Superiores, ut eos mittant, qui CHRISTI Domini noſtri Spiritu ſint præditi, mites, manſueti, devotionis laude commendati, judicii accurati, & probatæ prudentiæ in Domino, quique animis hominum occupandis, pernoſcendis, ſcrutandiſque cordium ſecretis, tùm & conterendis peccatoribus operam & experientiam ſumpſerint: Non impetuoſi, nec affectibus ſervientes, ſed omnia ad libellam rationis & doctrinæ expendentes. Curent etiam per adjunctos eis ſocios diverſos intelligere, nunquid judicentur imprudenter, aut ſecus gerere? plurima enim ſæpè admittunt nimis quàm corrigenda.

Documentum 2. Confeſſarii ad Carceres deſti-

Digitized by Google

deſtinati poſtulent inprimis directionem à liberaliſſimo Patre luminum, commendent deinde ei animas liberatoris noſtri ſanguine redemptas, agant denique cum reis ipſis ſuaviter & paterne, ut ad veram eos pœnitentiam adducant, ſeu reas ſe faſſæ ſint, ſeu non ſint. Nec de hoc ut fateantur eis primùm faciant mentionem ſed differant, & prius ea in genere aſſerant, quæ ciere contritionis motum poſſunt: explicent illis cum aliquo affectu & facundia Chriſtiana, quis noſter ille mitiſſimus ſit DEUS, Pater miſericordiarum & totius conſolationis, qui vel unigenito ſuo pro nobis non pepercit. Adducatur parabola indulgentiſſimi illius Patris, qui reverenti filio ſuo perditiſſimo ſe in collum lachrymans infudit, & quantumvis antea peccatis filii conſtrictum pectus, in omnem nihilominùs clementiam diſſolvit. Non eſſe DEUM noſtrum, qui Dii ſunt gentium, qui iras ponere non poſſit: captum ſemel incredibili humani generis amore longiùs progreſſum, quàm ut revocare amoris ſui pacta nunc liceat: Exſtare in Divinis libris pacti æterni juramentum ejus irrevocabile per ſemetipſum. Quia ſi fuerint peccata noſtra ſicut coccinum, quaſi nivem tamen dealbanda fore: ſed & Advocatum apud eum eſſe Filium ejus unigenitum crucifixum, qui & noverit figmentum noſtrum, & verò cauſam noſtram, quantumcunque graviſſimis criminibus confoſſam, ſua advocatione erigere, ſuſtentareque velit, &c.

His

Digitized by Google

His & ſimilibus magno ſtudio laborent, ſingulos ad dolorem de peccatis concipiendum agendamque ſeriam pœnitentiam invitare. Neque enim negare ſe Legifer noſter poteſt, ut non animos quorumcunque peccatorum ſaluberrimâ compunctione frangant viri ii, quos ſe hominum piſcatores facturum, ipſe verbis veris pollicitus eſt: Clariſſima verba ſunt, & oracula Filii Dei, quibus fidem detrahere, naufragari eſt in fide. Hac igitur ſponſione ſubnixi, jus ſuum ſibi vendicent: uſurpent datum ſibi miniſterium reconciliationis: reducant per contritionem, qui per vitæ licentiam à Deo longiùs aberrarint. Ita enim fiet, ut peccatorum vinculis attritis, mollitiſque animis per colloquia Sanctorum, nihil obſtet, quin omne virus non ſolùm ad Sacrorum Sacerdotum, ſed etiam Judicum Tribunal faciliùs effundant. Hæc eſt enim contritionis ſeu pœnitentiæ natura, ut ubi in animum recepta ſemel eſt, obſtinatio & taciturnitas (ſi modo verè rei ſunt, quod quærendum non ſupponendum eſt) habitare non poſſint. Optimum hoc & ſuaviſſimum torturæ genus eſt ad vocem ſolvendam. Hic artem ſuam exerceant Sacerdotes illi, de quibus ſupra conquerebar, & ſi zelum habent, non prius Judices inſtigent ad expediendas torturas illas ſævas, & ſæpè nimiùm crudeles, quàm ipſi hac ſua tortura ſacra uſi ſint, id eſt: ſalutari, de peccatis compunctione animos reorum laceraverint: hic acuant ingenium

& vires ſuas omnes explicent, ut ſaxea multorum pectora Divini ſermonis vi, & impetu Spiritus comminuant. Nec eſt denique quod Sacerdotes probos, & ferventes non paulò plus docebit, quàm ſi Judicum ſævitiam imprudenti inſtigatione excandeſcere faciant. Nam invehere inhumaniter in captivas & aſflictas: identidem illis moleſtum eſſe, & quaſi certiſſimo de earum reatū jam conſtet, nullam eis ſinere quietis partem: odioſis cognominibus laceſſere: apud Judices traducere, & ſimilia quæ ſupra memorata ſunt dubio 19. non eſt ſane quiſquam in foro rabula tàm hebes, qui non æquè poſſit. At verò pertinaciam hâc tamen Divina vi ſermonis frangere, mollire animos, cor impœnitens compungere nemo poteſt, niſi manifeſto Dei Spiritu inſtructus.

Documentum 3. Non probo igitur Confeſſarios, qui hoc primum, hoc ultimum, imò ſolùm agere videntur, ut modò confiteantur, rei nil celent. Itaque non niſi confiteri, & confiteri ingeminant; cæterùm autem dè converſione ſeriâ ad Deum, de dolore animi vehementi, de deteſtatione peccati ſuper omnia vix tenuiter meminerunt, nedùm ut præcipuum hic conatum & ſollicitudinem adhibeant, quo tales actus tam difficiles, à peccatoribus & quidem talibus, ſi verè rei ſunt impetrent.

Itaque dùm confeſſi duntaxat rei ſunt, id eſt omnia peccata ſua ad longum, & enucleatè recitaverint, jam ſalva & tuta ſunt omnia; jam

Digitized by Google

jam appellant Filios æternæ vitæ, jam verè pœnitentes moriuntur, quicquid tandem ſit de contritione. Exiſtimo autem ego niſi me Theologia mea fallit, non ita facilè reconciliari poſſe infinitam Majeſtatem, ſed inſigni quâdam opus eſſe ſolicitudine, & ad vulgarem animi dolorem, preces, gemitus, & clamores cordis cum confeſſione conjungendos.

Documentum 4. Non putant plerique expedire, ut rei antequam in foro externo cauſam ſuam tranſegerint ad internum vocentur, ſed ſuadent eò uſque hoc differri, dùm in externo omnia liquida ſunt; ita Delrius lib. 6. cap. 1. Sect. 3. atque uſu ferè ordinario recipitur.

Documentum 5. Expedit tamen, ut paulò ante dixi, per viſitationes, & colloquia Sacerdotum reos diſponi ad pænitentiam, compunctionem, & ſeriam ad DEUM converſionem, cùm primum fieri poteſt: id enim profuturum ſcio, non ſolùm ad confeſſionem Sacramentalem, ſed etiam profanam, quæ hâc via tutiùs, feliciuſque quàm per torturas obtinebitur. Et ad Sacramentalem quidem omninò hæc compunctio neceſſaria eſt, ut præcedat: Sacramentalis enim eſſe non poteſt, nec ad ſalutem proficua, niſi ex prævia compunctione orta ſit: illius hæc filia debet eſſe, aut eſſe non poteſt. Unde rurſum confirmo quod dicebam: id potiùs laborandum Confeſſario ut conterantur Rei, quàm ut fateantur. Nam fateri quid attinet, ni contriti ſunt? ſi contriti

autem,

Digitized by Google

autem, jam ſponte ſequitur confeſſio, ſiquidem ſunt rei.

Documentum 6. Etſi amplecteremur ſententiam Delrii, docentis, licere Judici æquivocatione ſermonis, aliove quo dolo bono reos circumſcribere; id tamen fieri à viris ſpiritualibus nullatenus permitteremus.

Ratio eſt, nè miniſterio eorum, atque ordini inuratur nota, quæ non tam facilè ſæculari Judici adhæreſcit. Scio contigiſſe ut cum Sacerdos quidam Reo culpam æquivocè promiſiſſet mitigationem ſupplicii, nec eam deinde conſequeretur; ita turbatum eſſe hunc deceptione, ut vix tandem obtineri potuerit, ut ante mortem ſe extrema expiaret pœnitentiæ purgatione.

Caveat igitur Confeſſor, ut aliter, quam fidelem CHRISTI imitatorem decet, in hac re ſe gerat; ne ſe deceptum eſſe quiſquam meritò quæratur ab eo, quem DEI fuiſſe loco agnovit.

Documentum 7. Omninò autem dedecet ſi viri ſpirituales, ut nonnullos audio feciſſe, ſuggerant Judicibus torquendi modos, niſi fortè mitiores. Lictorum hoc non Sacerdotum munus eſt.

Documentum 8. Sed nec decet ſi tormentis palam interſint, & ſpectent: ut benè monet Delrius lib. 6. cap. 1. Sect. 3. propter irregularitatis periculum, ut ipſe ait, & ſcandalum. Sed interim tamen non video, cur non alibi ex occulto ea arbitrari per rimam aut feneſtel-

Digitized by Google

neſtellam. Ratio, nam aberit & irregularitatis periculum, & ſcandalum, cum nemo ſciat: & verò proderit, ut quàm cruda & periculoſa res ea ſit, ipſi ſuis oculis uſurpent. Quodſi concilium Antiſiodorenſe Can. 33. vetat presbyteris ac Diaconis ad Trepalium ſtare ubi rei torquentur, id explicandum puto; ut vetet ſtare palàm.

Documentum 9. Imò univerſim non planè negliget prudens Confeſſarius, ut ſcire ſaltem ruditer laboret, quàm ritè judiciales proceſſus inſtituantur. Ratio eſt, tùm ut ſecundùm ea prudentiùs poſſit cum reis in foro conſcientiæ procedere; tùm & Judices, ſi opus eſſe videretur, officii commonefacere. Ita nuper totidem verbis religioſi cujuſdam ordinis viſitator monuit ſuos, qui ad carcerem itarent, in epiſtola quadam encyclica, quam quidem ejus ordinis Religioſus mihi monſtravit.

Documentum 10. Diſplicuit mihi nuper Confeſſarius, qui primo ſuo in carcerem ad quampiam aditu, ut eam tantò meliùs ad confeſſionem adduceret, denunciabat ei concluſum eſſe apud Judices de ejus morte, faceret igitur officium. Præclara utique benevolentiæ captatio? Exiſtimo enim Sacerdotem dedecere, ut cuipiam mortis nuncium afferat, neque id aptum eſſe medium (niſi fortè in planè impœnitentibus ac deſperatis quibus alia non profuerunt) ad rectè hominem DEO conciliandum, cum habeam experientia plerosque, aut ſaltem multos, etiam alioqui ſtrenuos

Digitized by Google

nuos viros, auditâ mortis denunciatione, ita vehementer conſternari, ut ad adeò præclaras mentis functiones ſint inhabiles. Triſtia igitur alios nuntiare ſinant; Sacerdotes ipſi ea afferant, quæ conſolationi eſſe poſſint.

Documentum II. Laboret autem prudens Confeſſarius, ut reorum animos ſibi potius arctiſſimè devinciat; quod fiet, ſi declaret venire ſe, non ut Judicem, ſed patrem, qui Perſonam acturus ſit Paracleti in Spiritu Filii Dei. Explicet igitur, quid inter Sacerdotum & Sæcularium Judicum officium & intentionem interſit: Apud hos ſi qui reus ſit, de pœnis agi: apud illos de condonatione; non eſſe igitur quid metuant, quin omnem animum penitus aperiant, & quicquid angat explicent; agant ſecum fidentiſſimè: non ſuſpicentur quidquam fraudis, non diffidant: ſe monſtraturum eſſe eis affectum eum, quem fideliſſimus Pater, amantiſſimis ſuis pignoribus unquam poſſit. Condolere verò & compati eorum miſeriis; ſed & tangi dolore cordis intrinſeco, non ſecus quàm ſi propria res agatur: Quod ſi eos adjuvare quâ ratione poſſet, non dubitaturum proprio ſanguine ſubvenire: atque igitur non parum ſibi ægrè eſſe, quod id non liceat, nec niſi ſoli animæ prodeſſe poſſit. Et nunc huic ſanè omni ſtudio conſulturum, nunquam verò ſe eas deſerturum, ſed utcunque res cadant affuturum ad extremum articulum; erecturum animos, additurum ſpem, & robur, ne concidant, aut

abun-

Digitized by Google

abundantiore triſtitia abſorbeantur; & id denique omni modo acturum, ut quæ:i non poſſint, ullum ſibi defuiſſe conſolationis genus. Hæc enim & ſimilia, quæ fidelitatem, & Apoſtolicum ſpiritum ſonant, ſi propoſuerit, mirificè ſibi reos aſtringet, ut ad hunc veluti charitatis funiculum ſeu habenam duci ſe ſinant, quo libeat, prout ſæpè ſum expertus.

Documentum 12. Potiſſimum verò eos ſecuros reddat, etiam ſtipulata manu & ſi opus ſit juramento appoſito, quicquid ſecum utpotè viro ſpirituali, etiam extrà confeſſionem locuturi ſint, ne verbulum, quod ipſis nocere queat, ſeu quod nolint, ad extremi fori præſides foras effluxurum.

Documentum 13. Imò & juvèrit diſtinctè addidiſſe: quod quicquam ſecum agant, id nec ſi maximè nocentes ſint, obeſſe eis poſſit; nec ſi maximè innocentes prodeſſe. Sibi enim nullum cum judicialibus perſonis in his cauſis commercium ſermonis eſſe, nec illos Sacerdotibus in his quicquam credere, aut audire; ſed juxta propria jura & ordinem procedere · tantùm igitur ſe inter eos, & Deum poſſe medium intercurrere, & quicquid fiat de corpore id efficaciter agere, ut ſpiritus ſervetur & ad illa domicilia perveniat beatorum, quæ cum Dei Filius pœnitentibus pollicitus ſemel ſit, & mercatus à Patre, jure jam ſuo repeti poſſint à peccatoribus omnibus, et ſi altè demerſis. Ita dum nec obeſſe nec prodeſſe, niſi quoad animam

eis

eis poſſe perſuaſerit quæ ſecum ſecretò communicent, obviabitur tùm iis, qui ut à Confeſſario juvarentur innocentes eſſe vellent, tùm iis, qui & nocentes eſſe mallent, ne proderentur, & ad torturas reducerentur.

Documentum 14. Doceo Confeſſarios ut certiſſimò ſciant plurimos eſſe, qui etiam in ipſo Sacramento nocentes ſe cum non ſint fateantur (ut ipſe ſæpius, & alii mecum Religioſi viri maximè nos ipſos convicimus) idque ideo; vel quia importuni Sacerdotes ſunt, quorum impetum aliter evitare non poſſint, vel ne in quæſtiones repetantur. Sic enim ſimpliciores multi exiſtimant oportere Sacerdotes, quæ, quomodo à reis audiant, perſonis Judicialibus referre, atque ob hanc induſtriam eos ad ſe expiſcatum mitti: nec niſi difficulter quidam in contrariam ſententiam reflecti poſſunt, maximè cùm & id eis perſuadeant lictores; dùm verentur, ne quomodo ſibi prædæ elabantur, ſi quid revocent apud Sacerdotes. Miſeria hæc eſt oppido notanda, & inſcitia Juvenum Sacerdotum lachrymis deflenda. Atque ego quidem qui ſic in Sacramento mentiti ſint, damnare non auſim: quin potius excuſari poſſe nuper docui, ob ſimplicitatem, perturbationem, & ſimilia. Verùmtamen quod & non revocent, quos complices nominârunt, & vehementiori hoc conſcientiæ ſcrupo preſſi, majore cum dolore (quem quò rectiore cauſa, eò ferventioribus pœnitentiæ ſignis apud Deum conteſtantur)

Digitized by Google

tur) decedant; atque hinc fiat ut tantò confirmatius, & ipſæ tam eximiæ pœnitentes, & aliæ ab eis denuntiatæ reæ habeantur, Porrò cum ut dixi multi metuant, vel ex ipſo Sacramento prodi, quid mirum, ſi quando extra illud, cùm iis Sacerdotes agunt, plures ſunt qui formidant? Itaque mihi conſtat, nonnullos etiam aliàs prudentes viros magiæ falsò inſimulatos & captos, tùm ob eum metum, quem dixi, tùm quia nihilominùs de ſe actum videbant, nec ullam ſolidam Sacerdotum accedentium conſolationem ſperabant; ideoque præ deſperatione & ſtomacho loqui amplius pro ſe dedignabantur, tùm quia alia ratione declinare nonnullorum importunitatem non liceret, non aliter quàm pro reis ſe apud quoſcunque extra confeſſionem geſſiſſe: ac cum ulteriùs multa rogarentur, omnia conſequenter arguiſſe: & finxiſſe, quæ cœpta ſemel fabula exegiſſet. Quare cum hæc ipſi, deinde ſpirituales illi viri ſimpliciſſimi paſſim ſpargerent, & hinc criminis illius contagionem mirè exaggerarent, quid poterat fieri aliud quàm ita omnes in concepta ſemel opinione de multitudine maleficiorum confirmari, ut nemini jam ſano de eâ dubitare in poſterum liceat? Væ Confeſſariis qui committere ſe rei periculoſæ audent, & non plurima cogitatione omnia verſant, ac creberrimo gemitu dies noctes Deum pulſant, ad obtinenda conſilii & ſcientiæ dona.

Quicquid ſit, animadvertat diligenter

Digitized by Google

Confeſſarius. Et cum non aliter apud reos egerit, quàm induta perſona Chriſti: cumque eò ſolùm reos adduxerit, ut ipſi planè confidant, admiranda quædam ſenſim diſcet, quæ adhuc ignorat.

Documentum 15. Non ſolum autem reos ſecuros reddat de taciturnitate ſua Sacerdos, verùm etiam re ipſa eam ſeverè colat: Ita, ut neque quæ extra confeſſionem cum eis agit, temerè foras exportet: Id quòd ante citatus viſitator omnes ſuos in dicta Epiſtola diſertè quoque admonuit. Et quidem omninò prudenter. Nam rationes iſtæ ſunt.

1. Sic ſæpe incauti quidam, dum conſulere captivis volebant, novam eis torturam causârunt.

2. Irregularitatis ſæpe periculum eſt, cùm facilè garrulitate ſuâ aliove ſigno, mortis ſententiam efficaciter promovere poſſint. Sunt enim Judices plerique ut ipſe annotavi, & monet quoque Delrius qui id agunt, ut à Confeſſariis ſignum aliquod captent quo captivi conſtantes, id eſt nocentes, innuantur: quòd ubi furtim incautis abſtulere (quanquàm nunc ſuffurari tale quid non ſit opus, cum paſſim inſulſi Sacerdotes (abſit verbo injuria) ipſi ſponte perfluant rimarum pleni) tum demum abruptâ ulteriore hæſitatione ad condemnandum accedant. Quo pacto gloriantem nuper Judicem audiebam, cùm diceret: ſe verò ne impingat in neminem adhuc hactenus capitali pœnâ animadverti juſſiſſe,

nisi

niſi quem prius à Confeſſario intellexiſſet in culpa verſari: ſatis innuens, quam efficaciter ad reorum condemnationem Sacerdotes concurrerent. Placet Sacerdos ille, vir mihi amicus, quem cum Judices ſubinde rogant, maneatne hæc vel illa conſtans, ſic enim loquuntur, reſpondere ſolet. Ego verò inquit, ut quod res eſt dicam, an conſtans ſit nec ne, ſanè neſcio, neque curo, an fateatur nec ne, an nocens ſit, nec ne: nam talis, an talis ſit, ad me non ſpectat, ſed ad Judices. Id autem ſpectat, ut qualiſcunque fuerit tandem anima, nocens an innocens, bona an peſſima, ad cælum eam ducam: id quod Deo adjuvante pro meo munere me facturum ſpero: de cætero quid me affligam, & mittam falcem in meſſem alienam? Ita ille, ſed ni valde ſuaviter, & modeſtè fiat, offendi ſolent Judices.

3. Periculum eſt, ne reveletur interdum ſigillum Sacramentale, aut ſaltem revelari videatur, quod omninò omnes maximè cavendum clamant; neque enim populus diſtinguit, quid intra, quid extra confeſſionem acceptum ſit. Ut mirari ſanè ſubeat Religioſi illius nuperam prudentiam, qui cum eſſet ordinarius reorum Confeſſor (nec de loco, nec de perſona rogare volui) publicè de ſuggeſtu in magna populi concione pronunciare auſus eſt: non eſſe quod Magiſtratus vereretur in Sagas acerrimè procedere; ſibi enim certiſſimo conſtare, nullam adhuc eo in loco ad ſupplicium ductam eſſe, quæ culpâ vacave-

Digitized by Google

rit. Sic ille. Mihi autem ſcire lubet unde id ei tam certò conſtiterit. An quia judicio publico damnatæ erant? Sed id ſcilicet non æquè populo erat notum, niſi & ſibi hoc conſtare concionator diceret? Amplius aliquid voluit dicere, & majori certitudine rem firmare: ſed hæc ipſa major certitudo unde erat? An extra, an intra confeſſionem hauſta? ſi intra, ubi nunc tandem tam Sacroſancti ſecreti ratio eſt? ſi extra autem, cur id additum non fuit, & occurſum ſuſpicioni, ne id dicere ſic affirmatè Confeſſarius non videretur, niſi quid altiùs certiùſque quàm communi modo cognoviſſet. Itaque non parum ſcandalizatus eſſe populus dicitur, cum ſolum hoc Sacroſanctum Confeſſarii nomen multorum judicia inſigniter & merito irritâſſet. Non tàm ipſum ego Confeſſarium hunc miror, quàm Religionum ſuperiores, qui hos, tales in res difficiles exponunt, quos quâ ſint judicii inopia; jam tum utique exploratos habent, aut habere debent.

Documentum 16. Quæri poſſit quid faciat Confeſſarius, ſi (quod impoſſibile non eſt, ut vide apud Jannerum) ex confeſſione vel aliunde cujuſpiam innocentiam cognoverit? An indicabit? poſſet ſi indicet, periculum enaſci revelandi Sacramentalis ſigilli, dùm ſcilicet alios quoque audiens de illis taceret: nam innueret tacendo hos igitur non eſſe qualis prior: Quod ſi periculum hoc abſit, quia V. G. alios non audit &c. atque etiam putat non

fruſtra

Digitized by Google

fruſtra apud Judicem ſe laboraturum, nec cauſaturum reo nova tormenta, nec aliud aliquod incommodum ſecuturum, ut ſcandalum magnum populi, &c. non video cur non modo non poſſit, ſed debeat curari ut ſubveniat, ita enim charitas jubet, & ita ſcriptura: *Erue eos, inquit, qui ducuntur ad mortem, & qui ducuntur ad interitum liberare ne ceſſes Prov.* 24 11. Caveat tamen, nè innoteſcat aliis reis Confeſſarium pro innocentibus intercedere, ne occaſionem ſumant hinc ſacrilegè confitendi, ut monui docum. 15. Caveat quoque ne contra Judices quicquam agat aut dicat, ſeu ante, ſeu poſt mortem reorum, quod eos infamet, aut judicia publica perturbet. Si quid erit, id non apud alios, ſed apud ipſos proferat, & moneat, cùm hoc utique Apoſtolicos viros, non dedecere dicat Apoſtolus, cùm ait: *An neſcitis quoniam Angelos judicabimus, quantò magis ſæcularia,* 1. *Corint.* 6.

Documentum 17. Nec minùs quæri poſſit quid agendum, cum quis alios innocentes denuntiavit tormentis coactus: Res intricata: ſic tamen dicendum, ſeu graviter peccatum ſit, ſive non ſit, quod quis tantis tormentis victus, innocentibus culpam afflaverit, hoc tamen certum eſt, teneri eum ut id revocet, quàm efficaciter poſſit. Cùm autem Judices nihili faciant, (quàm rectè ipſi videriint & tu vide infra dubitat. 40.) revocationem eam quæ fit à reis poſt latam ſententiam prope mortem; tenebitur ut revocatio ſit

Digitized by Google

efficax revocare tempeſtivius ante latam ſententiam, & hoc quidem juxta communem ſententiam, etſi metuat, ſeu provideat ſe ad pœnas revocandum, quia in pari ſui & proximi neceſſitate, rationem potiùs habere debet innocentis, cui fecit injuriam, dùm eum falsâ accuſatione iniquè læſit.

Documentum 18. In hoc verò caſu, ſi Titius ob apprehenſionem pœnarum adduci non poteſt, ut ſub tanto diſcrimine palinodiam canat, difficultas exiſtit: dicam quod ſentio. Nam

1. Quid ſi dicat Titius, revocationem, quam immediatè ante mortem ablato tormentorum metu facere palam cupiat coram populo, meritò ſufficere, quippe quæ æſtimatione prudentûm maximi ſit momenti, ac proinde de ſe efficax? quod ſi verò vitio Judicum inefficax ſit, ac proinde delati non eximantur, id Judicibus non ſibi imputandum.

2. Deindè, quid ſi Titius tempeſtivè in Carcere revocationem faciat, ſeu voce ſeu ſcripto coram Sacerdote ſuo, & altero adhuc teſte, atque hic poſtea, cum evanuit tormentorum metus, id eſt vel immediatè ante, vel poſt Titii mortem revocationem hanc exponat à Titio præſenti animo in conſpectu Dei & teſtium factam? an non hæc ſaltem ſufficiens, & valida cenſeri debet? & ſi nondum admittere eam Judices velint, excuſatus apud Deum Titius eſt, & illi ſi contra denuntiatos procedant, iniqui homicidæ ſunt?

3. De-

Digitized by Google

7. Denique; quid ſi clarè oſtendam Titium feciſſe, quod in ſe eſt, & quidquid tandem ab eo poſtules, non tamen futurum, ut ſemel accuſati ullâ revocatione exculpentur? Nam quid Titium vis facere? An revocare tempeſtivè apud Judicem, & reductum in quæſtiones, eas conſtanter elicere perſiſtendo in revocatione, ut habet ſententia communis, & paulò ante dixi? ſed hoc fruſtra: novit jam imbecillitatem ſuam, ſcit certò futurum, ut quæſtiones eas non toleret, uti nec priores, tolerare potuit: Rurſum igitur dolori cedens & revocationem ſuam damnabit: ac ſic redibitur quo prius, in eaſdem miſerias: imò tunc tantò amplius accuſati habebuntur nocentes.

Pœniteat igitur & Deo commendet, & revocet iis modis quibus poteſt, & dixi. Si Judices id non curant, ipſi viderint. Id verò dolendum vehementer, quod cùm plurimæ metu repetendorum tormentorum non audeant revocare denuntiatas, valdè exaggerent Judices, has utique certiſſimò nocentes eſſe, cùm tam multæ pœnitentes ſuper eis mortuæ ſint: quis enim hæc audiens vim magnam non putet in his locutionibus ineſſe? Et tamen quæ vis inſit, ex dictis ſatis patet, & infra adhuc patebit.

***

QUÆSITA.

Aliquot utilia circa ſuperſtitiones communiter uſurpatas cum ſuis reſponſionibus ex Jacob. March. Reſol. Paſtor.

QUÆRES I.

An omnis ſuperſtitio ſit mortale peccatum?

R*Eſp.* negativè, nam quædam ſuperſtitio quæ eſt tantùm ſuperflui cultûs, quædam etiam, quæ vocatur obſervantia vana, poteſt eſſe venialis. Pro qua re adverte reſolutiones caſuum ſequentium qui ſat frequentes ſunt, inter plebeios maximè ruſticos.

1. Quandoque præter morem Eccleſiæ ponitur Religio in quibuſdam circumſtantiis, vel rebus in quibus non eſt ponenda: *v. g. in* numero, colore, ſitu, ut tot ſint candelæ non plures, tot orationes dicantur, ad ſingulas orationes candela extinguatur, &c. In his & ſimilibus non videtur pluſquam veniale peccatum. Abſque tamen nota ſuperſtitionis (ut idem Marchantius cit. & Breſſ. lib. 5. Cap. 27. n. 293. docent) ſigna aliqua etiam cum certo numero adhiberi poſſunt, cum ſpe non quidem certa; ſed probabili finem iis intentum obtinendi, non à Dæmone, ſed à DEO & Sanctis.

Ita non eſt dubium quin licitum ſit & pium geſtare collo appenſas reliquias, & recitare

quovis

quovis fine, quinquies Pater & Ave in honorem quinque vulnerum Christi, ſervare octavam, vel etiam novenam, potiùs quàm ſeptenam, *v. g.* in honorem novem chororum Angelorum, ſimilive motivo: celebrare item triginta ſacra, quæ dicuntur Sancti Gregorii; eò quod hic tot diebus curârit orari pro defunctis. Simili ratione nulli ſuperſtitionis periculo obnoxium eſt, aliquam ſpecialem gratiam ſpiritualem, vel corporalem ab uno potius ſancto petere & ſperare, quàm alio, & ab eodem, *v. g.* B. Virgine, uno potius loco: ut Sichemii, quàm alio, &c.

Item non eſſe omninò illicitam ad improbandam piorum ac ſimplicium conſuetudinem, colligendi herbas feſto S. Joannis Baptiſtæ; eodem vel alio feſto ſecandi jumentis venam; eadem jumenta novies circumducendi circum templum S. Antonii; ex primâ pecuniâ oblatâ crucifixo in die Paraſceves comparandi annulum, ad ſanandum contractionem nervorum; aliorumve morborum. Quæ & ſimilia ſuperſtitioſa eſſent, ſi tribueretur vis cauſis illis naturalibus, non tamen ſi ſupernaturalibus, meritis ac precibus Sanctorum, ut ſi fiant in honorem Dei ut communiter DD. Qui tamen prudenter monent ejuſmodi conſuetudines abrogandas eſſe, ſi facilè abrogari poſſint, eò quod ſapiant ſuperſtitionem; ſi non poſſint, non eſſe damnandas, ſed ſimplices docendos, ut ea faciant bona intentione.

2. Obſervatio ſomniorum poteſt eſſe venialis, ratione ſimplicitatis perſonæ. Item qui licet fidem adhibere videatur ſomniis, putans ob illa ſibi aliquid proſperum vel adverſum fore, tamen non firmiter, ſed tenuiter credit. Nec propterea aliquid facit, aut omittit, quod ſit contra præceptum aliquod Dei, vel Eccleſiæ.

Si quis tamen ita deditus eſſet obſervationi ſomniorum, ut paſſim illâ in rebus agendis uteretur, non poſſit facilè à peccato mortali excuſari. Nam Levit. 21. expreſsè Deus prohibet : *Non augurabimini, nec obſervabitis ſomnia.* Dæmoni quoque occaſio ſeſe illis intermiſcendi ſuggeritur. Adverte tamen abſque ſuperſtitione & ſcrupulo fidem aliquando haberi, ſcilicet probabilem, ſomniis, vel profectis à cauſis naturalibus *v. g.* humoribus : quâ ratione medici colligunt ex ſomniis corporis conſtitutionem, & humorem prædominantem, vel immiſſis à Deo, Angelove bono, cujus ſignum eſt ſecura conſcientiæ quies, & monitio ſeu excitatio ad bonum. Contrariis ſignis deprehenditur eorum auctor eſſe dæmon. Unde ſequitur, peccatum eſſe eâ expreſsè intentione ſe ad ſomnum componere, ut ſomniis revelentur occulta: nam ita velles doceri à dæmone vel explicitè vel implicitè. Unde in ſomniis extraordinariis eſt recurrendum pro conſilio ad prudentes & timoratos.

3. Qui obſervant dies, credentes hunc eſſe felicem & tenent tales obſervationes, tan-

quam

Digitized by Google

quam regulas vitæ, non excuſantur à peccato mortali, ſaltem poſt monitionem. Qui hæc ſolùm obſervant quandoque, ſed cum tenui fide, non videntur niſi venialiter peccare. Sic Sanchez putat ſolùm veniale eſſe peccatum ordinariè, dum luſores chartarum mutant loca, ut abjiciant malam fortunam; quia non credunt id ſimiliter. Et de ſimilibus ſimiliter judicandum eſt.

4 Qui obſervant eventus fortuitos, ex quibus conjectant aliquid alicui feliciter vel infeliciter eventurum, peccant vana ſuperſtitione; ſed ordinariè non videtur pluſquam veniale; tum quia fides omninò certa non adhibetur; tum quia à majoribus ſe ita accepiſſe dicunt, nec apprehendunt id ut grave malum; tum quia hæc ad cauſas ſibi ignotas referunt. Sic ex occurſu quorundam animalium, felis, vulpis, lupi, ſolent aliquid indicare felix vel infelix obventurum: ſed ſæpe vaniſſimè & ſtultiſſimè.

5. Ad divinationem quoque neceſſarium eſſe (Breſſerus citatus,) qui certius vel plus ex his ſignis colligatur, quam naturaliter ſignificatur: nam non eſt omninò illicita Aſtrologia naturalis, quâ non prædicuntur futura contingentia, ſed naturales inclinationes. Quanquam etiam circa has, eſt illa valde fallax, non tantum, quia difficile ſcitu eſt præciſe punctum cæli, cui nativitas reſpondet; ſed quia inclinationes aliarum cauſarum impediuntur. Simili ratione non eſt omninò il-

Digitized by Google

licita nobis Chiromantia, pars phyſiognomiæ; niſi ex illa prædicantur non tantum inclinationes; ſed eventus liberi, matrimonium, paupertas, vel divitiæ. Quare peccant mortaliter ii qui erroneos & vagos homines quos nos Ægyptios vocamus, (alii Zingaros appellant) percontantur, animo ipſis credendi de fortuna & de rebus futuris, quaſi ipſi ex corporis lineamentis poſſint hæc cgnoſcere. Ratio eſt, quia cum hæc non norint ipſi niſi ex diabolico pacto, & ſuggeſtione; illos interrogando huic pacto communicas: & ne quidem cauſa joci puto hoc facere licitum cum ipſis datur occaſio aut cauſa ad malè agendum. Iſti homines non ſunt digni qui in aliquam civitatem vel domum admittantur, cum etiam compertum ſit per artem magicam pecuniam, ipſos ſuffurari, templa clanculum ab ipſis expoliari. Multa ſcelera, tam virorum quàm mulierum ipſorum. Martinus Delrio. Diſ. Mag. lib. 4. cap. 3. q. 5. recenſet; & juſtê miratur quomodo Principes iſtam fæcem hominum in ſuis terris tolerent.

QUÆRES II.

An licitum ſit quod duo inter ſe paciſcantur, ut qui prior defunctus fuerit, alteri appareat, & ſtatum ſuum aperiat?

RESP. id ordinariè loquendo non licere, tum quia vel culpa curioſitatis hoc vix carere poteſt; vel quædam etiam DEI tentatio intervenit, dum volunt ſcire per media extra-

extraordinaria, quid in altera vitâ alteri contingat. Denique quia eſt periculum ne Dæmon inde capiat occaſionem decipiendi; non enim infrequenter ſeſe immiſcet his apparitionibus, quæ animarum putantur apparitiones. Quod ſi aliquando legitur factum in hiſtoriis Eccleſiaſticis, vel DEI inſtinctu ſpeciali factum eſt, vel per bonam & ſimplicem paciſcentium fidem excuſandum.

QUÆRES III.

Quomodo diſcernendi ſunt ſpiritus apparentes, an boni ſint an mali?

RESP. Aliquot regulas probabiles à Theologis hîc proponi: primò exemplo Joſue magna fiducia interrogandus eſt initio. *Num noſter ſit, an adverſariorum? Sanctus Athanaſius in vita S. Antonii.* An ſit ex parte DEI vel non: Si autem fuerit à DEO, timor vertetur mox in conſolationem & gaudium; ſi verò formido gravis permanſerit, ſpiritus malus videtur. Sic Angelorum apparitiones olim primò viſæ ſunt cum aliquo terrore, ac poſtea placidos reddiderunt eos quibus apparuêre. 2. Nihil promittendum his ſpiritibus, ſi quidpiam exigant, niſi dicendo ſe priùs velle conſilium inire cum piis, & maximè cum Paſtore proprio aut Confeſſario; quod ſi diſſuadeat ne cuiquam revelet, quod communicavit, omnia ſuſpecta ſunt. 3. Si ſuperſtitioſa, aut curioſa, aut falſa, aut contra ſanam doctrinam, aut in ſpeciem mala tibi ſuadere conetur; Dæmonem

 eſſe:

eſſe judica. 4. Si exhorret ſignum Crucis, aut res Sanctas. 5. Non facilè præſumitur bonus ſpiritus, qui non in forma humana, ſed belluæ alicujus, aut in extraordinaria aliqua deformitate appareat. Interdum tamen in forma columbæ apparuiſſe animas legimus, & in illa non apparet Dæmon. Collige etiam dæmonem eſſe ſi immanem ſtrepitum & terrorem & moleſtiam excitet; nam vix damnatæ animæ audiuntur. Gemitus verò & ſuſpiria ſervire poſſunt etiam animabus de purgatorio venientibus; niſi impatientia juncta ſit, vel quid ſimile, quod damnationem arguat. Quod ſi nocumentum & damnum viventibus afferant, cenſentur potiùs Dæmones eſſe quàm animæ.

Ex his collige quid dicendum de quadam apparitione (ſubjungit idem Marchan) paucis adhinc menſibus apud nos: Puero duodenni pecora paſcenti apparuit mulier flexis genibus orans in veſte candida, quæ ſe dicebat aviam defunctam quatuor abhinc annis, & ei planè in lineamentis ſimilis erat, & ut talem puer agnoſcebat. Petebat autem fieri duas peregrinationes unam in vicinia ad Sacellum B. Virginis propè Mariæburgum; alteram ad B. Virginem dictam de fide, propè Dionatum: ſeque ajebat voto ad hæc obligari: & addebat proxima Dominica, primam debere fieri, alioqui ſe quinque annis adhuc in purgatorio manſuram. Puer indiſcretè promiſit, ſe cum Matre eas peracturum. Quo non obſtante adhuc

Digitized by Google

adhuc ei apparet altera vice & die altera; tuncque multa interrogat de Matre, de avunculis, an maritati ſint, an adhuc vivant, &c. Tertia vice apparens poſt aliquot dies puero offert duo pira: at ubi ſignum Crucis puer jam doctus fecit, ceciderunt ibi pira & mox evanuit. Quarta rurſus vice apparuit poſt dies aliquot; at poſt ſignum Crucis etiam illicò diſparuit. Itaque licet in candida veſte apparuerit, & quaſi flexis genibus & manibus complicatis orans, ac poſtea non niſi rem bonam, nempè peregrinationes fieri, & miſſam celebrari petierit, tametſi cum ad ſignum crucis bis diſparuerit, & cum pira præſentârit, quæ & ibidem cecidere facto ſigno Crucis & multa curioſè interrogarit; non eſt cenſenda fuiſſe anima purgatorii, ſed deceptio diaboli. Item ſi excitet mentem ad ſuperbiam, vanam gloriam, ad præſumptionem animi, ad deſperationem, vel ad alium minus ordinatum affectum.

Item ſi ubi ſemel præſtitum eſt quod ſubſidii causâ petiit, rurſus quæſitis aliis occaſionibus frivolis redeat; animæ enim ubi ſatîsfeceris, vel non redeunt; vel ſemel tantùm, ut gratiâs agant.

Item ſi blandè accedat, ſed poſtea relinquat mærorem, deſolationem, turbationem animi, tenebras mentis: boni enim ſpiritus eſt illuminare, ſolari, & tranquillitatem animi afferre. Quod ſignum etiam habet locum, & obſervandum, quando non ſtatim ſe ſpiritus prodit

Digitized by Google

prodit vel dicit quid cupiat. Hujuſmodi enim ordinariè pro malignis haberi ſolent, qui non ſtatim indicant quid velint; præſertim ſi turbent domum, aliaque faciant quæ tendunt ad nocendum hominibus.

Advertant etiam ſedulò curam animarum gerentes ad fallacias & technas dæmonum, quomodo ſe ſoleant teſte Apoſtolo transformare in Angelos lucis: proinde etiamſi initio ſe prodant, ut ſpiritus boni ſolent, inquirant de ſecunda, tertia, & ſequentibus apparitionibus, & facilè deprehendent fraudem; non enim diu poſſunt lupi ſe tegere ſub ovina pelle.

Si autem poſt diligentem indagationem apparitio maneat dubia an ſit à bono vel malo ſpiritu adhibeant remedia & exorciſmos Eccleſiæ ad ſe manifeſtandum.

QUÆRES IV.

Quomodo ſuperſtitio agnoſci poſſit generali Regula in verbis adhibitis in aliquem effectum?

RESP. Quando verba adhibita, vel aliæ res, non habent naturalem ad id virtutem, ad quod adhibentur, vel ſupernaturalem ex DEI vel Eccleſiæ inſtituto; ſemper eſt pactum ſaltem implicitum cum dæmone. Hinc illi mares vel fæminæ peccant mortaliter poſt ſeriam admonitionem, qui dolorem oculorum, capitis, &c. Sive hominum, ſive pecudum pecorumve ſanant vanis ſuis orationibus, ſignationibus,

nibus, menſurationibus (non includo, hic noſcentes virtutem herbarum, illaſque per modum medicinæ, ſive lavacro, ſive alio modo applicantes) qui curant febres chartulis, qui cribrum vertunt cum nominibus Sanctorum, vel caſeo certis literis ſignato uti jubent, aut ſpecula ex vitro, vel oleo cum fuligine miſto inſpiciunt, ad deprehendendum furem, qui excantant arma: utuntur characteribus, &c. Addit Breſſerus lib. de Conſci. Qui adhibent imagines, Reliquia, ſigna crucis, preces: quibus ſupradictis certò confidunt ſe ſanandos & evitaturos pericula, peſtem, idque quamvis adjungantur medicinis habentibus quidem aliquam ſed incertam vim curandi. Prædicta, tamen ex devotione portare licet, ſed ſine impertinentibus circumſtantiis ac ſignaturis. Orationes autem ſi piæ ſunt potius recitandæ.

Defendunt hìc aliqui ſuos errores per occultam ſympathiam, aut antipathiam naturalem; verum id irrito conatu; cum nec ratione aliqua, nec longa certa & univerſali experientia phyſica id probare poſſunt: quare in dubiis ad peritos Phyſicos eoſque bonos Catholicos eſt recurrendum. Multò minus ipſis ſuffragetur opinio ex perverſa Philoſophia quæ dicitur occulta, ſumpta de familiaribus ſpiritibus, quaſi à Deo in noſtrum miniſterium miſſis; à quibus aliquando iſti miſerrimè ſuffocantur, & ad eos recurrentes damna majora pro lucro, ſi quod aliquando reportant,

tant, referunt: inſuper & excommunicationem majorem incurrunt.

§. V.

De remediis contra maleficia.

QUÆRES I.

Quomodo maleficia ſunt tollenda.

NE maleficia maleficiis, quod aliquando inter rudes evenit tollantur; operæ pretiũ duxi aliqua hic remedia pro dãdo conſilio per Sacerdotes hominibus maleficio afflictis apponere. Maleficia igitur præter illa quæ fiunt per puncturas imaginum, aſſationes certarum materiarum, percuſſiones ſaccorum, aliaſq; perverſas actiones; ut plurimũ quadruplicia inveniuntur. Quædam enim abſconduntur ſub liminibus, lectis, vel ipſis lectiſterniis, veſtibus, aut in iis locis in quibus homines, vel jumenta ſolent morari; aut per illa tranſcendere, aliquando abduntur in puteis, ſub cacabis, cadis, ad corrumpendam cerviſiam, crematum; Martinus Delrio (cujus librum ſextum ſuadeo legendũ Sacerdotibus prout Judicibus & quintum Laymanis ac Tannenſis de maleficis) recenſet quoddam exemplum de defoſſo in puteo maleficio contra partum cujuſdam fœminæ ne conciperet. Quædam dantur in cibo vel potu ab ipſis maleficis, aut in ſomno operâ diaboli in hominem ingeruntur. Quædam ex humore aliquo aut liquore confecta: quædam deniq;

Digitized by Google

deniq; ex pulveribus venenatis aſperguntur in oſtia domorum, in habitationes, ac in ipſos homines, per quæ dæmon juxta pactum cum ſagis initum multa mala operatur, ac ſenſim magis magiſq; ſuam malitiam radicat, uſque ad totalem obſeſſionem; vel internecionem hominis, niſi tempeſtivè obvietur.

Ne tamen Parochus aut alius Sacerdos in his decipiatur, inprimis non facilè credat, aliquem obſeſſum aut maleficiatum: nam poteſt alicujus caput aut corpus melancholia dicta hypochondriaca, quam medici parvum dæmonium appellant, plica vulgò dicta Gozdziec quæ ex aquis infectis, vel vitio nativo parentum (præter facturam maleficam) alio-ve noxio humore in ſtomacho fortiùs hærente, ipſumque inficiente oritur: aut nimiâ ſolicitudine, aut phantaſiæ apprehenſione, alio-ve morbo extraordinario, attamen naturali, variari, contorqueri, affligi: præſertim in fæminis propter obſtructionem menſtruorum etiam in primordiis, aut partùs cruditatem, &c. Poteſt aliquis per phantaſiam minùs bene compoſitam, vel morbum acriorem multa exotica ſibi imaginari, deinde effutire, cum motu furioſo, quæ rudes mirantur, illaque tanquam à dæmone obſidente excitata pertimeſcunt.

Deinde videat an appareant ſigna vera maleficii (obſeſſionis enim facilius deprehenduntur) quæ hìc ex Manuali exorciſmorum approbato deprompta appono.

1. Si

1. Si periti medici non cognoſcunt morbum vel malum, quo afflictus laborat, nec aliquid certi de illa nôrint, vel poſſint judicare, nec remedia convenientia adhibere: vel ſi adhibita videantur non ſolùm non prodeſſe, ſed potiùs malum augere.

2. Quod morbus ſit valde inconſtans, & licet periodorum naturam referat, raró tamen periodos ſervet; & licet ſimilis videatur naturalibus morbis, in multis tamen diſcrepet, utpotè quod inſtar naturalium morborum non creſcat paulatim, ſed ſtatim ab initiis nullis præexiſtentibus peccantibus humoribus, cum graviſſimis ſymptomatibus & doloribus prodeat: quòd ægrotans emittat luctuoſa ſuſpiria abſque manifeſta cauſa.

3. Solent prætereà veneficio læſi habere oculos conſtrictos, totam cutem, præcipuè faciem, ut plurimum flavo, ſeu cinereo colore ſuffuſam, humores deſiccatos, & totius corporis extenuationem & extraordinariam maciem virium imbecillitatem cum ſummo languore. Omnia membra videntur habere ligata & conſtricta, præſertim cor, & os: videntur ſibi habere bolum in orificio ſtomachi, vel aliquid inſtar boli videtur in guttur aſcendere & deſcendere. Extraordinarias inſtar acuum puncturas ſentiunt in corde, vel aliis partibus corporis. Aliquando cor illis quaſi corroditur & renes dilacerantur.

4. Solet inſtar venti frigidiſſimi, vel etiam flammæ per ventrem aliquibus diſcurrere cum torſionibus acerbiſſimis.

5. So-

Digitized by Google

5. Solent aliqui ad Venerem reddi impotentes præter naturam.

6. Maleficiati ut plurimùm præter naturam toto corpore extraordinariè extenuantur, & debilitantur cum ſummo languore, & mentis ſtupiditate, & variis melancholicis deliriis. Laborant etiam diverſis febrium generibus, medicis multum negotii exhibentibus: habent convulſiones ita ut epileptici videantur. Aliquando omnes corporis partes tumefiunt, aut talem circa corpus ſentiunt laſſitudinem, ut vix ſe movere poſſint.

7. Veneficio affecti ſæpè faciem Sacerdotis vix aſpicere valent, oculis ſaltem intentis, & album oculorum variis modis illis immutatur.

Prudenter & diſcretè Exorciſta deſumat indicium veneficii ex ſigno quod quidam tradunt; nimirùm quod quando venefica ad viſendum ægrotum accedat, ſtatim infirmum ingenti moleſtia affici, terrore & tremore corripi: ſi puer ſit, ſtatim plorare, oculoſve ad fuſcum colorem mutare, vel alias, mutationes in ægrotis obſervari. Si quando Sacerdos illa ſigna advertit, cavebit illa indicare parentibus, aut amicis, aut aſſiſtentibus, ne hinc det occaſionem malæ ſuſpicionis, rixæ, odii, aut aliorum incommodorum: ipſe autem pro diſcretione ſua illis poterit uti in bonum ſuum finem.

Licet præter prædicta ſigna ſumpta ab effectu, & alia conſiderare ſumenda, à causâ morbi & mali inflicti, ut ſi morbus vel malum cæpe-

cœperit ex intenſiſſimo alicujus amore, vel magno vel iniquo odio: ſi præcedentibus maledictis vel minis alicujus ſuſpecti de maleficio ſubitò oriatur; ſi inſtrumenta maleficii inveniantur.

Advertat autem Exorciſta, non fore neceſſarium, ut omnia hæc ſigna in ægro inveniantur; ſed ſufficere ſi aliqua pro diverſitate morbi ſeu maleficii concurrant, quæ moralem aliquam certitudinem vel magnam probabilitatem dant. Maximè attendet ad judicium medicorum qui licet abſolutè non judicent malum eſſe à maleficio; ſi tamen de eo dubitent, hæſitent & ambigui animo huc & illuc agitentur, nec quicquam certi de illo nôrint, vel audeant proferre: in remediis applicandis varient, & nihil ſolaminis adferant: ſignum erit eſſe veneficium operâ dæmonum illatum, modò ſaltem concurrant alia ſigna ſuperiùs poſita.

Licet Exorciſtæ fuerit moraliter certum, aliquem morbum eſſe à maleficio, vel quempiam eſſe obſeſſum non ideò rejicere debet medicamenta naturalia, vel illa diſſuadere; ſe dando primas ſpiritualibus remediis, procurabit etiam, ut afflictus ſubinde ex præſcripto medici utatur hujuſmodi medicinis, quæ corpus ejus poſſunt reddere minùs aptum vexationibus dæmonum: nam licet nulla ſit naturalis rei corporeæ vis, quæ dæmoni poſſit prævalere, aut directè in illum aliquid agere, teſte Sacra Scripturâ Job. 41. indire-
ctè

etè tamen & mediatè naturalia poſſunt juvare contra ejus conatus, impediendo vel auferendo ejus diſpoſitiones illas, quibus dæmon delectatur, vel utitur ad nocumentum juxta Lyran. in 1. Reg. Hujuſmodi tamen remediis naturalibus nullo modo ſe intromiſcebit Exorciſta, ſed illa committet peritis medicis, ſed bonum erit ut antequam applicentur vel ſumantur, priùs benedicantur ab Exorciſta, vel alio Sacerdote, juxta illud Adriani Papæ 1. Elementa quoque tam ea quæ prædiximus, quàm cætera divinis apta uſibus, & humanis neceſſaria infirmitatibus Sacrate, infirmos curare, & cætera quæ ad vos pertinent diligenter perficite. Bene enim advertit Sanchez lib. 2. Mor. cap. 24. Maleficiatos per ſolos Exorciſmos rarò curari: nam idem experientiâ conſtat.

Si ergo rationabilis ſuſpicio de abſconditis maleficiis ſubintrat, ipſa in illis locis ſupranominatis inquirantur, inventa ſtatim ne noceant, aquâ benedicta ſpergantur, & extra domum, vel in quopiam loco ſeparato à rebus utenſilibus ne fumo illo inficiantur in vaſe aliquo (nam in terra nuda ob ejus frigiditatem non poſſunt conſumi) cum recitatione orationis Dominicæ, ſalutationis Angelicæ & Symboli, cum aſperſione aquæ luſtralis, ubi non adeſt Exorciſta comburantur; reliquum in luto ſubterretur, ne inde aliqua malefica quidpiam recipiat. Hanc deſtructionem inſtrumentorum paſſim moderni Doctores approbant,

probant. Quiſque enim (Baſſæus V. Malef. n. 5.) habet jus tollendi & deſtruendi ligaturas, nodos, volumina capillorum, & alia ſigna malefica poſita à maleficis eo fine, ut Diabolus deſinat nocere; etiamſi ex ablatione ſigni malefici aliquod damnum malefico, aut alteri ſequatur; eo quod ita dæmon pactum inierit cum ipſo malefico; quia ex parte tollentis hæc ſigna nulla intercedit dæmonis invocatiò vel cooperatio. Imò ut docet Leſſius lib. 2. cap. 44. dub. 6. licet illa ponere quibus poſitis expirat vel deſtruitur pactum prius; & diabolus deſinit nocere; vel certe priora ſigna vim ſuam amittunt.

Hinc reſolvuntur hi caſus quotidiani. 1. Si Saga te tangit ut inficiaris, & repercutiendo impediatur nocumentum, id tibi licitum erit: ſive quia dæmon ſtatuerit tunc non nocere, ſive quia tunc ſignum veneficæ non eſt tale, quale ipſe requirit. 2. Dum quis eſt infectus à Saga, dicitur ceſſare nocumentum, vel reddi inefficax, ſi infectus det illi panem & ſalem, vel ab illa panem accipiat; id ſi verum eſt, licitum erit: quia cum forte ſtatuerit diabolus his poſitis non nocere, mihi licitum eſt aliquid facere, quod ſit indifferens, ut ejus pactum expiret. Hæc Leſſius in particulari, hos caſus per modum exempli poſuit. Vide plura exempla multùm pro praxi conducentia in lib. 6. Martini Delr. Diſquiſit. Magicarum.

Petes quomodo cognoſci poſſunt loca in quibus maleficia ſunt abſcondita? *Reſp.* Ipſe male-

Digitized by Google

maleficiatus obſervet in quo maximè loco maleficiis affligitur, *v.g.* Si in ſuis ſtratinis nullatenus poteſt quieſcere, & poteſt ſine dolore in alienis; ſi in domo ſua ſemper ægrotat, & extra ſit ſanus, &c. Rem breviter de tali caſu, cui præſens aderam affero. Per invidiam quædam procuratrix allodii Claromontani, ſubordinaverat Sagam contra ſibi in illo officio ſucceſſorem, ut ipſam impotentem cum ſuo marito ad omnia faceret, unde hæc denuo reciperetur. Facturam malam peſſimus effectus eſt conſecutus: nam tres dæmones hanc poſſederunt, ac ſe per maleficia ingreſſos edixerunt, quartum autem dæmonem in ipſa domo expectare tempus quo maritum ſuum obſidere poſſet. Dei gratiâ tres illi datis ſignis per exorciſmos expulſi, quartus domi errores nocturnos excitabat. Unde domus debuit benedici & exorciſari; ſub tempus exorciſmorum, illa in qua adhuc maleficia hærebant, orabat Canticum D. Virginis. Magnificat; cum cereo Sacro, cumque perveniſſet ad cornu menſæ ubi ordinariè ſolebat ſedere, cæpit repente vociferari, indicareque ſe in illo loco gravi dolore concuſſam. Unde ſuſpicio ſuborta ſtatim eſt, ne aliquid ex inſtrumentis genialibus lateret; unde in illo ſpatio terra effoſſa, ubi terræ exhalationis materia eſt inventa, poſt cum aqua & igne benedictis combuſta.

Si autem maleficia ſumpta fuerint in cibo, vel potu; contra illa ſunt adhibendæ medi-

Digitized by Google

cinæ, vide Theſaurum Exorciſmorum, cum Exorciſmis, ne dæmon virtutem illarum impediat; quæ in defectu libri exorciſmalis poſſunt benedici ad inſtar aquæ; mutato vocabulo aquarum in nomen elementorum prout habetur in cit. Manuali, hæc autem pharmaca medicus; vel in villis aliquis probatæ experientiæ præparet. Novi quendam nobilem qui ſanctè aſſeverabat ſe ad quinque millia florenorum polonicorum pro recuperanda valetudine expendiſſe, ſine ullo profectu ſanitatis, tandem cum deprehendiſſet ex maleficio illum morbum ſibi accidiſſe, ſumptis benedictis medicamentis, & adhibitis exorciſmis per duas hebdomadas ſanitatem integram adeptus eſt.

Contra maleficium ex liquore vel pulvere confectum, adhibendum eſſe lavacrum ex herbis benedictis, vel ſale exorciſato tempore congruo; juxta qualitatem complexionis perſonæ, prout prudentes prædicaverint: Idem ſi ſint maculæ aut ſignaturæ; ad illas delendas utendum eſt unguento, *v. g.* in villis ex farina albi ſynapis cum melle viſcoſo & cremato miſto, cui ſaltem aqua benedicta vel ſal exorciſatum addatur; poſt unctionem, & lavacrum ſignaturæ, loca oleo benedicto inungantur.

Maleficium quoque quod liminibus domorum per pulverem conſtruitur, & ex quo illud tranſgrediens accerrimo dolore ad gravem defectum vel mortem contorquetur; poteſt tolli

tolli in patiente per lavacrum ex herbis vel ſaltem ſale benedicto paratum, & per uſum olei benedicti tàm in ſumptione, quàm in unctione. Si neceſſarium fuerit poterunt prædicta aliquoties iterari, præſertim dum ſunt maleficia inveterata. Fores, limina, vel aliqua pars domûs aliquo modo ex ſupradictis vitiata radatur, & illæ læſuræ cum conſperſione aquæ benedictæ, in loco remoto ab utenſilibus comburantur, poſtea partes raſæ herbis benedictis laventur, oleo benedicto ungantur loca, in quibus maleficia deliteſcebant, ſale vel aqua benedicta mundentur, & ſi videbitur terra recenti impleantur. Hæc proportionaliter accomodentur ad deſtruendas facturas circa cereviſiam, crematum, &c. Utilla loca luſtrentur aqua benedicta, vaſa benedictis herbis laventur, &c.

Generaliter loquendo doceantur iſti miſeri, magnificare res ab Eccleſia benedictas, illaſque adhibere, uti ſunt ſal, aqua, herbæ, thus, frondes palmarum, oleum olivarum (cujus benedicendi formula habetur in Rituali Romano) cerei Sacri, cera paſchalis, ſeu grana S. Sabbathi: nam non ob alium finem iſta benedicuntur, niſi ut per illa tollatur omnis immunditia, omnis poteſtas adverſarii, prout in formulis benedictionum clarè apparet, & non recurrant ad Magos aut Sagas, ne fiant iſtis mediantibus diſcipuli, amici, aut ſubditi diaboli. Nam ſi ille permiſſu divino per illos aliquid boni iſtis fece-

rit; licet ignoret illud eſſe beneficium diaboli: nihilominus ille aditum & quodammodo jus ad eos acquirit; cujus rei utinam nunquam exempla habuiſſemus. Profecto eligibiliora eſſe verbera, quàm beneficia à diabolo præſtita, probant hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Unde S. Leo Serm. 19. de paſſione dicit beneficia diaboli eſſe nocentiora vulneribus, & Leſſ. lib. 2. cap. 42. dub. 13. num. 71. Omne diaboli beneficium ait eſſe maleficium.

Denique magnam habent vim ad depellenda vel ſaltem allevianda maleficia exorciſmi Eccleſiæ. In defectu approbati Exorciſtæ, dùm ſupervenit aliqua gravis neceſſitas, meo judicio ſufficeret ille ſolus Exorciſmus qui in Agendis noſtræ Provinciæ, contra maleficia cum ſuis documentis habetur; ſi aliquoties inter pſalmos graduales, aut inter horas officii D. Virginis ſupra patientem, vel afflicta pecora in ſimul congregata repetatur. In dubio autem an ſit maleficium; Exorciſmi debent primò proferri privatim ſub conditione, ac per modum deprecationis ad Deum, ut ipſe per invocationem nominis ſui benedicat recurrentibus ad ſe: nam exorciſare nihil aliud eſt, quam increpare & imperare dæmoni nomine Dei; unde exorciſatio ſimilis eſt juramento, quod debet non temerè fieri. Charitativi Parochi poterunt per ſupradicta multis rudium abuſibus obviare, & multa mala non tantùm animæ ſed etiam corporis impedire, Deo adjuvante & ſuos defectus ſupplente.

Exorciſmos

Digitized by Google

Exorciſmos ſupra obſeſſos ex maleficiis non auſim ſupra tres horas continuas facere, ne natura per ejectionem maleficiorum violentam; graviter cum periculo mortis lædatur.

QUÆRES II.

Quid conſilii contra philtra amatoria.

R*Eſp.* Cum Manuali. Curabit curam animarum gerens, ut hujuſmodi afflicto, vel afflictæ tempeſtivè applicentur remedia, tam naturalia, quàm ſpiritualia. Naturalia ut per medicinas refrigerantes & imminuentes ardorem libidinis, & per expellentes, ſumptum venenum tollant, vel imminuant. Spiritualia, quæ carnem macerant, & doment: qualia etiam ſunt vitatio conſpectûs rei amatæ, occupatio mentis in curis gravioribus & piis, lectio bonorum librorum, cogitatio mortis, judicii & inferni contemplatio, vilitatis corporis humani, quid fuerit ante animationem; quid nunc ſit, ſublatâ cutis tenuiſſimæ pellicula, quid cum anima recedet, futurum, meditatio denique paſſionis & mortis Domini noſtri, & alia quæ mentem ægrotantis avertere à nefario amore poſſint, & inducere poſſint ſanctum fervorem erga Deum.

Suadebit ei etiam frequentem uſum Sacramentorum, Confeſſionis, & Sacramenti Altaris, aliaque pia opera.

QUÆRES III.

Quid contra incubos?

RESP. Dæmones incubos & ſuccubos hominibus infeſtos ex D. Aug. lib. 15. de civ. cap. 23. & aliis partibus cognoſcimus, illoſque eſſe ex numero eorum, qui in iſto aëre caliginoſo propter exercitium noſtrum verſantur. Hinc illa fabula, quæ inter vulgus fertur; quaſi incubus naſcatur ex fæmina gravida mortua ſepulta, & de ſepulchro exeat baptiſmum requirens, quem ſi non obtineat, tranſvolat in aëra, &c. omninò exterminanda eſt. Hâc enim aliquando dæmon uſus, decepit quandam fæminam, cujus animum viderat contra ſuam dominam valde exacerbatum, indeque perſuaſit fingens ſe ipſius modo ſupra dicto cognatum, ut ipſam graviſſimis maleficiis inficeret ſuam injuriã ultura; quod ipſa illo dæmone cooperante ſtrenuè effecit, poſtea capta, pœnas promeritas exolvit. Verùmtamen non facilè in ſimilibus omnibus fides adhibenda, præcipuè fæmineo ſexui mirabilium formarũ in imaginatione ſuſceptivo. Proinde Exorciſta vel curam animarum habens examinabit hæc prudenter cum Medicis & Theologis peritioribus. Si conſtet probabiliter aliquem dicto modo vexari, contra voluntatem ſuam, adhibebit remedia & Exorciſmos. Confiteatur Sacramentaliter frequenter ſummâ quâ poterit animi contritione, præmuniat ſe Sacrâ communione, in precibus ſit aſſiduus: inter omnes preces ſæpius legat Orationem Dominicam & ſalutationem Angelicam, his enim multos ab hac vexatione liberatos conſtat variis

Digitized by Google

ſiis exemplis. Alia deniq; adhibeat, quæ ſuperius præſcripta ſunt contra ligaturas, philtra, &c.

Volunt aliqui loci mutationem contra hoc malum aliquid poſſe: potiùs dormitorium & lectus afflicti ſæpè benedicenda ordinariis Eccleſiæ benedictionibus rebus benedictis ſuffumiganda. Videat etiam prudens Exorciſta, utrum hæc afflictio non infligatur à Deo aliquando fœminis, ob nimiam curioſitatem in veſtibus, ornatu crinium, & ſimilibus, quibus non contentæ, naturali ſuâ pulchritudine, variis fucis & mediis ſtudent allicere viros, in ſui amorem. Quo fit Deo permittente, ut fiant ludibrio dæmonibus, quæ nimium gloriantur in ſuâ pulchritudine. Tales adducendæ ad compunctionem peccatorum ſuorum, & emendationem vitæ, quâ in poſterum ab hujuſmodi laqueis abſtineant, & ſe componant ad modeſtiam, humilitatem, & verecundiam decentem. Simili modo agendum eſt, cum iis qui ſe dæmoni ſive per ſyngraphas, ſive alio modo devovent, ejuſque operâ utuntur; ut iſti ſtatim ac veniunt ad Sacerdotem abrenuntient diabolo, per contritionem ſinceram Christo ſe ſubjiciant, & alia præſtent quæ ſunt poſita de formalibus maleficis. Conſultiſſimum eſt ut hujuſmodi maneant per aliquot tempus penes timoratas perſonas, vel in aliquo Monaſterio.

Digitized by Google

QUÆRES IV.

Quid cum terroribus nocturnis agendum?

R*Eſp.* Hos aliquando vel inſolentibus hominibus utriuſq; ſexûs, per certas aſtutias fieri, etiam cum damno domeſticorum, vel à dæmone per cooperationem alicujus perſonæ, quæ vel cum incubo, vel alio malo ſpiritu habet familiaritatem, excitari. Quare præmaturè eſt res conſideranda; & ſi tales perſonæ deprehenſæ fuerint, vel puniantur, vel expediantur. Si autem à ſolis ſpiritibus terriculamenta cauſantur, præmiſſis jejuniis, orationibus, Sacro miſſæ officio, adhibitisq; cereis Sacris, Agno Dei, cerâ paſchali, ſuffitu benedicto, aquâ luſtrali, palmis, inſtauretur exorciſatio, in eum modum quem fecit P. Joan. Godi Ord. Præd. prout habetur in prima decade quæſtionum peregrinorum q. 2. Cap. 4. Is enim vocatus in quandam domum, in qua anima purgatorii noctu pœnas luebat, poſt crepuſculum veſpertinum cum ſociis officium Defunctorum recitabat, poſt ſtrepitu exurgente ita orſus eſt. In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti adjuro te creatura Dei, per potentiam Dei infinitam, per ejus ſapientiam ineffabilem, per ejus bonitatem indicabilem, per virtutem Sanctiſſimæ Trinitatis, quibus omnia creavit, per myſterium ſanctæ Incarnationis, Paſſionis, & Reſurrectionis Domini noſtri Jesu Christi, per virtutem omnium ordinum Sanctorum,

Ange-

Angelorum, & per omne illud quod Dei virtute te poteſt plus aſtringere, cōſtringo & aſtringo, ne recedas de loco, ad ea de quibus te interrogavero veraciter reſpondeas. Ubi primò quæſivit an eſſet ſpiritus bonus vel malus? quis eſſet? quid vellet? &c. Quibus cognitis illam animam dimiſit, & pro illa quæ petebat facienda demandavit, ubi ampliùs illa infeſtatio non eſt audita. Illa quoque fabula, quæ inter plebem in aliquibus locis ſpargitur, quaſi mors tempore peſtis, plateas aut compita viarum obambulet, eſt per Sacerdotes ſi quando deprehenditur comprimenda, idque potiſſimum propter pericula furtorum, vel homicidii, aut grandiores perturbationes, quæ ex ipſa oriri ſolent: Mors enim nil aliud eſt quam ſeparatio animæ à corpore. Quod ſi aliquando iſtiuſmodi ſpectra tempore peſtis appareant, illa non ſunt mors ſed immiſſiones per Angelos malos in pœnam peccati factæ de qualibus ſcribit Baronius ſub A. D. 544.

QUÆRES V.

Quis modus Exorciſandi circa animalia per maleficia afflicta?

IN primis attendendum, an forte ex cauſis naturalibus animalia ægrotent, utpotè ex devoratis araneis ſeſe pabulo ingerentibus, aut aliorum venenatorum animalculorum morſu, ex aëre præ ſtabulorum immunditia vitiato, a bufonibus aliiſve ſerpentibus, qui ſæpè dum lac exugunt ubera lædunt.

In juvandis brutis animalibus maleficiatis, procedet Exorciſta, exhortando inprimis patrem & matremfamilias omneſq; domeſticos ad ſeriam pœnitentiam & vitæ emendationem, ut cum verâ cordis humilitate & ſpiritûs contritione ad DEUM converſi agnoſcant damna hæc ipſi immitti, à bono juſtoque DEO propter peccata; inter quæ numeranda ſunt juramenta, & exſecrationes animalium, ad correctionem & probationem ipſorum.

Quocirca peccatorum ſuorum per bonam & ſalutarem coram Sacerdote confeſſionem, à Dei Miſericordia veniam implorantes, meliora ſeriò proponant: & ſic in ſtatu gratiæ conſtituti, in Dei clementia fiduciam omnem collocent; parati ſe Divinæ voluntati, quidquid ei placuerit, conformare.

A ſuperſtitionibus aliiſque diaboli, & miniſtrorum ejus hominum impoſterum fraudibus cavebunt, ſcientes ab Eccleſia vetari omnia illa quæ non ſunt inſtituta à DEO, vel ab Eccleſia ad conſequendos effectus ſupernaturales. Unde in colligendis herbis pro alimento beſtiarum nullas adhibebunt circumſtantias vanas, & ad rem non facientes, ſed legent Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, vel Symbolum fidei; expectantes ſubſidium à DEI miſericordia, quâ illos exaudiet ſuo tempore. Et quia Eccleſia pia & ſollicita mater, etiam exorciſmis & adjurationibus ſecundùm poteſtatem ſibi à Deo factam, diaboli conatus & inſidias repellere ſtudet, & crea-

Digitized by Google

creaturas humanis neceſſitatibus deſtinatas non modo in naturalem; ſed etiam in ſalutarem uſum per orationes ad benedictiones ſibi iterùm aſſerat & benedicat; prout videre licet in benedictione ſalis, aquæ, & ſimilium rerum, quæ in ſacratiorem uſum, ab Eccleſia aſſumuntur, juxta doctrinam Apoſtoli dicentis omnem creaturam bonam eſſe, ſanctificari per verbum Dei & orationem, licet etiam hanc ſanctificationem extendere ad pecora & eorum pabula, quæ quidem quoad præſens attinent, in hoc poſita eſt, ut ad convenientem & ſalutarem uſum, repurgentur à diaboli fraudibus & nocumentis, ne (quod ſcriptura ait) creaturæ quæ ad commoditatem homini ſubſerviunt, per inſipientiam fiant decipulæ & captionis laquei.

Formulis Exorciſmorum & benedictionũ, nullus Sacerdotum & Exorciſtarum uti præſumat, ſed illas retineat quæ ab Eccleſia in uſum receptæ ſunt, & à veteribus uſitatæ: non tantùm ut tutiores ſimus à ſuperſtitionibus & erroribus aliis; ſed etiam quia efficacior eſt oratio noſtra, quando cum Eccleſiæ precibus vivaciter conjungitur. Ad quam rem confert etiam, ipſa verba ab Eccleſia uſitata, in quantùm fieri poteſt retinere. Hoc negotium potius conſiſtit in confidentia ad Deum, charitate & perſeverantiâ orandi, exorciſandi, quam in novis exorciſmis.

Quæ jam generaliter dicta ſunt, ad particulares uſus facilè applicari poſſunt pro loco

Digitized by Google

& rerum occurrentium neceſſitate. Sed (ut diximus) præcipua cura eſſe debet de apparatu, hoc eſt, ut per veram pœnitentiam ad Deum ex corde convertantur, qui in afflictione remedia quærunt. Hoc autem dicitur potiſſimùm propter formularios illos, qui diverſas agendi formulas conquirunt; & ſi per unam non ſuccedit, ſubinde aliam atque aliam adhibent: tanquam ſi in forma agendi principalis virtus collocanda eſſet, cum multò major ſollicitudo eſſe debeat de pietate & præparatione ad orandum, quàm de forma agendi.

Abſque ſcrupulo in omnibus (modò nihil admiſceant ſuperſtitionis) uti poſſunt aquâ benedictâ, ſale & pane benedicto, ramos palmarum ab Eccleſia benedictos ſuſpendant in domibus & ſtabulis ſuis, cereum benedictum in die Purificationis accendant, & in locis infeſtatis collocent, & ſimilia approbata remedia adhibeant, quorum effectus & vis à Deo eſt, & expectatur per preces Eccleſiæ fuſas in hunc finem.

Hâc breviter inſtructione, Exorciſta ibit ad ſtabulum & locum ubi ſunt animalia afflicta, diſpicietque ne forte ſint aliqua maleficii ſigna ſub limine abſcondita, aut terræ infoſſa, vel in medio ſtabuli ad præſepia, eaque auferri curabit. Quæ cautio nonnullis qui totius ſtabuli terram ad aliquam altitudinem effoderunt, optimè ceſſit. Deinde omnibus domeſticis ad orationem invitatis, ipſum ſtabulum & animalia aquâ benedicta aſperget. Poſtea

leget

Digitized by Google

leget clara voce, flexis genibus, ſi commodè poſſit, Litanias Sanctorum. Exorciſmos vel ſaltem illum qui ponitur in Agendis repetendo prout jam dictum eſt.

Si autem ſalvis jumentis exiſtentibus lac, butyrum, aliæve res per incantationes inviſibiliter auferuntur: quærantur maleficia ſub limine per totum ſpatium incipiendo à ſubliminaribus (nam contra oves quia penes illa intrant ibi abſcondi ſolent) ante & poſt ingreſſum: ipſa pecora exorciſentur, ſuffumigentur, oleo benedicto circa ubera jubeantur inungi, cum id non tantùm contra morbos; ſed etiam contra facturas diaboli benedicatur.

Optimum etiam medium, eſt ad comprimenda maleficia, ut quotiès alicubi ſive circa, homines, ſive circa pecora manifeſta apparebunt; fiat inquiſitio à Domino loci, aut ejus factore, aut villico, qui primò habeat brevem ſermonem ad convocatos utriuſque ſexûs ſubditos; de manifeſtatis maleficiis, de gravi offenſa Dei quæ fit per maleficia, de periculo damnorum, &c. Unde ne ulteriùs malum ſerpat, veraciter edicant ſi aliquam de veneficiis vel aliis quæ ſuperſtitiones uſurpant, notitiam habeant; *v. g.* Si aliqua perſona ſit quæ oſſa mortuorum, terram ex ſepulchris, rorem ex alienis frumentis colligat: quæ ſigna paſſionis Christi in campis erecta abradat, illa retrò circumeat, quæ pecorum in campos prodeuntium veſtigia colligat, ad cujus domum pecora aliena impetuosè currunt, cornibus pe-

tunt, quæ graves & frequentes maledictiones, dæmones invocando uſurpet, &c. Poſtea cum aſſeſſoribus duobus vel tribus, congregatos ſigillatim advocet, & ab aliis relata annotet; tandem ex allegatis & probatis majorem vel minorem fuſtigationem infligat, atque ſeriò ſevereque comminetur, niſi ab his malis deſiſtant, mortem. Hic modus alicubi optimè ſucceſſit; nam exorciſmi, aliaque remedia non proficiunt perfectè, quando malefica iteratis vicibus ſua nocumenta immittit, aut ſublata renovat: illum abuſum Parochi aliique Sacerdotes omnibus modis curent exterminandum, quo Domini aliqui, aut Judices ex denuntiatione unius perſonæ, ſine ſufficientibus ſignis, aut juſtis probationibus tradunt denuntiatas ad torturas.

QUÆRES VI.

An ſit licita probatio per aquam, quâ aliqui in maleficiis indagantibus utuntur. E. g. dum quas indice fama, vel aliarum depoſitione, aut aliquo ſigno ſuſpectas habent; eas ſtatim abſque ulteriore inquiſitione capiunt, captaſq; extra civitatem aut pagos deducunt, & in aquam frigidam ita conjiciunt; ut dextra manus ſiniſtro pedi, ſiniſtra verò dextro pedi ſit alligata; & ſi ſupernatat, veneficæ vehementius ſuſpicantur, & idcircò duriori ſubjiciunt quaſtioni, ſin ſubmergantur, innocentes eſſe credunt: quæritur ergo an licite iſtud fiat?

Reſp.

R*Eſp.* Martinus Delrio Diſquiſ. Mag. l. 4. cap. 4. q. 4. negative, quam doctrinam ſolidis rationibus cum ſufficienti ſolutione obiectorum ſtabilit; præcipuas autem ponit; tentationem Dei, & pactum cum dæmone tacitum. Deinde quia iſta proba eſt incerta; poſſunt enim veræ veneficæ ex novo pacto dæmonis demergi; poſſunt aliquas innocentes maleficio tali inficere, ut ſupernatent. Item poſſunt eſſe aliquæ huius ſceleris immunes, talis complexionis, vel ita leves reddi; ut aliquando accidit lunaticis; ut non facile ſubmergantur: prout etiam de effætis mulieribus dicitur, quod non citò aquis obruantur: quò argumento quædam in Cujavia ſe non inepte defendit: ſicut (inquit) gallina quamdiu ova parit, tam diu multùm gravitat; aliàs poſt levior redditur; ita vos dum me ſenem fœminam, marcidam, exſuccam advertitis; inde conjicite quantum poſſum gravitare, ut facilè in aquas deprimar, tàm gracili complexione? Denique quia iſte actus fit quandoque contra honeſtatem naturalem, & quod majus eſt, cum periculo injurioſæ infamationis.

QUÆRES VII.

Quid de Lycanthropis.

R*Eſp.* Si ex vitio excedentis melancholiæ, aut læſæ phantaſiæ, aliquis ſe putat eſſe lupum & efferaſcit; medicinis eſt curandus,

Si

Si ex maleficiis; exorciſmis, & rebus ab Eccleſia benedictis muniendus. Si ſe talem ob lucrum aliquod fingit (uti aliquando in villis accidit) vel per artem Magicam ſeſe in lupi figura exhibet, ac nocet, deprehenſus gravius puniatur. Poſſunt enim dæmones (Leſſ. lib 2. Cap. 44. de Mag. dub. 3. num. 19. corpora animalium & hominum transformare; non quidem intrinſecè figuram mutando, ſed extrinſecus ex vaporibus aliam circumponendo. Sic aliqui opera dæmonis aliquando convertuntur in ſpeciem lupi, & dicuntur Licanthropi, quaſi dicas lupi homines: accommodant enim ſe ad ſpeciem beſtiæ, quantum poſſunt, manibus & pedibus incedendo: & diabolus adjicit reliqua, circumpoſita alia figura, ita ut ſpeciem lupi exactè referant: deinde ingreditur, mutat phantaſiam & animum ferinum inducit, quod ei per facile eſt, commotis humoribus & venenatis ſuccis adhibitis, denique agilitate lupina corpus regit, hinc fit ut tales invadant, lacerent, & devorent homines, ut veri lupi ſolent. Poteſt etiam veram beſtiam homine repentè ſubſato; ſubſtituere, ita ut ipſe homo oculorum judicio videatur in lupum converſus: quomodo D. Aug. lib. 18. de civit. Cap. 18. docet, Socios Diomedis converſos fuiſſe in aves; & Iphigeniam in cervam. Simili modo credibile eſt virgas Magorum converſas fuiſſe in ſerpentes; non enim diabolus cauſas naturales virgis applicando poterat tam brevi tempore, ex materia tam diffi-

diſſimili veros ſerpentes efficere. Poteſt etiam homine conſopito, ipſemet formam beſtiæ aſſumere, & in eo varia miniſteria ſubire, & interim per alium dæmonem efficere, ut ille homo dormiens videatur ſibi in beſtiam mutatus, hæc omnia præſtare. Hoc modo D. Aug. loco citato putat ſocios Ulyſſis mutatos à Cyrce venefica in porcos: & alios quoſdam ſuo tempore, veneno in caſeo accepto à fæminis ſtabulariis converſos in jumenta, quæ onera geſtabant, quam diu illæ volebant, & poſtea videbantur ſibi in formam humanam reverti. Denique poteſt hanc mutationem facere nudo præſtigio, ſicut enim melancholici & phrenetici videntur ſibi mira exterius vid[illegible]e cum tantum ſint interius, ex qualitate commotione humoris; ita etiam opera [illegible] poteſt, ut mira exterius videantur vel audiantur ſola humorum agitatione & infectione, hac ratione poteſt exhibere palatia, urbes, exercitus, flumina, incendia, tempeſtates, fulmina, tonitrua & ſimilia. Hæc pauca pro Parochis quibus aliquando in villis aut oppidis caſus præfati Parochianorum occurrunt, ut tempeſtivè malis occurrant, dicta eſſe velim: nam pro illis qui ex profeſſo in curandis energumenis operam ſuam navant, datur cautela in Rituali Romano, ut præter illa quæ in ipſo ponuntur, plura ex probatis Authoribus uti eſt ſextus lib. Martini Delrio. Tyræi compendium Maleficarum, Theſaurus Exorciſmorum, &c. diſcant, ideoque in ſynodo

nodo Provinciali Varſavienſi Anno Domini 1646. illa inhibitio conſultiſſimè poſita eſt. Ne quiſquam Sacerdotum aut Clericorum tam Sæcularium quàm Regularium, exorciſmis paſſim ſuper eos qui à dæmonibus obſeſſi aut maleficiati eſſe putantur, abſque licentiâ ordinarii in ſcriptis obtenta utatur. Summa enim prudentia & ſpeciali dono Dei præditum eſſe oportet illum, qui hoc certamen contra iſtos malignos ſpiritus ſuſcipit.

QUÆRES VIII.

Quid faciet Confeſſarius cum illo pœnitente qui venerabile Sacramentum ſub cutem ſui corporis inſertum geſtat?

R*Eſp.* Illas Sacras ſpecies novacula cultro benè exacuato in privato exſcindat, vulnus medulla panis obvolvat, & ad Chirurgum mittat, vel ſi hic deſit, lardo aliquantiſper in aqua donec ſal extrahatur madefacto, vel emplaſtro ex pice & adipe confecto, floccis ex mundo Strophiolo deraſis (uti fit in villis) quàm diu ipſemet pœnitens opus fuerit renovatis, vulnus illud ſibi ſanari procuret. Sacerdos autem illas Sacras ſpecies, in aliquo honeſto ſtrophiolo in ciborio reponat.

QUÆRES IX.

Qualiter rudes inſtruendi ſunt in vita Chriſtiana?

In

IN hoc etiam craſſus error & magnus abuſus apud quoſdam invaluit; qui ad nullum profectum in Chriſtiana pietate faciendum ſe obligari putantes, eo tantùm die , quo Sacram communionem percipiunt , à peccatis utcunque abſtinent; poſtea verò ex inveterata conſuetudine, quam dediſcere nullatenùs volunt, tanquam canes ad vomitum, ad diras maledictiones, ebrietates, furta, &c, redeunt. Porro ſcriptum eſt: facite dignos fructus pœnitentiæ: vera pœnitentia eſt commiſſa deflere, & plangenda non admittere; unde talibus ſeriò inculcandum eſt, ut non agant vitam gentium , aut in his rebus terrenis affectus nimium defixos teneant: verùm ut fideles ſint CHRISTO ſuo, cui ſe pro ſervis & diſcipulis in baptiſmo deſponderunt, quod diabolo & pompis, & operibus ejus abrenunciârunt, quòd ſola fides non ſalvet, ſed magis charitas per quam abnegantes omnem impietatem & ſecularià deſideria, ſobriam ſeu temperatam quoad ſe, quoad proximos juſtam, quoad DEUM piam traducant vitam , ſintque ſectatores bonorum operum, per jejunia, orationes, eleëmoſynas ſeu opera miſericordiæ, ſpiritualia & corporalia: quiſque pro poſſibilitate ſua , in miſeriis hujus vitæ expectantes beatam ſpem. Hanc pietatem Chriſtianam ut in Praxim promptius deducant, facile illos Parochos docebit, & oratione Dominica, Symbolo Apoſtolico, de quo infra.

Actus contritionis ſi non quotidie, ſaltem die-

diebus Dominicis dum dicitur confeſſio communis poſt concionem cum propoſito emendandæ vitæ eliciant, ſuos labores non more boum, equorum, vel paganorum, ſed Chriſtiano modo principaliter dirigant, ad ſatisfaciendum voluntati Dei, qui conſtituit ut in ſudore vultus ſui veſcantur pane ſuo. Cætera illos doceat ex Apoſtolo ad Coloſſ. 3. *Obedire Dominis carnalibus cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis ſui: non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti facientes voluntatem DEI ex animo: cum bona voluntate ſervientes, ſicut Domino & hominibus: ſcientes quod unuſquiſq; quod fecerit bonum hoc recipiet à Domino ſive ſervus, ſive liber. Eodem ſpectat quod ad Titum 2. praſcribit ſervos Dominis ſuis, ſubditos eſſe in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes, ut doctrinam Salvatoris noſtri DEI ornent in omnibus.*

Per hanc patientiam laborum, pia crebraque ad Deum ſuſpiria, (quæ labores minimè impediunt) ac per probitatem vitæ multos idiotas in hiſtoriis Eccleſiaſticis, in magnos Sanctos evaſiſſe legimus. Dominus Deus enim omnibus qui illum non in ſublimioribus humanæ ſapientiæ conceptibus, ſed in ſpiritu & veritate, in ſpiritu humilitatis & animo contrito invocant, dat ſuas gratias, prout cuique videt competere, affluenter.

CAPUT

CAPUT II.
De Confeſſione Sacramentali Puerorum.
QUÆRES I.

Qualiter in rebus fidei inſtruendi ſunt pueri?

RESpondeo: ut fructuoſè inſtruantur, cum ipſis exemplo Salvatoris qui libenter parvulos ad ſe admittebat, benignè & ſuaviter Sacerdotibus eſt agendum, ne aliquo geſtu acerbo territi, doctrinam eorum minùs prompto animo recipiant, & diffidentiam in confeſſionibus cum periculo reticentiæ contra illos aſſumant. Unde ille mos, quo puerilis terror Sacerdotum aut Monachorum incutitur, eſt reprehendendus; cum illa ætas tenaciſſima fiat eorum, quæ in ſua ruditate ſemel fortiter apprehendit. Porrò in villis eſt miſerabilis, horum quoad ſpiritum, educatio, & ideo facti etiam adultiores neſciunt, quid ſit Deus, quid Angelus, quid anima; putant totum hominem in morte extingui, totum in ſepulchrum deponi, indeque paſſim ſecundùm ſuos affectus belluinos vivunt. Et licet Orationem Dominicam recitent, nihilominùs id faciunt more graculorum aut picarum quæ nihil eorum quæ loquuntur intelligunt.

Quare hæc ipſorum ignorantia ſolam à Parochis vel Confeſſariis (parentes enim ipſo-

Digitized by Google

ipſorum aut [illegible] rudes nihil in hoc valent) benignam informationem in rebus ad ſalutem neceſſariis expectat; præcipuè dum primâ vice ad confeſſionem adducuntur: nam qualia prima fundamenta doctrinæ & pietatis, præſertim in præparatione ad pœnitentiæ & Euchariſtiæ Sacramentum jecerint, tale ædificium per totam vitam, ut plurimùm, continuare ſolent. Non ſemel deprehendi jam adultas fœminas ſe in confeſſionibus de inobedientiâ ſuis matribus non præſtitâ accuſaſſe, quarum matres jam pridem mortuæ erant; cumque interrogarentur, cur ſe hujus peccati reas facerent; talem (inquiebant) formam confitendi doctæ ſumus. Sunt etiam aliqui pueri qui peccata, quæ in libris legunt, vel ab aliis audiunt, adferunt ad confeſſionem, quorum minimè conſcii ſunt; ideò per affabiles interrogationes & reſponſiones, illa documenta, quæ pro rudibus grandioris ætatis, ſuprà poſita ſunt, etiam iſtis proponenda cenſerem.

QUÆRES II.

Quid aget Confeſſarius cum pueris de quibus eſt dubium an habeant annos diſcretionis in ordine ad confeſſionem?

R*Eſp.* Quo tempore ad annos diſcretionis perveniant, non poteſt mathematicè definiri, ſed relinquendum eſt judicio prudentûm Paſtorum & parentum; qui ſi viderint eos diſcernere bonum & malum, pudefieri de mea-

Digitized by Google

mendacio, de aliqua impudicitia commiſſa, laudare obedientiam, concludent illos ratione uti, quemcunque annum ætatis attigerint. Proinde errant illi, qui exiſtimant, pueros non peccare mortaliter, nec teneri præcepto confeſſionis, ante decimum annum; cum conſtet eos multò ante eſſe doli capaces, & habere diſcretionem boni & mali. In dubio verò an puer habeat uſum rationis, præſumendum eſt habere & eſſe obligatum confeſſionis præcepto, ſi impleverit ſeptennium. Maxima tamen hic opus eſt prudentiâ Confeſſario, nam pueri multi etiam poſt ſeptem, octo, & ampliùs annos, præſertim in villis minùs ſunt capaces hujus Sacramenti, & licet aliqui peccata adferant ad confeſſionem, fortè ex aliqua inſtructione parentum eos ad confeſſionem mittentium; tamen Sacramentum pœnitentiæ non apprehendunt, unde aliqua dicentes per modum confeſſionis nugantur circa Roſarium ſuum, vel galerum, vel digitos, vel ſocios circumſpiciunt, nec ita ſeriò ſe gerunt, ut videantur intelligere Sacramenti rationem. Proinde tales non ſunt Sacramentaliter abſolvendi, ſed cum inſtructione & monitione aliqua & benedictione dimittendi. Licet enim peccata aliqua confitentes videantur dare materiam abſolutionis, non eſt tamen ſufficiens materia, niſi accedat ſaltem attritio ſupernaturalis, de qua vix eſt apparentia in dictis pueris etiam poſt admonitionem, ſeriò rem non apprehendentibus. Si tamen probabili

Digitized by Google

bilitatem aliquam habet Confeſſarius alicujus diſpoſitionis, abſolvat ſub conditione ſaltem mente concepta. Si tu es capax ego te abſolvo, &c.

Hæc Baſſæus V. Confeſſ. SS. §. 1. n. 4. Laudabile tamen eſt dicit Jacob. Marchant. Reſ. Paſt. Tract. 5. n. 8, tunc eos adducere & monere parentes ut mittant, quia ex tunc aſueſcendi ſunt huic Sacramento. Præter annuam confeſſionem etiam in articulo mortis tenentur pueri præcepto confeſſionis, in quo ſi dubium ſit de uſu rationis & aliquod peccatum confiteantur, debent abſolvi ſub conditione; nam ſic eligitur pars tutior pro ſalute animæ, & injuria Sacramenti ceſſat per conditionem.

Inſuper addo cum cit. March. Si quis dum puer eſſet putârit aliquod peccatum tantùm eſſe veniale, & ideò omiſit confiteri, non tenetur repetere confeſſiones, ſed tantùm illud peccatum exprimere, quia ex imperfecto uſu rationis non fuit niſi veniale licet ex natura ſua foret mortale. Quod adverte ob aliquas puellas vel matronas quæ torquentur, ob impudicos tactus aliquos in ætate quinque aut ſex annorum & præ verecundia non audent confiteri; nam ob imperfectum judicium, plerumque non fuêre hæc niſi venialia, & ideò non neceſſario confeſſioni ſubjicienda, niſi quod per erroneam conſcientiam aliter judicaſſet: quòd dupliciter poteſt intelligi, primò cum *v. g.* aliquam imprudentiam venialem putabat eſſe peccatum mortale tamen ipſam

ipſam exercuit, vel ſi nullum aut veniale, poſtea ſibi imaginabatur, graviſſimum, & præ pudore illud reticebat in confeſſionibus, ex quo nullæ vel dubiæ in ſuo valore evaſerunt.

QUÆRES III.

De quibus peccatis ſunt interrogandi pueri?

RESP. An ſciat doctrinam Chriſtianam? De mendaciis, votis, Miſſa die feſto, de inobedientia parentibus, præceptoribus, Odiis, rixis, verberibus, inhoneſtis verbis, factis laſcivis, damnis illatis, furtis, &c. Prover. 28. *Qui ſubtrahit aliquid à patre ſuo & à matre, & dicit hoc non eſſe peccatum particeps homicidæ eſt.*

CAVTELA.

DE peccatis occultis carnalibus cautè interrogandi ſunt pueri, & ſimplices; ne eis manifeſtetur aliquid quod neſciunt, neve detur illis occaſio labendi.

Modus autem inquirendi poterit hic eſſe. An inſultus, aut tentationes carnis aliquando patiantur, & utrum delectentur tali cogitatione vel conſentiant? Si negant ſubjungendum eſt: Adverte magnum eſſe ſacrilegium, injuriam, profanationem Sacramenti, in confeſſione negare peccatum: nec putare debes Sacerdotem id cuipiam poſſe manifeſtare.

Vel etiam inquirat an cogitaverit de rebus inhoneſtis, vel aliqua luxuria oblectatus fuerit? ſi negat præmoneat ipſum ut quantocius

tentationes deteſtetur & CHRISTO ſe comendet; ſi affirmat inquiratur de verbis turpibus, de ludis inhoneſtis, & cum quo: tandem de aliquo tactu inhoneſto: doceatque omnem luxuriam eſſe grave peccatum mortale, per quam homo à gratia DEI & à cœlo excluditur, & diabolo pro mancipio adjicitur: per hanc ingenii hebetudinem, infamiam, & plura acerba induci, quin & mortẽ ipſam accelerari. Tempeſtivè ab hoc malo caveat, ne poſtea ad graviora quæ certiſſimo evenient, niſi ſe animosè oppoſuerit delabatur. Alterius eſſe naturæ corpus, alterius naturæ animam, quæ debet regere oculos, linguam, iracundiæ motus, & ſeriò deteſtari tentationes carnis. Dum ſe collocat in lecto manus per modum crucis in pectore ponat, & in latera alternatim verſus dormiat: ſocios nequam, verba turpia, & omnem occaſionem quàm maximè fugiat. Si vult gratiam DEI, & ſalutem animæ & corporis obtinere.

Adultiores autem doceat luxuriam extra Matrimonium ſemper eſſe peccatum mortale, & veneno diabolico infectam: tentationes eſſe cum abominatione & contemptu tolerandas, & contra ipſas perſeverandum; cupiendo puritatem omnimodam: perinde enim eſt, diabolo viſibili ac inviſibili ſe ad hoc peccatum inducenti morem gerere, unde potiùs mortem eligat, quàm malo conſentiat: Dominus DEUS humiliter oranti, dabit victoriam.

Si habet animum uxorem ducendi, nullatenus

nus ad aliquam carnali concupiſcentiâ feratur, niſi contracto matrimonio, idque cum Dei timore: modò autem contineat ſe in omni honeſtate. Puellæ quoque monendæ, ut dum ſolicitantur etiam jocosè ad peccatum; ſeriò & ſeverè etiam cum increpationibus gravioribus ſe tentationibus ſuis opponant ſtatim in principio; ne poſtea ſenſim illiciis ſeductæ ſeriò doleant.

Porrò Confeſſarius non debet denegare abſolutionem adoleſcenti, qui ſæpiùs in mollitiem incidit carnis fragilitate, poteſt tamen differri abſolutio, ut cum majori abominatione hoc vitet peccatum Baſſ. V. Abſol. n. 9. & dare ipſi remedia contra hunc morbum, vide morbos ſervandæ caſtitatis in libello Arma lucis, à me edito.

QUÆRES IV.

In qua ætate pueri obligantur ad S. Euchariſtiam tempore Paſchali recipiendam?

RESpondet Marchan. tract. 4. Cap. 3. q. 3. Quod hæc determinando tempus non poſſit indiviſibiliter deſignari, ſed in eo ſequendum parentum & Confeſſariorum judicium. Dici tamen poteſt moraliter loquendo, nec ante decennium facilè incipere, nec ultra annum decimum quartum differri. Non ſtatim verò ac pueri attingunt ætatem, in qua licitè poſſunt communicare ad id obligantur ut notant DD. ſed poſt aliquod tempus *v. g.*

Digitized by Google

poſt unum vel alterum annum: ratio eſt quia congruit, ut Eccleſia nõ obliget hîc quàm primum poteſt, tam pro majori reverentia Sacramenti, quàm pro ſecuritate cõmunicaturi, & hoc ipſum uſus Eccleſiæ approbat. Quare non ſunt hîc recentiores noñulli citati à Dian. in Addit. Reſ. 19. audiendi qui volũt pueros mox a ſeptennio obligari ad communionem, eiſque dandam ſicut & pœnitentiæ Sacramentum, quàm primum peccare poſſunt mortaliter. His illud Apoſtoli rememoro. *Si quis hâc in re contentioſus eſſe velit, nos talem conſuetudinem non habemus, nec Eccleſia DEI.* Ad ſilentium imponendum ſufficere deberet quod Rituale Romanum juſſu Pauli V. editum ſic habeat. *Illis qui propter ætatis imbecillitatem nondum hujus Sacramenti notitiam & guſtum habent, non debet miniſtrari.* Nota illud noticiam & guſtum; & vide an ſeptennes pueri notitiam & guſtum hujus Sacramenti ordinariè habeant.

QUÆRES V.

An pueri poſſint extremam unctionem ſuſcipere?

POſt adeptum uſum rationis ungi poſſunt, non enim exſpectari poteſt tempus cõmunionis, quia major diſcretio requiritur ad communionem quàm ad hoc Sacramentum. Imò ſi dubium ſit num in puero lumen rationis irradiet, ungi debet ſub conditione. *Si es capax, &c.* Neque verò neceſſe eſt, ut hoc Sacramentum

mentum

Digitized by Google

mentum ſuſcipiens aliquando peccaverit, quia materia hujus Sacramenti, non ſunt peccata ſicut pœnitentiæ. Unde ſatis eſt quod infirmus peccare poſſit. Igitur non eſt illud denegandũ puero poſt uſum rationis, quem Parochus ex confeſſione cognoſcit nũquàm actualiter peccâſſe: quia juvare illum poteſt ne peccet, & conferre ſanitatem ſi expediverit: nec falſificabitur forma. *Indulgeat tibi Dominus quidquid deliquiſti.* Nam ſenſus eſt: *Conferat tibi DEUS gratiam de ſe remiſſivam, &c.* Ob quam ration̅ nõ falſificabitur forma abſolutionis cum confertur ei qui jam eſt in gratiâ per cõtritionem, nec ob eandem rationem deneganda eſt unctio recenter baptizato, qui nullum poſt baptiſmum peccatum comiſit. Ita DD. apud Dian. p. 3. T. 4. R. 172. & p. 5. Tr. 3. R. 86.

QUÆRES VI.

An pueri ſubjaceant reſervationi caſuum & cenſuris Eccleſiaſticis?

REſp. Impuberes id eſt pueri ante decimum quartum annum mares, fæmellæ ante duodecimum reſervatione Epiſcopi non comprehenduntur, nec ligantur cenſuris ab homine, vel jure ſtatutis: exceptâ percuſſione Clerici (à qua vel per ignorantiam poſſunt excuſari, vel ob levitatem materiæ, vel ob primum motum choleræ, à qua juxta Scotum potius ſunt acrioribus verberibus abſolvendi) nec irregularitate ex delicto. Ita DD. apud Dianam

pluribus locis. Datur ibi hæc ratio; nam in pueris relinqui ſolet eſſe multum, quod in aliis provectioris ætatis humanæ leges dicunt ſeverius puniendum: minor enim ætas ſicut in foro exteriori excuſatur à pœna ordinaria, ita & in animæ judicio.

QUÆRES VIII.

An pueri excuſentur à jejunio?

R*Eſp.* Excuſantur etiam pueri imò & adoleſcentes, uſque ad finem tertii ſeptennii; ita univerſalis conſuetudo præceptum hoc interpretatur. Quia cum uſq; ad illud tempus magnis incrementis augeſcat corpus, eget copioſo alimento, unde ſæpius capere cibum debent, ob abundantiam caloris, ne accretio & perfectio naturæ intercipiatur. Unde Eccleſia non intendit eos obligare, quia non obligat ad ea, quæ nimis oneroſa ſunt, & excedunt moralem potentiam, etiamſi alioquin futura ſint utilia, & eſſet jejunium pro motibus carnis coercendis, qui alio modo ſuperari poſſunt etiam ante vigeſimum primum annum, quia non intendit omne, quod utile eſt, ſed vult etiam, quod non ſit nimis oneroſum. Ita D. Thomas, Sylvius, Navarrus, Sancius, Lezana, &c.

Tenebuntur tamen pueri & adoleſcentes ante vigeſimum primum annum jejunare volentes lucrari Jubilæum, ſub onere jejunii conceſſum, vel ſi à Confeſſario imponatur pro pœnitentia Sacramentali jejunium (quan-

quam

Digitized by Google

quàm hoc illis ob ſigilli Sacramentalis violationem cautè imponendum) vel placandam iram Dei, ob implorandum divinum auxilium in aliqua gravi neceſſitate: in his enim caſibus urget ſpecialis ratio, ob quam non debet excludi illa ætas. Ita Sanchez, Paſqualigus, Sancius, Fagundes.

Certum eſt etiam apud omnes, quod pueri poſt ſeptennium adepto rationis uſu, obligentur ad qualitatem ciborum, ita ut non poſſint cibis in die jejunii vetitis veſci: quia præcepto negativo de non comedendis carnibus in die jejunii, tenentur homines, poſtquam ad rationis uſum pervenerunt, niſi aliâ juſtâ de causâ excuſentur. Dubium tamen eſt, an liceat pueris miniſtrare carnes, quando prohibentur, antequam ſeptennium compleverint? Reſpondet negativè, ubi non eſt conſuetudo Lopez, Sylvius, quia debet erga ipſos ſervari praxis Eccleſiæ. At licitum eſſe, iis miniſtrare carnes, ſive adſit conſuetudo, ſive non, docent Sancius, Diana, Caſpenſis, Fagundes, & alii ab ipſis citati: & à fortiori ova. Ratio eſt quia cum parvuli ante ſeptennium nulla obligentur lege, nec etiam obligantur conſuetudine, quæ habeat vim legis. Tum quia nec ipſi comedendo peccant, neque talis ſubminiſtratio interdicta eſt; quia non fit in actione, quæ ſit eis aliquo modo prohibita, ſed in actione honeſta & de ſe bona. Hæc ſententia eſt probabilis. Ob eandem rationem licèt miniſtrare carnes, in diebus prohi-

bitis, infidelibus, non tamen Hæreticis, ut notant authores relati, quia infideles non ſubſunt legibus Eccleſiaſticis, tanquam ii qui ſunt extra Eccleſiam: unde non eſt illis prohibitum comedere carnes, in quacunque die, & proinde miniſtrans non concurrit ad aliquid illicitum. Ex qua tamen ſententia non infertur, licere perpetuò amentes vel pueros carentes rationis uſu provocare ad turpia inter ipſos exercenda, vel ad aliquid aliud, contra legem naturalem: quia illa actio: cum ſit intrinſecè mala ex natura ſua, omnibus iis eſt prohibita: quamvis ob defectum rationis, & diſcurſus, culpa illis non imputetur.

Verùm licet Eccleſia non obligaverit adoleſcentes ad jejunium ante vigeſimum primũ annùm, nihilominùs Confeſſarii, aut alii quibus adoleſcentum cura demandata eſt, debent eos inducere ad jejunium, prout expedire judicaverint; ut incipiant aſueſcere jejuniis, & turpes motus, carnis illecebras comprimant, ut monet Sancius in ſelectis diſp. 54. num. 7.

QUÆRES VIII.

Qualiter pueri in vita Chriſtiana inſtituendi.

RESP. Stylo ſimpliciſſimo illos eſſe inſtruendos, & ab iſtis ſenſibilibus ad ſpiritualia elevandos, *v. g.* doceatur puer DEUM ſupremum eſſe, totius mundi Dominum, qui cælum terram, ſolem, diem & noctem, creavit & regit, qui fulgura, tonitrua, & caſus adverſos-

ſos in malos immittit; ſciat hunc principalem eſſe ſuum Patrem & benefactorem, à quo accepit hanc vitam, hos oculos, has manus, intellectum, & alias potentias animæ & corporis, ſine quo ne unum punctum poteſt vivere. Sciat quod non debeat ſibi vivere, ſed Deo, prout in baptiſmo promiſit, cum per ſuos patronos renunciaret diabolo inimico ſuo, pompis ejus, & operibus ejus, & adhæſit totaliter Deo, cùm diceret: Credo in Deum. Et ideò non ſecundùm malas ſuas propenſiones, vel tentationes diaboli, qui ſibi cælum maximè invidet, vivat; ſed ſecundùm legem Dei, quam ſibi in corde ſuo inſcripſit: videlicet. Declina à malo & fac bonum. Deum & quæ Dei ſunt ſuper omnia æſtimet. Quod tibi non vis non id feceris alteri; & contra, quod tibi vis fieri, &c. Homini non ſecundùm belluinas concupiſcentias, ſed ſecundùm rationem, vivendum, & ſecundùm præcepta Decalogi, & alia quæ ex Decalogo inferuntur. Sciat Christum Dominum Filium Dei ſe expectare in cælo: unde ſe illi per pia ſuſpiria ſæpiùs commendet ſaltem in corde dicendo. Domine Jesu miſerere mei, per paſſionem tuam Sanctiſſima Mater ora pro me. Manè antequam quid agat, priùs ſe ad orationem Dominicam conferat, ſimiliter antequam decumbat: denique malit mori quàm apud Deum per aliquod peccatum gratiam amittere.

Quos autem capaciores advertit doceat

eos (*v. g.* inſimul ante confeſſionem Paſchalem conſtitutos) de creatione mundi, primorum parentum, de lapſu eorum, de Incarnatione Filii Dei, & alia circa confeſſionem, ſic communionem, mores vitæ Chriſtianæ, præcipuè humilitatem & patientiam, & alia elementa ſermonis Dei, ex quibus ſuis temporibus plura ſibi componant. Hæc Parochi Rectoribus Scholarum inculcabunt, & ipſi quandoque cum ſuo magno merito ex his pueros examinabunt. Communis eſt enim doctrina Theologorum, pueros cum ad uſum rationis deveniunt, teneri elicere actum amoris Dei, Deo ſe ſubjicere; & obligari ad præcepta naturalia & Eccleſiæ. Boni præceptores non ſint contenti ut ſemel aut iterum hæc inculcent, ſed illos ex his ſigillatim examinent, & ad percipiendum adigant, curantes ut potius boni Chriſtiani, quàm Ciceroniani poſt perverſi politici evadant.

Licet his apponere aliquot puncta de modo inſtituendæ juventutis ex ſynodo Cracov. Anno Domini 1612. Primùm: pietas quidem primò, ex qua propriè cultus Dei, & aliæ virtutes prodeunt, inſtillanda eſt teneris annis, partim informando eos de doctrina Chriſtiana, partim excitando ad virtutem frequentibus monitis quorum anſa ex curſu lectionum ſumatur. Secundò: ut verò hæc ipſa aſſiduæ exhortationis ſeges creſcat cum ætate adoleſcentis felicius, radiceſque agat in eis firmiores; omne principium ſtudiorum ab invo-

Digitized by Google

invocatione Divini Numinis auſpicari: Sacrum M. officium audire frequenter, feſtis autem diebus, etiam cantare unâ cum veſperis, Concionibus Eccleſiaſticis intereſſe, & audita in illis referre: Pœnitentiæ & Euchariſtiæ Sacramenta uſurpare, ſæpiùs ſurgentes à ſomno, & euntes cubitum, orare; facereque conſcientiæ examen quotidie conſuefiant. Tertiò: Fide autem & religione inprimis imbuantur Catholica ſedulò, cujus rei fructus ut & ad alios rudiores ex plebe redundet, ediſcant Catechiſmum Polonicum memoriter Cardinalis Bellarmini, vel Ledeſmæ, eundemque diebus Dominicis & feſtis pomeridiano tempore in Eccleſia & frequentia populi clara voce alternis interrogationibus recitent. Et quoniam patent magis & incitant fortiùs ea quæ oculis, quàm quæ auribus in animos influunt, juventuſque in vitam & mores Magiſtri tanquam in ſpeculum inſpiciens, ex eo plerùmque normam & exempla vivendi deſumit, providendum eſt ſummopere, ut is non modo doctus, ſed etiam fide Catholicus, moribuſque integerrimus deligatur.

His addiderim fabulas Poëtarum, quæ aliquam laſciviam ſapiunt nullatenus proponendas pueris: imò & alias nunquam ſine eruditionibus moralibus tractandas: adoleſcentulus enim qui aliquo pollet judicio averſabitur ſtudia, exiſtimans ſe vanitates vel paganiſmum edoceri. Mendici quoque otio & ventri dediti, à Scholis abigantur, qui ut plu-

rimum pueros corrumpunt, & ad furta & alia abſurda aſſuefaciunt.

Parentes denique ipſi monendi ſunt, ne ſuis blandimentis, largitione pecuniæ, aliiſque occaſionibus dent occaſionem lapſus ac damnationis æternæ filiis ſuis, quin potius enitantur ut ipſi illam educationem, quam in Scholis receperunt ad conſiſtentiam in aliquo ſtatu bono continuent. Sed prôh dolor quod aliqui ſunt, qui ideo ineunt matrimonium, ut generent filios non DEO, non cælo, ſed mundo, quos poſtea permittunt, vel potius inſtruunt ut ad infernum decidant, de quo CHRISTUS graviter conqueritur in Revel. S. Birg. lib. 6. Cap. 32.

PETES.

An teneatur Parochus curare ut infans ex utero matris mortuæ dum is conjicitur vivere eximatur?

QUia hic caſus de facto datur, eſtque neceſſarius ad ſciendum ac in praxi difficilis, non abs re hiſce apponitur, ad quem reſpondet Poſſevinus in praxi curæ Paſt. de Sacram. bapt. q. 8. quòd teneatur etiam invocato brachio ſæculari. In defectu autem medici aut chirurgi, uti fit in pagis, dico, iſtam rem committendam eſſe obſtetrici, quæ moneatur (ſi quidem in re tàm magni momenti neceſſaria eſt ignoranti inſtructio) ut primo cautè

Digitized by Google

cautè exſcindat ipſam matricem & eximat, ſi non noverit modum infantem ex ipsâ matre elevandi: deinde ipſam matricem ſcindat, uſque ad ipſam ſecundinam quæ eſt alba membranula, obvolvens infantem ad inſtar cuticulæ in ovo pullum continentis: quæ etiam debet diſcindi, etiam præſente Sacerdote; vel ea, quæ ſcit baptizare, tandem quantociùs infans baptizetur (nam juxta placitum medicorum plùs minimè unâ horâ in matre mortua non poteſt ſupervivere) ubi aqua in promptu debet haberi etiam ſimplex, ſi non poteſt eſſe benedicta. Vel ſi eſt periculum in mora ipſa obſtetrix citiùs baptizet, dicendo hæc verba (poſito quod non ſit monſtrum) aut grandior vermis, ego te creatura Dei baptizo. In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Poſtea ſi ſupervixerit infans ceremonias baptiſmi ex Rituali Sacerdos ſuppleat.

Infans exemptus mortuus, non poteſt non baptizatus una cum matre ſepeliri in loco Sacro, ſecùs non exemptus quia cenſetur eſſe pars ventris.

* * *

Digitized by Google

CAPUT III.

De Confeſſionibus in peccatis inveteratorum.

QUÆRES I.

Quid aget Confeſſarius cum iis qui per longam conſuetudinem ſunt in peccatis indurati.

RESP. Confeſſario in hoc eſſe maximè laborandum, ut in ipſis verum pro peccatis dolorem excitet, & in propoſito efficaci ſeſe corrigendi ſtabiliat. Attamen cum talibus etiamſi graviſſima peccata afferant, zelo aliquo inordinato, puta per indignationes, increpationeſque animi, multò magis corporis perturbationes, nullatenus agat: nam per eas ad impatientiæ peccatum, vel deſperationem, aut gravem animi exacerbationem in ipſum Confeſſarium, utpotè ex conſuetudine peccandi valde fragiles, cum diſpendio Sacræ pœnitentiæ poſſunt devenire; ſed potiùs cum Angelis DEI gaudendum ipſi eſt, quòd ad pœnitentiam recurrant, & more CHRISTI, Magdalenam, latronem, alioſque peccatores abſolventis; cum benignitate & clementia eſſe ſuſcipiendos: vera enim juſtitia teſte D. Greg. habet compaſſionem, falſa indignationem. Satis iſti miſeri habent anxietatis ex remorſu conſcientiæ propriæ, & turpitudine peccatorum ſuorum, ipſi ſponte in genua procumbunt, ſe reos pronuntiant, expectant miſe-

Digitized by Google

miſericordiam Dei & Confeſſarii, ut conſolentur, inſtruantur, & ex illis vinculis diſſolvantur: unde Christus in revel. S. Birgit. lib. 5. poſt interrog. 9. admonet. Cum peccatore ſicut cum infirmo debere tractari. Imò ipſe Confeſſarius ſit memor fragilitatis ſuæ, quod in majora peccata poteſt prælabi, niſi Deus ſe cuſtodiat.

Quod ſi in aliquibus Authoribus Confeſſarius legerit de facienda ipſis increpatione, intelligat bonos Authores loqui de reprehenſione ſcelerum & gravitate illorum oſtendenda, quæ tamen moderatè eſt adhibenda, non autem peccantium, qui ad reſipiſcendum ſunt animandi: ut eo modo vinum & oleum cum pio Samaritano ad ſananda ipſorum vulnera infundantur. Servabit ergo Confeſſarius illas conditiones ſuo officio debitas, quæ paſſim circumferuntur:

Confeſſor dulcis, affabilis, atque fidelis,
Prudens, diſcretus, mitis, pius, atque benignus.

Nec pœnitentem poſito, quod ipſe ipſum abſolvere poſſit ad alium Confeſſarium pro majori cautela remittat; gravem enim injuriã in hoc facit Confeſſarius pœnitenti, cum hic habeat jus poſt inchoationem ſuæ confeſſionis, ut ipſum ad finem audiat & diſpoſitũ abſolvat.

Itaque Confeſſarius audita integra pœnitentis confeſſione, ac præmiſſo cum ipſo debito examine, animadvertat, an ſubſit aliqua obligatio, *v. g.* addiſcendi neceſſaria ad ſalutem, vitandi occaſiones peccandi proximas,

non

non celebrandi in excommunicatione, in irregularitate,&c. reſtituendi honorem, famam, pecunias, aut petendi veniam ab offenſo, ædificandi proximum quem ſcandalizavit, eaque ipſi pœnitenti indicet & injungat. Videat deinde num pœnitens ſit ſufficienter præparatus ad recipiendam abſolutionem, eumque juvet, ut ſi non ex amore DEI, aut regni cœleſtis deſiderio, ſaltem timore gehennæ concipiat ſerium dolorem, & tale prropoſitum quod affectum peccandi excludat, in ſpe veniæ per CHRISTUM obtinendæ, de quo Concil. Trid. Seſſ. 6. Cap. 6.

Si judicat diſpoſitionem pœnitentis eſſe debiliorem, quam ut per Sacramentum juſtificetur, nullo modo ipſum abſolvat, ſed ſuaviter dimittat, ut melius paratus accedat: ſin autem probabiliter exiſtimet eſſe ſufficientem, quod ferè præſumendum eſt, niſi contrarium conſtet, tunc ipſum juvabit per ſequentia monita.

Et quidem primò illum admoneat, ut gratias agat Domino DEO, quòd ſe in his peccatis ad æternam damnationem non demandaverit; ſi quidem hactenus ſibi cælum clauſum fuit, infernus apertus, DEUS qui ſeſe in hoc corpus infudit, graviter offenſus: quia ergo expectavit ſe ad pœnitentiam agendam libentiſſimè illam peragat. Deinde ut graviſſimè doleat (etiam optando dolorem infinitum) quod DEUM infinitæ majeſtatis Dominum, ſuum principalem Patrem, benefactorem &c.

cui

cui totaliter ſubeſſe & obedire obligatus ſemper eſt, tam graviter offenderit ipſum, tranſgrediendo mandata ejus, vilipenderit, ſuam voluntatem, Divinæ antepoſuerit, plùs ſuis belluinis concupiſcentiis, quàm legibus Divinis detulerit, potius eligerit tentationes diaboli, quàm inſpirationes Divinas perficere. Si patrem ſi matrem, aliumve ſibi, amiciſſimum, ſi Regem offendiſſet, quantùm poſtea doleret, quantùm ſatisfacere pro injuria ſatageret; at Deus plùs his. Christus pro ſe in anima & corpore acerbiſſima paſſus, mortuus, ne ſuum corpus & anima æternaliter periret, ille corpore & anima contra Christum graviter deliquit. Iterum ergo renunciet diabolo, pompis ejus, & operibus ejus, renunciet naturæ ſuæ corruptæ, perverſæ ſocietati, &c, & ſubdat ſe totaliter Deo ſuo principali Domino, Patri ſibi amiciſſimo qui ſe plus amat, quàm quiſque amiciſſimus ſibi, vel quàm ille ſemetipſum diligit. Defleat per cordis lacrimas, cum Petro, Magdalena, & aliis verè pœnitentibus peccata ſua, & cum ipſis excitet in ſe firmum & efficax propoſitum potiùs omnia relinquere per gratiam Dei, etiam ipſam vitam, quàm amicitiam apud Deum amittere. Aliàs ſi habet non verum propoſitum, Deus illud videns denegabit gratiam: dicet Confeſſarius credens promiſſis de ſua emendatione. Ego te abſolvo: dicet Deus: ego te condemno.

Quia ergo hactenus male fuit diſpoſitus

erga

erga Deum, proximum, ſeipſum, neceſſe eſt aliam vitam inchoet, atque erga Deum aſſumat affectum filialem, ut quemadmodum probus filius parentem ſuum magni æſtimat, honorat, obedit ipſi, &c. Sic ille Deo. Erga proximos maternalem. Erga ſeipſum affectum Judicis, ut ſe ipſum arguat, puniat, ſi quando deliquerit. Ad quam pietatem Chriſtianam duo uſurpet exercitia; videlicet crebra ad Deum ſuſpiria, & ſui mortificationem, animæ quidem per humilitatem, Deo ſe ſubmittendo ſubter omnes homines, ſubter omnem creaturam; corporis autem per Sacram continentiam, in contrarium tenendo oculos, choleram, &c. Hæc ſibi Christi nomine appendat dicta, pro ſua ſalute.

Et ne facile relabantur, tentationibus amore Christi inflammatus ſeriò reſiſtat: ſicut enim diabolus omninò ſtatuit ut ſe ſecum ad damnationem protrahat juxta Apoſtolum. *Circuit quærens quem devoret*: ita ipſe omnino decernat, ut cum Deo in cælo maneat; ne autem contra ſe diabolus prævaleat per ſua vitia, per ſuas concupiſcentias; Deum humiliter exoret, vitia eradicet, ſenſuum lenocinia deteſtetur, compeſcat: ipſe regat corpus cum ſuis concupiſcentiis ac ſenſibus; non autem eum corpus & maledicta ſenſualitas inflectat. Sic enim Deus imperat. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Sciat autem unum ex his omninò ſibi debere contingere, ut vel in cælo cum Deo in deliciis

Digitized by Google

deliciis æternis gaudeat, vel quod Deus avertat, in ſempiternis gehennæ incendiis ardeat cum anima & corpore poſt diem judicii, & melius fuiſſet non naſci, quam ſic condemnari, hancque cautelam ſæpius intra ſe trutinet; ergo eligat quod mavult, pro certo non erit in cælo, niſi ſe vincere & Deo ſubjicere conetur, igitur amorem ſui inordinatum abjiciat, ſibi ipſi vileſcat, ſeſe mortificet. Verba enim Christi ſunt ſempiternæ veritatis. *Qui amat animam ſuam perdet eam. Regnum cælorum vim patitur: ideò, multi vocati pauci electi.* Hæc in communi pro omnibus peccatis ex quibus plura vel pauciora puncta, vel etiam unicum Confeſſarius, prout videbitur aſſumet. Pro ſpecialibus delictis etiam erunt dandæ aliquæ peculiares doctrinæ, quæ ex libris ſpiritualibus, qui Dei gratiâ in copiâ inveniuntur, Confeſſarius colliget ad emolliendum indurati animum. Pro majori declaratione prædictorum hiſce appono duas comminationes Christi Domini ex Revel. S. Birgit. alteram contra malos Sacerdotes, alteram contra diſſolutos ruſticos. Contra Sacerdotes ſunt hæc verba lib. 1. Cap. 47. Horum judicium eſt damnatio. Sicut maledixit David eis qui non obedierunt Deo: qui cum eſſet juſtus Propheta & Rex: non maledixit ex ira vel mala voluntate: ſeu ex impatientia, ſed ex juſtitia Dei. Sic ego qui melior ſum David: maledico eis qui ſunt Sacerdotes, non ex ira vel ex voluntate mala: ſed ex juſti-

Digitized by Google

juſtitia Maledictum ſit omne quod de terra ad utilitatem ſuam receperint: quia non laudant Deum & creatorem ſuum, qui dedit eis hæc. Maledictus eſt cibus & potus eorum: qui pavit corpus in cibum vermium, & animam ad infernum. Maledictum ſit corpus eorum, quod reſurget in infernum ſine fine arſurum. Maledicti ſunt anni eorum: quibus vixerunt inutiliter. Maledicta hora quæ incipit eis in inferno: & nunquam finietur. Maledicti ſint oculi eorum: quibus viderunt lumen cæli. Maledictæ ſint aures eorum, quibus audierunt verba mea, & non curabant. Maledictus ſit guſtus eorum, quo guſtaverunt dona mea. Maledictus ſit tactus eorum, quo tractaverunt me. Maledictus ſit odoratus eorum: quo odoraverunt delectabilia: & me neglexerunt delectabiliorem ſuper omnia, &c. Contra ruſticos hæc lib. I. Cap. 56. Juſtitia laboratorum eſt quaſi taurorum, tauri habent carnem & pellem nimis duram ideo judicium eorum eſt ferrum acutiſſimum; hoc ferrum acutiſſimum eſt mors inferni, quæ cruciabit eos qui me contempſerunt, & propriam voluntatem pro mandato meo dilexerunt, &c. Qui niſi cum emendatione ad me quaſi ſervi & fragiles redierint, vindicabor in eos in ira mea, tunc væ erit eis in corpore & anima, quia vivi in mundum venerunt, & in mundo vixerunt. Væ quia modica fuit eorum voluptas, & adhuc illa vana, & cruciatus eorum perpetuus. Tunc ſentient quod nunc credere contem-

nunt.

nunt, quia verba mea fuerunt charitatis, tunc intelligent quia quaſi Pater monui eos (intellige per Sacerdotes, nec enim convenit CHRISTUM ad quemlibet viſibiliter deſcendere) & me noluerunt audire.

PUNCTA.

Aliquot pro ſatisfactione imponenda.

POſtquam Confeſſarius adverterit in pœnitente confeſſionis integritatem, ſerium dolorem ratione DEI offenſi pro peccatis, & firmum propoſitum ſeſe corrigendi, neceſſe eſt cogitet de ſatisfactione imponenda, quæ duplex fieri debet: altera punitiva pro culpis admiſſis, altera præſervativa pro non committendis amplius. Et quidem punitivam (conſiderata peccatorum multitudine, gravitate, veritate) pro conditione & ſtatu pœnitentis temperabit juxta canones pœnitentiales, quæ ſit ſine nota & ſuſpicionibus domeſticorum. Pro præſervativis aſſignabit virtutes contrarias peccatis, *v.g.* avaris eleēmoſynas, guloſis, ebrioſis, jejunia (quæ tamen divitibus in ſiccis propter abuſum aſſignanda non videntur) acedioſis orationes, & alia ſpiritualia exercitia, libidinoſis, corporis aſperitates, &c. Quia tamen hæc ab omnibus præſtari non poſſunt; excogitanda ſunt alia quæ bonum propoſitum pœnitentis foveant, quorum hic aliquot exempla pono.

1. Obduratus manè ſemper per aliquot hebdomadas coram DEO, vel B. Virgine, vel aliquo

Digitized by Google

aliquo Sancto Patrono ſuo proponat potius mori, quàm ſuam obedientiam per peccatum mortale Deo ſubtrahere; ad cujus propoſiti proteſtationem, dicat ſeptem vel quindecim Pater & Ave, vel Pſal. Miſerere, &c. Et illius Sancti patrocinium imploret. Item teſtetur ſuum amorem erga Deum, quo illum pluris æſtimet, quàm ſe, quàm totum mundum, pluris illius ſanctiſſimam voluntatem, quàm ſuam malitiâ infectam, dicendo Canticum D. Virginis Magnificat, & quinque Ave Maria ut ſit à peccato immunis; vel aliquot Pater & Ave, cum Symbolo Apoſtolico; quòd cùm dicet; illa verba Credo in Deum, hoc ſenſu proferat: non mihi ſed Deo vivo, & cunctis poſtpoſitis ac me ipſo contempto, totum me cum omnibus viribus meis, reſque quibus utar ad Deum refero, ejuſque beneplacita exequenda.

2. Sæpiùs ad Christum aſpiret per illam orationem Sacri Evangelii: *DEVS propitius eſto mihi indigno peccatori*, per Paſſionem Filii tui; Sanctiſſima Mater Maria, per tuam compaſſionem ora pro me. Sancti Patroni per veſtra merita juvate. Ad cujus rei memoriam refricandam, faciat ſibi aliqua certa ſigna, pro certis ſpatiis temporis, ſi horologium deeſt.

3. Orationes aliquas de Paſſione Domini (cujus devota memoria mirum in modum armat contra peccata) *v. g.* Sanctæ Birgittæ, vel partem doloroſam Roſarii, vel Pſalmos Pœni-

Pœnitentiales in honórem ſeptem effuſionum CHRISTI ſanguinis, vel quindecim Pater & Ave proſtratus in terra, vel ſeptem Pater & Ave flectens disjunctis per modum crucis manibus, &c. Si non quotidie ſaltem diebus feſtivis, dicat humiliter pro peccatis dolendo, & opem contra tentationes poſtulando.

4. Antequam cubitum vadat cogitet. Quod fortaſſe hâc nocte moriar, & pro peccatis meis damnabor: unde faciat Examen conſcientiæ, & pro admiſſis delictis pœnam aliquam ſponte ſubeat, ſaltem pectus vel faciem ſuam percutiendo, terram oſculando, proteſtans ſe coram Deo illâ indignum, durius cubando, &c. Ut ſemper aliquid de amore ſui inordinato ſibi ſubtrahat.

5. Aliqua fercula vel partem illorum, potus vel ſomni ſibi adimat, cilicium geſtet, diſciplinas faciat, &c. Ut aſſueſcat corpus ſuum ſpiritui ſubjicere.

6. Legat aliquem librum ſpiritualem ad vitia ſua ex ſe eradicanda, die feſto duo Sacra audiat, concionem, veſperas.

7. Aliquem pauperem in honorem paupertatis vel miſericordiæ CHRISTI domi alat, per annum vel certis diebus anni.

8. Actum contritionis, manè, meridie, veſperi faciat, ſaltem per illa verba. Amo, Doleo, Propono, Amo te JESU ſuper omnia. Graviſſimè doleo quòd te offenderim. Propono tua gratia corrigere me. Eſto mihi per Paſſionem tuam, & tuæ SS. Matris dolores propitius.

9. Quo-

Digitized by Google

9. Quolibet menſe, vel certis diebus feſtis B. Virginis, & Apoſtolorum confiteatur & communicet.

10. Si aliquem ſcandalizavit curet emendare, ac pro una anima decem convertere in quantum poterit; & ad hunc finem faciat aliquot Miſſas celebrari. Si aliquo die omittat, aliis ſuppleat: item Confeſſarius inquirat, an poſſit ſibi injuncta exequi, ut alia ſubſtituat, Interdum etiam injungi poterunt quæ alio titulo debentur, *v. g.* in audiendo miſſam, in reſtituendo, in jejunando, fugiendo occaſiones peccandi, &c. moneat hic novas obligationes adeſſe.

Quod ſi viderit pœnitentem valde infirmum in animo, non aggravet illum pœnitentiis multis, quia (quidam Doctor Pariſienſis ait) eſt ſatius aliquis in purgatorium propter parvam pœnitentiam, quàm propter impœnitentiam ad infernum vadat. Nihilominùs præmonendus erit; ſibi pro tantis peccatis longe majorem pœnitentiam deberi, cum in primitiva Eccleſia, alii annos ſeptem, alii triginta & diutius pœnitentiam rigoroſam peragebant, quia melius apprehendebant quid ſit offenſa Dei, & quomodo non poſſit juſta à viliſſimo homuncione, Deo, compenſatio unquam fieri. Alia documenta præſervativa per modum conſilii.

1. Omninò in animo decernat, aliquod vitium Deum invocando, in ſe eradicare, illudque tamdiu in ſe puniat per jejunia, diſciplinas,

plinas, proſtrationes, actus contrarios, donec illud vincat, ad quod aſſumat patrocinium ſanctæ Matris, alicujus ſancti. Quod enim aliqui poſt tot admonitiones, tot confeſſiones, tot propoſita non reſipiſcunt, imò etiam cum majore ætate in graviora peccata prolabuntur, & in ipſis infeliciter moriuntur; hæc à Magiſtris ſpiritualibus ratio adæquata datur: quia ſe magni facientes, ſibique multùm faventes, ſuas malas inclinationes & pravas conſuetudines ex ſe, per ſanctam violentiam & orationem eradicare nolunt, & dum conſuetudini (teſte D. Aug.) non reſiſtitur, fit neceſſitas, ex neceſſitate deſperatio.

2. Faciat aliquem actum heroicum ſuæ victoriæ præſertim in principio tentationis *v. g.* graves ſibi alapas vel ictus infligendo, acrem diſciplinam faciendo, diutiùs flexis genibus orando, &c.

3. Loca pia viſitet, hoſpitalia, carceres, ægrotos, funeribus mortuorum adſit, oſſa cadaverum aſpiciat, ut cognoſcat ſe quotidie quid ſit, quis futurus ſit, & ne ſe aliis præferat ſed ſeipſum Deo ſubjiciat ſubter omnes creaturas.

4. Habeat ſaltem unum quadrantem per diem, in quo cogitet de excellentia Dei ex ſole, ſtellis, & aliis creaturis, ex Sacræ ſcripturæ locis, de amore Dei erga ſe, de beneficiis à Deo ſibi conceſſis, de Christi Domini geſtis, paſſione, morte, propter ſe ſuſceptis, de ſui obligatione ergà Deum, de ſua vilitate

Digitized by Google

tate, malitia, peccatis, omninòque ſibi perſuadeat ut Deo in omnibus ſit obediens: & gratus miſericordiæ Dei.

5. Cum ſibi aliquid adverſi evenit, ſive ab homine, ſive caſu aliquo, cogitet ſe majore malo dignum, & graviora omnia in inferno, & perſuadeat potiùs hîc ſibi eſſe patiendum propter Deum, cælum, virtutē, cum merito, quàm ſine illo fortè etiam in inferno.

6. Aſſueſcat ut in omnibus honorem & beneplacitum Dei ſpectet, hoc enim primum deſiderium, hanc peculiarem intentionem ac ſtudium noſtrum debere eſſe, Christus ipſe docuit, cùm dixit. Pater noſter qui es in cælis. Sanctificetur nomen tuum. Nam in omni vita ſua, non ſibi primò, ſed Deo debet bonum optare & procurare juxta ſtatum ſuum; ſecundariò autem ſibi vitam æternam, & quæ ad illam faciunt; cùm enim Deus potior ſit quàm omnia etiam quæcunque poſſibilia; ideò primò hîc ponitur honor Dei. Secundò regnum Dei, gratiæ & gloriæ. Tertiò medium directum ad hæc, id eſt obſervatio mandatorum Dei, tùm bona ſpiritualia & temporalia & remotio malorum, quæ impediunt à præfatis. Ita S. Tho. 2. 2. quæſt. 84. art. 9. Inſuper Confeſſarius roget pœnitentem an aliquid reſtet, quod gravet ipſius conſcientiam; & ſi nihil ſit, ipſum abſolvat; priùs tamen ante abſolutionem ab eo inquirat, an Deum & voluntatem ejus ſupra omnia præferat, an ex amore Dei omnia peccata deteſtetur, an habeat firmum

Digitized by Google

mum & efficax propoſitum peccata vitandi? ſique pœnitens reſpondeat affirmativè: Confeſſarius ſubſumat, ut addat hæc verba, gratiâ Dei, vel Deo juvante; præmoneatque multos in graviora peccata, quàm fuerant confeſſi prolapſos; qui non Dei auxilio, ſed ſuis viribus fidebant, unde & ipſe ſæpiùs Deum oret, & pro viribus animæ ſuæ profectum procuret. Tandem ſic benè animatum, inſtructum, & adverſus pericula & occaſiones peccandi munitum, Deo commendet, & offerat tanquàm fructum Deo ſine dubio gratiſſimum futurum, quia ut ait D. Jacob. Cap. 5. *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ, ſalvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.*

Denique caveat poſt confeſſionem triſtiorem aut averſiorem vultum oſtendere ipſi pœnitenti, aut circa illum exhibere aliqua ſigna contemptûs, unde vel ipſi peccati exprobratio, vel aliis notitia aut ſuſpicio oriri poſſit. Debet ergò æqualiter initiò dum audire incipit, & in progreſſu exteriùs eſſe compoſitus, & poſt confeſſionem eundem ſe exhibere ſicut ante, comem, affabilem, aut familiarem.

QUÆRES II.

Quid faciendum Confeſſario, qui videt pœnitentem eſſe in occaſione peccati?

Reſpondent communiter DD. Si ſit occaſio proxima peccandi mortaliter, tenetur Confeſſarius exigere à pœnitente propo-

ſitum firmum eam tollendi; ut autem proxima judicetur duo debent concurrere. 1. Ut ſit voluntaria, ſi enim vitari non poſſit, moraliter loquendo, & ab alio potius cenſeatur illata, quam aſſumpta; non reddit indignum abſolutione. 2, Debet eſſe talis ex ſuo genere ut ſtatim vel quaſi ſtatim illâ datâ homo in mortale cadat: ſive ut nata ſit frequentiſſimè homines ſimilis conditionis ad talia peccata inducere: vel experientia doceat, talem effectum habere in hoc pœnitente. Hic verò ad judicandum multâ prudentiâ debet uti Confeſſarius. Nam uni occaſio proxima eſt, quæ eadem in alio talis non judicatur. *v. g.* Frequentatio popinæ uni eſt proxima occaſio ebrietatis, & aliorum peccatorum mortalium, quæ alteri talis non cenſetur; licet aliquando etiam inde peccare eum contigerit. Item frequentatio cum hæreticis, uni eſt occaſio hæreſis, aut dubietatis in fide, alteri firmiori non eſt, Item converſatio cum puellis alicui adoleſcenti eſt cauſa luxuriæ, vel in actu, vel in cogitatione: ſimilis occaſio non cenſetur proxima alteri, qui aliquando, at raro propter hoc peccat. Item lectio librorum de amore tractantium, uni poteſt eſſe præcipitium, alteri non niſi aliquod leve malum cenſeri. Cum ergo occaſio cenſetur proxima alicui, talis non poteſt abſolvi, niſi proponat tollere; ſi autem non ſit proxima, poteſt abſolvi.

Sed quid ſi pœnitens dicat, ſe non poſſe ſine ſcandalo, vel infamia, vel gravi incommodo tol-

do tollere? Hujuſmodi ſunt caſus quotidiani, & multum timoratos Confeſſarios torquent. Exemplum ſit Famulus & ancilla in eadem domo converſantes, ſibi mutuò carnalium cogitationum & tactuum occaſio ſunt: & allegant ſe eam domum non poſſe deſerere, ſine gravi incommodo, quia alibi miniſterium non ſint reperturi. Item filius-familias malè converſatur cum ancilla, aut conſanguinea cohabitante: vel etiam ſorore: & dicit ſe non poſſe deſerere paternam domum, nec idipſum fieri poſſe ab altera. Item adoleſcens in matrimonium optat aliquam puellam, nec poteſt eam alloqui ſine motibus carnis, in quibus ſolet delectari, & ſic eſt in frequenti ſtatu peccati, ſed hanc familiaritatem, ob matrimonium prætenſum negat ſe deſerere.

Reſpondeo cum Marchant. in Reſol. Paſt. de pœnit. Primò in his & ſimilibus caſibus videndum eſſe, an ſit aliquod remedium, quod ſuſceptum à pœnitente, credatur poſſe ipſum cum Dei gratiâ præſervare à lapſu. Atque ita pœnitens ſi admittat tale remedium cum propoſito non conſentiendi ampliùs peccato poſſet abſolvi. 1. Moneatur reſoluto animo perſonæ, cum quâ male verſatur, repræſentare periculum in quo ſunt, & quòd ob illud ſibi denegetur abſolutio (niſi inde Confeſſario ſeparetur periculum) *v. g.* à concubinario ideoque obſecrare eum debet in Domino, ut meliorem jam ineat rationem vitandi peccati & periculi. 2. Eliciat propoſitum efficax non

converſandi in tenebris cum illa, aut in loco remotiori & ſolitario efficacius ad peccatum inducente. 3. Paratus ſit non ſolùm loca, ſed & occaſiones quas judicat maximè proximas ſibi, ſive ordinariè initium peccato dantes, evitare: puta aſpectus nimis fixos illius perſonæ, aut manuum, facieique attactus, blanditias, illecebraſque omnes 4. Ordinetur ei aliqua brevis oratio jaculatoria, quâ quotidie propoſitum renovet non cadendi, idque matutino tempore, vel etiam ter in die, mane, meridie, & veſperi. Item ſalutatio ad CHRISTUM, B. Virginem, Angelum cuſtodem, & ad hunc affectum precatiuncula per Ave Maria, vel genuflexio cum reflexione mentis, Chriſtum in cruce pro ſe pendentem, rogantem, deterrentem à peccato, &c. Item quoties cogitatio prava inciderit, cruce ſignet pectus, cor elevando in Deum & ſimilia, Si hæc obſervare ſe omninò paratum offerat, atque alia quæ Confeſſarius ex ſpiritûs inſtinctu ſuggerere potuerit (inter quæ eſſe poterit frequens confeſſio & communio, frequens Miſſæ auditio) poterit talis abſolvi.

Sed quid ſi adhuc reincidat, & abſolutionem iterum iterumque reincidens petat; Reſpondeo cum Reginaldo de prud. Confeſſ. Non ideò negandam, ſi majorem dolorem & propoſitum firmius quàm antea repetat: præſertim ſi aliquantum ſe contineat & diminuat numerum peccatorum: ita ut aliqua inchoatio, aut ſpes emendationis, poſſit adverti.

[Quod

Digitized by Google

Quod ſi nulla eſt in ipſo cura ſalutis, nulla apparentia aut ſpes emendationis; ſed potiùs ruina in pejus, dicendum ei & rememorandum illud Chriſti: *Si oculus tuus, aut pes aut manus ſcandalizat te projice eam.* Hoc eſt licet aliquis tibi tàm commodus aut neceſſarius videatur, quàm eſt oculus, aut pes, aut manus, & tamen propter illum tibi eſt ruina ſalutis, meliùs tamen eſt, ut ejus emolumentis careas, quàm ob illum protraharis in gehennam; ideoque ſepara te ab illo quamvis conjunctiſſimus tibi ſit & utiliſſimus. Sicut enim præſtat ut cum uno oculo, pede, manu, ingrediaris regnum cælorum, quàm cum duobus mittaris in gehennam, ita & hìc; potius enim eſt ut fama, & res, ac corpus pereant, quàm anima; nam ut plurimum in his occaſionibus animæ interitus evenit, ut exempla comprobant. Ideoque Chriſtus in Revel. S. Brigit. lib. Cap. 47. ait: illum qui ſic dicit; pœniteo de peccato; ſed non relinquam illam cum qua peccavi, ita ut ampliùs non faciam: quaſi ferro acutiſſimo ſe pungere. Imploret verò Confeſſarius Dei auxilium pro illis ac pro ſe, ut juxta prudentiam ſpiritûs illis poſſit conſulere & opem ferre.

Hic etiam obſervandum, quod ſatis prudenter annotavit Card. de Lugo Tom. de pœnitentia diſp. 24. num. 17. Quando Confeſſarii Principum, Prælatorum, aliorumque magnatum, ſciunt ipſos non ſatisfacere officio ſ. circa collationem beneficiorum, electio-

nem miniſtrorum, ſubditorum gubernationem, circa eleëmoſynas ex bonis Eccleſiaſticis faciendas, &c. regulariter tenetur Confeſſarius monere pœnitentem de ſua obligatione: alias ſi abſolvit ſuis humeris peccata illa imponit, & cæcus cæcum ducens ambo in foveam inferni cadunt. Ratio: quia in talibus rarò ignorantia invincibilis; rarò item contingit, ut illa ſecum non adferant ſcandalum in ſubditis, æſtimantibus illa licere; vel certè non afferant damnum commune. Si tamen videat ignorantiam eſſe invincibilem, neque ex illa ſequi ſcandalum, aut damnum commune; contra verò admonitionem fore in majus damnum, pœnitentis; aut allaturam ſcandala vel incommoda, poteſt ſecundùm paulò ante dicta diſſimulare, niſi interrogetur, ita ille.

Novi quendam Religioſum ex familia S. Franciſci, qui Capellanus & Confeſſarius exiſtens cujuſdam Magnatis, admonitus ab aliis Religioſis beneficiatis, ut Domino illi faceret ſcrupulum, de Decimis reddendis quæ illis Religioſis debebantur; candidè & reſolutè reſpondit; Patres (inquit) videam veſtra privilegia, ut ſim certus de his Decimis, ego in pervigilio Feſti quo ipſe confeſſurus eſt, admonebo ipſum de iſto debito; ſi noluerit acquieſcere; ego accepto meo Breviario ipſum deſeram, ne animam meam perdam, quam ut ſalvem, factus ſum Religioſus. Fecit quod promiſit, & ille ſuo zelo ac prudentia effecit; ut ille Domi-

nus

nus ſine ſtrepitu juris (quod diutius protrahebatur) per ſententiam Arbitri pii & docti hominis Decimas extraderet.

QUÆRES III.

Quid agendum cum recidivante?

NOtandum eſt ex Navarro in Enchrid. Ca. 3. Si quis in idem peccatum reciderit, non eſſe illi eo ſolo nomine abſolutionem negandam, tanquam impœnitenti; quia recidiſſe in idem peccatum, non eſt argumentum neceſſarium defectûs veræ pœnitentiæ, ſed ſignum infirmitatis; unde communiter abſolvuntur, ſemel in anno confitentes, ſi nullum aliud adferunt impedimentum, quantumvis in peccata de quibus confeſſi erant, recidiſſe deprehenduntur. Procedit autem iſtud ex eodem Navarro, etiamſi confitens nolit abſtinere ab eo, quod fuit ei occaſio recidendi, ut converſatio cum aliqua perſona, aut aliud ſimile, dummodo non ſit occaſio propinqua (ut ſupra dictum eſt) peccati mortalis, ſeu quâ datâ ſtatim aut quaſi ſtatim cadatur in mortale, interveniantque verus dolor cum efficaci propoſito, & gravi cauſa; cum ſpe emendationis ſeu non committendi illud peccatum.

Procedit etiam in eo, qui bis, ter, aut ſæpius recidit: argumento ejus quod non tantum ſemel, aut ſepties, ſed ſeptuagiès ſeptiès in nos peccanti parcendum ſit. *Cap. ſeptiès de pœnis. diſtinct.* 3. *ex Matt. Cap.* 18. *& Luc.* 17. dummodò laboret & utatur modis præſertim à

Confeſſario præſcriptis ad ſeſe corrigendum, Attamen ex eodem Navarro, videretur non abſolvendus pœnitens recidivus, tanquam non dans ſignum ſufficiens propoſiti firmi non peccandi de cætero, ſi nulla emendatio neque emendationis inchoatio præteritis vicibus in eo exſtitiſſe obſervaretur, aut ſi infirmitas, imbecillitaſque ipſius, aut ingens propenſio ad peccatum, aut externæ occaſiones recidendi, perſuadent nullam ſecuturam emendationem, quia iſtiuſmodi, ut ſupra patet ex dictis, præſumitur carere vero dolore & propoſito.

QUÆRES IV.

Quæ ſunt remedia adverſus recidivationem?

POrrò adverſus recidivum, adhibenda remedia hæc quæ ex Gerſone commemorat Plancus, & cum eo Jacobus à Graphis 1. eſt, ſequenti die cum recidere contigerit jejunare in pane & aqua. 2. Recitare certum Pſalmorum numerum. 3. Aliquid charum vel certè aliquam pecuniam dare in eleemoſynam. 4. Confiteri intra triduum poſt peccatum commiſſum. 5. Cum ſuccumbendo tentationi contigerit conſenſus in peccatum; per actum contritionis ad miſericordiam Dei conſequendam; aliquas orationes dicere, aut certe cùm id cæterorum præſentia impedit, ſaltem manu ad pectus admotâ (quòd fieri poteſt aliis non advertentibus) dolere 6. Recidivanti juxta conditionem ipſius, & peccatorum gravi-

Digitized by Google

gravitatem, ultra pœnitentiam, quam par fuerit ei imponi, injungere aliquid recitandum, ut Pater & ave, aut aliquid hujuſmodi in memoriam gratiæ reſurgendi, à Deo per Sacramentum obtentæ. 6. Addi poteſt ex Navarro in Ench. ut contra tentationem peccati in quod relabi contigit, imploret Divinum auxilium per preces alicujus Sancti, qui virtute contraria plurimùm enituit: & ut firmiter proponat, ac etiam interdum voveat, ſaltèm ad tempus; ſe illam, vel illam pœnitentiam facturum, ſi adhuc relabatur; tanquam ſibi legem imponens, quâ ſeipſum coerceat, ac ſibimet terrori ſit: quaſi Dei auctoritate gladio accinctus ad pugnam, pro tuendo ipſius divino honore adverſus proprios affectus: à quibus importunè oppugnatur, illos ſcilicet per pœnitentiam mortificando. In qua pugna difficultas ea occurrit, quòd is impugnandus ſit, qui diligitur, juxta illud ad Epheſios. Nemo unquam carnem ſuam odio habuit, ſed fovet & nutrit eam. Verùm amore coronæ, gloriæ & timore gehennæ, talis difficultas facilè ſuperatur: dum ſimul in mentem venit, quòd lata & ſpacioſa eſt via ad perditionem *quodque non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit.* 2. ad Tim. 2. veniant item Sanctorum exempla, qui cum tanta auſteritate vixerunt: ac etiam exempla illorum, qui mundanam militiam ſequuntur, in qua tam multa incommoda, & plerumque inani ſpe fulti, perferunt. Non voveat autem, ſe nunquam tale pecca-

tum admiſſurum, aut ſe ingreſſurum in Religionem ſi admittat: *Argumento cap. Clericos de cohabitatione Clericorum & mulierum*: in quo prohibetur ne Clerici concubinarii per juramentum compellantur concubinas dimittere.

Ad neceſſarium autem divinum auxilium obtinendum, juverit petendo iſtud humilitatem exercere (ſi tempus & locus patiantur) flexis in terram genibus, vel in terram ſe proſternendo coram imagine crucifixi, deteſtando noſtram erga ipſum nequitiam & ingratitudinem, atque ſi placet oſculando terram ipſam à qua ſuſtineri nos reddimus indignos. Etenim cor ſic contritum & humiliatum Deus non deſpicit. Addi poteſt ad extremum conſideratio, quod cum turpitudo & pernicies peccati omnem aliam ſuperet, quiddam tamen adhuc vilius & pejus ineſſe cenſeatur in relapſu, quàm in peccatis primò commiſſis, juxta illud Jerem. 2. *Quàm vilis facta es, nimis, iterans vias tuas*; & illud Prov. 26. *Sicut canis qui revertitur ad vomitum ſuum: ſic imprudens, qui iterat ſtultitiam ſuam*, & illud Domini Matth. 12. & Luc. 11. *Fiunt noviſſima hominis pejora prioribus.*

Maxima difficultas cum uſurariis Confeſſariis occurrit, qui ſuos perverſos contractus, honeſtis vocabulis contegere ſolent, ut vix poſſibile ſit malitiam eorum deprehendere, & pœnitentibus amominalem reddere: deinde cum conſuetudo uſurpata, à multis pro lege habea-

Digitized by Google

habeatur, nulli ſcrupuli talibus circa illos actus remorſum conſcientiæ faciunt, unde pro peccatis non reputati, in confeſſionibus reticentur. Concionatores ſi ſpecifice contra eos publicè inveherent, fortaſſe pro conviciatoribus conſerentur: Confeſſarii vel illos advertere nõ poſſunt, ſiquidem obteguntur; vel in bona fide illos pœnitentes relinquunt. Proinde ſicut optimo conſilio factum eſt, quòd caſus reſervati ſũmo pontifici, quorum cõmunior ſit eventus in Provinciis, ad notitiam Confeſſariorum in Agendis ſive Ritualibus promulgantur; ita valde cõmodum & proficuum, tam pœnitentiariis, quàm pœnitentibus fieret, ſi illi contractus, qui ſpecie laruata juſtitiæ tecti in frequẽtiore uſu habentur, ab aliquo Doctore Theologo, Doctore Juris, & magni Judicii & experientiæ Practico in ſimul congregatis collati ac trutinati, (ſi quidem modò ſunt plures in contractibus abuſus, quàm quos R.P. Martinus Smigleck y, ſatis doctè pro hoc Regno pro cautela expoſuit) per aliquem libellum publica Authoritate, pro iniquis declararentur.

Idem cenſendum circa ſubditorum oppreſſores, qui juxta ſuam confictam juſtitiam, majores cenſus & labores, quaſi ſibi ex obligatione ſubjectionis debitos à miſeris exigunt, cum magno diſpendio latenter imminente etiam illis ipſis, cum prole ſua; ac per conſequens ipſi Reipub. deficiente ſtomacho etiam torum corpus deficere neceſſe eſt; ita ex ruſticis exhauſtis corpus Reip.

Cautelæ quoque quæ propter Confeſſarios contra audaciam militum bona Eccleſiaſtica ſpoliantium,typis prodeunt; non multum valere ad comprimendam horum pervicaciam videntur ; ſiquidem ob juſtè ſibi denegatam abſolutionem in pejus irritantur ; nec videtur habere finem ipſorum malitia. Magnum fuit olim & honorabile militiæ nomen, ut in hiſtoriis etiam Ethnicorum videre licet : imò & in Sacro Evangelio milites ab illo magno Chriſti præcurſore, ſalutaria monita promeriti ſunt, & in ſuo ſtatu confirmati; modò autem eò miſeriarum interdum devenitur ; ut hic ſtatus potius diſſuadendus,ob pericula damnationis æternæ, & dubiam victoriam, quam ſuadendus videatur. Quæ enim ſpes gratiæ divinæ,& ſalutis æternæ iſtis affulgeat, quæ benedictio à Domino exercituum ad debellandos hoſtes,quæ conſolatio Reip.qui bona Chriſto dicata nullo jure magis magiſque (miſſis aliis abuſibus) ſuis ſtationibus & gravioribus exactionibus depopulantur, miſeros ſubditos nimium expoliant, indeque poſſeſſiones Eccleſiaſticas & Regales devaſtant. Deinde ſi ante conflictum Sacramentalem abſolutionem percipiant non video, quomodo ipſius capaces eſſe poſſint, qui in antiquo propoſito malè victitandi ex bonis Eccleſiaſticis, & ſpoliis afflictorum perſiſtunt. Quapropter ad obviandum huic malo graviores noxas ſecum trahente, talis modus eſſet ab illis ſcriptoribus, vel potiùs quorum intereſt adinveniendus:

Digitized by Google

dus; ut potius ſit exercitus Gedeonis, Machabæorum, vel ſaltèm veterum Romanorum, aut qualis in Chronicis noſtri Regni deſcribitur, cum minori ſumptu, & fructu majore, quam alias.

Item illa monita quoad corrigendos publicos abuſus; vel per ſatyras (quarum etiam uſus laudabilis fuit apud Romanos) vel benigniore ſtylo, à zeloſis boni communis viris inſinuantur, pungunt quidem aliquos, ſed minimè compungunt; magis fortaſſe proficuus modus foret ille, cujus mentionem facit Baronius ſub Annum Dni. 450. n. 6. & A. 451. num. 2. expreſſiùs autem in Anno 828. n. 4. Si nimirum proceres Eccleſiaſtici & Sæculares mutuum conſilium cum efficaci executione ad obviandum hiſce delictis inirent, & fortè neceſſarius nam multiplicatæ culpæ ad menſuræ adimpletionem, majorem Dei theſaurizant iram, & graviores divinæ juſtitiæ pœnas, ut non addat ultra miſereri exigunt. Deinde felicitatem bonorum temporalium, & proſperitatem Regnorum à vera Religione, & à virtutibus; & è contra; pendere; ſatis latè probat Thomas Bozius, de Ruinis Gentium, præſertim lib. 2. Cap. 4. ſpecialiter autem lib. 7. Cap. 8. de Regno Poloniæ. His vel ſimilibus in executionem datis; Confeſſarii cum majori facilitate & fructu munus ſuum circa præfatos pœnitentes obibunt.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆRES V.

Quis proceſſus ſervandus in excipiendis confeſſionibus generalibus & aliis longioribus?

RESpondet Baſſ. V. Confeſſ. §. 4. n. 7. Auditurus confeſſionem generalem, advertat inprimis, an aliquis defectus ſubſtantialis præcedentes confeſſiones invalidaverit? nam tunc accuratiore diligentia, & attentione opus eſt, quàm cum ſolum major quæritur fructus ſpiritualis; tunc enim Confeſſarius non multum illi tenetur eſſe intentus, & pœnitenti licitum abſq; ſacrilegio ſilere quædam, quæ infamiam præſeferunt. Ratio eſt, quia qui de venialibus confitetur, poteſt tacere quæ vult, & quæ vult tantum confiteri; ita hic non magis, tenetur repetere ea de quibus jam confeſſus, & à quibus directè abſolutus eſt, quàm peccata venialia. Non refert quod pœnitens dixerit Cõfeſſario, ſe velle apud eum confeſſionem generalem facere: licet enim ita dicendo mentiatur: id parũ confert, quoad hanc obligationem, nec fallit in re quæ ex ſe pertineat ad forũ hujus judicis.

Et licet ille qui facit confeſſionem generalem ex obligatione, & confitetur ſimul peccata aliqua commiſſa poſt confeſſionem ultimam, ut Confeſſarius ea excipiat tãquam materiam neceſſariam: nihilominùs in praxi dicendo, iſte qui ex devotione generaliter confitetur, debet dicere ante vel poſt hanc confeſſionem generalem, ſi quod peccatum mortale

novum

novum commiſit, tum propter pænitentiam punitivam, quæ non tanta requiritur pro peccato, pro quo jam ſatisfactum eſt, tum propter præſervativam ſi quæ requiratur: inſuper, propter caſum reſervatum ſi quem incurrit, nam à non habentibus poteſtatem ſuper illum non poteſt ab eo abſolvi: poteſt autem abſolutio impendi à ſimplice Confeſſario ſuper caſus reſervatos jam abſolutos, quamvis invalida fuerit abſolutio propter defectum pœnitentis à peccatis ipſius V. Baſſ. V. Cap. 1. n. 19.

Inſtruat pœnitentem: ut omittat hiſtorias & omnia ſuperflua, atque adeo peccata, quæ conſtat eſſe venialia, dicat autem breviter & dilucidè ſpecies, numerum & circumſtantias neceſſarias graviorum peccatorum hâc enim ratione quantumvis longi temporis confeſſio, non tantum expeditè, ſed etiam integrè & perſpicuè fieri poteſt, atque adeò magis accommodate ad ſententiam de ſtatu pœnitentis ferendam, quàm ſi multæ circumſtantiæ non neceſſariæ permiſceantur: quod ſi pœnitens non ſi capax hujus inſtructionis, ut ferè contingit, ipſe Confeſſarius inſtituat breve examen, ſed tamen integrum, pro ſtatu pœnitentis, (ut dictum eſt ſupra,) revocando omnia ad præcepta Decalogi: non tamen omnes omnia interrogandi ſunt, ſed ea tantùm, quæ probabiliter committere potuerunt.

Imò æquum erit Confeſſariis pœnitentes monere ne Sacramentaliter velut abſolvendas imperfectiones, quæ peccata non ſunt, narrent.

rent. Quod ſi pœnitentes illa peccata eſſe putent à Confeſſario doceantur, ſcelera non eſſe, nec deinceps indigere eas amplius ſubjicere confeſſioni, ut abſolvendas; potius enim, per orationem & mortificationem debent tolli.

Si aliquod grave turpeve peccatum in confeſſione declarari audierit, nulla ſigna admirationis, abominationis, aut pavoris oſtendat, ſive ſpuendo, ſive ſe cruce ſignando, ſit potius ac ſi nihil audiret, diſſimuletque uſq; ad finem confeſſionis. Dum Venereas culpas, aut fæminarum confeſſiones audit (à quibus periculum) commendet ſe Deo B. Virgini, tutelari Angelo; caſtiſque Angelicis cogitationibus, imbecillum animum muniat.

Et quia contingit aliquando perſonas Religioſas & devotas, quæ confitentur ſingulis octo diebus, & fortè ſæpius, dum accedunt ad confeſſionem immorari tantum, quantum ſufficeret pro facienda confeſſione unius perditiſſimi latronis, & dant multum, quòd obloquantur à ſtantibus. Tu Confeſſor vide, an benè hoc cedat ut tollatur iſta admiratio? Poſtquam perſonam noveris, non audies niſi mortalia, ſi quæ habet, vel venialia graviora; reliqua omnia facias verbo generali confiteri. Unde impertinenter & non ſine peccato faciunt, qui in confeſſione tempus terunt inſtructionibus ad hoc Sacramentum non pertinentibus, de rebus & exercitiis ſpiritualibus, de moribus & directione filiarum ſpiritualium, audientes omnia, quæ eis contingere

gere dicunt, & de eis conferentes, de multa jactura temporis, & gravibus periculis deceptionum, propter familiaritates inutiles, quæ ex eis naſcuntur.

Unde apud viros potius quàm apud mulieres ſuam operam collocet, magis proficiens tutiùs aget. Viri conſtantiores ſint, cum fæminis, ne multum temporis impendat; lubricum negotium cum fæminis longiora colloquia miſcere, cum ingenti periculo, vix minimum lucri. Ne fidat, ne fidat muliebri ingenio, cunctorum enim una malorum fæmina principium.

Qui morituri confeſſionem excepturus eſt, ſive mors immineat ex morbo, ſive ex vulnere ſive ex Judicis ſententia: primò transferat animum ipſius à cura rerum temporalium, ad curam animæ & ſalutis æternæ, ad quod expediet aliquando præſcindere omnem ſpem vitæ longioris. 2. Excitet in ipſo fidem neceſſariorum ad ſalutem, ſpem veniæ in CHRISTUM, puram charitatem in DEUM, pœnitentiam & deteſtationem peccatorum, ſaltèm ex timore gehennæ. 3. Si multum temporis ſuppetit, det illi ſpatium recogitandi annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ut integram faciat confeſſionem omnium peccatorum, nam tunc maximè urget præceptum Divinum. 4. Hortetur illum ut diſponat domui ſuæ, providendo uxori, liberis, & aliis quibus eſt obſtrictus, condat teſtamentum, & relinquat negotia, quam poteſt liquidiſſima, ne de-

ne detur heredibus occaſio litigandi. 5. Inducat illum ut petat viaticum SS. Euchariſtiæ, & Sacramentum extremæ unctionis. Statuat item de ſua ſepultura, exequiis, ſuffragiis, &c. Ut corpori & animæ ſit proſpectum, 6. Si periculum eſt in mora, ut quia graviſſime vulneratus, vel brevi privandus uſu rationis, aut linguæ; tunc ſi putetur ſufficienter diſpoſitus, ſtatim poſt unum aut alterum peccatum abſolvatur; reliqua audiãtur per otium, pro ut tempus patietur, ſubſequente denuò abſolutione.

An autem ipſe Confeſſarius in auditis confeſſionibus aliquid deliquerit, intuendum ſibi eſt: ſumat ſibi ſpatium, inauditas confeſſiones inquirat: videat an aliquid peccaverit doleat, expiet ſcelera confeſſione ſua, eaq; in poſterum corrigere toto animo conetur. Confeſſarius tamen qui ex memoriæ debilitate, humana diſtractione, fatigatione ſpiritûs, ex nimia intenſione in confeſſionibus audiendis & ſimilibus cauſis, omitteret aliqua examinare, vel totaliter à peccato excuſaretur, vel non niſi venialiter peccaret; quia cum tanto ſui incommodo & diſpendio, & in cautelis quæ vix ſunt in noſtra poteſtate, nemo tenetur alienos defectus ſupplere.

Caveat præterea Confeſſarius ne alios Confeſſarios deſpiciat, temerè judicet, maledictis proſcindat, aut eorum geſta imprudenter accuſet: fieri enim poteſt, ut prudentiſſimè egerint: quod tamen nec pœnitens, nec ipſe percipit. Si alicujus crimen ex imprudenti confeſ-

ſione

ſione pœnitentis cognoſcat, Chriſtiano animo excuſet, humanæ imbecillitati adſcribat, roget Deum illi reſipiſcendi mentem inſtillet, ſibiq; præſto ſit, ut vel ex ſcelerum laqueis exeat, vel ne in majores, quàm ille inciderit, vitiorum voragines, præceps ruat. Quis enim Divina ope orbatus præcipiti curſu in ſcelerum ambages non rapiatur, diris hoſtibus circumventus?

Pro coronide horum monitorum, ſciendum eſt (idem Baſſæus ibidem) graviſſima & multa inter audiendos Divino ritu pœnitentes, flagitia committi poſſe: caveat proinde diligenter Confeſſarius ne ſe aliquo ſacrilegio inficiat, vel inſcitiâ, vel imprudentiâ, vel omiſſione neceſſariæ interrogationis, vel non præcepta reſtitutione, vel indignum aliquem certo quodam pavore Sacra abſolutione donando. Ideò fortis ſit & magnanimus, nec vereatur magnitudinem cujuſque, memor agere ſe cauſam Christi, non ſuam, ac propterea ſi vir nobilis, ſi amicus confiteantur, habeat præ oculis gloriam Dei, & ſalutem pœnitentis, ad eumque ſcopum ſuaviter & prudenter dirigat, juxta præſcriptum Conc. Trid. Seſſ. 14. Cap. 8. ne leviſſima pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum particeps fiat: unde mortem magis debet oppetere, quàm homini indigno Sacramenta præbere.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆRES VI.

Quomodo ſolvenda illa argumentatio, quâ aliqui pro defenſione ſua vita licentioſa utuntur, vel ſum prædeſtinatus, vel non ſum, ſi ſum certiſſimè ſalvabor, quidquid fecero, ſi non ſum, certiſſimè damnabor, quidquid egero?

RESpondent Theologi inprimis iſtam argumentationem ex toto falſam eſſe: neque enim quiſquam ex adultis damnatur niſi commiſerit damnanda, neque ſalvatur niſi digna cœlo operatus fuerit, probant id ex multis ſcripturæ locis Ezech. 37. *Vivo ego dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur à via ſua, & vivat* Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei poſſidete vobis paratum regnum à conſtitutione mundi, eſurivi enim, &c. Ite maledicti, &c.* Joan. 5. *Procedent hi qui bona egerunt in reſurrectionem vitæ, qui verò mala in reſurrectionem judicii.* 2. ad Cor. 5. *Vt unuſquiſque referat, prout geſſit in corpore ſuo ſive bonum ſive malum.* Ad Rom. 8. *Quos præſcivit & prædeſtinavit conformes fieri imagini filii ſui.* In quæ verba D. Ambr. lib. 5. de fide & gratia Cap. 3. ait. Non enim ante prædeſtinavit quàm præſcivit, ſed quorum merita præſcivit, eorum merita prædeſtinavit. Unde D. Aug. lib. de prædeſtinatione & gratia Cap. 15, qui creavit te ſine te, non juſtificabit nec ſalvabit te, ſine

Digitized by Google

te, ſine te. Et alibi : vaſis iræ nunquam Deus redderet interitum ſi non ſpontaneum inveniretur homo habere peccatum. Demum iidem Doctores probant ex iis ſcripturæ locis, quibus vita æterna dicitur corona juſtitiæ, merces, bravium ac præmium, dicuntque, illum qui confidit ſe ſine gratia & meritis ſalvandum eſſe in ſtatu peccati mortalis, propter hanc temerariam præſumptionem periturum, nam ex Dei præſcripto bona opera ſunt conditio ſine quâ non, &c. Ad majorem declarationem horum appono hîc dogma celebris hoc tempore in Sacram Scripturam Commentatoris Cornelii à Lapide, ſupra illa verba D. Petri 2. Epiſt. Cap. 1. *Satagite magis ut per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis. Hac ergo inquit ratione in cujuſque fidelis poteſtate & arbitrio eſt, fatere, ut ſit prædeſtinatus, vel ut non ſit; ſi enim velit cooperari gratiæ, ſibi à DEO ad ſalutem datæ, uſque ad mortem ut poteſt & debet; eſt, & erit prædeſtinatus; ſi nolit non erit, quos enim DEVS prævidit cooperaturos gratiæ, hos prædeſtinavit; quos verò prævidit non cooperaturos, illos reprobavit. Quiſque ergo gratiæ ſibi à DEO ad ſalutem datæ, ſtrenuè & conſtanter cooperetur: hâc ratione gratiam ſibi datam, faciet congruam & efficacem (quod Deus vult & optat) & conſequenter erit prædeſtinatus, non reprobus; quod ſanè dignationis divinæ, atque ac conſolationis humanæ pulchrum eſt argumentum.*

Idem ſuper illa Pauli. *Firmum fundamentum*

tum

tum DEI ſtat, habens ſignaculum hoc: cognovit Dominus, qui ſunt ejus: & deſcedat ab iniquitate omnis, qui invocat nomen Domini, ſic ſcribit: à bona vita pendet reprobatio & damnatio; atq; bona & mala vita, eſt in arbitrio & poteſtate cujuſque; quiſque enim per gratiam Dei poteſt bene vivere, poteſt & male ſi velit, ergo electio quoque ad gloriam & reprobatio eſt in arbitrio & poteſtate cujuſque. Totum hoc ſignificavit D. Thom. Aquinas, quando ab anxia ſorore interrogatus, quomodo ſalvari poſſet? reſpondit, volendo.

Deinde illud argumentum non tantùm falſum, verùm etiam purum inventum diaboli inde eſſe colligitur, quod per ipſum Ruffinum D. Franciſci Religioſum in ſummas animi anguſtias, & gravem deſperationem conjecerat: & certè in ultimum interitum protraxiſſet, ni Deus iſtum dolum ſathanæ, & illius fratris periculum D. Franciſco revelâſſet. Sanè D. Aug. affirmat, facto ſæpius repetendi dilemmatis ratiocinio, Monachum unum in ſuo Monaſterio, eo deniq; adductum fuiſſe, ut deſerto clauſtro mundum, alia & pepones Ægypti malo perfidiæ exemplo repeteret, miſereque ibi periret. Ubi felicitatem inſanus quæſiverat. Ex eodem Calvinus & omnes Calviniſtæ ac complures alii cornuto illo ſyllogiſmo ſumpſerunt cornua, facti in omnem pietatem protervi arietes: ex eadem tentatione quendam in Revel. S. Birgittæ lib. 6. Cap. 31. legimus eſſe damnandum.

Tertiò

Digitized by Google

Tertiò quod valde vanum & imperitum: quaſi ſi quis diceret: Deus prævidit & determinavit quod triticum meſſurus ſim vel non ſim; ergo non eſt opus arare; ſi enim ſcit quod meſſurus ſim, hoc certò eveniet; ſi ſcit quod meſſurus non ſim, fruſtra arabo. Similiter ſi dicat: ſi Deus determinavit me nunc moriturum, non egeo cura Medici, vel medicinæ; ſi ſcit me non moriturum ex hac ægritudine, ſuperflua erit cura, quia ſanabor etiam ſine illa, ne fallatur Deus.

Reſpondetur ergo, quod ſicut ſcit Deus te ſanandum, ita ſcit quod per hæc media ſanitatis, per hanc medici curam, & medicamenta ſis ſanandus; & ideò illa tibi adhibenda ſunt; ſic ſi ſcit te collecturum triticum, etiam ſcit te ſeminaturum & araturum, ſicque collecturum; ideoque arare debes & ſeminare. Similiter ſi Deus ſcit te ſalvandum, ſcit quod per bona opera ſis ſalvandus, & ideò illa debes conquirere: ſi ſcit te reprobandum, ſcit quod propter peccata & mala opera, & ideò debes illa fugere. Licet ergo totum opus ſalvationis fiat per diverſa auxilia gratiæ Divinæ juxta illud Apoſt. Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna*; Et illud Eccleſiæ. *Qui ſalvandos ſalvas gratis*; attamen illa exigunt cooperationem noſtram, prout orat Eccleſia illis verbis: Quos tuos fide, & opere futuros eſſe præſcis. Sicut enim docente D. Thoma Deus per pœnitentiam remiſſionem peccatorum, ita ex meritis gloriam dare hominibus decre-

Digitized by Google

vit. Certè hoc argumento Dæmon non utitur pro parte ſua; nec dicit: ſi iſte eſt prædeſtinatus fruſtra laborabo ipſum tentando, quia certò ſalvabitur: ſi eſt reprobatus infallibiliter meus erit, non eſt neceſſe ut ipſum tentem: verùm circuit quærens quem devoret, cui in viva fide reſiſtendum eſt.

Quapropter doloſum hoc argumentum ita retorquent Theologi. Primò Becanus de prædeſtinatione hæc habet. Si prædeſtinatus ſum per certa media, quæ in mea ſunt poteſtate, certiſſimè ſalvabor, ſi illa ſervabo. Si reprobatus ſum propter mea peccata, quæ liberè committam; certiſſimè damnabor, ſi illa patravero. Tannerus quoque diſ. 3. de præd. ſic ait: Certi ſumus nos ſalvandos ſi uſque in finem in bono perſeveremus uti poſſumus, nec aliter: certi ſumus nos damnandos, ſi culpâ noſtrâ deficiemus in bono, nec aliter, & Greg. de Valentia 1. p. q. 23. diſp. 1. p. 4. Si es prædeſtinatus, benè tibi operandum eſt, prævisus es enim benè operaturus; quòd ſi nolis operari, ſignum eſt, te non eſſe prædeſtinatum; ut ergo certam tuam prædeſtinationem facias, benè operare. Diſertis verbis hunc diſcurſum deducit Paulus Zechentner in libello dicto Vermis conſcientiæ lib. 2. c. 2. §. 1. Hoc doloſum argutantis dæmonis Sophiſma eludere potes, telaque in artificis ſui caput itura, retorquere hoc pacto. Aut ſum à Deo inſertus in album cœleſtium incolarum, ab omni retrò æternitate, aut inde ex-

pun-

punctum eſt nomen meum. Si poſterius hoc, & niger Dei calculus in numerum damnandorum me abjecit, id nunc ſaltem agendum eſt, ut à vitiis & flagitiis, porrò mihi temperem, ne eo gravius plectar in flammis, quo plectenda ſæpius iteravero inconſideratiſſima temeritate. Quanquam & inter reprobos me Deus poſuerit, niſi ſcelera fecerint reum, & voluntatis propriæ malitia, cohibenda per Divinæ gratiæ auxiliarem manum, & libertatis arbitrium. At verò ſi pium numen me inter ſuos electos adſcivit, nondum matris utero conceptum, nondum natum; tum verò multò maximè ſum obſtrictus per brevem hujus vitæ periodum, quàm officioſiſſime obſequi, cui me video ante omne ævum, in corde caſtiſque amoribus fuiſſe. Accedit quod tametſi Deus per ſeipſum decernat adultis mortalibus gratiam & gloriam, non tamen conſequar otioſus, ſed ad laboraturus alienæ benevolentiæ, atque in pietate, boniſque meritis, uſque ad finem, pertinaci conſtantiâ perſeveraturus.

Unde etiam peſſimè ſic concludes: ſi ſum olim in felici cælitum ſocietate futurus, jam poſſum omnem ſalutis meæ ſolicitudinem abjicere, vivere licenter, amandare in exilium probitatem, ſeveriores Numinis leges explodere, protervius cum Deo ludere.

Addit Breſſ. lib. 2. cap. n. 95. Si cui revelata eſſet reprobatio ſeu futura damnatio, eum non debere, imò nec poſſe abſolutè ſpe-

rare gloriam, adeoque de ea poſſe poſitivè deſperare tanquam futura: non tamen tanquam de impoſſibili, quia revera ſimpliciter, & in ſenſu diviſo maneret poſſibilis; quare etiam peccaret is, ſe reddendo ea indignum, teneretúrque vitare peccata, nec ſe indignum reddere; quia ut Bannes inquit prima p. The. Deus habet mille modos ſalvandi hominem.

Pulchrum eſt, atque ſolatio plenum, quod Ludolphus de quodam Monacho poſteritati conſignavit. Huic ſuus Socius quod à Deo ſemel acceperat, candidè dixit ipſum eſſe de numero reproborum. Et ô qualem nuntium tulit? quàm gravem? neque tamen alter fulminatus erat, tam manifeſto Divinæ vocis oraculo, neque vellere capillos cæpit, fædare lacrimis vultum, & aërem fæmineo ululatu adimplere: quin potius medicinam puſillanimitas reperit opportunam, & benedictus, ajebat, Deus nec ſic deſperabo; ſed pœnitentiam quam per ingreſſum Religionis aſſumpſi, de cætero duplicabo, & triplicabo; donec gratiam & miſericordiam apud Deum altiſſimum qui pius eſt inveniam. Et hem! qui nuper fulmen tulerat, rediit poſt liminio cum palinodia, ſodalemque ſuum affirmat eſſe in ſocietate beandorum; ita nunc à Deo ſe edoctum.

Deinde etſi nulla expectaretur ſalus æterna, attamen recta ratio dictat ſerviendum eſſe Deo, ac præcipienti obtemperandum, tum propter ſummam ipſius excellentiam ac Maje-

Digitized by Google

Majeſtatem, tùm propter tot beneficia, creationis, conſervationis, redemptionis, aliaque in nos collata.

Habemus in ſpeculo exemplorum de quodam Eremita, qui iſtud perverſum argumentum per iſtam doctrinam, contra ipſum dæmonem convertit, ex ipſoque laudabilem victoriam obtinuit: hic nequam veterator invidẽs huic bono adoleſcenti profectum quem eximium in virtutibus, cum magno cumulo meritorum faciebat, apparuit ejus ſeniori in ſpecie Angelica eum certificans, de certa damnatione hujus ſui diſcipuli, ne quicquam contra prædeſtinationis Divinæ decretum proficientibus ſuis meritis: hoc nuntio infauſto perculſus ſenex, quoties illum juvenem aſpiceret à lacrimis ſibi temperare præ dolore ex deceptoria prophetiâ ſibi impreſſis non poterat. Advertens ille juvenis ex ſui conſpectu ſenis notabilem mærorem toties augeri, tandem importunus extorſit illius cauſam: nempe ſui futuram damnationem, ſuos fruſtraneos conatus circa ſuam ſalutem ac Dei ſervitium. Verùm animus ille, fidelis ſervi Dei minimè mercenarius, nihil illo infelici effato proſtratus, ad majorem Dei amorem ſe excitavit, dicens: ſi ergo illuc debeo juſto Dei decreto deſcendere, ubi Deus blaſphematur, ideo hîc quam diu ſupervixero magis magiſque Deum tàm bonum adamabo, glorificabo, ac totis viribus ipſius beneplacitis me impendam, ſi quidem ille eſt digniſſimus omni amo-

 re, ho-

re, honore, & obſervantia, quæ in inferno præſtare non valebo. Ex hac proteſtatione optimè diſpoſiti animi hujus juvenis erga Divinam Majeſtatem, poſtea a bono Angelo revelatum fuit; juvenem plùs promeruiſſe illo actu dilectionis Dei, quàm per omnes anteactæ vitæ ſuæ ſanctè expenſos labores.

Denique ſi per impoſſibile neque dignitas Dei, neque ipſius amor, neque tot beneficia à Deo nobis præſtita nos ad hoc obligarent, ut ipſi omnem obedientiam, reverentiam & amorem præſtaremus: nihilominus ipſa naturæ humanæ noſtræ conditio, quæ dictat malum eſſe fugiendum, bonum faciendum, nos adhoc adigeret, ut ſaltem poſtpoſitis carnalium affectuum propenſionibus, honeſtam vitam ſemper duceremus.

Dices legimus aliquos per totam vitam ſuam rectè vixiſſe, in fine tandem ſubverſos miſerè periiſſe; & è contra. Unde apparet ideò illos periiſſe, quòd non fuerint prædeſtinati, hos ſalvatos ob prædeſtinationem. Reſpondet Christus Dominus in Revel. S. Birgit. lib. 5. Inter 13. Id non eſſe propter vim prædeſtinationis, ſed propter ingratitudinem & negligentiam hominis, qui non attendit qualia accepit, nec illa Dei dona ſolicitè cuſtodit. Quia verò non omnibus datur æqualis proceſſus & gratia; hoc eſt (inquit) occultum judicium meum, qui ſcio & moderor unicuique, quod ei expedit & debetur, qui & reſtringo conatum hominis ne profundius

dius cadat, &c. Unde ad dilucidanda ſupradicta ſubjungo hic aliquot loca ex iiſdem Revel. S. Birgit. dicitur enim lib. 4. Cap. 67. Animæ rationes præſcitæ ſunt à Deitate mea, quales futuræ erant præcognitæ, quibus tamen præſcientia mea, in nullo obfuit, nec obeſt, quia eis dedi liberam voluntatis ſuæ motionem, id eſt liberum arbitrium & poteſtatem quicquid eas delectat, agendi nec in aliquo poterit prævalere diabolus, niſi voluntas fuerit vitiata. In hoc igitur quòd ego patienter ſuſtinui Saulem, demonſtratur ingratitudo Saulis, & patientia Deitatis meæ, quòd verò David electus eſt oſtenditur præſcientia mea, & humilitas futura David & contritio ejus. Ergo quod aliqui indurantur hoc facit voluntas hominis mihi contraria: quia licet ego volo omnes eſſe ſalvos, tamen non perficitur, niſi homo perſonaliter cooperatus fuerit, conformando omnem voluntatem ſuam voluntati meæ. Cujus voluntas prævidetur ferventior, & humilitas & ſtabilitas conſtantior, huic accedit gratia in principio, & ſubſequitur in finem.

Inde apparet Divinam prævíſionem ac prædeſtinationem in nulla re præjudicare libero arbitrio hominis, nec minorem injuriam à Deo ipſi fieri, quam ſit facta Angelo in cælo vel diabolo ruenti. (*Revel. S Birgit. lib. 1. Cap. 1. Cap. 34. lib. 5. Interr. 8. & in aliis locis*) Illudque dictum à Deo ad Cain Gen. 4. prolatum, quod ad omnes homines DD. re-

Digitized by Google

feiri putant: *Nonne ſi benè egeris recipies; ſin malè ſtatim in foribus peccatum aderit.* Tam verùm eſſe ab æterno quàm in tempore. Et ex his poſſunt facilè ſolvi objectiones, quæ in contrarium ponuntur.

Sit ergo concluſum iſtud argumentum: aut ſum prædeſtinatus, &c. eſſe de toto falſum, imperitum, & meram deceptionem diaboli: proinde illis qui nunquam mortaliter peccàrunt; bonis operibus (nam ſic magis ſunt Deo propter innocentiam obligati quàm peccatores) ad finem eſſe ferventer & vigilanter inſiſtendum; peccatoribus autem dignos fructus pœnitentiæ faciendos; trepidis autem & frigidis; Deum ſupplicibus votis exorandum, juxta doctrinam S. Aug. tract. 26. in Joan. *Semel accipe & intellige, non traheris, ora ut traharis.* Omnes enim Deus ſincerè vult ſalvos fieri, indeq; ſufficientia media prout cuiq; videt expedire porrigit: contra contemnentes illa graviter expoſtulaturus. *Quid ultra vobis debui facere & non feci. Vocavi vos & renuiſtis, &c.* Unde clarè omnibus in judicio univerſali patebit illud Apoc. 16. *Vera & juſta ſunt iudicia DEI.*

QUÆRES VII.

Quid conſolationis dandum illis, qui de ſua perſeverantia diffidunt?

R*Eſp.* Cum Concil. Trid. Seſſ. 6. cap. 13. *De perſeverantiâ munere de quo ſcriptum eſt, qui perſeve-*

perſeveraverit uſque in finem hic ſalvus erit, nemo ſibi aliquid certitudine abſoluta polliceatur; tametſi in DEI *auxilio firmiſſimam ſpem collocare, & reponere omnes debent:* DEUS *enim niſi ipſius gratiæ defuerint, ſicut cæpit opus bonum ita perficiet.*

Et licet DEUS temporalia bona, & quædam ſpiritualia non eâdem libertate omnibus promiſcuè largiatur, utpotè non omnibus æqualiter profutura, multis etiam obfutura; nihilominus alia eſt ratio cum ſalute noſtra & ejus anteambulone perſeverantia: nam quiſquis hæc ſpiritualia & cæleſtia munera ſincere petit; de impetratione optimè confidere debet. Eſt enim probata Theologorum ſententia, juſtos homines per preces Numini fuſas, aliaque pia in hunc finem frequentata opera, obtinere poſſe apud DEUM, ut in gratia ejus vitam ſuam finiant, quod ipſum eſt perſeverare. 5

Et ſumitur hæc doctrina ex Angelico Doctore, 1.2.q.114.art.9. cujus ſunt iſta: *Perſeverantiæ donum aliquis petendo à DEO impetrat ſibi & aliis.* Intellige tamen ut non vanis precibus à DEO velit extorquere finalem perſeverantiam; cum neceſſarium ſit, ut pia vita fulciat orationem: nam præmonet DEUS per Iſaiam cap. 1. *Cum extenderitis manus veſtras avertam oculos meos à vobis, cũ multiplicaveritis orationem non exaudiam, manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt.* Quod ſi quis de ſuæ vitæ innocentia diffidat oret ut oretur pro eo: ſiquidem in hiſtoriis Eccleſiaſticis legimus alienas

 preces

preces magnum monumentum aliis contuliſſe apud perſeverantiam & ſalutem.

Nec etiam facilè, qui habet deſiderium, & bonam voluntatem ad Deum, in peccatum mortale labitur: hoc inſinuat Christus B. Mechtildi Spir. gratiar. lib. 1. cap. 21. Cor benevolum & benè paratum de facili me non amittit, ſed cogitationes inutiles, quæ illi improviſo eveniunt, quaſi nullius delicti ſunt; ſi tamen non ſponte & cum deliberatione, poſtquam adverterit, eis immoratur. Inſuper contra hanc tentationem cuidam per eandem Virginem ſanctam miſit tale remedium lib. 4. cap. 7. Sæpiùs legat hunc verſum *Benedictus es Domine in firmamento cæli, & laudabilis, & glorioſus in ſæcula.* Et ſi quando inciderit menti ejus, ut cogitet ſe non pertinere ad electos, faciat more hominis, qui eſt in valle tenebroſa. Hic ſi libenter videret ſolem, de valle in montem aſcenderet, & ſic tenebras evaderet; ſic & ipſa cum involvitur tenebris triſtitiæ, aſcendat in montem ſpei, & oculis fidei me aſpiciat cæleſte firmamentum, cui omnium electorum animæ ut ſtellæ ſunt infixæ, &c. Unde bonum eſt homini, ut ſæpè recogitet quàm gratuitâ bonitate ipſum elegi, quàm miris & occultis judiciis in peccatis exiſtentem, ut juſtificaretur reſpexi, & quàm amanter de ipſo cogitans, omnia etiam mala ſua, ipſius in bonum commutavi; *& benedicet me æternam firmitatem electorum, in hoc autem verbo. Benedicant te omnes Angeli & Sancti tui*

Ei tui deſideret omnes Angelos, & Sanctos, me ſecum pariter collaudare.

CAUTELA.

De hâc materiâ.

PRæmonent Doctores de prædeſtinatione in concionibus, parcè ad populum ſermonem eſſe habendum, ne fortè parum intelligentes diſcurſus Theologicos, in aliquos errores deſperationis, vel in ſalutis ſuæ incuriam incidant. Deinde non multùm curiosè myſteria prædeſtinationis Divinæ à nobis ſunt indaganda, dicit enim Auguſt. Si non vis errare, noli indagare: ſiquidem iſta ſunt ut præcavet Bellarminus in Aſcenſion. in Deum Grad. 13. Secreta altiſſima & profundiſſima, quæ Pater poſuit in abyſſo ſapientiæ ſuæ quam Apoſt. non aperit, ſed miratur cum dicit. *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ DEI, &c.* Hoc ſolum nobis ſcire licet apud Deum nullam eſſe iniquitatem, & in noviſſimo die neminem futurum qui non poſſit jure dicere: *Iuſtus es Domine & rectum judicium tuum.* Ac propterea hoc ſecretum nobis utile eſſe, cum hinc fiat ut nullus improbus de ſalute deſperet, nullus probus de ſalute certa præſumat, atque etiam ut viri probi, de nullius improbi converſione diffidant, pro omnibus orent, ac de omnium ſalute ſoliciti ſint. Et contra quantumvis bonus & ſanctus, non inſoleſcat, cum nullus ſciat quid craſtina

Digitized by Google

dies allatura ſit. Sed omnes cum metu & tremore ſalutem ſuam operentur. Denique hortatur ſapiens. *In pluribus operibus DEI non ſis curioſus, ſed quæ tibi præcepit DEVS, illa cogita.* Quæ autem illa ſint, oſtendit Deus per Oſeam. *Indicabo tibi homo, quid ſit bonum & quid DEVS requirat à te, utique facere judicium, diligere miſericordiam, ſolicitum ambulare cum Domino.*

Nempe ut tecum rigidiùs procedas, tanquam judex, cum proximo benignè, tanquam mater, cum Deo reverenter, tanquam probus filius, aut ſaltem tanquam ſervus fidelis; ſedulò proſpiciens ne quid contra Divinam voluntatem, agas, imò omnia, ad placitum ejus ſtudioſe, peragas.

Ad pacificandas turbationes circa hanc materiam afferunt aliqui hanc ſimilitudinem. Habet *v. g.* probus filius parentem ſui amantem; ſervus fidelis bonum Dominum: neſcit filius quid de ſe cogitet Pater; ignorat ſervus quô divertatur à Domino; nihilominùs ſciens filius de amore Patris erga ſe, ſervus cognoſcens faventem ſibi Dominum; hic Dominum ſuum, ille parentem, amant, honorant, illis obſequuntur, ac bona ſibi de ipſis pollicentur: ita quoque tu licet tibi ſit ignotum, quid Deus ſtatuerit de te; quia tamen credis & credere debes, quod ſit Clementiſſimus, tuî amantiſſimus, hucuſque tibi ſua beneficia præſtat, &c. debes ſentire de eo in bonitate ac ſimplicitate cordis, ipſique pro viribus

Digitized by Google

bus ſervire, & tunc tibi omnia ſalva fient. Nemo igitur (addit Marchan. in Hort. Paſt. tract. 2. de fide Chriſtianâ) debet anguſtiari aut fluctuare; quod neſciat de quo numero ſit; ſed inter manus Domini Jesu Christi ſe ex toto corde, & ſalutem ſuam collocare debet, & dicere, quod olim Ægyptii ad Joſeph: *Salus noſtra in manu tua eſt, tantùm reſpice nos & læti ſerviemus Regi.* Optimè ſalutis noſtræ negotium conſtituitur, in manibus illis, quæ pro nobis fixæ ſunt, ut vincula noſtra ſolverent, in manibus illis, quæ (uti ait Bernard. Serm. 61.) *miſericordia affluunt, nec deſunt foramina per qua effluant*: Meliùs in illis eſt, quàm in noſtris non ergo turbemur. Clamat clavus, clamat vulnus, quod verè Deus ſit in Christo, mundum reconcilians ſibi, ubi enim tutiùs collocaremus. *In manibus tuis ſortes meæ* (ait Pſal. 30.) *Domine & tempora mea.* Ibi tutò collocabat Paulus animam ſuam, omniumque meritorum ſuorum pretioſum theſaurum, dum dicit 2. Tim. 1. 12. *Scio cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem juſtus Iudex.*

Exemplum hujus ſingulare refert Thom. à Kempis Imit. Chriſt. lib. 1. cap. 25. Religioſus quidam fluctuans & anxius inter ſpem & metum, quadam vice mærore affectus, Eccleſiam ingrediens ante altare proſtratus hæc intra ſe dicebat. O ſi ſcirem quod adhuc perſeveraturus eſſem; ſtatimque audivit Dominicum reſponſum. Quid facere velles ſi id

 ſcires?

Digitized by Google

ſcires? fac nunc quod facere velles, & ſecurus eris. Moxque conſolatus, Divinæ ſe commiſit voluntati, & ceſſavit anxia fluctuatio, noluitque inveſtigare quæ ſibi eſſent futura? ſed magis ſtuduit inquirere, quæ eſſet DEI voluntas beneplacens & perfecta, ad omne opus bonum inchoandum & perficiendum?

* * *

CAPUT

CAPUT IV.

De juvandis Pœnitentibus in Profectu vitæ Chriſtianæ.

§. I.

De obligatione proficiendi in vita Chriſtiana.

QUÆRES I.

Quid ſit vita Chriſtiana?

RE*ſp*. Vitam Chriſtianam in actu ſignato nihil aliud eſſe, quàm obſervationem legis CHRISTI: ſicut enim vita humana ab obſervatione legis naturalis, quam DEUS rationi indidit, dependet; ſicut olim verum Iſraëlitam obſervatio legis Moſaicæ oſtendebat; ita modo adimpletio legis Evangelicæ, verum Chriſtianum efficit. Unde & ipſe CHRISTUS illos, tantum veros ſui ſequaces, diſcipulos, & amicos agnoſcit, qui non ſecundùm ſe, aut ſuas concupiſcentias, alioſve reſpectus humanos; verum juxta ſua præſcripta vivunt; dicit enim Joan. 8. *Si manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis.* Et 15. *Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ præcipio vobis.*

Porrò CHRISTUS ſuæ legis Evangelicæ præcepta triplicia reliquit, nempè Fidei, Moralia, & Sacramentalia, Sacramentalia de novo inſtituit. Fidei verò clariùs, quàm fuerant in Veteri teſtamento declaravit, utpotè de Sanctiſſima Trinitate, Incarnatione, Redemptione, &c. Moralia quoque ſublimavit, præ-

præcipue quoad vitam ſpiritualem, quam ipſe à nobis principaliter requirit. *v. g.* non propter divitias, aut gloriam hominum, ſed principaliter propter DEUM, malum fugiendum, bonum faciendum: quando dicit Matt. 6. *Attendite ne juſtitiam veſtram coram hominibus faciatis, ut videamini ab eis, &c.* Nemini dandum eſſe ſcandalum: *væ mundo à ſcandalis* Matth. 18. Affectum iræ comprimendum. *Qui iraſcitur fratri ſuo reus erit judicio, &c. Vade priùs reconciliari fratri tuo, &c.* Matth. 5. Judicium temerarium eſſe vitandum. *Nolite judicare, &c.* Luc. 6. Inimicos diligendos. *Benefacite iis qui oderunt vos.* Amorem ſui inordinatum cum illicitis deſideriis mortificandum. *Qui amat animam ſuam perdet eam.* Joan. 10. In ſermone circumſpectionem ſervandam. *De verbo otioſo reddent homines rationem in die judicii.* Matth. 12. Affectum inordinatum ad propinquos procul ſeponendum. *Si quis venit ad me, & non odit Patrem ſuum, & Matrem, & Vxorem, & Filios, &c. non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Luc. 14. Internos motus libidinis frænandos, ſenſus corporis moderandos: *Sint lumbi veſtri præcincti, &c. Qui viderit mulierem, &c.* Luc. 12. Nimiam ſolicitudinem temporalium fugiendam. *Nolite ſoliciti eſſe, &c. Non poteſtis DEO ſervire & mammonæ, &c.* Matth. 6. Occaſiones peccati etiam gratiſſimas præſcindendas: *Si oculus tuus ſcandalizet te, &c.* Matth. 18. Fraternam correptionem adhibendam; *Si peccaverit in te*

inte frater tuus, corripe eum. Matth. 18. Acediam vitandam, bonis operibus incumbendum. *Vigilate. Negotiamini dum venio, &c. Diſcedite à me maledicti.* Matth. 15. Item Sacra non eſſe danda indignis, utpotè pias admonitiones, Sacramenta, &c. Salutem animæ procurandam magis, quàm omnia bona mundi. In ſpiritu & veritate DEUM adorandum, ſæpiùs orationi vacandum, humilitatem ſectandam, Pœnitentiam agendam & his ſimilia, quæ paſſim apud Sanctos Evangeliſtas, & in Epiſtolis Apoſtolorum, videre licet.

Has autem leges CHRISTUS in unam generalem legem intrinſecam charitatis; videlicet in efficax deſiderium placendi per omnia DEO, redegit quod in ſua Oratione Dominica, & in illis verbis Luc. 12. concluſit: *Veni ignem in mundum mittere, & quid volo niſi ut accendatur.* Equidem hæc lex CHRISTI, nimirum ardor placendi in omnibus DEO, ſi ſeriò & conſtanter tàm in proſperis, quàm in adverſis; poſtpoſitis omnibus reſpectibus amoris proprii, aut favoribus hominum obſervetur; tantum poterit efficere, quantum nullæ aliæ leges etiam Sanctiſſimæ, vigilantiſſima ſuperiorum cura, ſolicita & exacta directio correctio opportuna, aliorum probatiſſima exempla; inſuper nullæ pœnæ, vel præmia legislatorum, Magiſtratuum, &c. in quopiam efficient. Nam hæc interna charitatis lex (prout Gaudier de Natura Perfect. Parte 3. Cap. 6. bene advertit) pericula

[propul-

Digitized by Google

propulſare, excogitare præſcribereque media ad perfectionem efficacia, & ad eorum executionem urgere, & applicare voluntatem, non tantum ſpontè, & liberè; ſed etiam ſuaviter & jucundè poterit: utpotè præ cæteris fortiùs & ſuaviùs animos & corda hominum penetrans & efficiens.

Ideoque ſancta Eccleſia in illo Pſalmo 118. quem per Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, horarum Canonicarum diſtribuit, hoc ſanctum deſiderium efficaciter adimplendi beneplacita Dei: in nobis quotidie excitare contendit. Hic Pſalmus continet in ſe verſus 170. & nullus ferè eſt, qui non faciat mentionem legis vel mandatorum, vel teſtimoniorum, vel ſermonum viarum Dei, juſtificationum, &c. ut per hoc oſtendatur, nos nihil aliud in vitâ hâc deſiderare debere, nullumque alium finem Orationis eſſe, quàm ut Domino Deo in omnibus placeamus. Idem deſiderium Christus lib. 4. Revelat. S. Birgittæ cap. 115. vocat. *Cor animæ.*

Vita autem Chriſtiana in actu exercito nihil aliud eſt, quàm conſtans exercitatio bonorum operum, quâ Deo propter Deum famulamur juxta præſcriptum Chriſti. Hæc definitio continetur in illis verbis Apoſt. ad Tit. 2. *Chriſtus dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret populum ſibi acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.* Dicitur autem in definitione conſtans exercitatio ad differentiam eorum, qui cum Pharaone, Saule,

Digitized by Google

Saule, Herode, &c. quandoque compunguntur, ſed poſtea uti homines animales ad ſua deſideria perverſa quæ nolunt dediſcere, aut deſerere, redeunt; indeque tanquam canes ad vomitum, aut porci ad volutabrum peccatorum mortalium revertuntur; quorũ vita non eſt verè Chriſtiana vita; ſiquidem lethargo mortis ſpiritualis conſopita, mortem ſecundam damnationis æternæ (niſi Deo excitante reſipiſcant) pro certo exſpectat. Et licet propter Baptiſmum, Fidem, Spem, dicantur Chriſtiani, non tamen ſunt amici Christi, quem factis negant; aliis quandoque ſcandala diverſa præbent, &c. Tales ſunt ante Christum (uti habetur lib. 1. Revelat. S. Brigittæ cap. 37.) injuſtiores judicantibus eum, immitiores crucifixoribus ejus, impudentiores venditoribus ejus, & major pœna debetur iſtis, quàm illis. Dicitur bonorum operum: nam Chriſtiano non eſt ſatis declinare à malo, niſi etiam faciat bonum: per opera autem hic intellige etiam actiones internas, utpotè pias cogitationes, deſideria, Sacras meditationes, actus internos virtutum, qui non tantum ſunt meritorii vitæ æternæ; verùm etiam actus exteriores ſua bonitate informant. Ideoque Apoſt. 3. ad Titum in deſcriptione vitæ Chriſtianæ; præter abnegationem impietatis, & ſæculariorum deſideriorum; ponit virtutem temperantiæ, juſtitiæ & pietatis, tandem opera exteriora bonitate virtutum inferiarum imbuta. Dicitur qua

Deo

Deo propter Deum famulamur, ut excludantur illa opera, quæ vel propter lucrum temporale, aut honeſtatem animi, quæ etiam Pagani & Hæretici faciunt, exhibentur. Dicitur denique juxta præſcriptum Christi ad differentiam Gentilium, qui olim ex dictamine legis naturalis juxta inſtituta à Deo illuminatorum, ritè unum Deum colentes, actus virtutum moralium exercebant; & ad diſcrimen gentis Hebraicæ, quæ laudabiliter propter Deum ſecundum legem Moyſis bonis operibus intendebat: demum ad differentiam illorum Chriſtianorum, qui licet propter Deum aliqua operentur, nihilominùs illa juxta ſuam voluntatem faciunt.

Porrò Christus vitam nobis à ſe traditam, in tres partes, in quibus præcipuè placere poſſumus Deo, diviſit. Prima eſt, abſtinentia à naturalibus inclinationibus ad malum. Secunda, toleratio difficultatum circa virtutes. Tertia, imitatio Christi ipſius, in agendo & patiendo. Ita enim dicit Matth. 16. & Luc. 9. *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, tollat Crucem ſuam quotidie, & ſequatur me.* Ex quibus ſi una deſit in aliquo, vita etiam verè Chriſtiana in ipſo deſinit. Niſi enim quis (D. Gregorius Homilia 32.) à ſemetipſo deficiat, ad eum qui ſupra ipſum eſt, non appropinquat: tunc ergo nos relinquimus & abnegamus, cum vitamus quod per vetuſtatem fuimus, & ad hoc nitimur, ad quod per novitatem vocamur. E. G. non poteſt quis

Digitized by Google

quis actus humilitatis exercere, niſi prius ab affectu & proſecutione honoris abſtineat, & patienter ſuſtineat contumelias, injurias, contemptus: nec poterit fraternæ charitatis officium proſequi; niſi ab oblectatione ex alieno malo proveniente ſeſe abſtineat, ſuſtineat illam animi ægritudinem, quæ ex alterius felicitate poſſet oboriri: non poteſt manſuetus eſſe, quàm abſtinendo ab ultionis voluptate, & ſuſtinendo ſibi illatæ injuriæ moleſtiam. Caſtitas quoque non aliter hoſtem ſuum compeſcit, niſi dum libidine abſtinet, & generosè ſuſtinet ortas à continentia difficultates. Quis uſus temperantiæ, niſi ut abſtineas ab immoderato, aut nimis exquiſito cibo potûque, & jejunia ſuſtineas parvo contentus? Amorem ſincerum erga Deum nemo poterit obtinere, niſi amorem ſui inordinatum in ſe compeſcat, & difficultates, in honore Dei procurando, perferat ac ſuperet. Idem de aliis actibus virtutum eſt cenſendum, qui nullo modo poterunt exhiberi, niſi per abſtinentiam vitiorum ſibi oppoſitorum, & tolerantiam acerbitatum, patientiam adverſitatum, etiam ipſius mortis, ne gratiam Dei amittamus, vel ſi nos fuerit neceſſe oppoſi pro honore Dei. Ad hæc tria puncta videlicet abſtine, age, ſuſtine, aliqui omnia S. Evangelii moralia dogmata revocant, & in ipſis concluſa eſſe volunt: Ita ut ſi quis ad exemplum Christi, fervens deſiderio placendi Deo, non quæ grata animo, vel carni, vel

vel ſibi ipſi; ſed quæ ſunt accepta Deo ſerio inquirat; nec in procurando honore Dei, & bono proximorum reſpectu Dei laboribus parcat; & in acerbiſſimis caſibus voluntatem ſuam Divinæ voluntati plenè reſignet; perfectionem Chriſtianam conſequi cenſeatur: verùm hæc infra latiùs declarabuntur.

Ut autem nos Christus ad ſua præcepta adimplenda ſuaviùs alliceret, priùs ipſe illa fecit, quam docuit, poſt ad ſequendum ſe, ſuos cultores invitavit dicens: *Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde. Qui ſequitur me non ambulat in tenebris. Exemplum dedi vobis, &c.* Et ne quis hæc verba ad ſolam lotionem pedum referri putaret. D. Petrus 1. Petri 2. illa ad alia ampliat *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus qui peccatum non fecit, nec eſt inventus dolus in ore ejus, qui cum malediceretur non maledicebat, &c. Peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, ut peccatis mortui, juſtitiæ vivamus.* Proinde vita Chriſtiana vocatur imitatio Christi, in abſtinentiâ voluptatum, in tolerantia adverſorum, & exhibitione bonorum operum; propter honorem Dei: & ideò iſte, qui recuſat bona agere, & mala pati, propter Deum, cælum, virtutem, non ſcit quid ſit eſſe Chriſtianum?

QUÆRES II.

An teneantur omnes in vita Chriſtiana proficere?

Reſp.

Digitized by Google

RESP. Ex Evangelio per verba CHRISTI; *niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum*. Matth. 18. Equidem Apoſtoli jam fuerant ad CHRISTUM converſi, nihilominus, quia adhuc laborabant aliquibus vitiis, jubet eos CHRISTUS redire ad innocentiam parvulorum, & proſequi Heroicos actus virtutum, prout in eodem Capite videre licet. Ad quæ verba CHRISTI adverte, illa ſub eâdem obligatione poni à CHRISTO, ſub quâ etiam illa protulit: Joan. 2. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto. Niſi pœnitentiam egeritis omnes ſimul peribitis*. De hâc obligatione profectus, paſſim SS. Doctores. Non enim nos DEUS vocavit ad otium, aut delicias; ſed ad laborem in honorem ſui, & proximorum utilitatem reſpectu ſui, ad mortificationem naturæ noſtræ perverſæ, ad voluntariam tolerantiam adverſitatum: ideoque vita Chriſtiana in Sancta Scriptura, vocatur via, peregrinatio, curſus, crux, militia, certamen, operatio, negotiatio ſpiritualis. Deinde ſicut homo non ideo naſcitur, ac neceſſariis vitæ utitur, ut moribundus, languidus, ac defectuoſus maneat; ſed ut ſanus creſcat, recta operetur, & in virum perfectum evadat. Ita nos non propterea vitam Chriſtianam aſſumimus, ut perperam res noſtræ vocationis peragamus, vel in benè cæptis deficiamus; verùm ut magis, magiſque in innocentia parvulorum, in ſanctitate, & juſtitia coram DEO proficiamus,

vel

vel ut S. Paulus dicit ad Epheſ. 1. *Sancti & immaculati ſumus.* Hujus etiam profectus in Baptiſmo commonemur, nam præter abrenuntiationem diabolo, & pompis & operibus ejus, ungimur oleo ſancto, ut tanquam fortes Athletæ pugnemus contra mundum, carnem, & ipſum diabolum: præter adhæſionem, per Fidem, Spem, Charitatem DEO Trino, & Uni; linimur Chriſmate, ut nos meminerimus CHRISTO tanquam Capiti noſtro inſertos, nunquam ab eo debere per contrariam ipſi vitam divelli: præter impoſitionem veſtis candidæ, quâ acceptam in Baptiſmo innocentiam jubemur immaculatam perferre ante Tribunal CHRISTI, etiam nobis datur, accenſus Cereus, ut irreprehenſibililes cuſtodiamus Baptiſmum noſtrum, ſervantes DEI mandata uſque ad mortem: ubi etiam nomine Eccleſiæ, pro quolibet qui baptizatur orat Sacerdos; ut careat fætoribus cupiditatum, ſitque ſpe gaudens, ſpiritu fervens. DEI nomini ſemper ſerviens; quæ omnia pueris cum ad uſum rationis veniunt declaranda ſunt, ac omnibus adultis; præſertim in Anniverſario dedicationis Eccleſiæ rememoranda.

Demum, quia in Evangelio ſervus inutilis ligatus manibus ac pedibus projicitur in tenebras exteriores, ac velut arbor ſterilis excinditur, & in ignem mittitur, nec otioſis dicetur in die Judicii, venite benedicti, ſed iis, qui bona egerunt in hac vitâ.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆRES III.

Quæ ſit Regula univerſalis vitæ Chriſtianæ?

RESP. Eſſe voluntatem DEI: CHRISTUS enim ita legem ſuam & vitam ordinavit, ut per eam, noſtram voluntatem diſtortam, & DEO contrariam; voluntati DEI rectiſſimæ ſubjiceret, noſque per peccatum originale à DEO alienatos, ad eundem reduceret qua de re DEUS Pater S. Catharinæ Senenſi, in hæc verba: Reſpice in faciem CHRISTI mei, in quo mihi bene complacui: ipſe namque exinanitus ſervili forma accepta, factuſque in ſimilitudinem carnis peccati eſt, ut vos cæcâ caligine obrutos, & à via veritatis averſos, ſuæ lucis ſplendore illuminans, ad rectum iter & verbo converteret & exemplo. Obediens fuit uſque ad mortem; ſic ſuâ perſeveranti obedientia vos edocens, ſalutem veſtram ex faciendæ ſolius voluntatis meæ ſtabili inſtituto pendere: nam ſi quis diligenti ſtudio & conſideratione ipſius, tum vitam, tum doctrinam meditari velit perſpiciet procul dubio mortalium integritatem, perfectionemque nullâ re alia conſtare, quàm in jugi perpetuâ ac fideli meæ voluntatis obſervatione, quod idem Dux veſter toties atteſtando repetit. Ait enim: *Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine intrabit in regnum cælorum; ſed omnis qui fecerit voluntatem Patris mei.* Et attende, quod non fruſtra repetit bis, Domine, Domine, quoniam cum omnis tranſi-

Digitized by Google

toria conditio ad duo univerſalia generalia reducatur, Religioſum ſcilicet & ſæculare: ſignificare vult neminem, cujuſcunque conditionis ſit, æternæ vitæ gloriam conſecuturum, licet omnem mihi extrinſecus honorem exhibeat; niſi meam fecerit voluntatem. Item alio loco. *Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me Patris.* Et iterum: *Meus cibus eſt ut faciam ejus voluntatem qui miſit me.* Item: *Non mea voluntas ſed tua fiat. Et ſicut mandatum dedit mihi Pater ſic facio.* Si vis ergo Salvatoris tui exemplum imitando, meam facere voluntatem, quâ conſtat, eſſe bonum tuum, neceſſe eſt, ut tuam omnibus in rebus prorſus contemnas facere voluntatem, illamque abneges & extinguas, quoniam quantò magis morieris in te, tantò magis vives in me, & quò purgatius ejicies quod tuum eſt, eò abundantius ipſe reponam quod meum eſt.

Quapropter quiſque attendat, docente S. Paulo ad Rom. 12. in ſingulis, quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta, & ſuam ei per legem & exemplum Chriſti accommodet, actualiter eam conformitatem expreſsè intendendo, in ſingulis vitæ actionibus, tam circa bona, quàm mala, in particulari volendo bonum, & nolendo malum, ſive hoc, ſive illud, quia Deus vult, & non vult, applicando Divinæ voluntatis Regulam voluntati ſuæ, & ſuam illi aptando, pluſque ſe oblectando voluntate Dei, quàm illa ſua operatione.

Porro

Digitized by Google

Porro voluntas Dei non tantum nobis innoteſcit per legem Chriſti, & ejus conſilia, verùm etiam per inſpirationes Spiritus S. per directionem ſuperiorum, per ipſos eventus, quos Deus contingere permittit in rerum humanarum gubernatione. Quod ſi in aliquo caſu dubium occurrat, quæ ſit voluntas Dei tunc id eligatur, quod magis vergit in laudem Dei, aut proximi utilitatem, non in proprii appetitus complacentiam; vel ex quo in hora mortis majorem conſolationem ſit habiturus; quod ſi adhuc dubium perſiſtat, tunc in id propendeat animus, per quod ſe ſtatuat in infimo loco, donec Dominus ſuo lumine ad altiora aſcendere jubeat.

QUÆRES IV.

Quis finis profectus vitæ Chriſtianæ, & in quo conſiſtat?

RESP. Præter illum remotum qui eſt vita æterna; immediatus finis vitæ Chriſtianæ eſt perfectio Chriſtiana: ſicut enim motus pro ſuo fine habet quietem quâ perficitur; excitatio artis, conſummationem ſui; accenſio lignorum, incendium perfectum eorum; ita profectus vitæ Chriſtianæ, perfectionem ſibi debitam, vel ut S. Thomas 2. 2. q. 184. articulo 4. Sicut augmentum corporale pro termino ſibi præligit ſtatum perfectum naturæ; ita augmentum ſpirituale, ſtatum internum perfectionis (nam alii ſunt ſtatus exteriores perfectionis, de quibus idem, ibi-

Digitized by Google

dem) hæc autem perfectio non in alio aliquo conſiſtit (D. Thomas citatus art. 1.) quam in Charitate Theologica.

Charitas enim hominem cum Deo ultimo fine & bono ſuo, magis quàm fides, ſpes, & religio conjungit, ac proinde hominem ex ſe imperfectum perficit. Sicut enim arbor à radice præciſa, manus ſine capite, infans abſque Matre, & alia ſuo principio & fine deſtituta; manent imperfecta & miſera: ita homo ſine Deo imperfectiſſimus & miſerrimus exiſtit, ipſius actiones, poſſeſſiones, bona animi, & corporis, &c. quæ ad placitum Dei non diriguntur ſunt vana, imò ipſi pernicioſa: Deo autem per charitatem unitus felix & beatus.

Et quamvis in hac vita rebus iſtius mundi, quatenus aliquod veſtigium Divinæ bonitatis præſeferunt, videatur ſibi eſſe contentus: nihilominus in altera ab eorum uſu totaliter ſequeſtratus, & carens divina charitate; miſerior erit (uti Christus D. Brigittæ in ſuis revelationibus) illo catulo, qui recens natus, matri ſuæ ademptus, cæcus in foveam projicitur, ubi quærit ubera, aut aliquod ſolatium matris, nec ullum invenit: quæ ſimilitudo bene percipienda. Da mihi (inquit Gaudier prima parte de Perfect. Cap. 12.) deſtitutum hominem omnibus vitę hujus bonis, da oppreſſum omnibus malis, da ab omnibus deſertum; ſi tamen Dei ſit amicus, is certè beatiſſimus re ipſa eſt. Da contra, Principem, da Regem, da Imperatorem vitæ hujus

jus bonis quibuſvis ad ſatietatem uſque pro arbitrio abundantem; fac tamen eum deſtitui gratia Dei, & illum coram Dei Tribunali ſtatue, nonne meritò infeliciſſimum putabis? *Quid enim prodeſt homini ſi totum mundum lucretur, animæ autem ſuæ detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* & Deo ſuo, ejuſque æternâ amicitiâ? Licet autem in aggregatione omnium virtutum, perfectio hominis poſſit inveniri, illa tamen ſine charitate erit (ut tenet D. Thom. 22. q. 184. art. 1.) ſecundum quid, utpotè ad ultimum finem ſuum non directa, D. Paulus etiam ipſum Martyrium ſine charitate, ſive ſine vera amicitia erga Deum nihil prodeſſe; audacter aſſeverat.

QUÆRES. V.

An hæc perfectio ſit præcepta, ſeu de neceſſitate ſalutis?

R*Eſp.* Perfectionem adhærendi Deo per charitatem omnibus Chriſtianis eſſe mandatam, ex variis ſcripturæ veteris, atque novæ teſtimoniis diſcere poſſumus. Nam inprimis omnium fidelium Parenti Abrahæ à Deo dictum eſt, Geneſ. 8. *Ambula coram me & eſto perfectus*: deinde in Deuter. 18. toti popopulo Iſraëlitico imperatur, *Perfectus eris, & abſque macula cum Domino DEO tuo*, & alibi. *Non erit inconſummatus in filiis Iſraël.* Tum Christus in ſuo Evangelio, ejus præcurſor S. Joannes, miſſus eſt teſte S. Luca

Digitized by Google

Cap. 1. *In ſpiritu Eliæ parare Domino plebem perfectam.* Apoſtolus verò in altera ad Cor. Cap. 13. *De cætero (inquit) fratres gaudete, & perfecti eſtote.* Et in Evangelio ad hoc laboravit, ut exhiberet omnem hominem perfectum in Chriſto Jeſu. Ut autem intelligatur quæ charitatis perfectio cadat ſub præcepto, notandum eſt ex D. Thoma citato artic. 2. Tres ſtatus poſſe charitatis diſtingui, ut primus ſit eminens, in quo homo per tantam æſtimationem, talem complacentiam, & tam benevolum affectum Deo adhæreat, ut licet actu frequentiore res ſuas non referat in obſequium Dei, nihilominus à ſe, ſuoque affectu excludat omne id, quod contrariatur amicitiæ Dei; uti eſt peccatum mortale, & quæ proximè diſponunt ad illud, malitque omnia bona relinquere, omnia mala perferre, quam per notabilem tranſgreſſionem, mandati alicujus Divini, Deum offendere, amicitiam ejus perdere: Et de tali charitate dicit S. Joan. Ep. 1. *Qui ſervat mandata ejus in hoc charitas Dei eſt perfecta.*

Secundus eſt eminentior in quo aliquis ab affectu ſuo, non ſolùm excludit, quæ ipſum ad peccatum mortale provehunt; verùm etiam plura vel pauciora relinquit, quæ ipſi remoram facere poſſent in ſervitio Dei imò illa aſſumit, quæ ſeipſum magis in charitate ſtabiliant, & ad frequentiores & ferventiores actus unionis cum Deo adjuvent.

Tertius eſt eminentiſſimus, in quo affectus ſecun-

ſecundum ſuum totum poſſe, abſque omni macula & formidine peccati; continuò fertur in Deum. Et hic eſt ſtatus Beatorum in cælo proprius; primus & ſecundus eſt viatorum in hac vita, in qua peregrinamur à Deo Creatore, ad Deum glorificatorem.

Unde in viatoribus charitas ad hunc ſecundum ſtatum conſequendum tres præcipuos ſuos proceſſus exercet (D. Thomas 22. qu. 24. artic. 5.) Primus eſt qui vocatur purgativus, in quo per charitatem excluduntur peccata mortalia, vitia purgantur, motus illiciti compeſcuntur, & alia removentur, quæ ad peccatum diſponunt; in hac via etiam virtutes exercentur, ſed cum difficultate; actus quoque unionis cum Deo fiunt; ſed nondum benè per virtutes ſtabiliti. Secundus progreſſus eſt illuminativus, in quo homo magna ex parte purgatus vitiis, virtutibus illuminatus, eaſdem cum facilitate perficit, & actus unionis cum Deo puriores & ſtabiliores elicit. Tertius eſt unitivus, in quo quis planè vacuus vitiis, amore proprio deſtitutus, firmatus virtutibus, puriſſima & immutabili charitate Deo adhærens, heroicarum virtutum actus, non tantùm cum facilitate, ſed etiam cum gaudio, & invictâ ſtabilitate producit, quamvis non ſine aliquibus maculis & imperfectionibus, & formidine peccati mortalis. Charitas enim hujus vitæ licet perfectiſſima, attamen reſpectu illius eſt imperfecta, ubi nulla eſt impeccabilitas, omnis puritas, firmiſſima

Digitized by Google

immutabilitas, continua & ſemper fervens, ſumma cum jucunditate animi DEO adhæſio obtinetur.

Primus ergo ſtatus charitatis omnibus præcipitur quærendus ac retinendus ad finem vitæ, eſtque (ut dicit S. Thom. cit.) de neceſſitate ſalutis: tenetur enim quilibet homo ex multis rationibus & titulis DEUM pluſquam ſe, quàm omnia bona mundi, (nam qui peccat mortaliter; ſe ipſum & creaturam propter quam peccat, DEO quodam modo anteponit,) incomparabiliter æſtimare, DEO ſuam voluntatem totaliter devovere, ac declinare à malo, & facere bonum, ut per hoc DEI amicitiam ſummè æſtimandam in ſe foveat, augeat, & conſervet. Et quia DEUS eſt ultimus ipſius finis, proinde non ſibi ſed DEO tenetur vivere, illa cogitare, loqui, agere, perferre, quæ DEO ſunt placita.

Secundus ſtatus, nempe poſſeſſio illius charitatis, quæ excludat omnem prorſus amorem proprium, omnes virtutes ſibi aggreget, ac firmiſſimo nexu animam DEO copulet, eſt de conſilio, de quo Salvator ait: *Si vis perfectus eſſe vade, & vende omnia, &c.*

Religioſi tamen ad hunc ſtatum ſub gravi peccato tendere per illas tres vias, purgativam, illuminativam & unitivam obligantur, nam ut docet S. Thom. 22. q. 184. art. 5. ad hoc ſe voto obſtringunt, & à rebus ſæcularibus ſe non tantùm affectu; verùm etiam ipſo effectu abſtrahunt, quibus licitè uti poterant;

quò

quò Deo liberius vacarent. Ad eundem & Sacerdotes aſpirare debent, nam teſte D. Thomâ citat. art. 8. præeminentia Ordinis Sacerdotalis, quantum ad dignitatem, excedit ſtatum purè regularem; quia Sacerdos per Sacrum Ordinem deputatur ad digniſſima myſteria, quibus ipſi Christo ſervitur in Sacramento Altaris, ad quod requiritur major ſanctitas interior, quam ad ſtatum Religionis. Et ideo magis peccat Clericus in Sacris Ordinibus conſtitutus, ſi quid contrarium ſanctitati agat, quam Religioſus non habens Sacros Ordines, ſaltem quoad circumſtantias aggravantes.

Eundem ſtatum perfectionis Christus perſuadet omnibus: *Eſtote perfecti ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt. Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, &c.* Item viri prudentes & timentes Deum, imò & Eccleſia hortatur etiam ſæculares in ſtatu conjugali, ut perfecti ſint, cum eadem tam ſæcularibus, quàm regularibus cæleſtis beatitudo præfigatur eſſentialis; & legimus in S. Scriptura, & Hiſtoriis Eccleſiaſticis, multos extra ſtatum perfectionis in amicos Deo perfectos evaſiſſe. Inſuper Caſſianus in Coll. 10. Cap. ultimo clarè docet unumquemque etiam imperitum ac ruſticum hanc perfectionem acquirere poſſe. Nam licet Religioſi habeant compendioſiora & efficaciora media ad illam conſequendam; nihilominus etiam ſeculares ad eandem non deſtituuntur ſufficientibus auxi-

liis, de quibus infra §. 5. Deinde abrenunciatio facultatum propriarum (D. Thom. cit. art. 7.) ut eſt actu non eſſentialiter perfectio, ſed ut eſt in præparatione animi ut videre eſt in tot Sanctis Epiſcopis: ideoque nihil prohibet, aliquos eſſe perfectos, qui non ſunt in ſtatu perfectionis, & aliquos eſſe in ſtatu perfectionis, qui non ſunt perfecti: quia aliqui ſe obligant, qui non ſervant, & aliqui implent, qui non ſe obligant, uti patet Matt. 21. de duobus filiis, & de Religioſo malo, & de ſæculari bono, ut ibidem D. Thom. ſubjungit. Idem docet Caſſianus Coll. 4. Cap. 19. Propterea quiſque omnes ſuæ vitæ actus, tam animi, quàm corporis eò dirigat, ut ſit perfectus Dei amicus; id eſt purus ab omni labe, & in bonis agendis, & duris perferendis, in gratia Dei ſtabilis & perſeverans uſque ad mortem.

QUÆRES VI.

Vnde inchoandus profectus vitæ Chriſtianæ?

RESP. Ab abnegatione, ſeu mortificatione propriæ voluntatis, amoris proprii, ac ſuæ naturæ corruptæ: hoc eſt enim præſcriptum ipſius Chriſti Matth. 16. Luc. 14. Joan. 12.

Quæ autem ſit voluntas propria oſtendit D. Bernardus ſermone 3. de Reſurr. Voluntatem propriam dico, quæ non eſt communis cum Deo, & hominibus, ſed noſtra tantum, quando quod volumus non ad honorem Dei,

non

Digitized by Google

non ad utilitatem fratrum, ſed propter noſmetipſos facimus, non intendentes placere Deo, & prodeſſe fratribus, ſed ſatisfacere propriis motibus animorum. Talem voluntatem inordinato amore infectam magno odio habere Deum docent SS. Patres, & diſertè Divus Bernardus 1. Cap. ubi poſtquam dixit voluntatem noſtram propriam, exercere inimicitias contra Deum & magno furore Dominum Majeſtatis impugnare, ſubjungit. Quid enim odit aut punit Deus præter propriam voluntatem? Sicut enim voluntas Divina eſt regula omnis ſanctimoniæ, utpotè in ſe & ex ſe rectiſſima; ita voluntas noſtra, eſt utpotè per peccatum originale depravata omnis malitiæ exhibitio; ſed latiùs hâc de re in ſequentibus.

Suppoſito ergo, quod quis ex inſtinctu & promotione Spiritus S. per fidem, ſpem, & charitatem, poſt acceptum uſum rationis Deo adhæſerit, vel poſt lapſum timore Dei perculſus per contritionem vel pœnitentiæ Sacramentum, iterum ſe ad Deum totaliter converterit, ut in ſervitio Dei proficiat; neceſſe eſt omninò, ut ab hac abnegatione & mortificatione ſuæ propriæ voluntatis incipiat. Sicut enim in politia humana ſervus dum adhæret Domino, debet relinquere voluntatem ſuam, ſua commoda, ſuas inclinationes, ut Domino congruum præſtet obſequium: ita qui Deo adhæret, ſuam voluntatem & illa omnia, quæ ſunt contraria Deo, opus eſt, prorſus deſerat.

QUÆRES VII.

Quid ad hanc abnegationem ac ulteriorem progreſſum in vita Chriſtiana juvabit?

Reſp. Sicut converſio ad DEUM præſuppoſitâ gratiâ DEI pendet à cognitione DEI & ſui ipſius; mediante timore Dei; ita ſervitium Dei per eaſdem cognitiones promovetur, de quibus ſatis doctè & piè Guadier Parte 3. Cap. 5. Poſito fundamento cognitionis Dei & noſtri; ex una parte, vilipenſio, contemptus, odiumque noſtri ab omni bono noſtro, atque adeò nobis ipſis totos nos ſeparat: ex altera æſtimatio Dei & amor, ad omne bonum Deo procurandum, etiam cum malo noſtro, quocunque nos adducit, & ita Deo perfectè unit, eique ſoli nos vivere facit, in quo omnis perfectio conſtituta eſt. Quare tum in omni vita, tum in omni prorſus actione (& afflictione) hæc ſui cognitio & Dei, tanquam unicum verum & ſolidum omnis bonæ actionis & perfectionis fundamentum, diligenter conſtituendum eſt: deinde duo actus tanquam inſtrumenta perfectionis applicandi; nempe, abnegatio circa bonum & malum, & reflexio ad Dei bonum, ex ejuſdem æſtimatione & amore præcipuè; hi enim duo actus extremi ſunt, & omnem perfectionis materiam, ejus deinde amplitudinem ſuo amplexu eminenter continent, ita ut re ipſa etiam pariant & efficiant, ſi conſtanter exerceantur in triplici perfectionis viæ ſuæ proceſſu chari-

Digitized by Google

charitatem. Præter cognitionem Dei etiam cognitionem ſui Chriſtus Apoſtolis, & per eos ſæpius nobis in Evangelio inculcat illis verbis: *Si ergo cùm vos ſitis mali, &c. Neſcitis quem ſpiritum habetis. Non vos elegiſtis me, ſed ego elegi vos. Sine me nihil poteſtis facere, &c.* Ex his quoque promovetur timor Dei reverentialis, qui non tantum in principio converſionis ad Deum adhibetur, verùm etiam quaſi quidam nervus totius vitæ Chriſtianæ ad finem uſque (prout Chriſtus Dominus monuit S. Brigittam in revelationibus lib. 4. Cap. 125.) eſt continendus.

Debet itaque bonus Chriſtianus quotidie, ſaltem dum Symbolum Apoſtolicum, & Dominicam Orationem recitat, una ex parte in memoriam ſibi revocare ſuam vilitatem, fragilitatem, & gravitatem peccatorum: qualiter ex nihilo à Deo ſui Auctore creatus, ad nihilum ex ſe tendit; in peccato originali conceptus, filius damnationis, niſi per filium Dei redemptus fuiſſet, & per Spiritum S. ſanctificetur, brevi moriturus, ſeverè judicandus: modo Dei mendicus; propter ſua peccata, & ingratitudinem indignus; qui Deum ſuum Patrem vocet, cujus nomen non ſanctificabat, cùjus imperio ſe verè non ſubjiciebat, voluntatem ejus non implebat, totus à Deo in neceſſariis animæ & corpori dependet, ſine ipſo miſerrimus? qualiter pro peccatis dignos fructus pœnitentiæ non fecerit, quomodo facilè poſſit ſuccumbere tenta-

Digitized by Google

tionibus, plurima mala incurrere, æternaliter damnari. Altera ex parte Dei excellentiam, potentiam, ſapientiam, bonitatem, in creatione cæli & terræ ſui ipſius, amorem Dei erga ſe; præſertim in Incarnatione, tot beneficia ipſius præterita, præſentia, futura, & vitam æternam, tanto pretio ſibi comparatum trutinet; indeque aſſueſcat recedere à ſe per odium ſanctum ſui, ab amore inordinato rerum viſibilium, & magis magiſque accedere piis affectibus & vitâ ſpirituali ad Deum, animalem abjiciendo & omnia impedimenta in viâ ſalutis removendo. Ita ut per unitiones, ſive actus charitatis elicitos, aut imperatos Deo nos quàm intimè conſociemus.

---

§. 2.

De impedimentis profectus in vita Chriſtiana.

QUÆRES I.

Quæ ſunt impedimenta profectus Chriſtiani?

RESP. Eſſe peccata etiam venialia deliberatè commiſſa; item vitia, occaſiones peccatorum, denique corruptionem naturæ per peccatum originale vitiatæ.

Fuit enim homo antequam ſe peccato commacularet perfectiſſima quædam creatura, ac velut quoddam ſcitè attemperatum à Divina ſapientia inſtrumentum, ſuaviſſimam omnium partium ac potentiarum ſuarum harmoniam edens, (fecerat enim Deus hominem rectum, Eccleſ. 7.) anima ejus plena erat gra-

Digitized by Google

gratiâ: intellectus, ſapientiâ: voluntas, puro Dei amore, memoria in Divinis rebus firmata, imaginatio optimè ordinata uti & reliqui ſenſus interiores: appetitus ſenſitivus, quàm optimè fuerat temperatus, & rationis imperio obſequentiſſimus. Senſus verò exteriores omnes ad ejuſdem rationis nutum ſeſe flectebant, denique univerſum corpus animæ juſſis patebat. Univerſa porro hæc mirabilis Harmonia, inde ortum habebat, quod ſuperior pars uni Deo Optimo Maximo obtemperabat. Mox verò ut contigit hominem peccare, per illam inobedientiam infelicem: in partium omnium ſuarum diſſonantiam, ac deformitatem incidit adeò, ut anima gratiâ & juſtitia originali privata fuerit, intellectus obſcuratus, voluntas obduruerit, memoria à Deo facta ſit alienior, & illius immemor, imaginatio inconſtans, & illuſionibus variis obnoxia reddita, ſenſus interiores perturbati, appetitus ſenſitivus ſe rationi oppoſuerit, corpus adverſus animam inſurrexerit, ſenſus denique exteriores mortis, quædam feneſtræ factæ ſint. Hæc eſt per peccatum originale corruptio naturæ humanæ inducta, quæ deinde per proprios uniuſcujuſque actus mirè increvit. Unde qui verè Chriſtianam vitam ducere deſiderat, hæc omnia, per ſeriam ſui abnegationem & mortificationem, in ſe corrigere ſatagat, nec jam ad primi Adami corruptelam; verùm ad ſecundi Domini noſtri JESU CHRISTI exemplum ſe conformare ſtude-

Digitized by Google

ſtudeat, & niſi hoc fecerit certò ſe ad majora & graviora, cum periculo damnationis æternæ delapſurum ſciat. Chriſti effatum eſt; *Qui amat animam ſuam, perdet eam.*

Quod ut melius intelligatur & efficacius in exercitium deveniat; ſciendum eſt ex D. Thoma 1. ſecundæ quæſt. 77. ar. 4. Principium & radicem omnis peccati, eſſe amorem ſui inordinatum, eumque continere in ſe quatuor cauſas peccatorum, quæ dicuntur intrinſecæ: quarum prima eſt ignorantia, præſertim culpabilis, quæ prævideri & impediri poteſt; ad quam revocatur negligentia, oblivio, inadvertentia: Secunda eſt malitia, ſeu mali volitio ex induſtria, vel ex defectu bonæ voluntatis; tertia concupiſcentia: quarta infirmitas ſeu imbecillitas ad bonum arduum. Ex his promanant vitia capitalia ſeptem (quæ S. Joannes in concupiſcentia carnis, oculorum, & ſuperbia vitæ concluſit) ſic dicta, quia ex ipſis tanquam capitibus innumera peccata, tam mortalia, quàm venialia, niſi comprimantur exoriri poſſunt.

Fundamentum ergo hujus maledictæ ſtructuræ eſt amor ſui inordinatus, quatuor ſunt, quaſi parietes ipſius cauſæ peccatorum: vitia capitalia continuatio hujus ædificii, peccata quæ his ſuperadduntur, partes ſunt, tecta, turres pertingentes ad contemptum Dei. De hoc improbo ædificio S. Auguſtinus de Civitate Dei, lib. 14. Cap. 28. in hæc verba. Duo amores ædificant duas civitates: amor Dei ad

con-

Digitized by Google

contemptum ſui, amor ſui ad contemptum Dei.

Qui ergo cupit hanc ſtructuram ne poſt cum ipſa æternum igne infernali uratur in ſe deſtruere, priùs incipiat à tecti partibus, id eſt à peccatis; tum ab occaſionibus præſertim proximis peccatorum, deinde à vitiis tam acquiſitis quàm naturalibus, tandem aliqua diruat; donec ad amorem ſui inordinatum totaliter pertingat, quem per contemptum ſui ejiciat, & in ſe ædificium amoris Divini fundet, novam ſtructuram ſanctarũ virtutum, per quam Templum Dei eſſe poſſit, in ſe conſtituat.

Hic adverte propter vitandam in mente confuſionem, quoties quis ſe reſpéctu amoris Divini à peccatis abſtrahit, quoties malas in ſe inclinationes cohibet, paſſiones animi ferocientes edomat, corpus mortificat, &c. toties in ipſo amor proprius magis per illam cohibitionem debilitatur ac diminuitur: habet enim cum ipſis magnam connexionem: & vi illius illa corruptio opponit ſe amori Divino & Sacris virtutibus.

QUÆRES II.

Quomodo ſint vitanda peccata mortalia?

RESP. Inprimis ſummum odium contra peccatum quodlibet mortale eſſe concipiendum, utpote contra malum omnium peſſimum, quod voluntati Divinæ, ſeu Deo ſummo bono adverſatur, & optimum donum nempe gratiam & amicitiam Dei demolitur, damna

damna plurima, eaque graviſſima tam pro præſenti, quàm pro futuro ſæculo ſtruit, &c. Qui enim ſciens volens aliquam legem Dei notabiliter violat, iſte amorem Dei abjicit, illud bonum propter quod peccat Deo anteponit, obedientiam Deo debitam denegat, Deum, in quantum eſt ipſius legislator, vilipendit, reus læſæ Divinæ Majeſtatis efficitur, &c. 2. Meditatio noviſſimorum. 3. Æſtimatio ſumma amicitiæ Divinæ. 4. Fuga occaſionum præſertim proximarum, ſive periculorum peccandi. Animus eſt firmo & efficaci propoſito firmandus; ut potiùs homo mortem eligat, quàm offenſam Dei committat. 6. Sit memor præſentiæ Dei, indeque diligenter proſpiciat, ne quid abominabile coram Deo etiam cogitatione vel affectu perpetret: contra immemores Dei, meritò D. Chryſoſtomus Homilia 12. in Epiſt. 1. ad Corinth. invehit: *In ſceleribus DEO contempto homines formidamus; & homine præſente nemo ſcortaretur; ſed licet majorem in modum libidine flagraret; affectus tamen violentiâ, pudore hominum vinceretur: cùm autem DEUS videat, non modò adulterantur, non modò ſcortantur; verùm, & alia longè graviora & auſi ſunt & audent. Nonne vel hoc ſolùm ſatis eſſet, quo celitùs innumeris peteremur fulminibus?* 7. Cogitet brevi ſibi vel nunc DEI vindictam imminere, ruminans illa verba Salvatoris: *Illum timete qui poteſt occidere corpus & animam in infernum mittere*; vel ne detur in reprobum ſenſum

Digitized by Google

ſum obdurationis, ne ſibi tempus pœnitentiæ fortaſſe ob hoc peccatum ſubtrahatur; & licèt peccati horrorem non videat, tamen illud plùs fugiat, quam luem peſtiferam, quam venena, quam ipſum diabolum, &c. quæ quamvis non videat oculis, attamen credens eſſe nociva, cavet ſibi ab illis. Tandem humiliter Deo ſupplicans, vim ſibi ſanctam inferat, juxta illud Salvatoris: *Regnum cælorum violenti rapiunt.* Quod ſi cadere contingat, quantocyus, per contritionem, aut pœnitentiæ Sacramentum reſurgat, ac in poſterùm fortiùs pugnet, opportuna remedia contra ſpecialia peccata ex piis libris, aut Confeſſariis conquirendo: nam qui peccata non deſerunt, priuſquam ipſa eos deſerant, illorum Confeſſiones ſuſpectas, & ſalutem animæ damnationi æternæ expoſitam, clarè probat Laurentius à Ponte To. 1. in cap. 3. Matt. Annot. 55. n. 10. idque propter voluntatem peccandi in ipſis permanentem: confirmat id To. 2. in Cap. 12. Annot. 106. oſtendens quomodo aliqui moribundi plane ipſa emortua carne ac in ultimo ſpiritu conſtituti, ad conſenſum luxuriæ adducantur, Dei juſto judicio, ſic eorum exigentibus peccatis, ac malis habitibus, quod nullam ſibi vim inferre voluiſſent: ideo ſincera pœnitentia peccatori eſt procuranda per orationem, per meditationem paſſionis Chriſti, Dei excellentiæ, beneficiorum, eleemoſynæ, &c. & à Confeſſariis inculcanda.

QUÆ-

QUÆRES III.

Quomodo ſint peccata venialia cavenda?

RESP. Si ipſorum damna grandia, pericula, & indignitas trutinetur: hæc enim ut SS. Patres docent fervorem charitatis minuunt, debilitant & commaculant animam, Spiritum S. contriſtant, dæmoni ad animum aditum præparant, dulci familiaritate cum Deo nos ſpoliant, ad peccata majora & graviora nos diſponunt, hominem languidum & pigrum ad bene agendum reddunt, retrahunt plurimum ne præſentiam Divinam contemplemur, & ſentiamus: pœnas denique purgatorii nobis diuturnas & acerrimas parant. Et quamvis omnia omnino in hac vita mortali caveri non poſſint, poſſunt tamen quotidie minui, poſſunt indies leviora fieri, poſſunt ex malitia, & non ex profeſſo, ex mera oſcitantia non committi: demum quæ ex ignorantia & infirmitate fiunt; poſſunt ſtatim confeſſione purgari, lachrymis ſaltem cordis ablui, & ſatisfactione compenſari. Propterea conandum eſt nobis, ut juxta monitum S. Jacobi Cap. 1. *Simus integri in nullo deficientes.* Bonus enim ſervus, ſtudet, nec in parvis quidem offendere herum: & qui nollet eſſe ſolicitus de venialibus vitandis, eo ipſo mereretur tandem à Deo deſeri, ut in mortalia laberetur juxta illud Eccleſ. 19. *Qui ſpernit modica paulatim decidet.* Non eſt verus amicus, qui deliberatè vellet amico infligere vulnus leve, etſi

etſi non lethale; imo omnino amicus non eſſet: ſi qui non vellet adhibere curam, ne offendat Deum venialiter, hoc ipſo convinceretur non eſſe amicus Dei. Similiter non eſt bonus famulus, qui non obſequitur Domino niſi quando is gladium in eum ſtringit. Talis eſt qui venialiter peccare non timet, (licet ſciat ſe propterea mittendum in purgatorium,) ſed tantum mortaliter, quando meretur infernum.

Petes, quid cenſendum de venialibus peccatis quoad confeſſionem ipſorum Sacramentalem?

Reſpondeo primò. Non eſſe obligationem ut omnia ad confeſſionem afferãtur, quia licet ſint ſufficiens materia Sacramenti pœnitentiæ; non tamen neceſſaria, & poſſunt variis modis tolli: unde in Pœnitentiariis celebrioribus, utpotè in Lauretana, Czæſtochovienſi, &c. habent Confeſſarii deſignati, poteſtatem talia peccata tollendi per contactum baccellorum ad humiliationem pœnitentium; ne tempore cõncurſuum iſti confeſſione venialium, aliorum plurium confeſſiones retardent.

Dico ſecundò. Quoties in confeſſione panduntur, toties debent exponi cum dolore & propoſito, ſaltem aliqua; aliàs committeretur ſacrilegium, ſi materia indiſpoſitã, qualia ſunt peccata, nullo dolore, & propoſito affecta, formæ abſolutionis ſubjiceretur. Bonac. Tom. 1. diſp. 5. q. 3. part. 2. n. 8.

Dico tertiò. Conſilium eſſe, non valde fre-

quenter

quenter illa confiteri, de quo Joan. à JESU MARIA de arte vivendi ſpiritualiter part. 2. Cap. 4. in hæc verba. Quapropter aliud hoc loco mihi dicendum non reſtat, quam breve quoddam monitum ad ſecundum hoc præceptum perfectius exequendum ſuggerere: nimirum hominem ſpiritualem quemlibet ita ſe in Sacramentorum frequentatione gerere debere ut pluris eorum faciat fructum, quam vices & numerum uſurpationis, ut verò monitum hoc dignè ponderetur. Notandum eſt (præſuppoſitâ naturæ corruptione,) rerum ſacrarum frequentiam, ut plurimum exiguam occaſionem eſſe, non quidem datam, ſed acceptam æſtimationis; ita quidem ut & ipſa miracula eos, qui hodie eadem vident, vel parum, vel interdum nihil prorſus moveant. Unde ipſe etiam utilius ac ſpiritualius eſſe cenſeo, ut qui ad quotidianam uſurpationem obligatus non eſt, (uti multi Sacerdotes ſunt,) moderatum confeſſionum & communionum numerum ſibi præſtituat, nec nimis frequenter Sacramenta uſurpet. Ut verò rationem quandam, quæ magni judicio meo momenti eſt tangam, quoad pœnitentiæ Sacramentum, conſtat viros ſpirituales ſæpè laborare, ut dum heri confeſſi, hodie rurſus confitentur materiam abſolutionis ad Sacerdotem afferant. Nam tametſi præſupponendum ſit aliquod veniale peccatum interveniſſe, ſæpè tamen determinatè, ac certò quale id ſit neſcitur, & ut plurimùm, quando determinatè id conſtat, eſt aut

aut verbum aliquod otioſum, aut nimia quædam in oculorum conjectu licentia; vel quid ſimile, quorum non adeò facile eſt deteſtationem aut odium, nec firmum illud non amplius, in res adeò minutas prolabendi propoſitum concipere. Ut enim hæ parum voluntarii in ſe habent, cumque adeo exiguæ ſint, nec tantam deformitatem includant, ut piam quandam mentem ad cordialem ſui deteſtationem excitent; ſequitur ſæpiùs requiri, ut tantò plùs conſiderationis & applicationis mentis adhibeatur, quo digna ſpiritualibus viris habeatur diſpoſitio, quantò culpæ in ſe leviores ſunt. Cùm verò diſpoſitio hæc quotidiana non ſit, multò videtur ſalutarius non aſſueſcere continuò & conjunctim, ſed aliquot intermiſſis diebus confiteri, & cùm deinde confeſſionis uſurpatur Sacramentum majori reverentiâ, majori imperfectionum abominatione, & firmiori in poſterum ſibi cavendi propoſito concepto ad illud ſe conferre. Idem de Sanctiſſimo Altaris Sacramento dico; non quod propterea raræ cujuſdam integritatis hominibus, qui quotidiè de ſapientum virorum conſilio & ſuaſu ſacras frequentant epulas, certum præſcribere communicandi diem aut numerum velim: qui nihilominùs quotidianam ipſe confeſſionem ob ſupradictam rationem non ſuaderem. Huic monito finem imponam, ubi illos commonefecero, qui in aliud extremum impingentes, non niſi rarò admodum vel peccata Sacerdoti
aperi-

Digitized by Google

aperiunt, vel vivificum Euchariſtiæ Sacramentum adeunt; qui quod hoc ſatis imprudenter agunt, multò ſibi conſulerent meliùs, & prudentiùs agerent, ſi ſæpius utrumque Sacramentum uſurparent. Malè etiam agunt ſi deditâ operâ cæcutientes ſibi perſuadent; eum qui ſpiritualibus hominibus auctor eſt, qui aliquo die Sacramentorum uſum intermittant, quo majori poſtridie cum puritate & fructu eadem percipiant; illorum velificari ſeu favere imperfectioni ac tepori, qui per annum integrum adeo rarò verum ſuum remedium uſurpant.

Dico quartò. Venialia peccata non eſſe vilipendenda, ſicut & paſſionum immortificationes; nam facilè dum placent ad mortalia diſponunt. Demonſtrat hoc Laurentius A Ponte Tom. 1. in Caput 2. Matth. Annot. 24. Nec equidem (inquit) mirandum, quod in minoribus diabolo quis ſuccumbens, ad majora provocatus vincatur; quia cum cauſa belli noſtra ſit inordinata paſſio, quæ tentandi diabolo anſam præbet, hæc enim in minoribus ex deordinatione creſcit, & amplius contra nos vires ſumit. Quibus auctis, accedente poſtea diaboli inſtigatione ad majora facilè ruimus. Pulchrè hoc S. Aug. Tract. 1. ſuper Joan. confirmat exemplo illius, qui muſcis pertæſus, impatientiſsimè contra illas ſe habebat, caſu eum Manichæus quidam viſitans, ex muſcarum impatientia ad hæreſim Manichæorum adduxit. Hac equidem ratione: nam

nam cum ab eo petiiſſet, quis fuerit author muſcarum, eis homo pertæſus reſpondit, quod diabolus non Deus. Anſam ex hoc Manichæus ſumens, ex muſca ad apem devenit, quam etiam confeſſus fuit Deum non feciſſe: hinc gradatim ad paſſeres, deinde ad aves, tandem ad animalia. Ultimo (ait Aug.) perſuaſit homini, quod non à Deo factus eſt homo, ut videas, quàm vera ſit doctrina Caſſiani lib. 8. Cap. 18. Parum referre, ſi ira noſtra ſit contra calamum, quia & craſſitudo, aut exilitas diſpliceat, contraque ſcalpellum cum incidenda hebeti acie ſegniter exſecet, & non contra homines. Nam quoad noſtrum detrimentum, ſic fortiter evadit paſſio ex illis minimis aliquando, ac maximis: unde ex parva illa ira contra calamum, contracta paſſione augmentata, impulſu accedente diaboli, contra homines poſtea iraſcemur ad majora dilabentes.

Idem cernere licet de iis qui ſilentium peroſi linguas ſuas pro libitu laxant, ut primo utilia ſancta non ſuo tempore, nec ſuo loco proferant, deinde otioſa, nugatoria, mendacia, poſt detractoria, calumnioſa, ex quibus contentiones, rixæ, quandoque vulnera, quandoque cædes, & unde tanta mala? certè ex fractione ſilentii debiti.

Quapropter morales Theologi apud Baſſ. V. Confeſſ. enumerant aliquot modos quibus peccata venialia in mortalia tranſeunt, & quidem primò ratione finis, dum v. g. quia men-

Digitized by Google

dacium profert ut fornicetur. 2. Ratione ſpecialis contemptus, vel inobientiæ alicujus regulæ, legis etiam ad mortale non obligantis; ſuperioris qua ſuperior eſt. 3. Ratione firmæ adhæſionis, delectationis, perſeverantiæ in aliquo peccato veniali, ut proponat etiam mortaliter peccare. Undè habemus in Revel. S. Birgittæ lib. 1. Cap. 32. lib. 4. Cap. 126. lib. 6. Cap. 114. &c. quod peccatum etiam minimum, quiq; eo delectatur, quaſi ultimum finem in eo ponendo ſufficiat ei ad perditionem 4. Ratione ſcandali *v. g.* ſi quis credit ex ſuo ornatu aliquem induci in peccatum mortale. 5. Ratione periculi peccati mortalis cui ſe exponit. 6. Ratione conſcientiæ erroneæ. 7. Dum pervenitur in parvis ad materiam notabilem, etiam in materia temperantiæ, jejunii: laborationis in die feſto : ſæpius bibendo cum inebriatione vel morte contrahenda: comedendo ad aliam ſatietatem, quæ æquipolleat cœnæ, laborando ad completum ſpatium trium vel quatuor horarum. 8. Ratione circumſtantiarum, quæ multis officere poſſunt, *v. g.* joco furari vel abſcondere rem aliquam parvam, unde graves turbationes, damna, maledictiones oriri poſſunt, vel ſi uxor cum viro levius contendat, unde gravioris rixæ occaſio: ideò & prælati licitè, ſub gravi obligatione, etiam ſub excomunicationis pœna (videatur Baſſæus V. Lex §. 4. n. 5. & Bonacina de pecca. diſ. 2. p. 3. n. 13.) aliquos leviores defectus interdicunt & ſeverè puniunt, ex quibus notabilis deſtructio, obſer-

vantiæ

Digitized by Google

vantiæ regularis poteſt provenire, quæ ſubditi non advertunt: imò etiam de iis inquirere tenentur. 10. Si quis habeat voluntatem comittendi peccata venialia, & tantum ſola mortalia vitare, nam in praxi cum multis Theologis dicendo (quicquid ſit de ſpeculatione) iſtiuſmodi conjicit ſe in apertum periculum peccatorum mortalium præſertim ut citatus Baſſæus advertit in materia luxuriæ: ubi ſubdit hæc: unde neceſſario dicendum eſt inter ea ſtatuta, ad quorum ſingula determinatè, non tenetur religioſus ſub mortali, teneri ad aliqua vage ſub mortali. Quæ obligatio naſcitur præcipuè ex votorum obligatione; quæ obligat ad perſeverandum in Religione abſq; notabili detrimento & ruina illius, & periculo transgreſſionis votorum, ideoque nullum peccatum parvum putandum, nullum impunitum, nullum inemendatum relinquendum, juxta monitum Chriſti datum S. Birgittæ.

QUÆRES IV.

Quomódo ſint vitia extirpanda?

RESP. Inprimis, quod nomine vitii hic intelligatur affectio prava, ſive ex natura ſive per actus peccandi acquiſita permanens in anima, eandemque ad aliquod opus iniquum, ſeu peccati inclinans, uti *v. g.* eſt propenſio ad iraſcendum ac pejerandum, maledicendum, ſe inebriandum, temere judicandum, &c. quæ ex præteritis perjuriis, maledictio-

dictionibus, &c. eſt contracta. Volenti ergo proficere in vita Chriſtiana omnimoda neceſſitas incumbit, talia vitia dediſcendi, juxta illud Iſaiæ 1. *Quieſcite perversè agere, diſcite benè facere*, & Sanct. Joannis Baptiſtæ: *facite dignos fructus pœnitentiæ*. Non eſt enim ſignum ſinceræ ad Deum converſionis illius, qui nullum propoſitum, diligentiam, laborem, in eradicandis ſuis malis conſuetudinibus adhibet, ideoque eſt communis ſententia Doctorum apud Baſſæum V. Juramentum §.4.num.2. illum qui advertit ſe habere conſuetudinem pejerandi, & non adhibet remedia ad illam tollendam, mortaliter peccare, quotiès advertit illam conſuetudinem; & eam non conatur exſtirpare: Deinde licet eam efficaci propoſito retractet; tamen ratione ſcandali vitandi, quod aliis præbere ſolet juxtra prudentis confeſſarii judicium, abſolutio ei aliquando deneganda eſſet, aut differenda prout judicaverit ſaluti pœnitentis expedire. Demum non facilè relabetur in peccatum mortale, qui ex ſe vitia exſtirpare conabitur, ex cujus defectu aliqui pejores poſt confeſſiones evadunt, quam ante fuerant nam creſcentibus vitiis creſcunt & peccata.

Pro exſtirpandis ergo vitiis, primò eſt neceſſaria cognitio & deteſtatio eorum: ex eo quia ſunt morbi animæ noſtræ, origines peccatorum, fontes inquietudinum, fomenta affectionum inordinatarum, hoſtes Dei, corruptio virtutum, milites dæmonum, per quos

bona

bona noſtra diripiunt, noſque cæleſtibus donis ſpoliant. Deinde ardens deſiderium & firmum propoſitum cum Oratione ad Chriſtum, Beatam Virginem Mariam, Sanctos Patronos ad profuganda vitia aſſumendum, nihil omninò ſuis viribus confidendum, manè præſertim prævidendæ ſunt occaſiones & cauſæ eorum, & qualiter præſcindendæ conſiderandum; cogitandum v.g. ſi mihi dicatur verbum aſperum, patienter feram propter te patientiſſime JESU, gratia tua adjutus: ſi occurret diſtractio in Oratione, devotiſſime JESU tua ope ſtatim excutiam, &c. Hic autem conflictus contra vitia eſt cogitatione, & efficaci affectu exercendus, utpotè per actus internos abominationis, aut indignationis contra illa excitatos, v. g. Maledictum eſſe vitium iræ, gulæ, acediæ, &c. per quod tot mala homini obveniunt. Benedictam eſſe virtutem humilitatis, abſtinentiæ, &c. & exemplo Chriſti amplectendam. Deinde verbo, legendo vel loquendo aliqua de exſtirpatione vitiorum, vituperando illa cum ſe offert occaſio, diſſuadendo, &c. Denique opere, contrarios virtutis actus producendo. Tandem adhibendo examen conſcientiæ, quod apud timóratos bis per diem fieri ſolet, an aliquid omiſſum, aut languidè factum ſit, quam ob cauſam, &c. ac pro defectu illo, pœna aliqua ſibi injungenda, cauſæque mali tollendæ. Licet autem aliarum virtutum vitia oppoſita poſſint à nobis menti proponi, ad deteſtandum & vin-

Digitized by Google

cendum; luxuriæ tamen actus nec expedit unquam directè, & expreſsè examinare, animoque repræſentare, imò nec à longè intueri, etiam quocunque prætextu; ſed potius amator caſtitatis ſtatuat ſibi, neceſſe eſſe pro ſcopo, ſummam mentis & corporis puritatem, & quodammodo Angelicam Sanctimoniam; & in eum finem virtutum aliarum ſubſidium convocet, mortificationem, devotionem, humilitatem, &c. ut Angelicam puritatem illam acquirat, potius quam ut directè vitium oppoſitum devincat.

Et quemadmodum ille qui unum equum ſibi mancipatum ducit, alios quoque ipſi colligatos poſt ipſum currere facit, ita quamvis contra omnia vitia ſit nobis pugnandum; conſultiſſimum tamen eſt contra unum principale, & nobis maximè familiare, tàm per internam quàm per externam pugnam, per unam, duas hebdomadas, aut amplius pro exigentia neceſſitatis certare, v.g. Gulam ſæpius per diem deteſtando, tempore comeſtionis animum à cibis, potu, abſtrahendo, aliquid ſibi de appoſitis ſubtrahendo. Item dum ita effervèſcit, peculiari modo affabilem ſe omnibus exhibendo, contra verba otioſa ori cuſtodiam adhibendo; & ſic in aliis procedendum: pro negligentia autem pœnitentia ſibi aſſignandâ, iterumque animus reſumendus. Hic autem conflictus eſt magni faciendus, nam diabolus videns eximiam utilitatem homini ex eo provenientem, illum pervertere, vel ſaltem debilitare conatur.

Quæ-

Digitized by Google

QUÆRES V.

Quomodo occaſiones peccatorum ſunt fugiendæ?

RESP. Occaſiones proximæ, etiam chariſſimæ, utiliſſimæ, pretioſiſſimæ ſimpliciter abjiciendæ, fugiendæ, & deteſtandæ ſunt: ſic enim Salvator Matth. 18. præcepit. Si manus tua, pes tuus, oculus tuus ſcandalizat te, &c. Neglectus Conſanguineorum, affinium, & contemptus rerum externarum, puta divitiarum, honorum, voluptatum etiam licitarum, multum ad ſanctimoniam vitæ conducit, de quo illa verba Salvatoris: *Niſi quis renuntiaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Si quis venit ad me & non odit Patrem, &c.* Ejuſmodi contemptum ſæculares ſi volunt ſalvari tenentur habere in affectu, ut propter ullam rem etiam gratiſſimam Deum nunquam offendant, ſeu voluntati ejus nunquam contraveniant per injurias oppreſſiones proximorum, perjuria, omiſſiones ſacri, &c. parati omnia ſemper relinquere, ut docet S. Paulus 1. Cor. 7. *Reliquum eſt, ut qui utuntur hoc mundo tanquam non utantur, &c.* Et ſuo exemplo ad id permovet dicens: *Omnia arbitratus ſum ut ſtercora, &c.* Minus enim firmiter Deo, & ſupremo ſuo Principi atque ultimo fini, æternæque ejus legi adhæreſcit voluntas, quo magis inferioribus per affectum infigitur: unde ille Regius Propheta. *Quid mihi eſt in cœlo & in terra, DEUS cordis mei, &c.*

Digitized by Google

Deploranda eſt ſanè ſors illorum, qui ſuo labori, ſuæ induſtriæ, circa iſta temporalia, hiſque bonis creatis ita confidunt, ita ſe illis tradunt, vel ſubtractione eorum turbantur, ac ſi propter illa eſſent creati, quaſi in æternum ea ſint poſſeſſuri, ac ſi in ipſis eorum beatitudo tota conſiſteret; quaſi non eſſet alius mundus, alia vita, alia bona his excellentiora. Et quod gravius eſt ita ſe ipſis immergunt, ut quandoque propter eas in graviſſima odia, maledicta, manias, ſolicitudines, &c. incidant: imò etiam verbera tyrannica proximis & hoc Chriſtianis, inſtar illius ſervi nequam Evangelici infligant, &c. Alter tot villas poſſidet, & ut Deus ſibi & illis benedicat, nullum templum in ipſis vult fundare: alter dimidium cordis ſui in equo, cane, falcone, & alter totum cor in pecunia, turpi voluptate, ludo, honore aliiſque vanitatibus, more pagano defigit; ut deſtitutus Dei ſolatiis, quæ non procurat; ut Dei, & ſui oblitus, cum iſtis tranſeuntibus miſerrimè æternum pereat: hîc etiam nullum ſubſidium & conſolationem, quæ maximè ab iis ſperabat in neceſſitatibus ſuis maximis, in pœnam ſui inordinati affectus habere poſſit: & quod maximum eſt, etiam de uno obulo, quomodo levatus & erogatus eſt, in hora mortis debebit dare rationem Deo; uti Chriſtus ait in Revel. S. Birgittæ lib. 4. Cap. 4.

Præterea res creatæ non ſunt nobis ita ſimpliciter conſiderandæ, ac ſi eſſent à Deo

alienæ,

alienæ, vel ad DEUM minimè pertinerent, ſed more Chriſtiano velut dona DEI, monita DEI, materia meriti, quibus non niſi ſecundum Deum, ad ipſius ſervitium, noſtram, & proximorum, publicam, vel privatam utilitatem, cum timore Dei, cum moderatione, gratiarum actione eſt utendum. Superfluitas in cibo, potu, in argento, auro, in equis, & famulis, &c. arcet ab homine conſolationes Divinas, ſine quibus homo diſperit. Vide Revel. S. Brigittæ lib. 4. Cap. 45. Ex his patet reſolutio illius objectionis rudium, & quorundam nobilium contra perſonas Eccleſiaſticas conquerentium. Quomodo (inquiunt) credere debeamus Prædicatoribus, qui clamant ne nos in his rebus terrenis fundemus, &c. cum ipſi Eccleſiaſtici bona terrena poſſideant, monaſteria, collegia ampla ædificent, &c. Quibus juxta ſupradicta reſpondendum eſt, non uſum temporalium, ſed illicitam acquiſitionem, detentionem, & abuſum interdici: bona temporalia (ait CHRISTUS in Revel. S. Brigittæ, lib. I. Inter. 2. ideò à me data & conceſſa ſunt homini, ut ille eorum uſum habeat rationabilem, & ea quæ creata ſunt commutentur in increatum ſcilicet in me DEUM Creatorem; laudando & honorando me de bonis meis, non autem vivendo ſecundum deſiderium carnis: Ne videlicet anima miſſis beneplacitis DEI defluat in concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, ſuperbiam vitæ & multis ſe peccatis commaculet: Juſtè

reprehendit Divinus Vates illos, qui hujus mundi res magni æſtimant, & dicunt beatum populum cui hæc ſunt: cum potius ſit ille beatus, cujus Dominus DEUS ejus. Sanctus Dorotheus ſuum proviſorem inſtruebat, ut res conventus tanquam Chriſto dicatas cautè tractaret & obſervaret, nec tamen propter amiſſionem illarum turbaretur, pro meliore inſtructione affero huc verba Chriſti ex Revelatione S. Brigittæ lib. 6. Cap. 37. de bonô uſu, vel abuſu rerum. Quamvis autem diabolus movet Dominos mundi ad voluntatem ſuam, quamvis proſperantur ex occulta juſtitia mea: attamen ego ſum Dominus eorum & judicio meo judicabuntur, ipſi inceperunt ſibi novam legem contra legem meam. Curam quippe omnem apponunt, quomodo poſſint à mundo honorari, quomodo poſſint divitias acquirere, quomodo voluntatem ſuam perficere, quomodo progeniem ſuam dilatare. Ideò juro in Deitate & humanitate mea: quia ſi in tali ſtatu moriantur, nunquam intrabunt in terram illam, quæ promittebatur filiis Iſrael ſub figura, quæ fluebat lacte & melle, non magis quam illi, qui deſiderabant ollas carnium, & ſubitanea morte moriebantur. Sicut enim illi morte corporali moriebantur, ſic iſti morientur morte animæ. Illi vero qui voluntatem meam faciunt, ipſi intrabunt in terram, in qua fluit lac & mel, id eſt in cæleſtem gloriam: in qua non eſt terra ſubtus, nec cælum ſuperius: ſed ego ipſe Creator omnium & Do-

& Dominus, ego ſum ſubtus & ſupra. Egò extra & intra, quia ego impleo omnia, ego ſatiabo amicos meos dulcedine, non mellis ſed ineffabili ſuavitate & admirabili replebo eos, ut nihil deſiderent niſi me, nullo egeant niſi me, in quo eſt omne bonum: hoc bonum inimici mei nunquam guſtabunt, niſi convertantur à pravitate ſua. Si enim ipſi cogitarent quid ego feci pro eis, ſi conſiderarent, quid dedi eis, nunquam me ſic ad iram provocarent. Ego namque dedi eis omnia neceſſaria, & deſiderabilia habere cum temperantia. Ego permiſi eis moderatè habere honores, habere etiam amicos, & habere voluptatem moderatè. Quicunque in honore poſitus cogitat ſic apud ſe. Ex quo ſum in honore poſitus, honeſtè juxta ſtatum meum volo me habere: exhibebo Deo vero reverentiam, nullos opprimam, minores fovebo, diligam omnes, iſte talis in honore ſuo mihi placet. Qui vero divitias habet, & cogitat apud ſe. Ex quo divitias habeo nullius rem accipiam injuſtè, nemini faciam injuriam, cavebo mihi à mortali peccato, ſubveniam pauperibus: iſte talis in divitiis ſuis gratus eſt mihi. Qui autem in voluptate eſt & cogitat apud ſe. Caro mea infirma eſt, nec ſpero me poſſe continere: ideo ex quo legitimam uxorem habeo, non concupiſcam plures: conſervabo enim me ab omni turpitudine & inordinatione: iſte talis mihi placere poteſt: ſed plerique nunc legem ſuam præponunt legi meæ. Nam in honore

ſuo nullos volunt habere ſuperiores,de divitiis nunquam poſſunt ſatiari.In voluptate ſua extra modum & laudabilem conſtitutionem volunt excedere.Ideò niſi ſe emendaverint, & aliam vitam inceperint, non intrabunt in terram meam, in qua lac & mel ſpirituale eſt, id eſt,dulcedo & ſatietas,quam qui accipiunt nihil amplius deſiderant,nec aliquo indigent niſi quod habent. Profectò digniſſimæ ſunt illæ Revelationes ut opera & ſumptu alicujus in ſuas partes : propter diverſos hominum ſtatus inſtruendos præcipuè ſtatum Sacerdotalem dividantur ac diſtribuantur.

QUÆRES VI.

Qualiter ſunt corrigendæ animæ potentiæ?

RESP. Debet amator amicitiæ Dei intellectum ſuum ab ignorantia rerum ſibi neceſſariarum,& à cunctis erroribus virtuti contrariis vindicare : item à pravis ſuſpicionibus, temerario judicio, ab omni vana curioſitate arcere,ut non diſcat, non cogitet, non tantum turpia vel noxia , verùm etiam quæ ad honorem DEI, & ſtatum ſuum non pertinent. Et multò magis ipſum cuſtodiat à pertinacia, judicio proprio , opinione propria (puta quæ cum bonis non concordat) quin potius curet,ut proprium ſuum & principale objectum , primam & ſummam veritatem, nempe DEUM, ex rebus creatis , magis autem ex ſcriptura Sacra,ex lectione Sanctorum Patrum, concionum auditione, &c. ejuſque volun-

Digitized by Google

voluntatem cognoſcat. Memoriam quoque intellectivam abſtrahat à vanis cogitationibus, imprimat ſibi illud unum quod ſummè eſt neceſſarium, ideſt: Deum propter quem & ſecundum quem hic vivat, reſque vitæ ſuæ peragat.

Voluntati deneget omnia, quæ legi Divinæ adverſantur, illamque ad nutum alterius, qui Dei vicem gerit: ut eſt ſuperior, Confeſſarius applicet. Erga excellentiam, majeſtatem, providentiam, bonitatem, juſtitiam, aliaque attributa Divina optimos affectus in ſe excitet.

Ut autem horum dogmatum veritatem altius percipiat, cogitet in quem finem deventurus ſit, ſi ipſis contraria agat, v.g. Si ſuum intellectum erroneum ſequi, voluntati ſuæ vitioſæ obſequi, Dei raro vel nunquam meminiſſe velit, paſſiones animi non corrigat, &c. nam indies pejor evadet.

QUÆRES VII.

Quomodo domandæ ſint animi paſſiones?

Antequam huic quæſito reſpondeatur, ſciendum eſt, in appetitu ſenſitivo undecim paſſiones ſeu ejus functiones inveniri.

1 Amor inordinatus rerum temporalium.

2. Deſiderium fervens earundem.

3. Delectatio quæ ex iiſdem capitur.

4. Odium rerum bonarum, quæ licet appetitui ſua aſperitate opponantur, habent tamen in ſe grandem materiam meriti.

5. Fuga eorundem & obmurmuratio.

6. Dolor qui eorundem cauſa oritur.
7. Vana rerum hujus vitæ ſpes.
8. Audacia ad illicita exequenda.
9. In bonis rebus & ſanctis deſperatio.
10. Timor carnalis & mundanus.
11. Ira & infrænis & immoderata.

Ut autem iſtos affectus in nobis comprimamus, ſequentes rationes convincunt, quia illi nos ad peccandum multum diſponunt, perturbant, excæcant, eodemque tempore in adverſa animum pertrahunt, ut ſimul cupiat, timeat, lætetur, doleat, ut videre eſt in vindictam ſpirantibus, & pœnam timentibus, &c. iidem ſunt inſatiabiles, ſiquidem poſt unum actum acrius inſurgunt. Ideoque dicuntur paſſiones, quia animum alterant, ut velut mancipium aliquod multa ab iis patiatur, ex quibus indomitis, & corporum & animarum interitus ſæpius provenit. Quod ſi per rationem corrigantur, fiunt materia & inſtrumenta multarum virtutum: hæc autem correctio fieri poteſt triplici ratione. Philoſophica, qua etiam Pagani uſi ſunt: Chriſtiana & Religioſa, *v. g.* cum ratio per dictamen luminis naturalis ex ſe paſſioni imperat: deſiſte ſævire, nec enim conveniens eſt, ut homo præditus ratione affectu belluino ducatur: affectus eſt ſervus, inſtrumentumque animi: potior virtus, quam voluptas, multa ſibi incommoda inde provenient, &c. Secundo per cauſas ſupernaturales, *v. g.* ne appetas hoc quod Deus prohibet, ne formides hanc acerbitatem pro

Digitized by Google

pro Deo, & cælo ſuſtinendam, Deus te à tot vindicavit: Deo, non cupiditati obſecundes. Si placet hoc bonum, ſerva te pro illo majori æterno: potior gratia Dei, quam favor humanus. Si diſplicet hoc malum propter quod vis opus meritorium relinquere, magis diſpliceant illa graviſſima purgatorii aut inferni ſupplicia, brevi & forſan nunc moriendum, & forte ſine pœnitentia ut aliis contigit, &c. Tertio per Chriſti exemplum, Beatæ Virginis Mariæ, Sanctorum Dei, qui fuerunt ab hac vel illa paſſione alieniſſimi, *v. g.* Christus Filius Dei vivi, pro me homo factus eſt, Dominus meus, ego ejus ſervus, fuit ille moderatiſſimus in hac paſſione uti in omnibus pacatiſſimus, hoc mihi quoque curandum eſt, &c. Quodſi perſeveret paſſio, tunc voluntatis officium eſt minimè præbere conſenſum. Imaginatio quoque ipſa, quæ ut plurimum excitat motum paſſionum, honeſtis phantaſmatibus imbuenda eſt, *v. g.* fortiter apprehendenda incendia gehennæ, fœtor & turpitudo cadaverum, mortis propriæ horribilis turbatio. Jesus Christus ſanguine fluens nos quoque à peccato ad virtutem alliciens, ac ſuum auxilium offerens: vel repræſententur aliqua acerba, triſtia, doloroſa, pro neceſſitate occurrentis paſſionis: *v. g.* ad comprimendum inordinatum viſum: aliquis caſus præteritus olim, nobis horribilis, cum ſeria indignatione contra nos eſt imaginandus: ad ſedandam luxu-

luxuriam, cadaver ſemi putridum; ad avaritiam, mox mors imminens, &c. caterva dœmonum quæ nos tempore mortis circumſtabit, &c.

Porrò qui omnes paſſiones ſuas brevi & efficaciter vult deprimere, primam illarum, id eſt: amorem ſtatim compeſcat; nec enim aliæ movebuntur, ſi prima quieſcet, à qua omnes dependent. Nemo enim quidquam deſiderat, niſi quod amat; nemo de aliqua re triſtatur, niſi qui privatur ea, quam diligit; item nemo iraſcitur, niſi illi, qui impedit ne re amata potiatur. Ut autem his ratio facilius dominari poſſit: pono contra principales aliquot remedia, & inprimis contra paſſionem amoris, cui poteſt ſtrenuus paſſionum expugnator mederi.

1. Ut cogitationes & ſenſus à re placita divertat.

2. Illius imperfectiones conſideret.

3. Damna ex amore inordinato provenientia perpendat.

4. Aliis ſeſe quæ cogitationes diſtrahunt occupet.

5. Meliora & honeſtiora appetitui propõnat.

6. Obſervet diligenter, qui in parte inferiori motus exurgere ſolent, ut quamprimum ſeria diſplicentia, & ſincera ad Deum converſione deprimantur. Iiſdem modis proportione ducta paſſio odii ſe dabitur.

Contra

Contra triſtitiam hæc ſint remedia.

1. MAlum ipſum quod ſequi poteſt præmeditari? minorem enim prævilum in animo impreſſionem facit.

2. Quando malum jam advenerit, cogitare nobis hic magnorum bonorum acquirendorum præſtari materiam: ſcilicet virtutum, patientiæ puta humilitatis, fortitudinis, &c. Odit enim humilitatem, qui odit contumeliam, fugit manſuetudinem, qui odit irritantes ſe. S. Dorotheus Inſtit. 11.

3. Conſiderate quid alii paſſi ſint, vel patiantur.

4. Quod triſtitia cum admittitur, magis augetur, & multa detrimenta affert.

5. Non apprehendere malum, quia revera triſtitia magis ab æſtimativa, quàm à malo quod contriſtat oritur, ut experientia docuit. Temporalia bona non eſſe tanti momenti, ut propter illa jacturam gratiæ, vitæ, virtutis ſubeamus, hanc triſtitiam convertendam eſſe pro peccatorum expiatione.

6. In principio adverſitatis ad Chriſtum recurrere, ipſique hunc amarum calicem, primò offerre, ut ipſe eum dulcorare dignetur, prout S. Mechtildem Chriſtus docuit. Hoc etiam tibi omninò perſuaſum habeas, ut in adverſis Deo hilariter & fortiter ſervias, & cum proximo licet intus turbatus maneas, ſemper benignè agas, melancholia enim teſte D. Hieronymo eſt Balneum diaboli.

1. Pro-

Digitized by Google

Contra iram.

1. PRopriam exiſtimationem & rerum temporalium concupiſcentiam mortificare.

2. Nihil agere, vel loqui dum ira fervet, ne poſt te pœniteat.

3. Non apprehendere injuriam, & animum alio divertere, vel putare ſe dignum hac acerbitate.

4. Potius compati injurianti nos, cum plus animæ, quam nobis noceat.

5. Plurima damna cognoſcere, quæ ira facit.

6. Chriſti manſuetudinem ſibi ob oculos ponere, propter enim noſtram inſtitutionem eam exercuit.

Placandæ etiam iræ alienæ remedia hic addiſcenda.

1. NOn reſiſtere primo impetui.

2. Cum jam deferbuit, placidè humiliterque iraſcentem alloqui.

4. Perſuadere iraſcenti non eo animo rem factam, ut fieret injuria. Ad eum modum omnes paſſiones temperari poſſunt. Specialiter autem, ut eſt dictum paulò ante, eſt mortificandus amor, non ſolum rerum, quæ Divina lege prohibentur, ſed etiam ſuperfluarum, imò etiam frenandus immoderatus neceſſariarum, atque etiam ut rebus, quæ ad conſervandam vitam opus ſunt; non utamur propter ſolam delectationem, ſiquidem hoc eſt proprium beſtiarum,

Digitized by Google

ſtiarum, ſed propter neceſſitatem, quia ſcilicet Deus ita ſtatuit, alias non uſuri, imo potius parati omni humana conſolatione privari, omnibus conſanguineis aliiſque Deo charis rebus, ſi ſic ipſi placeret: per talem reſignationem obviabitur multis inconvenientiis.

Deinde frenare oportet gaudium ex temporalium bonorum præſentia ortum; ita ut non niſi moderatè lætemur Deo gratias agentes, cum hæc tantum ſint nobis ad tempus breve conceſſa, nec propter nos ſolos, pro quibus ſuo tempore ſevera reddenda eſt Deo ratio: recreatio quoque quælibet ſit ſuis terminis ſemper circumſcripta ne ſit cum offenſa Dei, ne convertatur in triſtitiam. In turbatione animi nihil deliberandum, nihil concludendum, quia tunc periculum, ac impulſio affectus prævalet contra veritatis bonum.

Denique motus primi non tantum iræ, verum & timoris & audaciæ, licet non ſint in noſtra poteſtate; ſunt tamen prævidendi, & ſenſim ut ſupra dictum eſt rationis imperio ſubjugandi: hoc autem maturius eſt faciendum, quam ſi ex primo motu *v. g.* hominem occidas, ipſe in gravem morbum, aut periculum mortis, &c. incidas; poſtea ſero doles velis nolis prævideas, & te cum minori fructu corrigas.

Ex his facile correctio ſenſuum exteriorum ſequetur; præcipue tamen oculi, aures, & lingua corrigenda ſunt, quia ex iſtorum cuſtodia neglecta graves aliquando lapſus facile oriuntur.

Quæ-

Digitized by Google

QUÆRES VIII.

Quid de Corporis mortificatione?

R*Eſp.* Iſtud etiam ſuis modis eſt corrigendum; ſiquidem corpus indomitum eſt, ſedes cupiditatis, receptaculum paſſionum, vitiorum nutrimentum, & inſtrumentum dœmonis ad expugnandam animam. Unde ipſi neceſſe eſt ſuperflua ſubtrahere, ex licitis quandoque neceſſaria diſcretè denegare: labores, ægritudines, moleſtias æquanimiter ferre, quandoque voluntariè infligere, propter delectationem ſolam, ipſi nihil concedere, præcipue autem: *Carnis terat ſuperbiam potus cibique parcitas.*

QUÆRES IX.

Quid de mortificatione amoris proprii?

COmmunis hoſtis totius perfectionis Chriſtianæ omnibus fidelibus, dum vita ſuperſtes, vigilantiſſimè in omnibus ſemper cavendus eſt amor proprius: ille videlicet, quo quis ſeſe magni æſtimando, ac in ſe manendo, ſe ipſum quaſi finem ſuarum actionum aut deſideriorum conſtituit. Iſte perverſus amor juxta D. Thomam cit. eſt occaſio & radix omnium peccatorum: quod facilè quiſque in ſe advertet, dum cauſam ſui peccati inveſtigabit, unde Deum in æmulationem provocat, conſtituens hominem ſui juris, impedit cognitionem ſui ipſius, ad ſalutem apprimè neceſſariam, facit ut peccata noſtra nobis gravia eſſe non videantur,

Digitized by Google

deantur, inquinat & immutat intentionem, & uſque ad contemptum Dei progreditur; nec eſt poſſibile quenquam in amore Dei proficere, niſi prius ab iſto perverſo amore diſcedat. Unde recte D. Aug. ſermone 47. in Matthæum. Diſce amare te non amando, quia qui amat animam ſuam perdet eam, &c. Proinde verus amicus Dei ſtudeat in omnibus iſtum amorem perverſum a ſe excludere: ſibi ipſi vileſcendo, ſe Deo in omnibus ſubjiciendo, admonitiones, reprehenſiones grato animo ſuſcipiendo, adverſa patienter tolerando, nec tam in curſu vitæ ſuæ & ſingulis actionibus proſpiciat, illa quæ ſunt grata animo ſuo, ſuæ carni, vel ſibi ſoli, quàm quæ ſunt placita Deo: imò nec ideò vivat, quia ſibi vivere eſt charum, ſed quia ſe vivere ſit Deo placitum. *Nemo ſibi noſtrum vivit, dicit Apoſtolus ad Romanos* 14. *& nemo ſibi moritur,* ſed Domino, ideoq; 1. Cor. 10. admonet: ſive manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis omnia in gloriam Dei facite. Et ad Corinth. 2. Cap. *pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, ut & qui vivunt, jam non ſibi vivunt, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit.*

QUÆRES X.

Quomodo tentationibus reſiſtendum?

R*Eſp.* Per ſeriam diſplicentiam, humilitatem orationem, mortificationem, fugam per actus timoris & amoris Dei. Quod ſi tentatio perſiſtat, magis, magiſque animus per

per prædicta eſt obfirmandus. Hic autem ex Fornario lib. 2. Cap. 2. cautelam accipe. Illorum verò tentatio magis periculoſa eſt, qui exterius profitentur vitam ſpiritualem, ſed verè mundo ſerviunt; quoniam ſunt ambitioſi in rebus ſpiritualibus, vanam gloriam ſectantur, ſua comoda quærunt, ſibi ipſis nimium confidunt, & plus aſſumunt, quàm par eſt; bona opera omittunt, ne àb hominibus contemnantur, & ſæpe ea faciunt, ut ab illis probentur: nihili faciunt peccata venialia, de rebus ſpiritualibus nunquam loquuntur, nec eas meditari curant, cum vana quadam libertate vivunt, leves ſunt & inſtabiles, timorem DEI paulatim à ſe excutiunt, conſcientiam habent cauteriatam, & tamen boni Chriſtiani haberi volunt, & putant ſe poſſe duobus Dominus ſervire.

§. 3.

De bonis faciendis, ſeu de exercitio virtutum.

QUÆRES I.

Quid ſit virtus? & quotuplex?

RESP. Cum Philoſopho, quod ſit diſpoſitio perfecti ad optimum. Eſt enim habitus qui operationes intellectus & voluntatis optimas efficit ac perficit, per conſequens partem hominis inferiorem optimè compoſitam reddit. Hinc ille vocatur moraliter bonus ac perfectus homo, qui clarè & certò verum à falſo diſcernit; qui bono honeſto, qua tale eſt inhæret, & in quo

in quo pars inferior rationi ſubjicitur, & è contra perverſus. Perfectus Chriſtianus qui fide, ſpe, charitate, aliiſque infuſis pollet virtutibus.

Virtutes aliæ ſunt naturales, aliæ ſupernaturales (D. Thomas 1. 2. quæſt. 62. articulo primo) author enim naturæ Deus omnium virtutum ſemina noſtris mentibus inſeruit, quæ nobis agentibus adoleſcunt & firmantur. Unde & acquiſitæ dicuntur: ut vero eſt author ſupernaturalis gratiæ, eis habitus, qui ad ſupernaturales operationes efficiendas, naturales facultates attollunt, nobis antea diſpoſitis ad tanta & eximia dona ſolus ipſe format & infundit: & dicuntur infuſæ, quia cum gratia habituali infunduntur, quæ deinde per exercitium confirmantur & augentur Acquiſitæ virtutes ad principia practica, & ſpeculativa naturalis rationis: infuſæ ad ſua principia virtutum Theologicarum referuntur: unde etiam in modo operandi differunt. Modus enim acquiſitarum à ratione naturali: infuſarum vero à lege Divina fideque præſcribitur: quod appoſito temperantiæ exemplo liquebit. In cibi potuſque ſumptione, quod ad acquiſitam temperantiam ſpectat, ratio præſcribit modum ne noceat valetudini, vel rationis uſum impediat: at in eadem ſumptione, ſi per actum infuſæ temperantiæ fiat, modus à lege Divina quam docet fides, charitate formata imponitur: ut ſcilicet parcitate cibi & potus corpus caſtigetur, & in ſervitutem ſpiritus redigatur ad ſerviendum Deo, &

hic

Digitized by Google

hic modus eſt meritorius vitæ æternæ longè melior primo.

Quandoque etiam accidit temperantiam infuſam materia delectabili abſtinere, ubi naturalis ratio per temperantiam acquiſitam ea abſtinendum non dictaret, *v.g.* Dum corpus jejunio ad majorem gratiæ vel gloriæ acquiſitionem caſtigatur: quod etiam pro aliis actionibus eſt conſiderandum, & hoc altiori & diviniori modo virtutum moralium actus exornentur.

Hic etiam virtutes acquiſitas advertendum eſt (licet infuſæ nobiliores ſint) hanc vim efficaciorem habere, quod vitia contraria illis conatibus, quibus conantur exterminent, ac cordis tranquillitatem conferant, infuſæ verò, contrarios ac vetuſtos vitiorum ſuorum habitus non expellunt, ſed ad creberrimos congreſſus vires præſtant, ut pax animi ad inhabitandum Spiritui Sancto comparetur. Unde qui Sacramentis utuntur, fortiores contra peccata vitia, paſſiones, dummodo ſuam voluntatem applicent redduntur, quo carent infideles, & in peccato mortali exiſtentes.

Virtutum deinde aliæ ſunt intellectuales, quæ intellectum perficiunt: uti ſunt ars, intellectus, ſcientia, prudentia, ſapientia: præcipue autem fides Theologica. Aliæ ſunt morales, quæ ad mores componendos pertinent: quarum præcipua eſt charitas Theologica: tum juſtitia cum virtutibus ſibi annexis, quæ voluntatem reformat, temperantia appetitum concu-

Digitized by Google

concupiſcibilem, fortitudo iraſcibilem, cum agmine aliarum virtutum moderatur, ex infra inſinuatis hominem optimè diſponunt.

Aliæ erga DEUM, uti	Fides, Spes, Charitas, Religio cum ſibi annexis.
Aliæ erga Superiores.	Obſervantia, Obedientia.
Aliæ erga omnes.	Juſtitia, Amicitia, Miſericordia, Affabilitas, Fidelitas ſeu veritas.
Aliæ hominem diſponunt erga ſe ipſum.	Amoris proprii abnegatio, Temperantia, Caſtitas, Paupertas, Humilitas, Modeſtia, Silentium, Manſuetudo, Fortitudo, Patientia, Perſeverantia,

Prudentia autem præſertim infuſa, tum harum virtutum exercitiis, tum in cæteris vitæ periculis rectè diſponendis verſatur.

Cæterum in ipſo exercitio virtutum præ-

cipuè eſt incipiendum à mortificatione amoris proprii, aliorumq; vitiorum de quibus ſupra: amor enim proprius, omnia bona ad ſeipſum trahit, nec ſinit hominem Dei bonum ut par eſt, & proximi procurare. Nulla enim poteſt eſſe ſincera devotio, nulla bona oratio, nullus verus Dei & proximi amor, nulla perfecta obedientia, nulla juſtitia niſi inordinatus ſui amor & im̃odica ſive quietis ſive com̃oditatum cupiditas, ſuique æſtimatio faceſſat, ut ita poſſint quæ alteri debentur ſemota ab affectu ſincerè exhiberi. E contra verò charitas Theologica ex natura ſua omnem affectum à bonis creatis abducit, ut illum libere ad Deum transferat, bonaque omnia quæ liberaliter ab eo conceſſa ſunt, ſibi veluti totaliter reſignet.

QUÆRES II.

Quomodo virtutes exercendæ?

ET quia parum prodeſt virtutes laudare, niſi etiam ipſarum veritatem & modum ipſas acquirendi addiſcas, ideò ad exercendam aliquam virtutum opus eſt primò cognoſcere ipſius naturam, utilitatem, neceſſitatem, &c. Secundò, magnam æſtimationem, ac deſiderium efficax acquirendæ virtutis aſſumere. Tertiò, Deum authorem omnis perfectionis de illa exorare.

Et quia virtus per actus acquiritur; ideò omnino cumprimis neceſſarii ſunt illius actus interiores, per hos enim (Gaudier par. 4. de per-

Digitized by Google

de perfect. Cap. 3.) ſtultus à ſapiente; verus DEI ſervus, ab hypocrita, homo ſpiritualis ab animali dignoſcitur. Virum enim veræ virtutis ope deſtitutum intereſſe Sacro quid vetat, jejunare, eleëmoſynam impertiri, &c. ſed abſque merito, abſque perfectione, abſque vita & ſpiritu. Patet hoc in bono & malo latrone, in Publicano & Phariſæo, &c. deinde quia interiores actus virtutis quovis tempore, loco, in ſolitudine, inter homines exerceri poſſunt: demum quia ab his germana hominis perfectio, & incrementum gratiæ DEI dependet; quia ille majori meritorum cumulo augetur, & arctiori cum DEO amicitiæ nexu conjungitur, qui actum internorum ſtudio, ſolicitiore & praxi diligentiore exercetur. Quapropter magnopere curandum eſt, ut externus actus ſit cum interiore conjunctus, & tanquam ex vero ſuo principio, formali motivo (ſecus enim infructuoſus & inutilis, ſicut verba ſine virtute ſibi debita, corpus ſine anima) oriatur.

Itaque in ipſo exercitio virtutis cumprimis intentio præter illam generalem ſe abnegandi & DEO placendi, hæc ſpecialis formanda eſt; ut hic & nunc iſte actus ideo fiat, ut hæc vel illa virtus juxta voluntatem DEI exemplo CHRISTI; ſtudioſè ac conſtanter exerceatur, vel plures virtutes in eodem actu. Deinde contra impetum contrariarum virtuti propenſionum inſurgendum eſt per abominationem ipſarum; præſertim in exerci-

tio moralium (Theologicæ enim & virtus Religionis non ita impetuntur) tum propoſitæ virtutis actus interiores, animo ferventi ſunt per pia propoſita, ac deſideria coram Deo ſæpius per diem eliciendi, demùm in exteriores cum datur occaſio deducendi. Exempli G. intereſt aliquis concioni in prima Dominica S. Adventus; audit CHRISTUM venturùm in fine mundi ad judicandum; ſubinfert ſe quoque ibi ſiſtendum, ubi etiam de verbo otioſo reddenda erit ratio, &c. Ex illa concione aſſumit ſibi præcipuum exercitium timoris Domini, excitatoque in ſe deſiderio illum acquirendi, eum à Chriſto humiliter poſtulabit; JESU venture Judex ſæculi confige timore tuo carnes meas, &c. JESU in quo ſpiritus timoris Domini requievit, à judiciis tuis timeam, miſerere mei tum tempus adeſt miſerendi. Vel illius Proſæ. Dies iræ, dies illa, &c. verſus ruminabit, &c. Deinde hunc timorem DEI opere exhibebit, etiam verbum otioſum timendo proferre; ſuperflua ſibi ſubtrahendo, & alia agendo vel omittendo, de quibus ſtricta ratio eſt ſibi pro certo facienda in judicio. Demùm in examine conſcientiæ ſe diſcutiat, quomodo memor fuit ſupremi judicis ſuos actus modo notantis, &c. quæ perperam cogitavit, dixit, egit, omiſit agenda, pro quibus doleat, aliquam pœnam ſubeat, & iterum ſe ad exercitium timoris Domini meliùs accingat. Similiter in Dominica decimatertia poſt Pentecoſten, proponitur

tur Chriſtus Magiſter humilitatis, ad cujus exercitium opus erit ſcire, quid ſit humilitas, & quot gradus habeat, &c. Deinde neceſſe erit quolibet mane excitare in ſe odium ſuperbiæ, deſiderium, cum propoſito efficaci humilitatis acquirendæ, ac Chriſtum humilem de humilitate rogare, B. Virginem SS. Patronos, tunc alternatis horis ſe coram Deo pio aliquo ſuſpirio vilipendere, humiliare, ſaltèm illâ Oratiuncula, Deus propitius eſto, &c. Exteriores quoq; actus humilitatis uſurpandi, quorum occaſiones frequentiſſimæ occurrunt.

Quia verò multi actus exteriores ſunt indifferentes, idcirco ab interioribus actibus virtutum ſunt dirigendi aut informandi uno vel pluribus, *v. g.* dum aliquis opera ſervilia exercet; ſi ſtudio Deo placendi id fiat, charitas eſt; ſi perſonam Chriſti in Dominis, prælatis, ſuperioribus, vel Dei poteſtatem conſideret, eſt fides, ſi Deum in ipſis honoret, eſt Religio: ſi objecti amore miniſterii, eſt humilitas: ſi ut mandata Dei exequatur, eſt obedientia: ſi pro peccatis præteritis ſatisfaciendi voluntate, eſt pœnitentia, ſi alendi, reficiendi, ſublevandi alios intentione, eſt charitas & miſericordia, &c.

Multò autem commodiùs tale exercitium fœcundandi in actibus bonis ſuccedet, *v. g.* in ſacrificio Miſſæ, nam ſi quis miniſtret Miſſæ, vel illam perficiat, ad obediendum ſuperiori, eſt actus obedientiæ; ſi ut placeat Deo, eſt

actus amoris Dei, ſi ut proſit quoque proximis, eſt charitatis actus; ſi ut per id aſſequatur beatitudinem, eſt actus ſpei: ſi ut ſatisfaciat Deo pro peccatis, eſt actus pœnitentiæ; & quotquot fines honeſtos concipit, tot virtutum ſpecies contrahit. Qui autem cupit viâ compendioſa ad acquiſitionem plurium virtutum pervenire, ſeque habilem ad exhibitionem bonorum operum reddere; operæ pretium eſt, ut omnes vires & conatus ſuos, ad omnimodam expugnationem vitii prout ſupra dictum eſt, aut paſſionis quæ illum maximè infeſtat, & ad perfectam poſſeſſionem unius virtutis ſerio ac ſedulo ſeſe convertat (quanquam & aliæ non ſunt per occaſionem relinquendæ) uſque ad heroicum ſeu excellentem gradum, ita ut careat omni propoſito vitio, ſit in ſe activiſſima, etiam ad proficiendum aliis, & ſtabiliſſima: præſtat enim unum artificem in ſua arte excellere una, quàm plures imperfectas tenere. Deinde quia uni virtuti ſi eſt perfecta, neceſſe eſt alias quoque virtutes copulari. *v. g.* temperantiam comitatur prudentia, quia debet eſſe diſcreta, item fortitudo ut ſit conſtans; amor Dei, ut ſit meritoria, &c. Et ideo videmus diverſos ſtatus Religioſorum, quia ab ipſis diverſæ virtutes præcipuo modo exercentur. In exercitio virtutum perfectius exhibendo proponenda ſunt exempla Christi Domini, Beatæ Virginis, Sanctorum Dei: inſuper opus eſt, ut non tantum quis conſideret virtutes Christi, ſed.

Digitized by Google

ſed etiam illas à CHRISTO poſtulet, ſuoſque actus, actibus ejus piâ intentione uniat, quod ipſe CHRISTUS S. Mechtildi l. 1. Cap. 3. inſinuat.

Denique ad continuandum hanc viam id etiam pertinet, ut bono exemplo aliis præfulgeas; alios pro virili ad bonum inſtruas; humilitatem præſtantiore modo exerceas; onera patientiæ alacriter perferas; ut illa virtus, *v. g.* humilitatis patientiæ, &c. quæ in principio fuit difficilis, in proceſſu fiat facilior, demum cum gaudio perficiatur, in majorem laudem DEI & fructum aliorum.

Ad virtutes morales & Theologicas ſuavius & promptius exequendas, dantur homini dona Spiritus S. ex quibus tanquam ex optimis operibus naſcuntur fructus Spiritus S. & octo beatitudines; quæ omnia à DEO ſunt devotis ac humilibus Orationibus expoſcenda.

QUÆRES III.

Quæ præcipuè virtutes ſunt exercendæ?

RESP. Quatuor CHRISTUS Dominus oſtendit S. Melchidi lib. 2. Cap. 8. cum enim ex ipſo quæreret quid deſignaret Crux, quam ille apparens ei geſtabat in pectore ſuo, reſpondit: ſuperior pars crucis amorem meum deſignat, cui nihil homo præponere debet: inferior verò humilitatem, quâ homo ſe omni creaturæ debet ſubjicere propter me. Dexterâ timorem DEI non poſtponere. Sini-

Digitized by Google

ſtrâ adverſa propter me patienter tolerare. Si quis hanc crucem in corde ſuo per jugem memoriam geſtaverit, hæc erit merces laboris ejus, quod cùm primò anima ejus à corpore exierit, nuſquam niſi in corde meo manſionem habebit.

QUÆRES IV.

Quotuplex ſit exercitium virtutum?

R*Eſp*. Triplex. Primum eſt univerſale per bonam voluntatem affectam univerſali juſtitia, *v. g.* ſi intra ſe more Chriſtiano cogites. Ergo Dei gratiâ nolo ſimpliciter malum, quia Deus ſeverus Judex me conſiderat. Volo efficaciter quo potero meliore modo facere bonum: quia Deus tot me beneficiis cumulat. Cupio in omnibus tibi optime Deus quam maximè placere, quia es omni honore & ſervitio digniſſimus. Vel ſi dicas: non propter me, nec ſecundùm me, ſed vivo propter Deum, ſecundùm voluntatem ejus. Nolo quod Deus non vult; volo quod Deus me vult velle. Utinam quam perfectiſſimè honorificem Deum, & quæ ipſi ſunt placita faciam ſemper. Non utile; non delectabile, non honorificum mihi, ſed quæro beneplacitum Dei in omnibus. Tu Jesu adjuva me, &c.

Secundùm eſt ſpeciale, dum aliquis modo peculiari elegit ſibi aliquam virtutem exercendam per hebdomadam, menſem, vel etiam per totam vitam, de quo ſupra dictum eſt.

Tertium eſt ſpecialiſſimum cum videlicet quili-

quilibet actus in particulari aliqua certa una virtute vel pluribus imbuitur. Ut enim actio bona ſit, neceſſe eſt, ut, non ſolùm objectum illius & finis maneat bonus, ſed etiam, ut nulla circumſtantia mala vitietur: ut autem ſit perfecta opus eſt ut virtutum præſertim ſupernaturalium, quarum capax eſt, ſplendore imbuatur, quod in proceſſu virtutum exemplis dilucidabitur.

QUÆRES V.

Quotuplex eſt proceſſus virtutis?

RESP. Triplex: primus puritas per fugam oppoſiti vitii, abnegationem proprii amoris, per victoriam tentationis: ſecundus, activitas; per rectam voluntatis intentionem, intellectûs attentionem, virium ſeriam contentionem: tertius, activiſſima ſtabilitas; directa per charitatem ad DEUM. Hæc nobis DEUS innuit per Prophetam & Apoſtolum Petrum, dicentes: *Declina à malo, & fac bonum: inquire pacem, & ſequere eam.* Unde quilibet actus noſter, ut ſit bonus ac meritorius, ita eſt perſolvendus, ut careat vitio, aliquâ virtute imbuatur vel pluribus, ad DEUM ſincere & firmiter dirigatur.

Petes, quibus modis iſti tres proceſſus pro commodo exercitio in mentem revocari poſſint? *Reſp.* Hiſce tribus verbis. Nolo. Volo. Cupio. *v. g.* in Oratione. Nolo hic mentis diſtractionem, irreverentiam, teporem, &c. Quis enim ego ſum ut audeam propter me,

Digitized by Google

aut aliquem humanum reſpectum, aut aliquam vanitatem, &c. tantam Majeſtatem vilipendere, &c. aliàs judicium ſeveriſſimum Dei me inſpicientis, & pœna graviſſima mihi ſubeunda, &c. Modò poſſum corruere & mori, &c. Deus eſt à me omni honore digniſſimus, &c. ſatis antea in orando deliqui, pro quo infinities doleo, patiar, moriar, quam irreverenter cum Deo agam, &c. Volo exemplo Christi, B. Virginis Mariæ, Sanctorum Dei omnimodam attentionem, reverentiam, devotionem, &c. Cupio quàm perfectiſſimè hanc Orationem propter Deum perficere. Tu Jesu devotiſſime, per tuas Orationes adjuva me, quibus ego hanc miſeram meam, cum ea qua poſſum humilitate adjungo, ac cum eiſdem Orationibus tuis ac meritis iſtam meam exilem, cum eo qui eſt poſſibilis fervore, in gratiarum actionem, in ſatisfactionem pro peccatis meis, in laudem æternam, in adimpletionem Divinæ voluntatis, ac unionem æternam, in imperationem mihi neceſſariorum, ac NN. ſupplex offero tuò Patri cæleſti, ut illi tibique, unâ cum Spiritu Sancto, quàm maximè infinities placeam. Tu quoque Sanctiſſima Mater, impetra mihi gratiam, voſque S. Patroni.

Idem modus in aliqua adverſitate ſervandus erit E. G. Nolo hic impatientiam: quis enim ego ſum, ut contradicam permiſſioni Divinæ, tot criminum reus? &c. Alias poſt graviora feram invitus, cum maximo meo damno,

Digitized by Google

damno, ſine ullo merito. Patientia mihi omnino eſt neceſſaria, in hac poſſidebo animam meam. Jam ſatis antea impatientiæ fuit, de qua doleo, &c. Volo CHRISTI patientis ſervare patientiam, &c. Cupio ad finem perſiſtere, &c. Tu JESU patientiſſime per tuam patientiam me adjuva. Hanc ego afflictionem tuæ ſanctiſſimæ Paſſioni ſupplex adjungo: tibique ac tuo Patri æterno, cum ea quâ poſſum humilitate & fervore in ſatisfactionem meorum peccatorum, in adimpletionem Divinæ voluntatis offero: ut quam maximè tibi infinities placeam. Adjutor meus eſto, &c. Tu quoque Virgo doloroſa juva me, denique Patroni. Similiter agendum in recreatione, in refectione, *v. g.* Nolo hîc vitium gulæ, diſſolutionis. Quis enim ego ſum, ut propter hanc vanitatem, &c. Speculator adſtat deſuper, qui modo me poteſt in infernum, &c. de minimo verbo, potu, cibo, reddenda eſt ſtricta ratio, &c. Alias cibus in venenum, recreatio in afflictionem, homo in lupum, DEO, quem offenderem permittente mihi verteretur. Satis antea peccavi, &c. Volo etiam cum modeſtia mea exemplo CHRISTI, omnem temperantiam modeſtiam. Cupio & hic DEO Optimo placere. Tu Domine JESU temperantiſſime, modeſtiſſime, per tuas virtutes adjuva me, quibus ego hanc meam refectionem, recreationem adjungo & offero ad tuam gloriam, in adimpletionem Divinæ voluntatis tuæ, &c.

Et per conſequens ita faciendum in aliis

Digitized by Google

actionibus, ut in memoria, & amore præſentiæ DEI, in abnegatione noſtri, in timore DEI, in humilitate, patientia, quæ virtutes præcipuè ſunt colendæ fereque in omni actu exhibendæ efficaciter nullum velimus vitium, optemus virtutes, cupiamus quam maximè placere Deo: nam ſic non nobis, ſed ſoli principaliter DEO, vivere deberemus, ita & cogitare, cupere, loqui, & ea quæ ſunt officii noſtri exactè, quia propter DEUM fiunt, exemplo Chriſti perficere.

QUÆRES VI.

Quid maximè officit exercitio virtutum?

RESP. Tepiditas, ſiquidem ipſa eſt profectûs Chriſtiani, ſomnus, macies, ſterilitas, jam quaſi defatigati ſatietate rerum ſpiritualium, aut potius deterriti difficultatibus in via perfectionibus occurrentibus, ita ut ultra progredi nõ laboret; ſed quaſi de via languens ſubſiſtat.

Contra iſtam ſit diligens conſideratio gravium periculorum, tepitudo propè impendentium. 1. Relapſus in peccata vitæ prioris. 2. Perdendi omnem fructum vitæ, hactenus benè inſtitutæ 3. Periculum alicujus majoris ruinæ, quæ etſi non impendere videatur, tamen eſt certa, niſi tepor ille excutiatur. 4. Nunquam emergendi ex gurgite tepiditatis, cum ejus vis ſemper detineat, denique periculum excidendi gratia, & ſpe ſalutis, idque propter ingratitudinem donorum tot acceptorum

Digitized by Google

ceptorum, & negligentiam tot occaſionum, ad bonum tot exemplorum. Sacramentorum aliorumque ſubſidiorum, ad cumulanda merita repudiationem. Tepidis enim ira Dei procerto imminet, quia potius ſibi, quam Deo; & ſecundum ſe, non ſecundum Deum vivere appetunt.

6. Quapropter quiſque aſſueſcat amore perfectionis, linquere blanda, quæ poteſt; perferre adverſa, ut poteſt; orare ſicut poteſt; laborare, vigilare, ſe punire, corrigere, quantum poteſt: memor illius moniti Sacræ Scripturæ: *Quidquid poteſt operari manus tua, inſtanter operare, quia, &c.* Miſeri ſunt illi (dicit B. Virgo M. S. Brigittæ libro 3. Revel. Cap. 28.) qui ſic dicunt: ſufficit ero in cælo minimus, nolo eſſe perfectus. O inſenſata cogitatio, quomodo erit ibi imperfectus, ubi ſunt perfecti omnes; alii ex innocentia vitæ, alii ex innocentia pueritiæ, alii ex purgatione, alii ex fide & bona voluntate. Idem dicit Christus lib. 4. Cap. 62. Nemo veniet ad portam gloriæ, niſi perfectus, aut perfectè purgatus, & nemo apprehendet gloriam, niſi perfectè deſiderando, eam, aut perfectè cum potuerit pro ea laborando.

* * *

Digitized by Google

§. 4.
De exercitio charitatis Theologicæ.
QUÆRES I.
Quæ ſunt præcognoſcenda ad intelligendam naturam charitatis Theologicæ?

RESP. Præcognoſcendam eſſe naturam amoris; multi enim (ut bene advertit Joannes à J. M. Carmelita diſcalceatus, Cap. 1. de arte amandi DEUM) reperiuntur, qui cum ſe DEUM amare profiteantur; attamen quid ſit verus DEI amor ignorantes, infinito intervallo ſe ab amoris Divini veritate & puritate ſequeſtrant, amor itaque in communi conſideratus (D. Thomas 1. 2. quæſt. 16.) dicitur principium motus in rem amatam, iſque eſt triplex: primò naturalis, qui eſt quædam connaturalitas appetitus propendentis ad bonum ſibi competens: ſecundò ſenſitivus, qui eſt complacentia boni, neceſſariò conſequens apprehenſionem appetentis ad id quod appetitur: tertiò eſt rationalis, qui eſt motus complacentiæ inclinans voluntatem ad bonum cognitum propter convenientiam illius non neceſſariò, ſed ſecundùm judicium liberum. Unde in rationali appetitu præter complacentiam à bono in voluntate impreſſam, reperitur inſuper electio, quæ dilectio vocatur; & apprecatio boni, quæ dicitur charitas.

Amorem conſequitur concupiſcentia, quæ eſt

eſt quædam amoris extenſio ſeu progreſſus ad bonum nondum poſſeſſum; quæ dum rationem comitatur, appellatur deſiderium, quod abſente bono, vel nondum totaliter poſſeſſo, aliquando invaleſcit uſque ad ardorem; qui dicitur fervor, quem ſolet comitari languor, ſeu graviſſima quædam mæſtitia; quæ hominem etiam poteſt interimere. Si verò bonum concupitum ex voto ſuccedat, ſubit quædam unio indeque delectatio (quæ ſi cum opere rationis fiat, propriè dicitur gaudium) eſtque animæ in bono, quod ſibi placet conſtitutæ, motus delectabilis & fruitio: ab aliis vocatur ſecunda complacentia, ſeu amor complacentiæ, in qua natura amoris completur.

Amoris affectus multi ſunt, nam præter fervorem & languorem eſt Ecſtaſis, quæ ſignificat exitum appetitus à ſeipſo, ut exiſtat in bono quod affectat: ſecundò eſt animi dilatatio, & quædam liquefactio: tertiò eſt ſtricta conjunctio: quartò ardor mutuæ benevolentiæ: quintò animi immerſio: ſextò zelus: per quos omnes effectus, complacentia extenditur. Unde & quidam amorem per ſolam complacentiam definiverunt; nam illa ceſſante, ceſſat & amor; quo appetitus tanquam aliquo pondere juxta ſententiam S. Auguſtini fertur in bonum, dicentis: Amor meus, pondus meum, & quo feror, illo feror. Prædicti effectus maximè eluceſcunt in amore Divino, qui dum alicujus animum occupat, ita illum alterat & conſtituit, ut ſuæ volunratis,

ſuo-

ſuorum commodorum, ac ſui quodammodo oblitus cor ſuum totum transfundat ad oblectandum ſe Deo, totum ſe impendat ad promovendum bonum Dei, ad patiendum pro honore ipſius, ut ſit totus Dei & Deo, aliis autem non niſi ad nutum Dei, nullus autem ſibi; quæ benè conſideranda ſunt cupienti ſincerè amare Deum, ut hæc ſenſim per partes aſſueſcat.

QUÆRES II.

Quotuplex ſit amor rationalis?

R*eſp.* Siquidem amor dupliciter propendet in aliquod bonum; ideo in duas ſpecies dividitur: quarum una, vocatur amor concupiſcentiæ; altera amor benevolentiæ: Amor concupiſcentiæ eſt ille, per quem aliquid amamus, ſperantes ex eo utilitatem aliquam nobis provenientem. Talem amorem non eſſe purum, imò nec propriè amorem, ſed quandam proprii commodi ac ſui ipſius in materiâ honorum, voluptatum, aut divitiarum ſectationem philoſophi & Theologi aſſerunt. Amor autem benevolentiæ eſt ille, quo alterum propter ejus bonitatem, ſeu perfectionem aliquam magni æſtimamus, eique benè & bonum volumus, unde Ariſt. 2. Rhetor. Cap. 4. dicit amare nihil aliud eſſe, quam bonum velle.

Si is cui bonum volumus jam illud quod ei volumus habet, & poſſidet, tunc ei id volumus propter gaudium & animi delectationem,

rem, quam habemus, ex eo quod illud habeat & poſſideat, & ita formatur amor complacentiæ ſecundæ; qui nihil aliud eſt quam actus voluntatis, per quem illa ſe unit & jungit lætitiæ cordis & bono alterius. Verum ſi is cui bene, & bonum optamus, nec dum illud poſſideat, id ei deſideramus & amor ille dicitur amor deſiderii.

Quando amor benevolentiæ exercetur abſque reciprocatione ex parte rei amatæ vocatur ſimplex amor benevolentiæ: quando verò eſt reciprocatio, vocatur amor amicitiæ. *v.g.* advertit quis aliquem virum magnis virtutibus præditum (præſertim in excellenti dignitatis gradu conſtitutum) tunc in ipſius virtutibus habens complacentiam, illum magni æſtimat, ipſi honorem defert, & paratus eſt illi ſua obſequia præſtare ex eo quia dignus eſt: Quodſi ab illo in ſui ſocietatem ſeu familiaritatem admittatur, jam iſte illius amor qui fuit ſimplex benevolentiâ ſublimabitur in amorem amicitiæ, indeque erga illum ferventiore affectu propendebit, ipſi ſe, & ſuam voluntatem vivo & vero affectu devovebit, eidemque illi bona ſincerius optabit & efficacius procurabit; quæ ſcit ipſum ſibi vel ſuis deſiderare, ſiquidem ſua voluntas ejuſdem voluntati alligata eſt.

Si ſimpliciter amamus amicum, nulli aliorum amicorum eum præferendo, illa amicitia ſimplex eſt; ſi autem præferamus alicui tunc vocatur dilectio: quaſi ſi quis diceret, quòd

rectus

rectus amor ſit electio; quia inter plures quos amamus illum eligimus, aliiſque omnibus præferimus.

Quod ſi æſtimatio & prælatio quam habemus & facimus de amico, ſit licet magna, & non habeat æqualem; nihil tamen obſtat quo minus veniat in comparationem, & cum aliis habeat proportionem; amicitia illa vocabitur eminens dilectio. Verùm ſi eminentia illius amicitiæ non veniat in ullam comparationem & proportionem, ſed ſit ſupra omnes, tunc dicitur dilectio incomparabilis, ſummeque eminens, ſuper omnes alias; & uno verbo erit charitas, quæ uni Deo debetur.

QUÆRES III.

Quæ eſt differentia inter amorem ſenſitivum & rationalem?

RESP. Magnam eſſe differentiam: nam amor ſenſitivus cum tendat in bonum, quod eſt animæ minimè proportionatum, neque illi proprium & quandoque à Deo ſibi prohibitum, ipſam animam non tantùm de ſua dignitate dejicit; verùm etiam turpiſſimè fædat, Deoque & hominibus reddit exoſam, juxta illud Prophetæ Oſeæ 9. *Abominabiles facti ſunt ſicut ea quæ dilexerunt*, prout videre eſt in hominibus luxurioſis, avaris, ebrioſis, &c. nam ſicut corpus ſordibus, ſic anima amore animali fædatur, & enecatur. Rationalis amoris objectum eſt honeſtum, puta, prudentia, juſtitia, temperantia, &c. quæ ani-

animam quidem exornant, non tamen abſolutè perficiunt; quia ipſam ultimo fini in quo ejus beatitudo conſiſtit conjungere minimè poſſunt; hoc enim ſolus amor Divinus efficit, de qua unione infra.

Ubi etiam adverte, quod cum in amore concupiſcentiæ homo voluntati ſuæ aliquod bonum ſubjiciat, ut eo ad virtutes aut vitam ſuam ordinatè utatur: quàm perversè illi faciant, qui amore unius canis, equi, voluptatulæ, lucri, &c. voluntatem ſuam ita conſtringunt; ut quaſi mancipia eorum eſſe videantur. Amico quoqun voluntas noſtra ita devovenda eſt, ut potiùs publico bono quatenus majori pateat, magis autem imò incomparabiliter ipſi Deo; utpotè bono infinito obſtringatur.

QUÆRES IV.

Quid ſit charitas?

RESpondet D. Thomas 2. 2. q. 23. art. 1. quod ſit amicitia, (ſeu conſenſio) quædam hominis ad Deum: nam ſi ille amor apud homines habet rationem amicitiæ, qui eſt cum mutua benevolentia, quæ fundatur ſuper aliqua communicatione *v. g.* ſanguinis, officii, Civitatis, &c. etiam amor benevolentiæ hominis ad Deum, dicitur vera amicitia ſiquidem eſt reciproca: Deus enim homini vult benè: homo viciſſim Deo, deinde inter Deum & hominem non eſt latens hæc redamatio; non enim latet Deum propter

ſuam

ſuam ſcientiam, nec hominem propter fidem, per quam novit DEUM diligere diligentes ſe: diligi verò ſe ipſum de facto ſaltèm novit ex ſignis probabilibus. Hæc autem benevolentia fundatur in communicatione bonorum ſupernaturalium; amantes enim DEUM participant cum ipſo tum in ejus natura per gratiam, tum in bonis omnibus per beatitudinem ad quam jus accipiunt per merita CHRISTI. Hoc beneficium Apoſtoli ad conſiderandum nobis ſæpiùs commendant iis verbis: *Videte qualem charitatem dedit nobis DEUS, ut filii DEI nominemur & ſimus. Iam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed cives Sanctorum: hæredes DEI, cohæredes Chriſti ad ſocietatem DEI & filii ejus admiſſi &c. imò & ipſe Chriſtus. Sic DEUS dilexit mundum &c.*

Hoc beneficium primi Chriſtiani tanti æſtimarunt, ut omnia ſua etiam gratiſſima, imò ipſam vitam propter illud contemnerent in gladios, beſtias, ignes, alioſque horribiles cruciatus, ſe ipſos exponerent; modò illud ſicut & alia etiam miracula ſtupenda apud quoſdam pro nihilo habentur, quia præſtantia & magnitudo illius pro debito non conſideratur, quaſi hæc ad ſe minimè pertinerent, vel ſibi ex merito debeantur. Porro ita ſunt hæc & ſimilia illis conſideranda, ac ſi modò propter unumquemque noſtrum ſigillatim exhibita fuiſſent, quaſi modo ex Paganiſmo vel Judaiſmo ad ſpem Filiorum Dei, Civitatem Sanctorum, ſocietatem Chriſti vocatus eſſet.

Et

Et licet (ut advertit D. Thomas citatus) hoc vocabulum amor cum ſit in appetitu ſenſitivo, ſumatur interdum in malam partem, dum aliquid amatur ſine electione ac judicio; nihilominus quia amor rationalis dicitur quid Divinius dilectione, nomenque amoris plus præſeferat fervoris, efficaciæ, & activitatis, quam nomen dilectionis; ideò charitas ſeu amicitia hominis ad DEUM nominatur ordinariè à Sanctis Patribus Amor.

QUÆRES V.

Quod eſt objectum amoris Divini?

R*Eſp.* Amor Divinus non ſolùm verſatur circa ipſum Deum, ejus omnipotentiam, bonitatem, juſtitiam, ſapientiam, atque alias perfectiones; ſed etiam circa illud omne bonum, quod illi deſiderare & procurare poſſumus; uti ſunt laus, honor, adoratio, &c. Inſuper nos ipſi, & proximi noſtri etiam inimici, etiam Judæi & infideles; quia quamdiu vivunt ſunt capaces beatitudinis æternæ cum DEO, ſicuti & nos, à quâ diabolus eſt excluſus, cum quo nullum conſortium eſt unquam habendum & damnati. Denique & res aliæ creatæ omnes etiam minimæ quidquid ſint, habent & poſſunt, ſunt objectum charitatis; ſunt quippè propter ejus gloriam univerſæ, ipſe eas conſervat, & per amorem cum ipſis operatur: & hæc omnia vocantur materiale objectum amoris Divini.

Formale objectum ejuſdem, eſt infinita bonitas

nitas propter quam Deum amamus, non quatenus nobis proficua eſt; nam ſic eſt objectum ſpei; ſed quia ex ſe digna eſt cuncta ſupereminens omni infinitâ æſtimatione. Propterea tenemur Deo optima velle, etiam eâ charitate, quâ ſe ipſe diligit, non ob noſtrum præmium aut gloriam, ſed purè & ſimpliciter ob bonum, & delectationem quæ in illum derivatur. Et ideò qui Deum amat ſic, etiam ex æquo juſtitiam ejus, ſapientiam ejus & miſericordiam amat, unum attributum quemadmodum & aliud, cum omnia infinitatem bonitatis hujus æqualiter participent.

QUÆRES VI.

Quotuplex ſunt actus charitatis?

R*Eſp.* Duplices. Alii enim ſunt eliciti, qui proximè & immediatè ex ipſa charitate prodeunt. Alii ſunt imperati, dum videlicet charitas aliis virtutibus imperat, ut in honorem & beneplacitum Dei ſuos actus producant, *v. g.* ut aliquis obediat Magiſtratui non tam ob timorem pœnæ, aut ſpem præmii, quam ut Deo placeat, ut aliquis abſtineat à delectationibus non tam propter ſanitatem conſervandam, quam ut Deo ſerviat, ut aliquis non tam ob temporale lucrum laboret, quàm ut Dei voluntati præcipienti in ſudore panem acquirere ſatisfaciat, &c.

Actus eliciti charitatis præcipui ſunt tres: primus eſt electio, qui actus quivis eſt maximi momenti, & quoddam fundamentum cæterorum.

Digitized by Google

rum. Proinde debet quivis firmiter ſe determinare, ut inter omnia bona creata etiam ſibi gratiſſima, ſolam divinam bonitatem ſibi præcipuè ſequendam eligat, ut favores hominum, voluptates, omnia commoda, omnia honorifica reſpectu bonitatis Divinæ arbitretur ut ſtercora; & cum ſibi aliqua ex his offeruntur, nunquam cæco impetu ad inſtar equi & muli, in ipſa feratur; acrè cernendo nè iſta cum offenſa Divina acquirat, vel detineat; meminerit, quantas pœnas hujus ſuæ ſtultitiæ Suſannitæ, Holofernes, Herodes, Dives Epulo, Judas, Ananias, Saphyra, aliique ſexcenti ſtulti rerum æſtimatores dederint. Proinde ſolicitè ſemper advertat, ne unquam amorem Divinum, amori proprio, vel alicui bono caduco poſtponat. Ad hunc actum amoris Divini, primò cæpit Elias populum Iſraëliticum adducere dicens: *Vſquequò claudicatis in utramque, &c.*

Secundus eſt appretiatio. Cujus functiones ſunt. 1. Pluris Deum facere quam omnia etiam poſſibilia. 2. Magis velle omnia non eſſe & ſeipſum, quam aliquam perfectionem Dei, puta juſtitiam, ſapientiam, &c. 3. Velle omne bonum fortius & magis, quam alteri & ſibi. 4. Ipſi ita obedire, ut nulli alteri, magis ſe inclinare ad odium omnium ſubeundum, quam ad offenſam Dei, ipſamque plùs omnibus abominabilibus inde deteſtari, denique nihil æquè, nihil ſupra, nihil infra Deum diligere.

Tertius

Digitized by Google

Tertius eſt complacentia ſecunda, in bonitate Dei. Dum enim voluntati bonitas Dei per cognitionem intellectus objicitur, ſubitò concipit gratia DEI præveniente, & adjuvante primam complacentiam erga Deum, alliciturque ſpretis omnibus ad ipſi firmiter adhærendum; unde magis apprehenſa ipſius excellentia, amore, beneficiis; majore etiam complacentia erga ipſum exardeſcit, ex qua promanant ſequentes functiones; videlicet DEUM amare in ipſo DEO, utpotè oblectari recordatione bonorum, quæ Deus habet, eò maximè lætando, quòd Deus ſit, cujuſmodi eſt, ut ſi res vel minima eum deficeret (ſi ita loqui fas eſt) & eam ipſi largiri poſſes ultrò id libenterque præſtares. Quodſi in facultate tua ſitum eſſet, DEUM unum eligeres non alium, quàm JESUM electurus eſſes, ſolemne illud Davidis uſurpando. *Dixi Domino DEUS meus es,* eriſque in perpetuum, quamvis bonorum meorum non egeas. Si ea tribui tibi optares tribuerem univerſa, vel illud Auguſtini. Si ego eſſem Deus, tu Auguſtinus, cede e n juri meo & tu ſis Deus & ego Auguſtinus. 2. Amare DEUM in ſuis beneficiis, in ſuis creaturis, in nobis ipſis. E. G. Præſentiam DEI in ſe, Potentiam, Dona illius magnifacere, vires ſuas, ad ſervitium DEI cuſtodire, partem ſuperiorem animæ ad inhabitandum DEO tutari, à corruptione partis inferioris. 3. DEUM amare in omnibus operibus, quæ ipſe moderatur & dirigit, agnoſcendo

Digitized by Google

ſcendo quodammodo ſparſas & diffuſas ejus perfectiones, ſummam inde voluptatem capiendo, quod ſit intra ſe perfectus atque adeò laudabilis; ſive cum bona largitur, ſive cum juſtè vindicat & punit. Præcipuè autem in Beatiſſima Virgine MARIA, in ſuiſque Sanctis eſt amandus & honorandus. 4. Summo benevolentiæ affectu DEO tanquam bono supremo, & Patri tui amantiſſimo, indies magis magiſque appropinquare. De offenſis ejus dolere & deſiderare honorem DEI, de ipſo gaudere. Primi duo actus poſſunt exerceri in diverſis actionibus, operationibus. Tertius præcipuè in Orationibus, laudibus, miſſæ ſacrificio. Alii actus melius patebunt ex conditionibus amicitiæ erga Deum.

QUÆRES VII.

Quæ ſunt conditiones amicitiæ hominis erga Deum?

RESP. Eas ferme eſſe, quæ in amicitia humana inveniuntur: nam ſicut in vera humana amicitia primò ac præcipuè ſpectatur unio animorum, frequens & ſuavis converſatio, &c. ita in amicitia hominis erga Deum debet unio, ſeu manſio ſpiritualis cum Deo, ac cum illo frequens converſatio & familiaritas obſervari. Quapropter qui vult verus eſſe Dei amicus opus eſt, ut omnia à ſe removeat, quæ inter ipſum & Deum faciunt diviſionem, uti eſt quodlibet peccatum mortale. Quomodo enim Deus homini, vel homo Deo pio vo-

Digitized by Google

luntatis affectu erit unitus , quando per aliquam perverſam actionem, verbum ſcandaloſum, obſcænam delectationem deliberatè admiſſam, Divinæ voluntati ejuſque inſpirationi repugnabit, plus ſibi quam Deo deferet? Quomodo diligis eum (inquit D Auguſtinus tract. 9. in Epiſt. 1. Joannis) cujus odiſti præceptum; quis eſt? qui dicat: diligo Imperatorem, ſed odi leges ejus.

Deinde cavendum eſt pro virili, etiam à peccatis venialibus, qui enim fieri poteſt ut unus ſpiritus cum Deo fiat is, cujus animus terrenorum bonorum amore occupatus in Deum parum; in res creatas totus propendet, paucis & debilibus actibus Deo, plurimis & vehementibus creaturis adhæreſcit? Præter peccata mortalia & venialia etiam à vitiis & imperfectionibus (quæ licet amicitiam ſpiritualem non tollunt, magnam tamen retardationem in illa faciunt) emundare ſe ſtudeat. Denique ſe uniat per intellectum; Divinas ejus perfectiones, amorem erga ſe, & beneficia conſiderando: per memoriam ipſius præſentiæ recordando, per voluntatem, pios affectus erga Deum exercendo, denique per vires corporis, omnia illa in honorem Divinum & beneplacitum convertendo.

Hanc conditionem & legem unionis perfectè Deus, nullo ſuo commodo erga nos obſervat, cum adeſt nobis intimè præſens, non otioſus, ſed tota amoris ſui infinitate nos pervadens & ambiens. Nihil enim homini magis inti-

Digitized by Google

intimum eſt quàm ſolus Deus qui ipſum ſolus creavit, à quo ſolo dependet in eſſe & conſervari, qui ipſius talem curam gerit, ac ſi ſolus eſſet in mundo: ipſum plus diligit, quàm quis ſibi amiciſſimus, imò plus illum amat, quam ſeipſum ille: ac magis illi bona vult, ſcit & poteſt ea præſtare, quin etiam vult ut ipſe ſibi benè bono modo velit, qui ſolus occultiſſimis ſuis inſpirationibus, cor ipſius pulſat, illuminat, & ad vitam æternam dirigit: ſolus beneficia illi tanta contulit, confert, & in omnem æternitatem conferet, quanta nullus: ſolus incommutabile & ſummum bonum illius eſt, cui ſoli principaliter ſe in morte ſiſtet, cui ſoli totus plurimis titulis obligatus eſt. Unde juſtiſſimum & competentiſſimum eſt, ut viciſſim ille (ſi hic poteſt aliqua dari reciprocatio) ſeipſum ab omnibus delectationibus hujus mundi, & à ſe ipſo abſtrahat, emundet, purificet, ut quaſi ſui oblitus, totum ſe ad Deum transferat, ac coram Deo in mundo ſine mundo, inſtar animæ à corpore ſeparatæ, in puritate mentis, in oblectatione Dei & attributorum ejus, in zelo laudis Divinæ, & totali ſui reſignatione hic ſtudeat permanere.

3. Ad quam unionem ut nos Deus ſuaviter attraheret; factus eſt HOMO, & tanto nexu ſe naturæ noſtræ ſociavit, ut idem & Deus eſſet & HOMO, unus omninò CHRISTUS JESUS, qui ut tantam Dei charitatem ad nos extenderet, non ſolùm ita Patrem compellat: *Non pro eis autem tantùm rogo ſed & pro eis,*

Digitized by Google

qui credituri ſunt,per verbum eorum in me , ut omnes unum ſint,ſicut tu Pater in me,& ego in te, & ipſi in nobis unum ſint. Verùm etiam ut ſtatim poſtea addit, claritatem illam & gloriam unionis hypoſtaticæ quam à Patre acceperat, per Euchariſtiæ inſtitutionem in nos transfudit. *Vt ſint unum* (inquit) *ſicut tu, & ego unum ſumus. Ego in eis, & Tu in me, ut ſint conſummati in unum.*

Altera conditio veræ amicitiæ eſt, ut tanta unio non niſi virtute & ſanctitate nitatur: eſt enim aliud nihil, quam infiniti illius amoris, quo ſuam ipſe bonitatem proſequitur derivatio quædam, quâ eodem illo actu, quo ſuam ipſe ſanctitatem & bonitatem amat, eandem ab homine participatam diligit.

Tertiam conditionem amicitia requirit, ut amor in paucos, imò ſi fieri poteſt ad unum tantùm derivetur. Id etiam per charitatem, ex parte noſtra eſt faciendum. Satis clarè, & gratioſè Deus Pater hanc conditionem charitatis S. Catharinæ Senenſi proponit his verbis: ſi me perfectè amare vis, voluntatem tuam ab omni amore affectuque terreno & carnali prorſus amoveas, ſegreges, mundifices, ita ut in iſta vita, nihil tranſitorium, nihil temporale ames, niſi propter me, nec (quod magis & maximum eſt) ames me propter te, aut te propter te, aut proximum propter te; ſed ames me, propter me, te propter me, & proximum propter me: quoniam Divinus amor terreni affectus, aut alterius cujuſvis amo-

amoris conſortium pati non poteſt. Unde quantum te, terrenarum rerum contagione infeceris, tantum & in mei amore peccabis, & de tua perfectione deperdes Mentem quippe, ut munda & ſancta ſit, omnia quæ corpus ſentit faſtidire neceſſe eſt. Effice igitur ne quidquam ex his, quæ à bonitate mea veſtros in uſus profecta ſunt, te ad me amandum impediat, ſed omnia adjuvent, accendant, inflamment. Quoniam vobis illa creando conceſſi, ut bonitatis meæ largitatem latiùs ex ipſis dignoſcentes, me abundantiore quoque amore perſequeremini. Perſtes igitur appetitu lumbiſque ſuccincta, ac vigilanti cuſtodia te ſemper obſervans, terrenis concupiſcentiis, quas undecunque tibi mortalis vitæ miſeria & corrupta ſuggerit natura, alacriter reſiſte; ut cum Propheta meo dicere poſſis: qui perfecit pedes meos, id eſt, affectus (qui animi pedes ſunt) tanquam cervorum ad fugiendum canes; id eſt, laqueos concupiſcentiæ terrenarum rerum ſuper excelſa ſtatues me; id eſt, in contemplatione.

Ex parte Dei hæc conditio minimè deficit, nam licet ille totum mundum magna ratione gubernet, nihilominùs quia ipſius natura & potentia eſt infinitæ activitatis, ita curat unumquemque noſtrum (S. Aug. lib. 3. Confeſſ. Cap. 11.) tanquam ſolum curaret, & ita omnes tanquam ſingulos, *qui finxit ſigillatim corda ipſorum, & intelligit omnia peccata eorum*, inquit Pſaltes Divinus. Chriſtus quoq; Domi-

nus ita pro omnibus, ac ſi pro ſingulis eſt crucifixus & mortuus, ut unuſquiſque poſſit ſibi juſtè vendicare illa verba S. Pauli. *Et qui dilexit me tradidit ſemetipſum pro me.* Quam charitatem CHRISTUS Dominus omnibus trutinandam per S. Mechtildem libro 1. Spir. Grat. Cap. 22. commendat: cum enim hæc Sancta illum interrogâſſet, quid ſibi in homine maximè complaceret, reſpondit ei Dominus: ut quilibet cum magna gratitudine perpendat, & jugi memoria revolvat omnium virtuoſorum operum exercitia, quæ in terris operatus ſum, & omnium pœnarum & injuriarum, quas ſuſtinui, triginta tribus annis in quanta vixi miſeria, & quanta mihi exhibebatur contumelia à mea creatura, & tandem mortuus ſum in cruce morte amariſſima, ob amorem hujus animæ, quam mihi ſponſam mercatus ſum meo pretioſo ſanguine. Hæc omnia unicuique ita ſint accepta & grata, ac ſi ad ipſius ſolummodo ſim perpeſſus ſalutem. Unde graviter conqueritur contra quandam animam damnandam propter neglectum paſſionis ſuæ lib. 6. Revel. S. Brigittæ Cap. 8. *Ecce illa anima non eſt mea, de vulnere quippe lateris mei & cordis mei non plus compaſſa eſt, quam ſi perforaretur clypeus inimica ejus; de vulneribus manuum mearum tantùm curavit, ac ſi pannus gracilis rumperetur; vulnera etiam pedum meorum tam mollia illi fuerunt, ac ſi videret ſcindi mollem pannum:* Et ſubdit: *Sic ego tanto pretio, tanta amaritudine te rede-*

redemi, ſicut aliquem Sanctorum meorum, licet tu modicum curaſti. Verùm ſicut puer abortivus non habet dulcedinem de uberibus maternis, nec conſolationem de verbis, neque de pectore calorem, ſic tu nunquam habebis dulcedinem, &c. Item Cap. 52. anima cujuſdam mulieris damnatæ (S. Brigittæ dixit hæc) Cerebrum meum defluit ſicut pix, quia de ſanguine FILII DEI non plus attendebam, quàm de pice. &c. Porrò CHRISTUS in anima & corpore paſſus eſt ne homo in anima & corpore periret.

Quarta conditio eſt, quæ ſimilitudinem quandam exigit, imò æqualitatem inter amicos; nam amicitia aut parem accipit, aut facit, ut inquit D. Hieronymus: cùm autem nos longè diſſimiles & impares natura, non modò abjectiſſimi ſervi, ſed etiam filii iræ eſſemus, nec ad eam excellentiam aſpirare poſſemus, quæ ad veræ & perfectæ amicitiæ conjunctionem neceſſaria eſt; eam ipſe DEUS nobis à ſe derivatam impertiit. Nam ideo etiam homo factus eſt, ut divinæ nos naturæ conſortes efficeret; & nobis ſimilis per omnia (ſine peccato) redditus eſt, ut ejus ſanctiſſimas virtutes imitaremur, ſimileſque facti in vita ipſius, poſt mortem cum ipſo conglorificaremur.

Quinta judiciorum & voluntatum conformitas; unde nos idem velle quod Deus vult, idem nolle quod DEUS non vult obligamur; DEUS viciſſim voluntatem timen-

Digitized by Google

tium ſe faciet. De hac voluntatis noſtræ conformitate DEUS PATER S. Catharinam Senenſem, & per ipſam nos commonet: ſummo deſiderio quæras, nitaris, & ſtudeas, ad hanc pervenire mentis diſpoſitionem, ut mihi ita conjuncta ſis, tuaque meæ (quæ perfectiſſima eſt) ita ſimilis ſit conformiſque voluntas; ut nolis non ſolùm malum, ſed bonum, quod ipſe nolim, utque eveniat, quidquid velit, & undecunque velit in iſtius vitæ miſeria, ſive ſpiritualibus ſive temporalibus in rebus, minime frangatur pax tua, turbeturve quies mentis tuæ, ſed inconcuſſa fide ſemper teneas me Deum tuum omnipotentem, magis amare te, quam tu te ipſam, meque tui diligentiſſimam habere curam, & multo diligentiorem quam tu. Quanto magis ſic te mihi commiſeris, dederiſque, tanto magis te adjuvans tibi ſemper adero; & tu ipſa clarius ſenties, circa te dulciſſimam charitatem meam. Ad hanc autem perfectionem perveniri non poteſt, niſi per ſtabilem, conſtantem, ac abſolutam propriæ voluntatis abnegationem, quam qui præſtare negligit; ſimul hanc excellentiſſimam perfectionem negligit: qui verò libens præſtat, ſimul integerrimam voluntatem meam integerrimè exſequitur, mihique ſummè placet; & me ſecum habet; quoniam mihi gratiùs ac jucundius nihil eſt, quàm per gratiam vobiſcum agere, & in vobis habitare, meæque ſunt deliciæ, cum filiis hominum eſſe: & ut volentes ipſi (nolo enim li-

beri

beri jus arbitrii violare) à me, in me per gratiam transformentur, ut ſint unum mecum participatione perfectionis meæ, præcipuèque pacis ac tranquillitatis meæ. Unde quidam talem praxim huius conditionis præſcribit. In rebus ſingulis voluntatem noſtram. Divinæ conformando, quaſi præſentem eum intueremur, noſque his verbis compellantem: Fili mi, volo te hâc horâ hoc facere vel pati; ita ut reſponſum illi ſubjiciamus hujuſmodi: Volo ô Deus meus quando ita vis ſic hanc actionem exequi, ægritudines corporis pati, miſerias famis, frigoris, peſtis, &c. mortem etiam ipſam acceptare, &c.

Sexta Benevolentiam variis officiis veluti interni animi teſtibus fovere & accipere. Hæc quoque conditio à nobis in amore erga Deum eſt obſervanda, ut quo majora noſtri exſtabunt erga ipſum amoris ſigna; eò etiam certiores erimus nos ab eo diligi; atque adeò, noſtram hanc amicitiam mutuam eſſe. Deus optimus exhibet tot officia, & externa ſui in nos amoris ſigna, nam creaturæ omnes, & univerſa Dei opera clamant, quòd diligat nos; præcipuè verò ipſum redemptionis opus. Item particularia beneficia cuique exhibita, ſingulariter autem hoc nobis argumentum eſſe voluit nos à ſe diligi ſi eum diligamus. *Ego, inquit, diligentes me diligo.* Et iterum *Si quis diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum.*

Jam verò ad ſeptimam, nempe ſecretorum

& conſiliorum communicationem veniamus, Deus enim ſuis ſinceris cultoribus in hoc ſtatu ſolet fidei & ſapientiæ, ac ſcientiæ lumen augere mirum in modum, & proficientem, in Divinorum myſteriorum, in ſuæ voluntatis & providentiæ circa mundi gubernationem ſecreta profundiora penitus inducere. Sic enim Apoſtolis dixit CHRISTUS Dominus: *Quæcunque audivi à Patre meo, nota feci vobis.* Ex noſtra verò parte quanquam illi omnia cordium noſtrorum arcana pateſcant. *Omnia enim nuda ſunt & aperta oculis ejus*; ipſa tamen amicitiæ ratio expoſcit, ut tanquam fideliſſimo amico, profundiſſimam cordis noſtri abyſſum deregamus, noſtras ei miſerias ex integro aperiamus; ſi quid adverſi urgeat exponamus noſtras neceſſitates; ſi quam noxam contraximus, ingenuè eam fateamur. Denique ea quæ ſecreta hominibus eſſe volumus, omnia illi familiariter committamus.

Octava conditio eſt: bonorum quorumcunque mutua communicatio; & certè ſi charitatis ponderi obſequamur; nos etiam ipſos, noſtraque omnia in Dei obſequium profundemus, ſive ſint illa bona fortunæ, ſive corporis, ſive animi, unuſquiſque juxta poſſibilitatem vocationis ſuæ & virium. Hæc enim Deus Optimus nobis ideò donavit, ut haberemus in quo amorem erga illum noſtrum teſtaremur, & quod illi viciſſim ex vera amicitia reddere poſſemus. Et quanquam fama, honores, apud homines exiſtimatio, & authoritas, vera

bona

Digitized by Google

bona non ſint, tamen utilia ad Dei gloriam quandoque eſſe poſſunt. Quare Deus omnium author, hæc etiam quæ plerumque ab hominibus magni fiunt, ita diſpenſat, ut ſuos amicos inſigni apud homines authoritate; ſive ob ſanctitatis opinionem, ſive ob aliquam aliam excellentiam pollere velit; ut ſuæ etiam gloriæ in hac vita illos participes efficiat Hæc non ita percipiuntur, quam ſi homo illis privaretur.

Fingat ergo ſe aliquis carere lumine ſolis, commoditatibus aquæ, aëris, & aliis communibus beneficiis; item particularibus ſigillatim quibus modò gaudet; demum ſubſidiis pro vita æterna fingat ſe, inquam, his modo ſe eſſe deſtitutum; deinde quaſi ipſi denuò à Deo darentur, quantum pro ipſis eſſet gratus, quali charitatis affectu illa converteret, illis uteretur pro laude & ſervitio Dei, quantum ferveret amicitia erga ipſum, &c.

Nona conditio, ut amicus non quæ ſua ſunt quærat, ſed quæ amici; ſibi non vivat, ſed amico, cujus bonum etiam vitæ ſuæ, ſi opus ſit, anteponat: ſic enim CHRISTUS Dominus nos dilexit. *Nam cùm in forma DEI eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem factus, & in habitu inventus ut homo, humiliavit ſemetipſum uſque ad mortem, mortem autem crucis.*

Reddiderunt vicem omnes ejus veri amici, Martyres potiſſimum, qui pro Deo & Divinis

legibus pro fide & religione, pro Divinæ amicitiæ jure, fortiter occubuerunt. Idem fecerunt qui ſuam libertatem, commoda, voluptates, honores, Dei gloriæ poſthabuerunt. In hac conditione includitur zelus, qui eſt intenſus amatorum Dei affectus, quo diligentiſſime quis quærit Dei honorem, proximorumque ſalutem. Ejus functiones ſunt: 1. Optare toto cordis deſiderio, ut omnes Deum noſcant, ament, honorent, ipſi ſe ſubjiciant, præcepta ejus, & S. Eccleſiæ obſervent, &c. Quidquid honori Dei & proximorum ſaluti opponitur, fortiter, conſtanterque repellere. 2. Laborare pro hoc, Prædicatione, Confeſſionum auditione, doctrinâ & aliis miniſteriis tantum, quantum vires, Divina juvante, ſuppeditabunt. 3. Pia deſideria, Orationes, jejunia, & alia bona opera pro ſalute animarum Deo offerre. 4. Pauperes, divitibus; ignobiles, nobilibus: ſi majus obſequium Dei ſperatur, in noſtris miniſteriis præponere. 5. Ea, quæ ſolùm laborem habent, ſi proximis utilia ſunt, commodis noſtris, & honorificis titulis præferre. 6. Omnia commoda, quin etiam ipſam vitam, ſi neceſſarium ſit, pro gloria Dei profundere. 7. Propriam ſalutem, animæ quam aliorum impenſiùs curare, nec enim æqualiter proximum ut nos, ſed ſimiliter jubemur amare. 8. Exemplo ſanctæ converſationis omnes juvare, & plus operæ in eo, utpotè magis efficaci, quàm in verbis & laboribus exterioribus inſumere. 9. Pro exem-

Digitized by Google

exemplo & ædificatione aliorum, aliqua commoda etiam corporis neceſſaria relinquere. 10. Si laboribus noſtris ſperatus fructus non reſpondeat dolere. & fructum à Domino poſtulare.

Hanc conditionem minimè ille obſervabit, qui perpetuò propriis vult ſtudere commodis, labores fugere, indulgere otio, libertatem ſectari, humanæ gloriæ, & favoris auram captare.

Decima eſt mutua confidentia, & ſanè id expertus erat, qui fideles hortabatur, omnem fiduciam projicere in Deum, quoniam, inquit, *ipſi cura eſt de vobis*, quare hoc etiam amicorum Dei proprium eſt, ut qui habitant in adjutorio Altiſſimi, in protectione tutiſſima, tam boni, tam potentis, tam fidelis amici perpetuò commorentur, nec quidquam humanorum caſuum vereantur; certi nihil evenire poſſe, quod non in bonum eis cooperetur. Viciſſim Deus ipſe in magnis ſuis amicis, magnam ut ita dicam, habet fiduciam; nam ſi quod magni momenti negotium urgeat, ſi grave & periculoſum negotium contra fidei hoſtes, contra mundi poteſtates immineat, ſi difficilis inſtet expeditio, illis utitur liberè ad ſuam gloriam, & chariſſimam ſibi hominum ſalutem, & Eccleſiæ ſuæ procurationem, quales boni Paſtores animarum, parochi, zeloſi Religioſi, &c.

Undecima tandem veræ amicitiæ conditio eſt, ut ſit conſtans & ſempiterna, nec unquam

Digitized by Google

ullo caſu diſſolubilis. Equidem divinà charitas nunquam excidit, ex parte enim Dei ſine pœnitentia, ſunt dona ejus, nec unquam niſi ipſi initam cum Deo amicitiam diſcindamus à nobis recedet. Æternus eſt ejus erga nos amor, & ſi volumus, ſempiternus, dicit enim: *in charitate æterna dilexi te, & ideo attraxi te miſerans tui.* Reſtat ergo ut hæc diſſolutio ab humana voluntate pendeat, quæ cum toto ſe ſtudio ab omni peccati impuritate integram & illibatam conſervare nititur; nihil ita horret, ut ea, quibus vel cum momento à Deo divelli poteſt. Ad hanc ſtabilitatem nos S. Apoſt. ſuo & aliorum exemplo cohortatur, dicens: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio, an anguſtia, &c. Sed in his omnibus ſuperamus propter eum qui dilexit nos.*

Si quis, in prædictis conditionibus amicitiæ erga Deum ſeſe exercebit, mediante oratione, & ſui ipſius mortificatione, majores, & majores progreſſus faciet: Donat enim Dominus bonum ſpiritum petentibus ſe, & quem urget præcepto, prævenit auxilio. Ad hoc exercitium D. Paulus, per ſuum Timotheum (1. Timoth. 4.) urget & nos illis verbis: *Exerce te ad pietatem.* Nam qui nunquàm incipiet, nunquam proficiet; porrò nihil aſuetudine majus, activius, præſertim illis qui guſtant, quàm ſuavis eſt Dominus; eadem & tibi Lector gratia offertur à Deo.

QUÆ-

QUÆRES VIII.

Quomodo charitas acquirenda.

RESP. Auctorem charitatis primum eſſe DEUM, quam tunc nobis impertit, dum favorabile ſuæ inſpirationis verbum in nos immittit, quæ inſpiratio ſuavi cum violentia in corda veniens ea occupat, & cogitationes movet, extollit, impellitque affectiones in auram Divini amoris. Undè hæc ipſius prima motio eſt concuſſio, quam Deus indit cordibus noſtris, ut ad proprium bonum per ea nos evigilare faciat, ſit equidem in nobis ſed non à nobis: id enim fit ex improviſo antequam cogitaverimus vel cogitare potuerimus, eò *quòd ſufficientes non ſimus. 2. Cor. 3. cogitare aliquid à nobis, tanquam ex nobis* (quod ad noſtram ſalutem faciat) ſed noſtra ſufficientia ex Deo eſt, qui non ſolùm antequam eſſemus dilexit nos, ſed etiam ut eſſemus, & quidem ſancti & immaculati eſſemus: in quo nos prævenit in benedictionibus Paternæ dulcedinis ſuæ impellens animos noſtros ad ſalutarem pœnitentiam & converſionem.

Ex parte ergò noſtra opus eſt, ut has ejus benignas præventiones grati ſuſcipiamus, ejuſque ſanctis inſpirationibus, vocationibus, allectionibus libenter correſpondeamus: præbet ipſe per Sacras Scripturas, prædicatores, &c. modos quibus nos ad ſuſcipiendum hoc donum cæleſte gratiæ & charitatis diſponere poſſimus. Sunt autem hi præcipui; primò

com-

Digitized by Google

complacentia in Deo, dum ejus nobis Divina bonitas , & amor erga nos per fidem innoteſcit, timor Dei, humilitas, Oratio, vera contritio , vel ſaltem attritio , cum Sacramentis legitimè ſuſceptis ; de quibus illa verba Sacræ Scripturæ : *Ego diligentes me diligo. Initium ſapientiæ timor Domini, ſuper quem requieſcet ſpiritus meus. Convertimini ad me, & ego convertar ad vos. Quantò magis dabit DEVS ſpiritum bonum petentibus ſe, &c.*

Unde ſi interroges , qui fiat, quod in Divino amore non eos facimus progreſſus , quos S. Auguſtinus, S. Franciſcus, S. Catharina Senenſis : S. Franciſca, &c. faciebat. Reſpondet Franciſcus de Sales, id inde fieri, quod Deus nobis ad id non elargitus eſt gratiam. Si autem inſtes, rogans, cur elargitus non ſit? in promptu eſt reſponſum : Quia ex parte noſtra Sacris ejus inſpirationibus defuit conſenſus & mutua conſpiratio. Pergis ulteriùs urgere : cur autem non conſpiraverimus ? quia cum libero eſſemus prædici arbitrio, eo abuſi ſumus. At, inquis : cur noſtro abuſi ſumus arbitrio? Hic jam gradum ſiſte , quia ut dicit S. Auguſtin. depravatio noſtræ voluntatis ex nulla provenit ratione , ſed ex defectu cauſæ , quæ peccatum committit : ſtultum autem eſſet non ſolum dicere , ſed vel cogitare, quod reddi poſſet ratio defectus qui committitur peccando ; quia defectus ille ſeu error, quem committendo, deflectimus à recto tramite , non eſſet peccatum , ſi eſſet cum ratione. Et quamvis pecca-

cato-

Digitized by Google

catores aliquando allegent cauſas ſuorum peccatorum, illæ cauſæ non ſunt cauſæ; nam ipſos arguet malitia ipſorum, quòd nihil vel parum voluerint pati vel omittere propter DEUM, cum interim propter ſua commoda multa toleraverint, & omiſerint.

Inde collige quanti momenti ſit lumina & inſpirationes quas Deus cordi noſtro immittit, obſervare & ad executionem deducere, juxta illud monitum Pſalmiſtæ. *Hodie, ſi vocem ejus audieritis, &c.* quia per hæc minora ſenſim ad majores progreſſus Deus obtemperantes ſibi deducere conſuevit, uti è contra reſiſtentes cum Pharaone, &c. rejicere.

QUÆRES IX.

An in ſingulis actibus ſit charitas exercenda?

R*Eſp.* Cum Baſſæo per ſequentes concluſiones, Ver. Charitas.

1. Quamvis nullus actus planè rationalis ac deliberatus in individuo indifferens ſit, ſecundùm rationem bonitatis ac malitiæ moralis, ut docent D. Thomas & alii DD. Sunt tamen in homine tum peccatore, tum juſto actiones indifferentes ſecundùm meritum vitæ æternæ, quando nempe homo opera bona virtutum exercet, ſine ulla, ſeu actualiter præſente ſeu præterita & virtualiter manente charitatis relatione in Deum: attamen tum juſti, tùm peccatores poſſunt per opera moraliter bona de congruo mereri bona temporalia: Attentâ enim Dei bonitate & libera-

litate.

litate, congruum videtur quod operibus moraliter bonis bonum aliquod reddat ejuſdem ordinis.

2. Ad promerendum ſingulis actionibus bonis augmentum gratiæ ac gloriæ æternæ non ſufficit homini juſto, quòd principio anni, menſis, hebdomadæ, diei, totum ſe Deo ex charitate offerat, cum propoſito omnia ad ipſius gloriam operandi, ſed neceſſe eſt, ut propoſitum hoc efficax ſit; id eſt, verè cauſa operum ſubſequentium exiſtat; cum fieri ſoleat, ut poſtea multa agat, non vi ejus propoſiti, ſed ex motivo merè humano, aut etiam moralis ſolùm honeſtatis. Propterea imperium charitatis virtuale, quod requirunt DD. Thomas, & Bonaventura, tanquam neceſſarium, ut aliarum virtutum actus poſſint eſſe meritorii; non eſt aliud quam actus voluntatis, quo ipſa per charitatem informata, & à Deo per gratiam mota illos actus imperat, ipſos ordinando in finem charitatis, hoc eſt, in honorem & gratiam Dei: Hinc omnia quarumcunque virtutum opera, quæ ab homine juſto fiunt per auxilium gratiæ, poſſunt dici ex aliquo imperio charitatis fieri: cuncta enim ejuſmodi opera non fiunt, niſi voluntate (per charitatem informata & à Deo per gratiam mota) volente ut fiant vel explicitè, vel implicitè, ordinante ſeu referente illa in finem charitatis.

3. Nefas eſt ita diligere Deum propter mercedem vitæ æternæ, principaliter & finaliter, ut

ut vita æterna vel conſtituatur finis omnium ultimus noſtræ dilectionis, vel ſic propter eam diligamus Deum, ut aliàs non eſſemus eum dilecturi. Ratio prioris eſt quia Deus debet eſſe noſter finis ſimpliciter ultimus, quamvis autem noſtra vita æterna conſiſtat in Deo, ſicut in objecto beatitudinis: ipſa tamen Dei viſio, fruitio, & comprehenſio, non eſt Deus; ſed aliquid creatum. Ratio poſterioris eſt, quia Deus cùm ſit ſummè bonus, & propter ſe ſummè amabilis, debemus eum diligere propter ſe, etiam dato, quod nobis nihil commodi proveniret ex ejus dilectione: unde talis amor mercenarius eſt, cujus ratio finalis ac principalis eſt, ut merces acquiratur; quare qui ita Deum diligit, plus ſe quàm Deum diligit. Tamen fas eſt Deum diligere propter mercedem vitæ æternæ, tanquam finem minùs principalem, & cauſam impellentem, quia vita æterna eſt à Deo conſtituta merces ac finis bonorum operum, juxta illud 1. Petr. 1. *Reportantes finem fidei veſtræ ſalutem animarum.* Imò de fide eſt licere Deo ſervire, ſive ipſum diligendo, ſive alia virtutum opera exercendo propter mercedem, ſeu intuitu mercedis æternæ, ut docet & definit Concilium Tridentinum: *Si quis dixerit juſtificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, Anathema ſit.*

4. Quandoquidem probabile ſit præceptum charitatis, & dilectionis Dei, obligare paulò pòſt uſum rationis, quando ſcilicet quis adver-

advertit, & ſecum reputat rationes, quas habet amandi Deum ſuper omnia, ei ſerviendi, & ſua omnia ad ejus gloriam referendi, ut colligunt Scotus, Navarrus, Bannes, & alii, & D. Thomas. Ideo Parentes, Parochi, Confeſſarii pueros ac rudes admonere debent, ut cogitent, à quo creati & cur in hoc mundo poſiti ſint, nimirùm ut Deo rerum omnium auctori ac Domino ſerviant, ad ipſum tanquam ad finem ſuum actionibus ſuis tendant, ut non ſibi, ſed ipſi vivant; cui in perpetuum uniti eſſe debent. Ad meliorem præmiſſorum declarationem offero doctrinam, quam Joannes à I. M. Carmelita Diſc. vir piiſſimus, & eruditiſſimus, in libello de Arte vivendi ſpiritualiter part. 1. Cap. 7. conſcripſit. Mirum ſanè eſt, multos cum facere cum ſpiritu id ipſum poſſint, quod ſine ſpiritu, ac Dei non recordando, nec ullum actuum interiorum exercitium adhibendo faciunt; atque id non modò ſine ullo ſuo diſpendio, verum etiam majori merito ac conſolatione ſua facere poſſint; tantummodo quod virorum rerum Divinarum peritorum conſiliis non auſcultent; vitam univerſam ſine ullo prorſus profectu & commodo animæ traducere, eaque quæ profeſſionis ſuæ ſunt, gentili quodam & profano modo exequi. Ut Exempli cauſa; ſi ſtudioſus aliquis Academicus, qui ſeptem octove ſtudio literarum annos impendit; & inde doctrinâ & ſcientiâ comparatâ digrediens, reliquum vitæ tempus in actionibus profeſſionis

ſuæ

ſuæ propriis exequendis tranſigit; duntaxat ut temporales facultates conquirat: ſi hic inquam fortè toto illo quo ſtuduit tempore, non alium ſibi præfixum ſcopum habuit, & aliud non intendit; quàm ſolum ſcientiam hanc addiſcere; à lectore ipſe peto, ecquæ ſit, hunc inter & gentilem, qui Athenis olim eidem ſcientiæ, vel juriſprudentiæ, vel medicinæ arti, vel aliis comparandis incubuit; differentia? Gentilis ſanè ille non minus quam hic ſtuduit, ut hanc ſcientiam vel facultatem addiſceret; ſi verò ulteriùs non progrediatur Chriſtianus, nec has ſtudii ſui actiones ad honorem Dei referat, infinita bona æterna perdit; atque ita de reliquo vitæ tempore pro ea quam ſtudendo comparavit ſcientiâ utitur; verendum eſt, ne plurimi Chriſtiani hac in parte acriter coarguendi ſint, & fortaſſe magis quàm id ipſe queam exprimere. Idem de Principibus illis dixero Chriſtianis, qui in rerum publicarum ſuarum adminiſtratione animum ad ſpiritus Divini ſublimitatem non evehunt, ſed quibus ſatis eſt, ſi vel finem illum moraliter bonum intendant, quem etiam Ethnici Reges ac Principes ſibi propoſitum habebant; pacem ſcilicet Reipublicæ; qui quod vitæ ſpiritualis arti non incumbant, reliquas ſuas actiones ab omni prorſus merito ſteriles ac infæcundas faciunt; cum tamen, ſi doctrina ſpirituali uterentur, eaſdemmet rationes modo quodam ſuperiori ac Divino, majori etiam ſuo meri-

merito, majorique etiam ad bonum publicum utilitate facere poſſent. Circa duo hæc quæ adduxi exempla rogo, num propterea Princeps, vel ſtudioſus, ille in regendo, hic in ſtudendo, majorem laborem habituri eſſent, ſi hæc officia ſpirituali quodam modo obirent; num quid honoris, commodi, aut voluptatis hoc pacto amiſſuri? Nequaquam: imò verò hos ambos labores, multò & faciliùs, & cum majori conſolatione, & uberiore cum fructu ſuſcipient. Idem Philoſophandum de artificibus, ruſticis, famulis, &c.

Prius igitur lector, cujuſcunque demum ſtatûs ſit, apud ſe proponat ſpiritualiter vivere, Divinæque bonitati confidat, hoc ſe in propoſito ab illa adjuvandum, confortandum, & multò majoribus bonis, cum pace & ſatisfactione conſcientiæ ſuæ locupletandum.

Res planior fiat exemplo. S. Anſelmus cuidam Religioſo querelam deponenti, quod à ſuis ſuperioribus temporalibus curis implicaretur; quas ipſe ut vitaret ſæcularem ſtatum deſeruerat, ita reſpondit. Omnis hominum vita ſimillima eſt rotæ frumentariæ, quæ nunquam moveri & verſari deſinit, ſed intereſt inter homines qui eam curant. Alii enim ſic farinam defluentem negligunt, ut tota in flumen relapſa pereat. Alii partim ſervant, partim negligentia perdunt. Alii demum ſubjecto ſacco totam excipiunt. Ex primo genere ſunt ii ſæculares, qui nunquam mentem ac cogitationem ad æterna erigunt intenti caducis

& terrenis. Ex ſecundo ſunt, qui licet in ſæculo degant, aliqua tamen bona ac ſæcularia peragunt, eleëmoſynas tribuunt, frequentes ſunt in templo, ægrotos viſitant. Atque ii pro operum menſura tantundem præmii accipient. Ultimi ſunt Religioſi, qui quoniam ex ſuperiorum ſuorum juſſu ejuſmodi rebus implicantur, quamvis temporale ſit, quod agunt, nihil tamen eis de ſuo labore deperit, quin etiam licet negotiis id exigentibus, quidpiam cogantur, vel propter communem diſciplinam agere, vel de communi diſciplina remittere, hæc tamen omnia obedientiæ virtus compenſat, eaque farinam totam diffluentem, ac puram ita colligit & recondit, ut ad illos in omnem æternitatem alendos ſufficiat. Quod ergo Religioſis obedientia, hoc ſæcularibus pia intentio præſtare poterit.

QUÆRES X.

An Idiotæ poſſint perinde ac docti exercere actus charitatis?

RESP. Affirmativè. B. Ægidius unus è primis S. Franciſci ſociis, die quodam dicebat S. Bonaventuræ: O beati vos qui ſcientiis eſtis exculti, quia permulta ſcitis, quibus poteſtis Deum laudare! nos autem Idiotæ quid faciemus? Reſpondens illi S. Bonaventura dixit: Gratia quæ inducere valet ad amandum Deum ſufficit. Inſtat Frater Ægidius:

Digitized by Google

dius: Pater mi? Poteſtnè ignarus tantum amare Deum, quantum literatus? Poteſt, inquit S. Bonaventura: imò tibi dico, quod ſimplex quæpiam Fæmina, tantum poteſt Deum diligere, quantum Doctor Theologiæ. Hoc audito Frater Ægidius abreptus amoris fervore exclamavit: O humilis & ſimplex Fæmina, Salvatorem amato, & poteris tantum valere apud Deum, quantum Frater Bonaventura; quo dicto tribus horis manſit in Ecſtaſi. Voluntas equidem non perſpicit bonum niſi interveniente intellectu, eo autem perſpecto non habet illo opus ad exercendum amorem: vis enim delectationis ſeu gaudii quod ſentit, vel ſentire intendit ex unione ſui objecti, eam ſat potenter trahit ad amorem, & ad deſiderium ejus fruitionis, ita ut notitia boni ortum tribuat amori non menſuram. Quemadmodum enim cognitio injuriæ cuipiam factæ eum commovet ad iram, quæ ſi non ſubito ſuffocetur, ferè ſemper fit major, quam requirat ſubjectum, eò quod paſſiones non ſequantur cognitionem quæ illas commovit; ſed frequenter relinquant à tergo, & accelerent gradum ſine ullo termino, & limite verſus ſuum objectum. Porrò id adhuc magis evenit in ſacro amore, quia voluntas noſtra non eſt applicata per cognitionem naturalem, ſed per lumen fidei, quæ certos nos facit de infinitate boni in Deo contenti, nobis præbens ſufficientiſſima argumenta amandi Deum totis noſtris viribus. Et S. Thomas

(quem

(quem pro ſe citat Franciſcus de Sales, de amore Dei lib. 6. Cap. 4. (aſſerit perſæpe evenire, ut ſimpliciter, quin & fœminæ ipſæ abundent majore devotione, & communiter capaciores ſint Divini amoris acquirendi, quàm gnari, & docti. Ratio hujus poteſt peti ex Apoſtolo, qui dicit: *ſcientia inflat, charitas ædificat.* Unde S. Auguſt. lib. 8. Conf. Cap. 8. ait: ſurgunt indocti, & cælum rapiunt, nos cum doctrinis noſtris ſine corde: ecce ubi? volutamur in carne & ſanguine, &c.

QUÆRES XI.

An occupationes legitimæ nos in uſu & praxi amoris Divini impediunt?

RESpondet Franciſcus de Sales lib. 12. de amore Divino, Cap. 4. quod in omni bono ſtatu actus amoris Divini poſſunt exerceri: Curioſitas, ambitio, inquietudo, cum inadvertentia & inconſideratione finis, propter quam ſumus in hoc mundo, in cauſa ſunt, quod millies plura habeamus impedimenta, quam negotia; plures occurſitationes, quam operationes; plus longè occupationis, quam faciendi operis. Et hæc ſunt impedimenta, ac remoræ, ideſt: inanes, vanæ, ſuperfluæ occupationes, quibus dum nos inhæremus ab iiſdem divertimur, & avertimur ab amore Divino, quo fit, ut quæ vocationis noſtræ ſunt negligamus. Rex David, & poſt eum S. Ludovicus, inter innumera pericula, labores & negotia, quæ ſive in pace, ſive in bello habuerunt,

Digitized by Google

buerunt, non intermittebant verè cantare. *Quid mihi eſt in cœlo? & te quid volui ſuper terram? O Deus cordis mei.* Sanctus Bernardus non diminuebat progreſſum quem in Sacro amore intendebat, & facere cònſueverat, eſto in mediis aulis, & exercitibus ſummorum Principium & Monarcharum verſaretur, ubi toto corde ſeſe impendebat, ut negotia inter eos controverſa, pacificè componeret, & ad Dei gloriam & obſequium reduceret.

Probè calleo, Theotime, monitũ, ſapientũ.

Exeat ex aula qui velit eſſe pius.
Nulla fides pietaſq; viris qui caſtra ſequuntur.

Hinc Iſraelitæ juſtiſſimam habebant cauſam, ſe apud Babylonios urgentes, ut ſibi cantarent de Canticis Syon, excuſandi, & dicendi. *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena.* At, adverti ſne etiam, miſeros illos homines fuiſſe, non ſolum inter Babylonios, ſed inſuper Babyloniorum captivos? quicunque autem eſt mancipium favorum aulicorum, nec non gloriæ bellorum: actum eſt: ô Deus! nequit ille cantare canticũ Divini amoris. Verum eſt, qui non eſt in aulis, non in bellis, non in palatiis, niſi ad proba pro Dei honore præſtanda officia. Deus aſſiſtit, & dulcedo cœleſtis ei eſt, loco epithematis ſupra cor ad eum à peſte, quæ paſſim in dictis locis regnat præſervandum.

Laborantes quoque fuerunt, Noe, S. Joſephus, S. Vitalis, S. Iſidorus & ſexcenti alii, nihilo-

Digitized by Google

nihilominus & per illos labores, in unione Dei proficiebant; nec enim per ſolam orationem, ſeu etiam per operationem, & patientiam adverſitatum poſſumus imperante charitate Deo uniri, prout animadvertere licet in tot Martyribus, & Confeſſoribus, tot cruciatus, tot ægritudines, deſpectus, &c. patienter ferentibus: imo eſt communis ſententia Magiſtrorum ſpiritualium, quod magis & plus poſſumus mereri per afflictiones, quam per actiones: ſint exemplo Job. Lazarus. Tobias & ſexcenti alii. Vide Revelationem S. Brigit. lib. 4. cap. 32.

QUÆRES XII.

An in parvis rebus amor Divinus poſſit exerceri.

RESpondet Franciſcus de Sal. lib. 12. de Amore Dei cap. 6. in hunc modum. Sunt nonnulli, qui faciunt propoſita exhibendi Chriſto obſequia cumprimis excellentia, per actiones item excellentes, perque extraordinariam rerum adverſarum tolerantiam; ſed actionum hujuſmodi & tolerantiæ rerum moleſtarum, nec eſt præſens occaſio, nec fortè unquam eſt futura. Et his quidem propoſitis & delineationibus animorum ſic factis, credunt ſe magnum amoris opus, & actum feciſſe: ſed perſæpe, perque graviter hallucinantur ipſi, & decipiuntur egregiè, ut in hoc apparet: quod complexi voto, ſolas magnas in futurũ cruces, ut illis videtur magno ardore & ſtudio,

fugiunt præſentes, quæ longè ſunt minores. Ne illa profectò maxima eſt tentatio, eſſe tam promptum in imaginatione, tam eſſe ignavum in executione.

Averruncet Deus ardores à nobis illos imaginarios, qui ſæpenumero in intimis noſtrorum cordium receſſibus, alunt vanam & abditam noſtri ipſorum æſtimationem. Magna & excellentia opera non ſemper, nec ubique nobis ſunt obvia, ſed omni hora: imo, & momento poſſumus excellenter parva, ideſt magno cum amore exercere. Adverte, amabo, Theotime, quod ſanctus quiſpiam, qui dat propter Deum hauſtum aquæ frigidæ pauperi, & ſitibundo viatori, rem præſtat exiguam, ut videtur, ſed intentio, ſuavitas, & dilectio, quibus animat ſuum opus, tanta pollent excellentia, ut aquam iſtam ſimplicem, in aquam vitæ, & quidem æternæ convertant.

Apes inter lilia volitantes, ſicut & inter roſas, interque flores colorum varietate iridem referentes (cujus & nomen habent) prædantur, ſed non minorem prædam agunt ſuper flores minutos, rorem v. g. marinum, & thymum, imo non ſolum plus mellis ex iis colligunt, ſed etiam melioris, eò quod in parvis iſtiuſmodi vaſculis, mel includatur melius, ac proinde etiam, melius conſervetur. Certè in humilibus, & ad ſpeciem contemptibilibus devotionum exercitiis charitas exercetur, non ſolum frequentius, ſed communiter etiam majori cum humilitate, & quod hinc ſequitur

utilius

utilius & commodius. Inclinationibus & minus gratis alterius humoribus aliquid concedere, ſuffragari etiam (ubi tamen abeſt peccatum) agreſtibus & moleſtis agendi proximi modis, victoriæ contra noſtras ipſorum affectiones & paſſiones, renuntiatio minimarum etiam noſtrarum inclinationum, conatus ſuperandi noſtras averſiones & repugnantias, acceptatio ſinceræ & fraternæ admonitionis ob noſtras imperfectiones, continuus labor, quem ſubimus, & pugna quam inimus, in continendis noſtris animabus, in æqualitatis & conſtantiæ officio; amor noſtri ipſorum abjectioni, benedicta & gratioſa acceptatio & receptio, qua noſtri ipſorum contemptum, quæ cenſuras noſtræ conditionis, noſtræ vitæ, noſtræ converſationis, ac noſtrarum denique actionum humili excipimus animo; Theotime, plus emolumenti ſpiritualis conferunt noſtris animabus, quam non dico ſcire, ſed ne imaginari quidem valeamus. Suppono autem ea omnia fieri, acceptari, ferrique juxta normam cæleſtis dilectionis: charitas enim vera; patiens eſt, benigna eſt, non irritatur, non inflatur, &c.

QUÆRES XIII.

Quæ eſt praxis charitatis proximi?

RESp. Sicut in amicitia humana, eodem amore diligimus ſocios, vel ſervos imo & canem amici, quo diligimus ipſum amicum, quamvis amor hic ſit reflexus: ita proximum,

Digitized by Google

non alio reſpectu magni æſtimare, ipſi bonum vel bene velle debemus, quam reſpectu ipſius Dei, ſi amorem noſtrum meritorium eſſe volumus: Videlicet quia eſt imago & ſimilitudo Dei, creatus ad communicandam cum bonitate Divina, ad participandam gratiam, & ad fruendum gloria ſempiterna, &c. Unde amare proximum per charitatem eſt amare Deum in homine, vel hominem in Deo: eſt amare ſolum propter amorem ipſiuſmet Dei, & creaturam propter Deum.

Quod ut melius in praxim deducatur, opus eſt in quolibet homine, etiam infimæ ſortis principaliter advertamus animam ipſius, illique ex animo optemus, ut ſit pura à carnalibus deſideriis, concupiſcentia rerum terrenarum non fœdata, ut ſurſum corde ad DEUM & cæleſtia feratur, ut ſit in amicitia Dei, ejuſque amore prædita, aptaque ad felicitatem æternam.

Imperceptibilis eſt nobis præſtantia & nobilitas animæ cujuslibet hominis adeò, ut Chriſtus B. Baptiſtæ Veranæ, prout habetur in Chronico S. Franciſci Tomo 2. libro ſeptimo cap. 14. hæc dixerit.

Quantum pretioſior eſt anima corpore, tu non potes intelligere, nec perſona vivens, quia ego tantum cognoſco nobilitatem animæ & vilitatem corporis ac miſeriam; quia ego ſolus feci utrumque, & conſequenter non potes tu, nec alia creatura ulla, pæne eſſe capax pœnarum mearum crudeliſſimarum. Et quia in

mo-

Digitized by Google

modo peccandi erit gravior unus, quàm alter, & unum peccatum, quam aliud: hinc eſt cauſata qualitas & quantitas pœnæ. Sed pæna quæ me crudelius cruciabat, erat, quod viderem membra mea, id eſt damnatas animas, nunquam, nunquam, nunquam debere reuniri mihi capiti eorum. Et hoc nunquam eſt illud, quod cruciat in æternum, & cruciabit illas infelices animas, ſuper alias pœnas, quas habent, & habebunt in æternum. Adeo me afflixit hæc pæna nunquam, ut de novo promptè elegiſſem pati, & denuò paterer has omnes disjunctiones, omnibus his modis, qui fuerunt, ſunt, & erunt, non tantum ſemel, ſed multis & infinitis vicibus, dummodo non tantum omnes, ſed unam animam ſolam vidiſſem debere reuniri, integritati aliorum membrorum meorum vitalium, aut electis, qui vivant in æternum ſpiritu vitæ, procedente à me vita vitali. Hic nota, quàm mihi cara fuerit una anima, quia pro una anima voluiſſem pati tot replicatas pœnas, quas tibi dixi ad reuniendam mihi. Et ita ſcias, adeò affligere illas animas, pœnam hujus nunquam, quod & illæ vellent mille, & infinitas pœnas pati, dummodò ſperarent aliquo tempore reuniri mihi vero capiti ſuo. Et ita juxta qualitatem & quantitatem pœnæ, quam mihi dederunt, ſeparando ſe à me, ex mea juſtitia vera, illis correſpondet qualitas & quantitas pœnæ. Et quia me afflixit ſuper omnia illud nunquam ita volo, ut iſtud nunquam eos cruciet ſuper omnes

pœnas quas habent & habebunt in æternum. Et hic cogita quantam mentalem pœnam, pro omnibus animabus damnatis in corde meo uſque ad mortem ſenſerim, videndo illas ſeparari à me, & poſtea in igne æterno uri. Atque ut per contrarium res magis eluceſcat, accipe illud documentum de pretio animæ ad cælum deſtinatæ, ex Revel. S. Brigittæ lib. 6. cap. 31. Ubi cum Chriſtus quæreret ex diabolo, quid vellet dare pro quadam anima, quam viderat in cælum aſcendere? ſic reſpondit: omnes animas quæ ſunt in inferno ab Adam, uſque ad horam hanc, libenter darem pro ea: & adhuc tam amaram pœnam pati vellem, tanquam ſi cuſpides gladiorum innumerabilium infigerentur in una columna, cuſpis juxta cuſpidem tam denſiſſimè, ut non eſſet diſtantia unius acus inter cuſpides, & ego libenter inter hæc tranſirem à ſummo cælo uſque ad infernum, ut illa ſtella (id eſt anima) daretur in poteſtate mea. Inde colligere licet, quanti meriti ſit animam alicujus Deo lucrari, quanti demeriti, ſcandalizare, optare ut in inferno ardeat &c.

QUÆRES XIV.

Qui ſunt actus charitatis proximi?

RESp. primò. Sicut homo qui ſe ipſum ordinatè diligit, in primis ſibi vult bona animæ, ita per charitatem debet velle omnibus gratiam Dei, bona ſpiritualia, felicitatem æternam. 2. Velle bona temporalia, quatenus ad æternum bonum conferunt. 3. Lætari de profe-

profectu ſpirituali & felicitate temporali proximi: dolere de malis, ac cupere remedium adferre. Proximum (etiam inimicum) magnifacere, omniaque factâ illius in meliorem partem interpretari. Si tentatio non poteſt vinci, corrigere ſive per ſe, ſive per alios. 5. Neminem obloqui, neminem temerè judicare, ſed defectus proximi ſalva conſcientia excuſare. omnes juvare verbo, obſequiis, bonis operibus, & paratum eſſe vitam corporis pro ſalute animæ alterius, ſi neceſſe fuerit, juvante Deo profundere.

Huc ſpectat miſericordiæ virtus qua dolemus & triſtamur de miſeria proximi tam animæ quam corporis, cum propoſito ſubveniendi. Opera miſericordiæ tam corporalia, quam ſpiritualia ſunt paſſim omnibus nota, utinam & in exercitio.

Dices? Si proximo ſemper charitatis actus exhiberentur, creſceret inſolentia ſine modo. Reſpond. Etiam in hoc paſſu per charitatem eſt procedendum, videlicet affectu maternali, ſicut enim mater, licet aliquando filium ſuum objurget, vel caſtiget: non tamen erga illum deponit affectum maternalem, ſic & ſuperioribus contra inferiores cum delinquunt eſt agendum. Injuriæ ab aliis irrogatæ vel patienter ferendæ, vel per amicos ſatisfactio requirenda, vel jure ſine odio, ſed zelo juſtitiæ vindicandæ.

Porro in puniendo leges clementiæ debent obſervari, uti ſunt, 1. minas remittere. 2. de-

Digitized by Google

fectus non nimium exaggerare. 3. Pœnas minuere, ſeveritate tamen uti in procaces, & commune bonum lædentes. 4. In pœnis infligendis famam proximi in quantum fieri poteſt ſervare.

Petes, quomodo noſter affectus contra proximum nobis inimicum, vel ingratum, eſt corrigendus?

Reſpondet ad hanc difficultatem Joannes à Jeſu Maria, de inſtructione Novitiorum capite primo in hæc verba. Si Dei amor, à quo amor proximi genus ducit, cordi ſemel hæſerit, eſto proximus ſit deformis, inſolens, iracundus, importunus, rudis & aliis vitiorum labibus notatus, quæ odium parere ſolent, nunquam Dei amatori ad proximi dilectionē ratio efficaciſſima deerit: Dei quippe bonitas, pulchritudo, manſuetudo, ſapientia & virtutes univerſæ, quibus proximus fortaſſe caret, luculentiſſime ſplendent, & propter illas proximus diligendus eſt. Quis enim unquam amavit? qui ob decorem, quo trahitur, labores, tædia & injucunda multa non tolerat? Et licet proximus non amabilis appetitui modo diſpliceat, rationi placere poteſt: eſt quippè (præter rationem illam à Dei decore virtutibuſque petitam) DEI FILIUS, eſt æternæ beatitudinis capax, & Jeſu Chriſti ſanguine redemptus, eſt mihi ad exercitium & meritum utilis, eſt fortaſſe is, à quo ex prædeſtinatione æterna ſalus mea dependeat? Quibus certè rationibus duriora quæque corda ſuccumberent.

Ut

Digitized by Google

Ut enim una reliquarum energia ſe prodat, quis adeo ſit inſanus, ut proximum, quem ad regnum ſempiternum prædeſtinatum exiſtimat, odiſſe, aut lædere, aut certè non amare poſſit? An corpus illud quod cælos ſupergreſſurum, & ineffabili pulchritudine, ac luce in æternum decorandum eſt, mihi hoc ſperanti non placeat? Quomodo non ei arrideo, & ſempiternæ pacis cum Rege illo fœdus inire feſtino?

At vero quamvis ratio nulla ſubeſſet, auctoritas tamen Domini noſtri Jeſu Chriſti aientis. *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos,* inquit, id eſt. Quemadmodum ego Deus, ſapiens, magnus, decorus, vos homines ſtultos, pravos, deformes, per dolores, infamiam, & mortem amavi, ſic mutuo & vos. Hoc eſt Filii teſtamentum, cujus exortes, hæreditatis expertes futuros eſſe planiſſimum eſt.

Si ergo volueris eſſe inimicus inimico tuo, per hoc conſtitues te inimicum Deo, nam tunc voluntas tua opponet ſe voluntati Dei, & ſicut præferre Dei voluntatem rebus omnibus eſt eſſentiale punctum amoris Divini; ita illam poſtponere in aliquo caſu, erit contemptus ejuſdem.

QUÆRES XV.

Quæ eſt brevis & facilis praxis amandi Deum pro idiotis.

REſp. Eſſe Symbolum Apoſtolicum cum oratione Dominica: Et inprimis ſi hæc verba: Credo in Deum: in eo ſenſu quem Catechiſmus Rom. & expoſitio Theologorum continet, aliquis ſincero corde proferet: non tantum fidei, ſpei, verum etiam ferventis charitatis actus eliciet. Nam hæc vocula (in) ſignificat tendentiam quaſi ad ſummum bonum. Hinc diſtinguit D. Aug. hos modos loquendi: *Credere Deo, credere Deum, & credere in Deum.* Credere Deo, eſt credere vera eſſe quæ loquitur: credere Deum, eſt credere, quia eſt, quod etiam dæmonibus convenit: credere in Deum, eſt in Deum pio quodam affectu ferri & tendere, quod dæmonibus nulla ratione quadrat, qui credunt ſola evidentia convicti. Convenit tamen etiam id peccatoribus qui pia quadam affectione moventur cum fiducia obtinendæ miſericordiæ imperfectè quidem iis convenit, perfectè autem juſtis, qui actu fidei per dilectionem operantis in Deum feruntur, cum perfecta in eum confidentia.

Vel etiam ſi dicatur [illegible], qui ex ritu baptizandi apertè colligitur, nam præmiſſis abrenuntiationibus diabolo: & peccato, cum dicitur: Credo in Deum, hic ſenſus genuinus habetur: ſpretis pompis ac operibus diaboli, poſthabita naturæ meæ per peccatum originale vitiata corruptione, totum me per gratiam Chriſti ad Deum unum & trinum confero, ipſi me in fidele ejus obſequium, & obſervantiam ipſius mandatorum trado & devo-

devoveo: advertens inſuper excellentiſſimam Patris cœleſtis potentiam, quæ in cœli & terræ creatione maniſeſta elucet: & Jesu Filii Dei, erga me amorem, quo ipſe pro ſalute mea ac totius mundi ex Maria Virgine natus, crucifixus, &c. qui ſedens ad dexteram Patris me cum gloria exſpectat æterna, meque ad illam hic multis modis invitat: credens quoque Spiritus ſancti eximiam ſuper me bonitatem, qui mihi ſanctificationem animæ, & gratias ſuas cæleſtes offert ad vitam æternam poſſidendam: credens inquam omnia hæc: me ipſi cunctis poſtpoſitis ac me ipſo contempto pro fideli famulo, aut potius mancipio ſubjicio, nec jam amplius mihi, ſed illi, non ſecundum me, ſed ſecundum eum vivere decerno & hæc in actionibus meis particularibus exſequi conabor.

Et quia viva fide credo impendere mihi diem judicii, in quo & de verbo otioſo rationem redditurus ſum, & in hoc meo corpore reſurrecturus, ac in cæleſtibus deliciis cum Deo habitaturus: hic in magno timore Dei, & ſollicita mei cuſtodia perſiſtam, ne Dominum Deum aliquando mea inobedientia offendam; ſed ut datam mihi in baptiſmo fidem, in obſervatione mandatorum ejuſdem ad mortem uſque fideliter obſervem.

Idem poterit efficere in ipſo Oratio Dominicæ: ut illam recitans ſaltem ad inſtar Filii prodigi ſuam gratitudinem cum animi contritione & ſubmiſſione, & amorem filialem

proteſtetur, quod ſe hucuſque in peccatis ſuis toleraverit, ad infernum non detruſerit, ipſi ſuum paternum amorem per Filium ſuum JEſum offerat: indeque ex animo cupiat ipſi omnem honorem, reverentiam, laudem à ſe & ab omnibus, quàm maximam exhiberi; ipſius Regiæ poteſtati ſe funditus ſubjiciat, ut hic in regno ipſius gratiæ; poſt quantocius gloriæ perſiſtat: ejus Divinam voluntatem, ſuâ prorſus derelictâ in omnibus tàm aſperis quàm proſperis perfectè perficiat, eique ſe totaliter reſignet, & alios ad præfata pro viribus adducat.

In eâdem Oratione Dominica excitabit in ſe actus amoris erga proximos; quando ſibi & illis operabit, & a DEO deſiderabit neceſſaria animæ & corporis, remiſſionem peccatorum, robur contra tentationes, omnis mali amotionem: & per occaſionem opera miſericordiæ corporalia & ſpiritualia ipſis exhibebit.

Quæ omnia ſupradicta exemplo, ſpiritu, & ope CHRISTI Domini Salvatoris perficere conabitur, cujus tota vita in ardentiſſimo amore DEI, & hominum ſalute; in multis actionibus & cruciatibus ac orationibus propter noſtram etiam informationem transfigebatur: ſiquidem ille ardentiſſimè & efficaciſſimè deſiderabat & procurabat (qua Homo DEUS, & mediator noſter) per multas fatigationes, labores, moleſtias & crucem, gloriam Patris ſui cœleſtis; & bonum noſtrum: utque

utque nos ſuo ſpiritu imbueret, iſtam formulam hujus Orationis propter nos compoſuit: ut nihil aliud per totam vitam noſtram magis deſideremus & procuremus, quàm honorem Dei & proximorum ſalutem ſpiritualem & corporalem (ex amore Dei) quiſque juxta ſuam vocationem, & talenta à Deo accepta, ſpirituales ſpiritualibus, ruſtici laboribus, divites eleemoſynis, &c. Talem diſpoſitionem animi in ruſticis & aliis Mechanicis Christus Dominus in lib. 2. Revel. S. Brigittæ Cap. 20. reliquit his verbis: Tertius, (id eſt ruſticus) habebit tàm firmam fidem quod dicet ſic: tàm firmiter credo, quòd quaſi videam quæ credo; ſpero etiam omnia quæ promiſerat Deus. Voluntatem habebit facienda bona, & proficiendi in bono, & omittendi mala. Erit ſapiens ſicut ſerpens, qui ſtabit in cauda, & caput levabit ad cælum.

Quia verò humilitas (præſuppoſitâ fide) eſt fundamentum vitæ Chriſtianæ; etiam hujus virtutis actus omnes, etiam rudiſſimos Christus docuit per illa verba, *Deus propitius eſto mihi indigno peccatori.* Ut ſuam vilitatem ac defectus agnoſcens, ſeſe Deo ſubter omnem creaturam ſubjiciat, nullumque etiam viliſſimum deſpiciat, &c.

Hæc Oratiuncula, vel etiam particulæ Orationis Dominicæ, ſi ſæpius per diem uſurpentur (poſſunt autem facilè à quibuſcunque) brevî ad magnam perfectionem ſincero corde orantes promovebunt.

Sed

Digitized by Google

Sed valde dolendum eſt, quod contrarium in quibuſdam eveniat, nam hæc Sancta Oratio, licet tam brevis, attamen à paucis Dei cultoribus, ſæpius in parco uſu habetur, & dum recitatur, tunc properam, ſine ullo guſtu, ſine devotione, ſola cõſuetudine quaſi animaſi, quod ſi devotè dicitur, tunc aliquando infideliter, cum vita illam recitantium cum eadem non concordat. Quæ enim hæc eſt fidelitas modo omne bonum Deo optare, & orare, ut nomen ejus ſanctificetur; regnum ejus dilatetur, voluntas ejus fiat, proximo benè proſperetur, tentationes vincantur, &c. interim poſtpoſito Dei timore & amore, pejerare, ſuperſtitiones ſectari, feſta violare, decimas quæ pro honore Dei ampliando debentur denegare, Eccleſiaſtica bona opprimere, proximo in fama, rebus, &c. nocere, ſubditos affligere, tentationibus ſe ultro exponere, &c. Hæc à Confeſſariis breviter per opportunitatem; à Parochis & Prædicatoribus latius inculcari poterunt.

PRAXIS

Interna in compendium exercitii amoris Divini.

OMnipotens æterne ſancte Pater, metuende colende
Unde mihi omne bonum, quo nullus amicior unquam.
Eſſe mihi [illegible] pietas, virtuſque ſuprema.
Cum meritis Chriſti tibi me totum offero ſupplex,
Cum Mariæ meritis, electorumque tuorum,
[illegible] ſubmitto, cupiens tibi vivere ſoli.
Omnia amore tui, quamvis gratiſſima ſperno,
Me quoque deſpicio totaliter atque relinquo,
Fræ reliquiſque tibi pio & integro adhæreo corde.

Com-

Complaceo nimium quod ſis Deus Optimus ex te,
Quod ſine principio, quod ſis ſine fine beatus,
Supremus rerum Dominus, ſoluſque Creator.
Plus mihi te facio, quam me, quam cuncta creata,
Te mihi nil melius, nec erit præſtantius unquam,
Solus es excellens, totus laudabilis in te.
Optima quæ tibi viſto, o deſidero corde,
Quæ tibi ſunt placita, hæc cupio facere & tolerare,
Obque tui offenſas ſummo tabeſco dolore.
Non mea, ſed tua laus ſit honor tuus, atq; voluntas,
Atque ſecundum illam quæcunq; peregero fiant,
Quæ pro te faciunt magno complector amore,
O utinam omnes te noſcant, venerentur, adorent;
Te recolant, cunctis adament te viribus omnes,
Semper ubiq; tuis perfecte legibus inſtent.
Aſperitas mihi ſit, mors ſit, contemptus, egeſtas;
Tu mihi divitiæ ſis, gloria, deliciæque.
Sim tuus æternum, mihi finis ultimus eſto,
Ne me projicias à te, ſicut mea facta requirunt,
Sed bonitate tua ſerva, tege me, atque guberna,
Ut tecum citius valeam ſine fide manere.
Suppetias affer, fraudes expunge malignas,
Ut vitiis moriar, magna at virtute decorus,
Conſtans ſincero tibi ſemper jungar amore,
Spes mea tota in te eſt, cordis fiducia tota,
Es ſublime potens, ſapiens, miſeranſque bonuſque
Plus quoque amas me, quam omnes, vel quam
ego diligo me ipſum.
Sis Deus ipſe Deus, felix ſuper omnia regnans,
A cunctis ſemper quam maximo honore colendus;
Infinito es enim, ac ſupremo dignus honore.

§. 5.

De inſtrumentis profectus Chriſtiani.

QUÆRES I.

Quæ ſunt inſtrumenta profectus Chriſtiani?

RESP. Inſtrumenta quibus Chriſtianus be-
nè

Digitized by Google

ne utendo poſſit in dies magis ac magis declinare à malo, & facere bonum in honorem ac placitum Dei, alia ſunt remota, ália proxima. Remota quidem ſunt res creatæ, quibus ita moderatè ad virtutes exercendas eſt utendum, ut medicinâ ad ſanitatem, quando autem animæ officiunt, omninò abjiciendæ, de quo jam ſupra. Sunt vires animæ & corporis, per mortificationem legibus Divinis ſubjectæ.

Proxima autem ſunt hæc ſequentia. Primum eſt, & potiſſimum. Gratia Dei de qua Salvator ipſe. *Sine me nihil poteſtis facere.* Illam paratus eſt Deus præſtare ritè petentibus ſe, & inſpirationes ſuas & motiones obſervantibus, & quod in ſe eſt facientibus. Unde licet homo ex ſe non poſſit abſtinere omninò à peccatis, imputantur tamen illi ad reatum, quia (ut D. Thomas 1. q.2.q.109.art.8.) ex ſuo defectu non præparatur ad gratiam per quam natura corrupta & ad malum ſemper proclivis, ita roboratur ac perficitur, ut poſſit non ſolùm vitare peccata, ſed etiam per viam virtutum ad ſuæ perfectionis culmen pervenire. Secundùm eſt cognitio ſui cum cognitione Dei (de qua etiam ſupra) quæ in omni actione, tentatione, in proſperis, in adverſis, debet adhiberi: de qua ille verſiculus: *Quid ſis, quid fueris, quid eris, ſemper mediteris.*

Cognitio Dei, res Christiano more conſideranti ipſa ſe ingerit, ut docet Pſaltes: *Cæli enarrant gloriam DEI, &c.* & D. Auguſt.

guſt lib. 11. Confeſſio. Cap. 14. Ecce Domine cæli & terra clamant, quod facta ſunt. Et alibi clamant, ut amem te; dicitur hic animo Chriſtiano, aliter enim *v. g.* cælum conſiderat, nauta, agricola, Philoſophus, &c. aliter Chriſtianus, quem omnia poſſunt ad timorem & amorem Dei excitare, & promovere. Et in hoc genere cognitionis excelluit D. Antonius aſſerens ipſe, libros ſuos eſſe creaturas Dei & plures ſancti.

Sacra quoque Scriptura, modò rectâ mente capiatur, Deum & Chriſtum ejus nobis inſinuat, illius virtutes ejuſque beneficia noſtris animis perſonat. Tertium inſtrumentum eſt, exercitium matutinum, in quo poſt gratiarum actionem te offeras, & omnes tuas actiones & afflictiones Chriſto, & ejus merita Patri cæleſti in laudem ejus æternam, in adimpletionem ejus Divinæ voluntatis, in unionem ſempiternam, &c. res agendas diſpone, aliquod vitium tibi familiare ad eradicandum, & virtutem acquirendam tibi aſſume, &c. Quartum eſt diligentia in agendo, ut bonum opus peragas tantâ ac tali intentione, & attentione, & virium contentione, ac illud jam ultimum foret, ultima Oratio, ultima Confeſſio, Miſſæ Sacrificium, &c. quo expedito anima tua ex corpore migratura eſſet judicanda, &c. Quintum melioris boni electio, dæmon enim ſi te non poterit à bono avocare, ſaltèm minus perſuadebit; unde præter opera debita, etiam opera ſuperero-

ſupeterogationis commendantur. Sextum recollectio animi, ut te ſupra te reflectas, quo animo, affectu, diligentia res peragas. Septimum eſt memoria præſentiæ Divinæ crebrò refricata, cum pio ad eum affectu: cum enim Deus magis ſit præſens animæ noſtræ, quam ipſa corpori, æquum eſt ut ipſa quoque ad ipſum ſe ſæpius referat. Poteſt autem id facile, abſque capitis fatigatione præſtari, cum *v. g.* aliquis ſe ad Deum habebit, modo ut reus ad Judicem clementiſſimum, ut filius prodigus ad Patrem benigniſſimum, modo ut mendicus ad Benefactorem, vel cliens ad Monarcham aliquem, amicitiam ſuam ſibi offerẽtem, cum & Deus Pater offerat ſibi ſuum paternum amorem, una cum Filio ſuo, ut illum amando, ametur & ipſe à Patre cœleſti: vel ſi officia ſibi injuncta propter Deum, & coram Deo, ut ſervus coram Domino, miles coram Duce, diſcipulus coram Magiſtro, (licet de illo aſſiduè non cogitent) exactè perſolvere ſtudeat, juxta illud Pſ. *Providebam Dominum in conſpectu meo. &c. Oculi mei ſemper ad Dominum, &c. Ecce ſicut oculi ſervorum, &c.* Poteſt etiam & quidem magis proficue ſæpius in mentem excitari præſentia Chriſti, in quantum homo eſt; modo orantis modo laborantis, turbas docentis, paſcentis, modo nos ad perſecutionem vitiorum, vel ad aliquam ſuam virtutem in ſpeciali ſuo exemplo, ſuis verbis invitantis: ut ſic in Chriſto manentes, noſtra per ipſum gratiora Patri cœleſti offeramus. Nec ſolum hæc præſentia

Dei

Dei hic circumſcribenda, ſed ad proximos extendenda eſt, ut ſingulos ad imaginem Dei creatos, Chriſti Domini ſanguine redemptos, cum ipſo æternum regnaturos aſpiciamus, & ſi peccatores ſint Deum ipſos ad pœnitentiam vocantem, conſervantem, &c. Ex quo & amor proximi, & reverentia, & pax, & alia plurima bona poſſunt oriri. Octavum recordatio quatuor noviſſimorum, præcipuè advertendo, an ex hoc tuo actu, ſis habiturus in hora mortis conſolationem. Nonum, Diffidentia ſui: ſcriptum eſt enim. *Qui ſtat, videat nè cadat. Beatus, qui ſemper pavidus*: præſumptio enim de ſuis viribus, aut meritis, ſemper eſt periculoſa, & peccaminoſa: cum omnis ſufficientia noſtra ſit à Deo, & ab iſtiuſmodi falſo ſapientibus, Deus ſuas gratias etiam in ſenectute aufert, de quo clarius in Revelatione Sanctæ Brigittæ lib. 5. interrog. 13. Decimum. Oratio. Undecimum. Mortificatio.

Sunt & alia exteriora inſtrumenta profectus Chriſtiani, utpote bona ſocietas, pia colloquia, probata exempla, vitæ Sanctorum, amor ſilentii, ſolitudinis, auditio verbi Dei, pia lectio, boni conſiliarii, monitores, cuſtodes Magiſtri, Gubernatores. Item rectus uſus Sacramentorum, pœnitentiæ, Euchariſtiæ. Item renovatio animi per hebdomadam; menſem, annum, exercitia ſpiritualia. Tandem vita Regularis: cum enim in hoc ſtatu Religioſi, non tantum proxima, ſed etiam remota impedimenta perfectionis à ſe removerint, cum

ſua

Digitized by Google

ſua omnia quæ habebant, vel habere poterant; imò corpus ſuum & animam Deo per vota ſolemnia, paupertatis, caſtitatis, obedientiæ conſecraverint, peculiaribus ſtatutis ſe ad eadem vota perfectiùs juxta cujuſque ſtatum ſervanda obſtrinxerint; majoribus etiam auxiliis a Deo muniuntur, & adjuvantur, ut non tantùm communi modo, verùm etiam ſublimiori pulchritudinem, ſapientiam majeſtatem, juſtitiam, &c. concipiant, hinc interiore vigilantiâ conſcientiam ſuam cuſtodiant, ne quid mali in oculis tãti legislatoris cōmittant. Affectus ardentiores, amoris reverentiæ, zeli, honoris Divini, &c. in ſe excitent; ſum̄â cum devotione in ſuis Orationibus, Meditationibus, cum Deo agant, ipſi in auditione Miſſæ, cum intenſiore animi elevatione aſſiſtant, &c. Item actus charitatis erga proximum, cum propenſione ſtudio faciant, omnem conſolationem, ſubſidium ex animo afferre deſideret; deniq; tutiùs & perfectius mandata Dei obſervantes, faciliùs vitam æternam conſequantur.

QUÆRES II.

1. *Quæ inſtrumenta ex ſupradictis debeant eſſe omnibus in frequentiore uſu?*

RESP. Mortificatio, & Oratio: nam per mortificationem charitas vitia expellit; per orationes autem virtutes congregat, & ſicut avis duabus alis ſursùm ſe elevat: ita noſtra pietas

Digitized by Google

pietas Chriſtiana hiſce duobus inſtrumentis ad Deum & cælum evehitur. Utrumque hoc inſtrumentum omnibus omninò eſt neceſſarium. Miſerrimus ille eſt qui multos pſalmos, multa roſaria, coronas, aliaſque preces (Joannes à Maria. Diſcalc. de vita ſpirituali) profundit, & interim amore proprio, judiciis temerariis, tumore animi, iracundiâ aliiſque vitiis laborat, Salvator enim ait: *Non omnis qui dicit Domine, Domine, &c.* Nec ille beatus, qui corpus ſuum jejuniis, laboribus, aliiſq; moleſtiis affligit, affectus inſuper ſuos reprimit, & interim negligit Orationem; ſiquidem juxta decretum Salvatoris: *Oportet ſemper orare & non deficere.* Nam ſine invocatione Divini auxilii, nihil poteſt eſſe ſtabile & ſolidum. Unde D. Aug. de Eccleſ. dogmatibus Cap. 16. nullum credimus ad ſalutem, niſi Deo invitante venire, nullum invitatum ſalutem ſuam, niſi Deo auxiliante operari, nullum niſi orantem auxilium invenire.

QUÆRES III.

Quid eſt & quotuplex ſit mortificatio?

Reſpondeo cum Magiſtris ſpiritualibus. Mortificatio eſt ſpontanea ob Dei amorem, & ſtudium virtutis; inordinationis repreſſio ſeu cohibitio.

Eſt autem duplex: alia animæ, alia corporis: nam per virtutem humilitatis in anima morti-

mortificatur proprium judicium, propria voluntas, amor proprius: in corpore autem mortificatur concupiſcentia cum ſuis paſſionibus, per Sacram diſciplinam, cohibitionem, & repreſſionem, de qua re ſuprà §. 6. quæſt. 6. & 7. &c. Hic autem duo ſuperaddo: primum non debere aliquem turbari multum dum agitatur concupiſcentiis, ſed debere eſſe ſollicitum ne conſentiat; aliud enim eſt ſentire tentationes, aliud conſentire, qui illas abominatur, animo ſi non poteſt aliter refugit; invitus patitur ob amorem Dei, ille meretur: nam ſcriptum eſt: *Beatus vir qui ſuffert tentationes, &c.* qui autem illas vult, illas approbat, ipſis oblectatur, hic delinquit, peccatum enim cum per conſenſum conſummatum fuerit generat mortem. Secundum eſt, illum qui poſt confeſſionem ex aliqua paſſione quam negligit in ſe vincere, in peccatum mortale cadit, in eoque ad aliam confeſſionem inſordeſcit, nunquam facturum aliquem profectum in vita Chriſtiana, qui ſit cum merito gloriæ cœleſtis; imò magno ſe periculo ſalutis exponere: nam ex defectu mortificationis, Chriſtus docet paucos eſſe electos. Quapropter iſtiuſmodi dum aliquo caſu labitur ex paſſione, conferat ſe ad humilitatem, contritionem, orationem, & prævideat occaſiones labendi, ac ſe contra ipſas muniat, contendatque per anguſtam viam intrare ad beatitudinem, nec tam magni illas faciat, ut cum ipſis indomitis malit in inferno

arde-

Digitized by Google

ardere, quàm cum edomitis gaudere in cælo. Proinde nulla dies ſibi tranſeat ſine linea alicujus mortificationis, multa enim ſunt in anima & corpore quæ Divinæ voluntati contrariantur, omnino coërcenda; vel ſaltem non permittenda. Porro hic in illicitis non peccabit, qui ſe & à licitis aliquando cautè reſtringet.

QUÆRES IV.
Quid & quotuplex ſit Oratio?

RESP. Oratio ſecundùm D. Thomam 22.q. 13.art.13. eſt aſcenſus intellectus, ſeu elevatio mentis in DEUM; ſub qua continetur reverentia DEI, poſtulatio, obſecratio, gratiarum actio, oblatio, petitio, de quibus Apoſtolus ad Philip. 4. Oratio eſt duplex, alia Mentalis, quæ ſolò intellectu & voluntate perficitur, cujus finis eſt, morum reformatio, & unio cum DEO. Alia vocalis quæ mente & voce peragitur, habetque pro principali intento laudem DEI & ſupplicationem præſertim publicam.

Mentalis trifariam dividitur; in piam cogitationem, meditationem, & contemplationem. Pia cogitatio, eſt mentis in DEUM, cum humili & devoto affectu converſio (D. Aug. lib. de ſpiritu & anima) quod commodè fieri poteſt ex aliqua cognitione creaturæ S. Scripturæ, ſive ex dictis, vel factis Sanctorum, aut ex aliis obviis occaſionibus. Varii autem affectus pias cogitationes ſolent comitari;

Digitized by Google

præcipuè gratiarum actio, confuſio, ſui oblatio, petitio, quos conſequuntur orationes ejaculatoriæ; *v. g.* Aſpicit quis lumen ſolis, lunæ, ſtellarum, poterit ſtatim cogitare illud D. Auguſt. Confeſſ. Cap. 14. Tu Domine feciſti ea qui pulcher es, pulchra ſunt enim: quia bonus es, bona ſunt enim: quia es, ſunt enim: ſed nec ita pulchra, nec bona ſunt, nec ſunt; ſicut tu conditor eorum: gratias DEO agit pro tam ſplendidis creaturis in ſui commodum factis, ſe confundit coram DEO ob tenebras ſuarum actionum; offert ſe ad opera lucis præſtanda, & gratiam à DEO rogat. Audit quis de peccato alterius, exclamat illud cujuſdam Eremitæ: væ mihi peccatori, quia ſicut ille nolens victus eſt, ita ego hodie vel cras: DEUS in nomine tuo ſalvum me fac: videt quis amentem, cæcum ſervilis conditionis, claudum, &c. cogitat, cur non ego ſed hic? Ergo te DEUS meus diligam totis viribus meis, & his propter te miſericordiam præſtabo, &c. Ejuſmodi cogitationes ſummo cum profectu ſpiritus à bonis Chriſtianis uſurpantur: ſiquidem per eas DEO magis magiſque (ſine ullo diſpendio laborum ſuorum) appropinquant. Plures praxes illarum Pater Andreas Capella Carth. in ſuo manuali exer. B. Franciſcus Borgia, in Tract. de operibus Chriſtianis, in Collyr. Spir. Drexelius de Intentione conſcripſere.

Digitized by Google

QUÆRES V.

Quid ſit Meditatio?

R*Eſp.* Meditatio eſt attenta cogitatio rei alicujus piæ, ordinata ad excitandos in voluntate pios & ſtabiles affectus. Seu eſt vehemens quædam animi applicatio ad res cum intimo cordis ſenſu commentandas, per quam excluſa varietate & diſtractione cogitationum homo in animo ſuo ſtudet penitus ſentire, quid ſingula, quæ meditatur ſint, quantamq; illi neceſſitatem imponant bene vivendi. Itaque differt à lectione & ordinaria mentis cogitatione, quia iſta levior ſit, per multa vagetur; illa attentior, non ita varia. Meditari ſcriptionem vel metricam, vel ſolutam, eſt ſcribere, non quod primò occurrit menti; ſed quod poſt attentam & diuturnam mentis agitationem: meditari lectionem ex Tullio, vel Virgilio, eſt illam non obiter percurrere, ſed legere, relegere, artificium ejus, figuras, periodos, &c. notare. Ita meditari Divina, eſt aliquid pium mente volvere, cogitare, recogitare, nunc uno, jam alio modo, quaſi videres illud oculis, &c. Differt à ſpeculatione rei piæ, ut quis ad ſcribendam orationem *v. g.* de Nativitate CHRISTI, attentè de illa cogitat, quod iſta ordinata ſit ad ſcientiam; illa ad movendos affectus; ad ſtabile odiū peccatorum, ad virtutes CHRISTI Sanctorumque ſectandas, ad fugamque hujus vel illius vitii, cui præcipuè eſt homo deditus, &c. *In medi-*

Digitized by Google

tatione mea exardeſcet ignis, (inquit Propheta,) hoc eſt fervor animique promptitudo excitabitur, ut fugiam noxia, & amplectar utilia. Imò hæc affectuum ſtabilis ſuſcitatio finis & fructus præcipuus eſt meditationis, præcipuaque in excitandis his affectibus cura eſt ponenda; nec ante illos excitatos facilè ab uno puncto ad aliud eſt tranſeundum. Quapropter duobus aliis nititur meditatio, intellectus & voluntatis operatione. Intellectus enim res, quæ ſumuntur meditandæ, expendit, obſervat, cognoſcit, inter ſe confert, ac ſimul atque ſatis eas vidit, & excuſſit, voluntati proponit, eas ut optet & amet, earumque viſione excitetur & inflammetur in DEUM. Quocirca orationis mentalis finis non eſt mente diſcurrere, conceptus pulchros eruere, res bene capere & cognoſcere (quæ operationes ſunt intellectus,) ſed affici iis cognitis, eas amare, velle, deſiderare, quæ voluntatis operationes ſunt.

QUÆRES VI.

Quot ſunt partes Meditationis?

RESP. Eſſe tres: prima eſt præparatio ſive recollectio ſui ad DEUM: ſecunda trutinatio punctorum: tertia colloquium. Præparatio alia eſt remota quæ in remotione impedimentorum, & aſſumptione neceſſariorum ad dona DEI in meditatione percipienda conſiſtit: alia proxima quæ debitam ante DEUM conſiſtentiam ſuggerit. Primò enim neceſſe eſt,

Digitized by Google

eſt, ut poſt præparatam Meditationis materiam, (cujus puncta vel in memoria vel in libro habebis) imaginativam & intellectivam potentiam ab omnibus curis & creaturis abſtrahas, eamque ad propoſitum negotium ſerio applices, cum repræſentatione loci, perſonarum, aliarumque circumſtantiarum, quæ ad eam materiam pertinent: deinde ut te DEO ſupplex ſiſtas, orans ut tuum intellectum ſuis Divinis veritatibus illuſtret, & voluntatem piis affectionibus inflammet, vires ad vitia eradicanda, virtutes inſerendas, profectum in amore ſui ſubminiſtret. Facies autem id adinſtar illius, qui frigore afflictus in apricum, vel ad ignem ſe exponit, ut calefiat, & vires refractas ad operandum reſumat; vel adinſtar diſcipuli ſuum Magiſtrum pro inſtructione adeuntis; vel adinſtar famelici ad cœnam invitati; vel mendici, qui è ſuo paupere ergaſtulo egreſſus, ſiſtit ſe benefactori ſuo, de cujus bonitate & liberalitate bene eſt perſuaſus, ejus beneficentiam ſupplex demiſſâ mente expoſtulat, ipſius verba conſolatoria, & ſubventiones pias gratus excipit, gratias agit, ad majorem obſervantiam ipſius ſe obſtringit: ſcriptum quippe eſt: *Accedite ad eum, & illuminamini.*

De tali præparatione nos admonet Eccleſ. 5. *Ne temerè quid loquaris, neque cor tuum ſit velox ad proferendum ſermonem coram Deo, DEUS enim in cælo, & tu ſuper terram.* Et Eccleſiaſtici 18. *Ante orationem præpara animam*

Digitized by Google

tuam, &c. id nos ſuo exemplo docuit Abraham Gen. 18. dum ait: *Loquar ad Dominum cum ſim pulvis & cinis.* In quibus verbis tria ſunt penſanda. Primò quia eſt pulvis & cinis, & fortè reus damnationis æternæ. Secundò quia ut eum conſideres; quem es allocuturus, quia eſt Dominus D E u s tuus, &c. Tertiò. Ut quæ dicenda ſunt mediteris: hinc illa Pſalmiſtæ verba uſurpa: *Audiam quid loquatur in me D E V S; Benedictus es Domine, doce me juſtificationes tuas, & ſcrutabor legem tuam. Bonitatem & diſciplinam, & ſcientiam doce me;* aut dicto pſalmo de profundis: ſubjunge orationem. *Veni ſancte, vel Actiones noſtras.*

Secunda Pars Meditationis eſt Punctorum trutinatio, quæ ut melius perſpicias conſiderabis illa, cum ſuis circumſtantiis, in hoc verſiculo contentis.

Quis, quid, ubi, quare, quis fructus, qualiter,
unde.

Deinde ex illis punctis devotos intra te pro ratione materiæ affectus concitabis, illoſque per tempus præſens, præteritum, futurum, dilatabis, quorum præcipui in ſubjectis verſiculis tibi proponuntur:

Cogito, demiror, confirmo, me reprehendo.
Conqueror, ac metuens, execror ac doleo.
Spem ſumo, grates do, amo, & offero, & opto,
Propono, obſecro, fervidus aggredior
Hoc ago, meq; malum reprimo, præſentia Chriſti
Vrget, ſuſpiro, colligo me, renovo.

Exemp. G. Vis aliquem fructum ſpiritualem

Digitized by Google

lem ex illis verbis Pſalm. 5. decerpere. *Mane, aſtabo tibi & videbo, quia non* DEVS *volens iniquitatem tu es*: Cogita inprimis: quis, quid, ubi deteſtetur! & advertes, quod Deus ſupremus Dominus ac legiſlator non tantùm illa facta, dicta, verùm etiam minima cogitata, quæ recedunt à lege ipſius odio habeat, peccatum neque in cælo, neque in paradiſo, neque in terra, etiam in ſibi amiciſſimis conſiſtere patitur, ſed ad profundum inferni infra omnes creaturas deturbat. Deinde expende quare? & cognoſces, quia perverſitas, malitia, impuritas, turpitudo, quæ in peccato reperitur; opponit ſe præcellentiſſimæ ſanctitati, bonitati, puritati, & pulchritudini Divinæ; quia contrariatur rectiſſimæ voluntati DEI, quia quandam rebellionem & contemptum DEI in ſe continet: tenetur enim creatura ſuo creatori ſubeſſe, ſuis potentiis ipſi ſervire, ejus beneficiis non abuti, &c. Unde ſicut tu illud mancipium, quod multis beneficiis affeciſti, dum tibi rebellat à te projicis, multò æquius id DEUS tibi facere poteſt, &c. Qui fructus peccati? utique peſſimi in ſublatione tot bonorum; tot malorum illatione, & in hac, & in altera vita. Qualiter: unde? pœnas minando horrendas, & æternaliter puniendo, ſiquidem per peccatum Dominus infinitæ Majeſtatis offenditur, & peccator qui in peccato moritur, in æternum obduratur. Et quamvis DEUS poſſet omnia peccata in hominibus impedire, per acriores pœnas ſta-

Digitized by Google

tium inflictas, &c. nihilominus quia hoc rectiſſimæ & ſuaviſſimæ Dei gubernationi repugnat, id non facit: nam hominis liberum arbitrium, quod in nullo vult lædere deprimeretur, homines coactè & ſerviliter, non liberè, non amicabiliter Deo obedirent: Deus autem nos vult habere amicos & non mancipia hîc, & in Patria cœleſti. Denique quia omne peccatum ex amore inordinato ipſius hominis procedit, cum peccando plus amat ſe & ſuam voluntatem, aut concupiſcentiam, quàm Deum, nihil ferè vult propter eum relinquere, vel tolerare; ideo indignus eſt cui Deus ſuam charitatem præſtet.

His trutinatis excita in te affectus contra omne quod in te adverſatur Deo, & quidem mirare te tam temerarium & audacem fuiſſe in perpetrandis tot ſceleribus, tam ingratum Deo tanto benefactori, in tanta pericula ſalutis incidiſſe. Fatere te coram Deo maximum peccatorem, & confundere, quod ipſum in ejus Divinis mandatis, & beneficiis toties vilipendiſti; quia à te, & ab omni creatura digniſſimus omni obſervantia, & cui tot titulis obſtrictus es. Deinde tuam oblivionem & neglectum Dei, vecordiam ingratitudinem, malitiam coram Deo reprehendas. Expoſtula tecum quòd ob res tam frivolas; tanta mala perpetraſti, tam diu in luto vitiorum hæſiſti. Time horrenda judicia Dei ſupra te, ni ſeriò reſipiſcas, &c. Tandem te ad ſpem miſericordiæ Dei eleva; actum contritio-

Digitized by Google

tritionis præcipuè ex eo motivo elice, quòd Deum à te ſummè æſtimandum & diligendum propter ſe poſtpoſuiſti, offendiſti, &c. Lauda Dei longanimitatem, quòd te tam diù ad pœnitentiam expectavit, cum alios propter minora peccata & pauciora; quam ſint tua condemnaverit. Unde ad majorem amorem Dei, ad tui mortificationem, & ad fidele obſequium, ac promptiorem obſervantiam illius Divinæ voluntatis, quouſque vita ſuperſtes, te offeras. Opera ſatisfactoria aſſumas, &c. Atque ita ex hac meditatione hunc fructum referas, ut jugem præſentiam Dei in tuis actibus tibi memores, inde timorem Dei, odium & fugam ſeriam peccati, demum dignos fructus pœnitentiæ facias. Simili modo in aliis materiis meditationum procedes, licet non cum omnibus circumſtantiis, aut affectibus, nec eodem modo uſurpandis.

Tertia pars meditationis eſt colloquium, quod juxta materiam ſubjectam vel occurrentes affectus eſt cum Deo faciendum; vel propriis verbis, vel alicujus Pſalmi, aut orationis. Meditatio non ſolùm ipſius meditantis, verùm & aliorum mentes ditare abundè poteſt. Parochus enim ſive alius concionator, per illa quæ bene mente ſua digerit, ad eaque beſſe afficitur, multò magis (ex ſententia etjam Eccleſiaſticorum Rhetorum) populum excitabit ad bonum; quàm per hæc quæ ſimplici memoria concepta enunciabit. Advertimus ſermones prædicatorios S. Antonii de

Digitized by Google

Padua, S. Vincentii, &c. Simplici ſtylo conſcriptos; attamen in Vitis ipſorum legitur, plures ab ipſis ad DEUM fuiſſe converſos, certè non ob aliam cauſam, quàm quia ardentes Divino amore ſermones ad ſuos Auditores depromebant. Clariùs hâc de re Chriſtus lib. 4. Revel. S. Birgittæ cap. 72. in hæc verba: tales ſunt multi qui de virtutibus ſciunt diſputare, ſed non eas vivendo virtuosè ſervare; ideo & eorum animæ periclitantur, quia verba plurima ſunt, & facta non apparent. Nunquid ſic fecerunt prædicatores mei? nequaquam. Ipſi certè monebant peccatores non verbis ſublimibus, ſed paucis & charitativis parati dare animas ſuas pro animabus eorum, ideò propter charitatem eorum, alii obtinuerunt charitatem, nam ardor docentis pluſquam verba animum audientis informabant; nunc autem plerique loquuntur de me ardua, ſed nullus ſequitur fructus, quia flatus ſolus non incendit ligna, niſi & igniculus ſcintillæ cooperetur.

QUÆRES VII.

Quotuplex ſit oratio vocalis?

R*Eſp.* Eſſe duplicem: publicam videlicet & privatam: utraque ut DEO placeat abſolvi debet, eadem præparatione, attentione, devotione, reverentiâ, quâ mentalis, alias voluntariis mentis diſtractionibus infecta, potiùs erit DEI irriſio, quàm Oratio, ut docet S. Thom. 22. quæſt. 83. art. 13. ad 3. Unde iſtiuſ-

iſtiuſmodi Orationi quadrabit illud Pſalm. 108. *Oratio ejus fiat in peccatum.* Et illud 1. Reg. 2. *Qui glorificat me, glorificabo eum, qui contemnunt me erunt ignobiles.* Nec enim minoris conditionis debet eſſe (& hoc apud viliſſimum homuncionem reum forte mortis æternæ, &c.) Deus Opt. viro aliquo nobili, quem cum reverentia, & honeſta corporis compoſitione alloquimur. Unde in recitatione Miſſæ notabilis, ſeu per notabilem partem durans mentis diſtractio, ac deliberata, ſeu perfectè voluntaria; eſt peccatum mortale (Breſſerus lib. 6. cap. 15.) cùm per talem actum non ſatisfit obligationi Eccleſiaſticæ. Et quamvis non deſint aliqui Theologi docentes per externam devotionem ſatisfieri, nihilominùs excludi volunt omnes fabulas, aliaſque occupationes, cum vera & interna devotione incompatibiles.

Secundùm eorum doctrinam in aliis Orationibus, quæ ex bona voluntate fiunt voluntaria diſtractio, etiam eſt peccatum grave veniale. Probant ex illo Scripturæ Malach. 1. *Si offeratis cæcum ad immolandum nonne malum eſt, &c. Si ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus; ſi Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus.* Iſaiæ 29. *Populus iſte ore ſuo & labiis ſuis glorificat me, cor autem ejus longè eſt à me.* Et D. Auguſtinus in Pſalm. 85. *Oratio tua locutio eſt ad DEUM, quando legis DEUS tibi loquitur, quando oras cum DEO loqueris.* Unde

apparet bene conſiſtere hæc duo , quòd ne quidem venialiter pecces omittendo totam orationem quæ non eſt ex præcepto (non dico hic de interruptione neceſſaria quæ non eſt peccatum) pecces tu inter orandum te diſtrahendo ; quicunque enim facit ac ſuſcipit aliquod officium munuſve, etiamſi voluntariè, debet illo bene fungi , cum debitis circumſtantiis.

Ut autem horæ Canonicæ ſine tædio , & cum majori merito abſolvantur, debent per illas offerri Patri cæleſti myſteria Paſſionis CHRISTI in illis verſiculis contenta.

Matutina ligat Chriſtum, qui crimina purgat
Prima flagris cruciat, dat cauſam tertia mortis
Sexta cruci nectit, latus ejus nona bipertit
Veſpera deponit, tumulo completa reponit.

Item pii affectus excitari, attentio in principio Pſalmorum renovari, &c. planè ita offerat Pſalmos aut verſus Pſalmorum aliasve rationes DEO, ſicut ille, qui amico numerat ſigillatim nummos aureos. Hunc modum CHRISTUS S. Gertrudi inſinuat.

QUÆRES VIII.

Quomodo rudibus devotio in oratione commendanda?

RESP. Ut orantes cogitent ſe alloqui illum, qui licet non videatur, attamen maximè & præcipuè eſt, qui regit cælum, terram, qui facit ver, æſtatem, &c. qui ipſis dedit hos oculos, manus, cor, intellectum, qui ipſorum vitam,

Digitized by Google

tam, hic & nunc tanquam nutrix infantem ſuſtentat, à quo omne bonum procedit, qui illos in gloria æterna exſpectat. In adverſis optimè de DEO præſumant, qui ipſos non pro hoc mundo, ſed pro altera vita creavit, ubi nullus luctus, nullus dolor: & ſi patienter hic mala toleraverint, ibi abundè remunerabuntur, quia ſic neceſſe eſt, ut poſt hanc hyemem ſequatur perpetua æſtas.

QUÆRES IX.

Quod eſt efficaciſſimum inſtrumentum ad vitam Chriſtiano more traducendam?

R*Eſp.* Amor & imitatio Chriſti: CHRISTUS enim non tantùm eſt Redemptor unius cujuſque noſtrum, ſed etiam Magiſter, lux, via, exemplar ſanctè & piè vivendi: & parum fuiſſet CHRISTO redimere nos, niſi etiam ipſe vitæ ſuæ ſanctiſſimæ exemplo nos docuiſſet, quomodo redemptioni noſtræ cooperari deberemus. *Debuit quidem homo ille* inquit S. Leo *etiam eſſe DEVS ut lapſo homini afferret remedium: ſed debuit etiam ipſe DEVS Majeſtatis eſſe homo, ut eidem præberet exemplum,* ideoque ut ſupra in primo capite dictum eſt, nos ad ſui imitationem in ſacro Evangelio admonet.

In tribus ergo præcipuè eſt nobis Chriſtus imitandus. Primò in actibus tam internis quàm externis. Ut *v.g.* in cogitationibus, deſideriis, in ſermonibus, in operationibus, ut ſpiritum ejus modumque agendi imbibamus.

Digitized by Google

Porrò ſpiritum ejus poſſumus haurire , primò ex Oratione ipſius dicta Dominica , in qua ut ſupra oſtenſum eſt clarè oſtendit, quales cogitationes , qualia deſideria concipere debeamus, iiſque ardere erga DEUM, & erga proximos noſtros reſpectu DEI. Deinde ex Sacra Euchariſtia in qua eundem CHRISTUM ſumimus ſummo deſiderio erga honorem Patris ſui cæleſtis flagrantem, & noſtram ſalutem ; hic ille nobis imprimit illum ſpiritum ſuum, illas actiones, illa merita, quæ in corpore mortali exhibebat, noſque illa juxta noſtram diſpoſitionem , plùs vel minùs participamus. Unde & ille dixit : *Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem in me manet & ego in eo. Qui manducat me & ipſe vivet propter me.*

Secundò. Nobis eſt imitandus in virtutibus, quæ in ejus corde verbis & actibus tanquam in theſauro latebant, gemmæ pretioſæ, ut non tantùm deſideria noſtra ejus deſideriis, verba noſtra ejus verbis conformemus ; ſed etiam in illis verbis & actibus, virtutum heroicos actus diſtinctè intueamur, & quaſi ad ditandam noſtram paupertatem plenâ manu hauriamus. Unde boni Chriſtiani ex quolibet Evangelio cujuslibet Dominicæ aſſumunt ſibi aliquam virtutem CHRISTI ad imitandum, per illam ſequentem hebdomadam ; & in alia faciunt recollectionem qualiter ſe in illa exercuerint, ac pro negligentia eliciunt actum contritionis, defectus ſuos & ex præte-

Digitized by Google

rito & præſenti Evangelio, præſertim quando abſolutâ Prædicatione facit cum ipſis Paſtor ipſorum communem confeſſionem, faciuntque firmiora propoſita in poſterum melius Chriſtum in ſua vita imitandi.

Tertiò. CHRISTUS eſt ſequendus in ſtatu vitæ; ita enim illam vitam ſuam mortalem attemperaverat, ut omnibus hominibus cujuſque ſtatus norma vivendi exiſteret. Nam propter laborioſos duxit vitam laborioſam, propter contemplativos contemplativã, propter divites miſericordem, beneficam, &c. ut non tantùm per ſuos annos; ætates vitæ noſtræ; verùm etiam per ſuas actiones, noſtras actiones; per ſuas afflictiones corporis & animi; noſtras ærumnas, per ſuos ſtatus, ſtatum cujuſque noſtrum conſecraret; nos denique & omnia noſtra ſuis meritis exornaret, ac glorioſos Patri ſuo cœleſti offerret.

Hinc ſequitur quod nos & omnia noſtra debeamus illius ſanctiſſimis meritis per pios & humiles affectus conjungere, ac cum ejuſdem meritis DEO Patri offerre, ipſum denique CHRISTUM ſæpiùs exorare (ſiquidem nihil meritorium ſine Illo poſſumus agere) ut ipſe nos dirigat, adjuvet, ſuæ ſanctæ humanitati conformet, & in ſancta perſeverantia ad vitam æternam deducat; breviter dicendo, ita nobis agendum eſt, ut per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo, ſeu in ipſius amore Patri ejus cœleſti ſerviamus, more primorum diſcipulorum CHRISTI, quibus ille dixit. *Pater amat vos,*

quia

Digitized by Google

quia vos me amaſtis. Unde Apoſt. 1. ad Theſſal. 5. *Sive vigilamus, ſive dormiamus, ſemper cum Chriſto vivamus.* Et ſæpius alibi admonet, ut CHRISTUM induamus, in Chriſto Domino noſtro nos peragamus. Vita noſtra ſit abſcondita in Chriſto: imo ipſe Chriſtus hoc requirit à nobis Luc. 11. *Qui non eſt mecum contra me eſt.*

Hunc etiam modum præſcribit nobis Eccleſia, in prima Horarum Canonicarum, ubi Patrem cæleſtem orat, ut nos, ſua virtute ſalvet per Chriſtum Dominum noſtrum, ut ad nullum declinemus peccatum, &c. Deinde ipſi Chriſto ſupplicatur ut ille dirigere & ſanctificare & regere dignetur corda & corpora noſtra, &c. Quæ duæ orationes dignæ ſunt ut ſæpius in die per crebra ſuſpiria uſurpentur, etiam ſigno aliquo adhibito ad memoriam earum reſuſcitandam. Cùm autem ſufficientia noſtra ſit ex Chriſto, neceſſarium eſt, ut defectus noſtri, infiniti valoris ipſius meritis, ad ſupplendum quàm humillimè offerantur, præcipuè in fine vitæ.

Atque ita fiet, ut per imitationem Chriſti quâ hominis, imitemur etiam ipſum DEUM: nam ſicut DEUS ſe ipſum perfectiſſimè cognoſcit, ſe ipſum perfectiſſimè amat, propter ſe ipſum omnia perfectiſſimè operatur, omnes imperfectiones, inordinationes, iniquitates odit; ita & nos attendentes Chriſti actionibus, doctrinis & paſſionibus; DEUM perfectius cognoſcemus, ipſo oblectabimur, & propter

propter ipſum (nos & cuncta peccata abnegando) omnia quo poterimus meliore modo & ferventiore operabimur, ſincerè, patienter, conſtantér uſque ad finem. Hæc confidentia & familiaritas ad Chriſtum unicuique à pueritia inculcanda eſt, ut in ipſo cum tempore creſcat ad ſalutem æternam.

Qualiter autem quiſque, præcipuè Sacerdotes in praxi ac re ipſa, debeant eſſe in animo & erga Chriſtum diſpoſiti, piè pro more ſuo Bloſius oſtendit in ſua inſtructione ſpirituali illis verbis: tu præclarus veſtitor ſiderum, nudus, contemptus, vulneratus, & immenſis doloribus afflictus pro me pependiſti in cruce, pro me fudiſti puriſſimum ſanguinem tuum, pro me mortuus es. Amplector ulnis animæ meæ venerandam crucem tuam, & eam pro tui honore atque amore oſculor. Præſta ut ad te pleno deſiderio ſemper aſpirem, & in te dulciſſime reſpirem. Ecce Domine ecce conſtituo me in infimo loco, infra omnem creaturam, quia indignus ſum quem terra ſuſtineat, ſubſterno & ſubjicio me omnibus hominibus. Complector, complector omnes ſicut poſſum ſincero amore. Relinquo propter te omnia caduca (dum ſunt cum offenſa tua.) Reſpuo quidquid tu non vis Renuntio omni delectationi ſenſuali. Renuntio omni vanitati & impuritati, renuntio omni propriæ quæſitioni & immortificationi. Reſigno, reſigno me tibi funditus. Omnem voluntatem meam in tuam trans-

Digitized by Google

transfundo. Fiat Domine fiat voluntas tua in me & de me, fiat voluntas tua in tempore atque æternitate. Offero me paratum ad perferendum cum auxilio gratiæ tuæ quidquid tibi placuerit. Hoc modo amabit ſuum Salvatorem, ſi quæ coram ipſo proteſtatur corde & ore, eadem opere exequi conabitur effugiatque illam S. Pauli 1. Cor. 16. 22. maledictionem dicentis. *Qui non amat Dominum noſtrum IESVM Chriſtum ſit anathema Maran Acha.* Clariora media poſſunt facilè Confeſſarii ex locis S. Scripturæ, quæ paſſim volvunt in Miſſalibus, & Sacris Breviariis (ſic vocatis quia in ſe brevi compendio continent credenda, ſperanda, diligenda, & facienda) pro ſe & aliis deſumere.

De hoc amore Chriſti ſunt verba D. Virginis ad B. Brigittam lib. 4. Revel. Cap. 32. Nullus eſt talis ac tantus peccator in mundo, qui dicit corde, quòd filius meus Creator & Redemptor omnium eſt ſibi amiciſſimus in corde & intimus, quin ſtatim parata ſim venire ad eum ſicut mater charitatis ad filium, &c. qui etſi promeruiſſet profundiſſimam inferni pœnam, haberet tamen nihil curare de honoribus mundi, nec de cupiditate & voluptate carnis, quam deteſtatur Eccleſia nihilque deſideraret niſi ſolam ſuſtentationem ſuam; tunc ipſe, & ego, ſtatim eſſemus bene concordes. Ex his collige ad quem finem quiſque debeat in hac vita omnes ſuas cogitationes, ſtudia, deſideria, labores ſive ſpiri-

tuales,

Digitized by Google

tuales, ſive corporales, confeſſiones, &c. dirigere, nimirum ut tanquam verus Chriſtianus exemplo & ope Chriſti, per ſeriam fugam vitiorum, & exercitium virtutum, præcipuè amoris Dei; optimè ſit diſpoſitus erga ipſum Deum, reſque Divinas, & erga proximos reſpectu Dei, ac in ſeipſo maneat bene ordinatus; ut hoc modo exiſtens Deo fidelis uſque ad mortem, accipiat coronam vitæ, ubi in amore perfectiſſimo Deo in æternum perfruatur.

FINIS.

Digitized by Google

INDEX
Summatim ſupra poſita continens.

CAPUT I.

De Confeſſione rudium.

§. I.

De juvandis rudibus circa myſteria fidei.

I. RUdes tenentur ſub peccato mortali, ſcire myſteria fidei in ſymbolo contenta. Pagina 1

II. Præcipuè hos principales articulos: Quòd Deus ſit. Quod ſit remunerator. Quod ſit S S. Trinitas: Quod Filius Dei ſit incarnatus. 2

III. Item tenentur ſcire Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam: Decalogi præcepta & Eccleſiæ: & Sacramentorum naturam quæ recipiunt. 6

IV. Hæc autem aliqua cognitione intelligere obligantur, ſaltem quoad ſubſtantiam. 7

V. Hos articulos: Quod Deus ſit: Quod ſit remunerator de neceſſitate ſalutis, quiſ-

que

que explicitè ſcire tenetur & credere. Item ſecundùm communiorem ſententiam; Quod Filius Dei ſit pro ſe homo factus. Omnes autem etiam rudiſſimi articulos cunctos fidei; implicitè credere neceſſariò tenentur.

VI. Datur inculpabilis ignorantia articulorum fidei apud infideles, qui, ſi faciunt Deo excitante quòd in ſe eſt, ſalvantur; reſiſtentes, derelinquuntur. Similiter inter Hæreticos. Secus qui habent rationes perſuadentes, ut de ſua fide dubitent: tunc enim tenentur extraordinariam diligentiam adhibere, ut veritatem cognoſcant, ſiquidem agitur hic de re maximi momenti. 13

VII. Confeſſarius tenetur interrogare pœnitentem de notitia fidei, ac docere ignorantem, quantum tunc capere poteſt: aliàs nihil valens percipere, ſub conditione abſolvendus: nequaquam tamen ad SS. Euchariſtiam admittendus. 19

Brevis cathechizatio rudium. 22

VIII. Parochi magis ac clarius obligantur ad hæc docenda, quàm Confeſſarii; & quidem ſub peccato mortali. 25

IX. In multis caſibus tenentur rudes actus fidei elicere. 28

§. 2.

§. 2.

De juvandis rudibus quoad materiam Confeſſionis.

I. IN hoc paſſu Confeſſarius debet ſe munire patientiâ & diſcretione ad examinandum pœnitentem; qui ſi nullam materiam afferat, appareatque bonæ voluntatis, nec valde pridem confeſſus, poteſt ſine Sacramentali abſolutione ad S. Euchariſtiam admitti, vel ſi Confeſſario videbitur, inculcet ipſi, ut ſe reum faciat, & doleat pro negligentia ad Deum, & circa ſuam ſalutem, quod more bruti ſe non reflexerit ſuper ſuos actus, quales fuerint. 29

Peccata communia ruſticorum recenſentur. 37

II. Confeſſarius interroget pœnitentem de peccato, de quo dubitat an illud reticeat, & reſponſioni illius acquieſcat: alias ſi pro certo ſcit per ſe, illud temerè celantem, non abſolvat. 40

III. Qui nequit peccatorum numerum recenſere; ſaltem edicat conſuetudinem; ut Confeſſarius ſtatum pœnitentis intelligat. Magis autem laboret Confeſſarius, ut pœnitens ad contritionem & firmum propoſitum emendandi ſe excitet; quàm ut nimis exactè peccata ſua declaret. 42

IV. Quando nulla ſpes in pœnitente; qui in malo ſtatu bonâ fide verſatur, apparet; admo-

Digitized by Google

admonitiones & interrogationes dimittat Confeſſarius; commodius tempus expectando. 45

V. Pœnitens qui tantum in genere apprehendit malum, & facit illud, judicandus eſt de culpa veniali, ſi ſit bonæ voluntatis; ſecus ſi perverſæ. 54

VI. Enumerantur cauſæ, propter quas repetenda eſt confeſſio invalida. 60

§. 3.

De quibuſdam ſimilibus in ignorantia rudium.

I. PErpetuò amenti debet dari Euchariſtia in articulo mortis, ſi antea pet erat, & Chriſtianè vixerat, & non ſit periculum irreverentiæ. Extra periculum expectanda ſunt lucida intervalla. Idem de dæmoniacis cenſendum. Semifatuis etiam poteſt dari juxta prudentiam Confeſſarii. Amentes antea piè viventes, etiam ligandi ad percipiendam extremam unctionem. 73

II. Surdi ſimul & muti, poſito, quòd poſſint nutibus edoceri, tenentur confiteri, & communicare; & iſte cujus idioma ignoratur Surdus, mutus, cæcus à nativitate, præter Baptiſmum, nullum poteſt ſuſcipere Sacramentum. Secus, ſi ante his uſus fuerat. 76

III. Cum idiotis Schiſmaticorum & hæreticorum leniter agendum. 80

§. 4.

Digitized by Google

§. 4.

De Superſtitionibus, quæ ut plurimum ex ignorantia fiunt tollendis.

I. MAteriales veneficæ de aſtutiis diaboli ſunt præcavendæ: formales benè examinandæ, & per invocationem ſpecialis divini auxilii ad reſipiſcendum admonendæ. Non omnia quæ videntur ſuperſtitioſa, ſunt talia. Somniis non facilè credendum. Dies aliquos & eventus fortuitos, eſt vanum obſervare. Aſtrologia & Chiromantia non eſt ſimpliciter rejicienda. Zingari omnino repellendi. à Pag. 82. uſque ad 108

II. Paciſci ut quis poſt mortem appareat, eſt periculoſum. 108

III. Plura ſunt indicia Spiritus apparentis boni, vel mali. 109

IV. Superſtitio cognòſcitur, cùm verba vel facta nullam habent connexionem cum effectu. Antipathia vel Sympathia hic multis non ſuffragatur, multò minùs Philoſophia occulta.

§. 5.

De remediis maleficiorum.

I. COmmunia maleficia ſunt quadruplicis generis. Non facilè credendum eſſe aliquem

aliquem maleficiatum. Signa Maleficii ſunt plura. Maleficia ſunt tollenda per Spiritualia & Naturalia remedia, quæ tamen benedicantur. à Pagina 114. uſque ad 124

II. Eodem modo philtra amatoria. 125

III. Ab incubis vexati per veram pœnitentiam ſunt muniendi, ſicut & qui ſe dæmoni devoverunt. 126

IV. Contra terrores nocturnos exorciſatio. 128

V. Remedia contra maleficia jumentorum. 129. Modus coërcendi maleficos. 133

VI. Suſpectas de maleficio, illicitum aquâ probare. 135

VII. Lycanthropi Magi, ſunt puniendi: per magiam autem tales effecti; rebus Sacris ut maleficiati curandi. Maniaci, medicinis ſanandi. 135

VIII. S. Euchariſtia ſub cutem alicujus inſerta exſcindatur, & in Ciborio reponatur. 138

IX. Rudibus inculcandum ne nimium affectum in bonis terrenis ponant, parati ſemper ea relinquere. Sæpius per crebra ſuſpiria orent, ut ſuis laboribus Deus benedicat: magiſq; intendant ut ſint in gratia Dei, & poſtea in gloria æterna. 139

CAPUT II.

De Confeſſione Puerorum?

I. Cum pueris præſertim villanis, leniter in hoc foro agendum. 141

Digitized by Google

II. Poſt expletum ſeptennium pueri præſumuntur habere uſum rationis, & poſſe peccare mortaliter. An ſint capaces Sacramentorum omnes, præſertim in pagis, Parochi eſt advertere. 142

III. Interrogationes cum pueris in confeſſione ſunt cautè faciendæ, ac muniendi tempeſtivè contra turpes cogitationes & luſus. 145

IV. Pueris S. Euchariſtia deneganda, qui nondum ipſius ſpiritualem guſtum percipiunt. 147

V. Poteſt illis extrema Unctio dari, licet ſint abſque peccato. 148

VI. Impuberes non ſubjacent caſibus reſervatis & cenſuris: magis autem corriguntur verberibus, quàm abſolutione Sacramentali. 149

VII. Ante ſeptennium completum poſſunt etiam carnibus veſci, & ante vigeſimum primum annum expletum, ſæpius uti cibis jejunii: ſunt tamen aſueſcendi ad unicam refectionem. Ad conſequendum Jubilæum, pœnitentiam explendam, vota, vel ob publicum bonum tenentur cum aliis rigoroſè jejunare. 150

VIII. Simpliciſſimo ſtylo ſunt inſtruendi in rebus fidei & morum. 152

IX. Tenetur curare Parochus, etiam invocato brachio ſæculari, ut infans vivus ex utero Matris mortuæ ad baptizandum eximatur. 165

Digitized by Google

CAPUT III.

De confeſſionibus in peccatis inveteratorum.

I. INdurati ſunt ſuaviter à Pœnitentiariis recipiendi, fortiter admonendi, & muniendi contra peccata. 158

Qualis ſatisfactio imponenda? 165

II. Nolens proximam occaſionem peccandi deſerere, ordinariè non eſt abſolvendus. Ex gravi neceſſitate in illa exiſtens, ſi nulla ſit ſpes vitandi peccati, etiam ſine abſolutione dimittendus. 171

III. Idem cenſendum de exiſtente extra ſtatum periculoſum, ſi nullatenus ſtudeat vitam ſuam corrigere. 177

IV. Pro recidivis plura remedia. 178. Media ad publicos tollendos abuſus inſinuantur. 181

V. Confeſſiones generales, ex partialibus antea invalidis, attentè ſunt audiendæ, ac ſi illæ quæ primò fiant. 184. Mendacium veniale non vitiat confeſſionem. ibid. Qualiter Confeſſiones excipiendæ mulierum? 168. ægrotorum? 187

VI. Argumentatio illa: vel ſum prædeſtinatus, vel non; quidquid egero nihil proderit, oſtenditur eſſe falſa, vana, ſtulta. 190

VII. Roborantur puſillanimes circa perſeverantiam. 200. Cautela circa diſcurſus de prædeſtinatione. 203

CAPUT IV.

De juvandis pœnitentibus in profectu vitæ Chriſtianæ.

§. I.

De natura & fine vitæ Chriſtianæ.

I. Vita Chriſtiana practicè loquendo : eſt Deum plus infinities, quam optima quæque apud ſe æſtimare, ipſius legibus ſe totaliter ſubdere, peccata ſollicitè vitare, propriam voluntatem in omnibus abnegare, affectus & propenſiones malas in ſe per vim mortificare, bona per exercitium virtutum præſertim charitatis, conſtanter agere, & mala perpeti ; idque ad exemplum & præſcriptum Chriſti ipſius gratiam ſæpius invocando. 207

II. Tenentur omnes in hac vita proficere. 215

III. Regula univerſalis actuum vitæ Chriſtianæ, eſt voluntas Dei, à Chriſto præcipuè per ſuum Evangelium declarata. 217

IV. Finis vitæ Chriſtianæ, eſt profectio Chriſtiana, ſive amicitia pura & ſtabilis, hominis cum Deo. 219

V. De neceſſitate ſalutis tenentur omnes ad hanc amicitiam tendere. 221

VI. Ut quis in vita Chriſtiana proficiat, neceſſe

Digitized by Google

neceſſe eſt primò, ut ab abnegatione propriæ voluntatis, & amoris proprii, incipiat, ac non ſibi, nec ſecundum ſe vivat. 226

VII. Talis abnegatio acquiritur per cognitionem ſui, & Dei; ad finem uſque vitæ continuanda, quæ facilè exerceri poteſt in recitatione Symboli & Orationis Dominicæ. 228

§ 2.

De impedimentis vitæ Chriſtianæ.

NAtura noſtra per peccata corrupta, omninò per vim eſt corrigenda. 230

II. Plures ſunt modi, quibus peccata mortalia ſunt vitanda. 233

III. A Venialibus pro viribus cavendum. 236

IV. Modi, quibus vitia extirpanda. 243

V. Occaſiones proximæ peccatorum neceſſariò per effectum ſunt propulſandæ; remotæ omninò per affectum. 247

VI. Animæ potentiæ per exercitium virtutum corrigendæ. 252

VII. Paſſiones animi domandæ per imperium rationis & ſanctam violentiam. 253

VIII. Corpus per aſperitates coërcendum. 260

IX. Contra amorem ſui inordinatum certandum ſemper; præcipuè per diſplicentiam ac contemptum ſui in quovis actu.

X. Modi tentationes vincendi. 261

§. 3.

De exercitio virtutum.

I. Virtus eſt qualitas animam facilitans ad perfectè operandum. Virtutes aliæ intellectum, aliæ voluntatem perficiunt; erga Deum, proximum, ſeipſum operantem, præcipuè charitas. 162

II. Modi virtutis exercendæ. 266

III. Timor Dei, humilitas, patientia, charitas, debent eſſe in uſu peculiari. 271

IV. Exercitium virtutum eſt univerſale, ſpeciale, ſpecialiſſimum. 272

V. Virtus in quolibet actu debet inchoari à fuga vitii, continuari per rectam actionem, perfici per ſtabilem ad Deum directionem. 273

VI. Tepiditas animi plurimum nocet exercitio virtutum. 276

§. 4.

De exercitio amoris Divini.

I. Ad cognoſcendam charitatem Theologicam præcognoſcenda eſt natura amoris. 278

II. Amor rationalis, alter eſt concupiſcentiæ, alter benevolentiæ. Amor benevolentiæ

lentiæ ſine redamatione, eſt ſimplex benevolentia: reciprocus autem utrinque cognitus, & fundatus in aliqua communicatione, dicitur amicitia. 280

III. Amor ſenſitivus animam fædat, rationalis perficit, ſed non totaliter: nam id ſolus amor Divinus efficit. 282

IV. Charitas eſt amicitia hominis ad Deum, nobis ſuum amorem Paternum per Filium ſuum offerentem. Charitas, ut plurimum vocatur amor Dei. 283

V. Verſatur principaliter circa Deum; ſecundariò circa ea quæ Deus amat. Ideò Deum maximi æſtimamus, eique optima quæque volumus, obedimus; quia ex ſe eſt digniſſimus: alia autem diligimus quatenus participant bonitatem Dei. 285

VI. Charitatis actus, alii ſunt ex ipſa charitate eliciti, alii ab ipſa in aliis virtutibus imperati, ſeu ad Deum directi. 286

VII. Conditiones amicitiæ hominis ad Deum declarantur ex conditionibus honeſtæ amicitiæ humanæ. 289

VIII. Ad donum charitatis recipiendum, nos per auxilia nobis à Deo oblata debemus diſponere. 303

IX. Ut opera noſtra ſint meritoria vitæ æternæ, debent ex amore erga Deum fieri. 305

X. Perinde idiotæ ac docti poſſunt actus charitatis exercere. 311

XI. Occupationes legitimæ, non obſtant exercitio charitatis. 313

Digitized by Google

XII. Charitas etiam in parvis & in adverſis rebus exercetur proficuè. 315

XIII. Ut verâ charitate diligamus proximum, primò animam in ipſo ſpectemus. 317

XIV. Principaliter debemus hominibus bonum animæ optare ac procurare; deinde alia neceſſaria; etiam inimicis. 320

XV. Actus interni charitatis erga Deum & homines, & noſmetipſos, per ſinceram recitationem Orationis Dominicæ facilè poſſunt exerceri. 323

Aliud compendioſum exercitium charitatis erga Deum. 328

§. 5.

De Inſtrumentis profectus Chriſtiani.

I. HOrum alia ſunt remota, alia proxima. 329

II. Oratio & mortificatio debent eſſe in frequentiſſimo uſu. 354

III. Anima mortificanda per humilitatem; Corpus cum ſuis potentiis per ſerium diſſenſum voluntatis, & ſanctam violentiam. 335

IV. Oratio eſt aſcenſus mentis in Deum cum pio affectu. Dividitur in mentalem & vocalem. 337

V. Meditatio eſt ſtudioſa mentis applicatio ad res Divinas, in ordine ad renovandum animam. 339

VI. Par-

Digitized by Google

VI. Partes meditationis ſunt. 1. Recollectio mentis ad Deum. 2. Propoſitarum ſibi rerum attenta trutinatio, ad pios affectus excitandos, & virtutes exercendas. 3. Devotum colloquium. 345

VII. Oratio vocalis & publica, & privata. 346

VIII. Rudibus cognitio Dei, eſt per effectus ejus inculcanda. 347

IX. Efficaciſſimum medium ad vitam Chriſtiano modo traducendam, eſt amor & imitatio Chriſti. 348

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

00567481
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google